

Årsredovisning

Folksam ömsesidig livförsäkring

2016

Folksam

Tre skäl att välja Folksam

Vi finns till för våra kunder

Folksam är ett ömsesidigt – det vill säga kundägt – företag. För oss är kund och ägare alltid samma sak. Därför engagerar vi oss i det som är viktigt för våra kunder. Istället för att dela ut vinsten till aktieägare går den tillbaka till kunderna. Det sker i form av återbäring, premiesänkningar eller ännu bättre service, tjänster och erbjudanden.

Vi tar ansvar

Vår verksamhet, ömsesidighet och storlek medför ett ansvar. Som stor aktör och investerare har vi möjlighet att påverka, vara långsiktiga och bidra till en hållbar utveckling. Därför gör vi affärer som ökar tryggheten för våra kunder samtidigt som vi värnar om människa och miljö.

Vi är ekonomiskt starka

Vår ekonomiska styrka ger oss goda förutsättningar att utveckla attraktiva produkter för våra kunder. Det har inte minst bidragit till en långsiktig god avkastning, bland de högsta i branschen, i våra kunders pensionssparande. Både Folksam Liv och dotterföretaget KPA Pension har betydligt mer i tillgångar än vad som behövs för att betala ut de garanterade pensionerna.

Innehåll

	Sid
Det här är Folksamgruppen	4
Året som gått	6
Förvaltningsberättelse	8
Räkenskaper	30
Noter	45
Underskrifter	129
Revisionsberättelse	130
Definitioner och begrepp	133
Bolagsbenämningar	135

Det här är Folksamgruppen

Vårt jobb är att ge trygghet i livets alla skeden. Hos oss kan kunden försäkra sig själv, sina nära och kära, sina ägodelar och spara till pensionen. Varje gång vi möter en kund, möter vi också en ägare. Och vi har många ägare. Vi försäkrar nästan varannan svensk och har hand om pensionen för mer än två miljoner människor. Det betyder att Folksamgruppen är en av de ledande aktörerna inom försäkring och pensionssparande.

Vår vision

Våra kunder ska känna sig trygga i en hållbar värld.

Vår affärsidé

Vi är kundernas företag som erbjuder försäkringar och pensionssparande som skapar trygghet och gillas av många.

Vårt övergripande mål

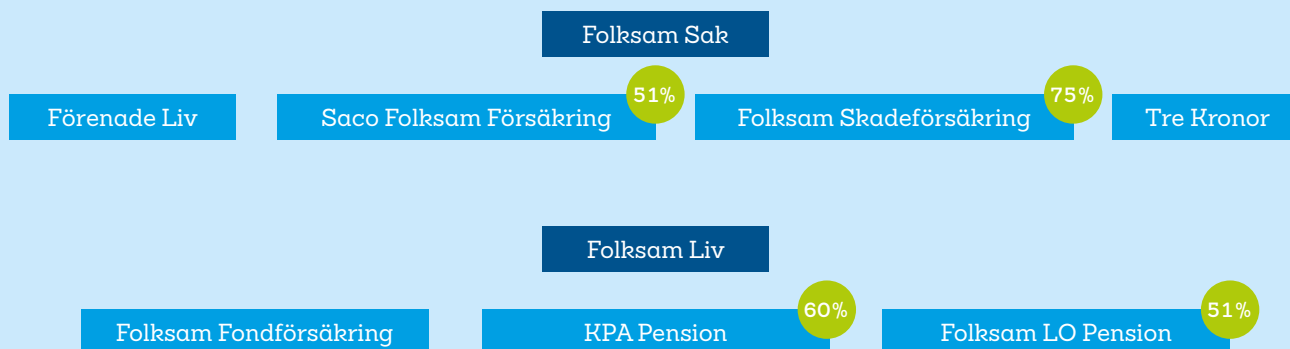
Vi ska ha försäkrings- och pensionssparandebranschens mest nöjda kunder.

Två affärsmål:

- **Nöjda kunder:** Mäts genom Folksams Kundindex, FKI.
- **Antal helkunder:** Som helkund räknas hushåll som har försäkringar avseende boende, individuellt pensionssparande eller övrigt sparande samt bil eller två övriga sakförsäkringar (barn, djur, övriga fordon, fritidshus eller båt).

	2016	Mål 2016	2015
FKI	79	78	78
Antal helkunder	131 647	134 500	132 051

Två koncerner, fyra varumärken, tio försäkringsbolag

Folksam omfattar de två moderföretagen Folksam Liv (Folksam ömsesidig livförsäkring) och Folksam Sak (Folksam ömsesidig sakförsäkring) med dotterföretag. Folksam Liv är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels helägda dotterföretag som Folksam Fondförsäkringsaktiebolag, dels delägda företag som bolagen inom varumärket KPA Pension, som ägs till 60 procent och Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag under varumärket Folksam LO Pension (Folksam LO Fondförsäkring), som ägs till 51 procent. KPA Pension omfattar KPA AB, KPA Livförsäkring AB, KPA Pensionsförsäkring AB, KPA Pensionservice AB samt KPA Pensionstjänst AB (under likvidation).

Folksam Sak är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels helägda dotterföretag som Tre Kronor Försäkring AB, Förenade Liv Grupp-försäkring AB samt SalusAnsvar AB, dels delägda bolag som det finska försäkringsbolaget Folksam Skadeförsäkring Ab, som ägs till 75 procent. SalusAnsvar AB äger i sin tur 51 procent i Saco Folksam Försäkrings AB.

En organisation med två kundtyper

Folksam är organiserat i de två affärsområdena Privat samt Partner och kollektivavtal. Affärsområdena utgörs av tio försäkringsbolag som verkar under fyra varumärken.

Året som gått

400

miljarder kronor

Så mycket förvaltade Folksamgruppen för sina kunder vid utgången av 2016.

Hållbar veterinärvård

För att få en mer hållbar prisutveckling av veterinärvård inledde vi ett samarbete med Distriktsveterinärerna till fördel för våra kunder.

79%

Är andelen nöjda kunder i Folksam.

Två affärsområden

Folksam omorganiserade för att skapa större kundfokus och öka effektiviteten. Förändringarna innebar bland annat att Folksams tre affärsområden blev två genom att affärsområde Partner och Kollektivavtalad affär slogs samman.

Bästa barnförsäkringen

Vår individuella barnförsäkring och vår grupp barnförsäkring tog i början av året förstaplatserna i Konsumenternas Försäkringsbyrås jämförelser av barnförsäkringar.

5,6

miljarder kronor

Investerade vi i gröna obligationer mellan maj och december 2016.

KPA Pension

Britta Burreau blev ny vd för KPA Pension.

Ny vice vd

Ylva Wessén blev ny vice verkställande direktör och ställföreträdande koncernchef i Folksam.

Förenade Liv

Arbete med införlivning pågår.

Fastighetsförvärv

I linje med vårt mål att öka fastighetstillgångarna har Folksamgruppen under året köpt fastigheter till ett värde av omkring fyra miljarder kronor.

Nya och förlängda kundsamarbeten

Samarbetet med Svenska Ridsportförbundet inleddes 2016. Samtidigt förlängde Svenska Golfförbundet sitt avtal med Folksam.

4%

Var vår återbäringsränta på den traditionella livförsäkringen vid årsskiftet.

Nyckeltal

Folksam	2016	2015	2014
Folksam kundindex (FKI), %	79	78	79
Premier, Mkr ¹	47 023	50 469	47 501
varav Folksam Sak ²	14 269	13 395	12 925
varav Folksam Liv ²	32 754	37 074	34 576
Förvalt kapital, Mkr ^{3,4}	400 270	368 454	350 170
Fondförsäkringstillgångar, Mkr ^{3,5}	124 043	111 144	99 525
Antal heltidstjänster ⁶	3 731	3 706	3 563

¹ Premier omfattar premieintäkt i sakförsäkring, premieinkomst i livförsäkring samt inbetalningar från sparare i fondförsäkring, inklusive de ej konsoliderade försäkringsföretagen.

² Avser total summering av premier per bolag med respektive dotterföretag, inklusive de ej konsoliderade försäkringsföretagen.

³ Avser vid periodens slut.

⁴ Tillgångar enligt totalavkastningstabell med avdrag för bolagsstrategiska innehav, vilket i huvudsak avser värdet av dotterföretag.

⁵ Placeringstillgångar för vilka försäkringstagarna bär risken.

⁶ Baseras på betald tid under perioden.

Förvaltningsberättelse

Styrelsen och verkställande direktören för Folksam ömsesidig livförsäkring (Folksam Liv) med organisationsnummer 502006-1585 avger härmed årsredovisning för 2016, företagets 103:e verksamhetsår. Styrelsen har sitt säte i Stockholm.

Ägarförhållanden och koncernstruktur

Folksam Liv är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels helägda dotterföretag som Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ) (Folksam Fondförsäkring), dels delägda företag som bolagen inom varumärket KPA Pension, som ägs till 60 procent, och Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ) under varumärket Folksam LO Pension (Folksam LO Fondförsäkring), som ägs till 51 procent. KPA Pension omfattar KPA AB, KPA Livförsäkring AB (publ) (KPA Livförsäkring), KPA Pensionsförsäkring AB (publ) (KPA Pensionsförsäkring), KPA Pensionsservice AB samt KPA Pensionstjänst AB i likvidation.

Folksam Liv är ett ömsesidigt bolag och därmed kundägt. Istället för att dela ut vinsten till aktieägare går den tillbaka till kunderna.

Samverkan inom Folksam sker bland annat inom distribution, administration och kapitalförvaltning för att nå stor-driftsfördelar till nytta för kunderna. Detaljerad redovisning av samtliga dotterföretag och intresseföretag finns i noterna 17–18. Not 51, "Upplysningar om närstående", redovisar även företagen och deras relationer.

Verksamhet

Folksam Liv bedriver liv- och skadeförsäkringsverksamhet med inriktning på den svenska marknaden. Företaget erbjuder tjänstepension och pensionssparande till privatpersoner direkt eller via samarbeten samt grupp-försäkring och annan personriskförsäkring. Verksamheten bedrevs fram till den 1 september 2016 inom tre affärssegment, Partneraffär, Kollektivavtalad affär och Privataffär, vilka stöddes av koncerngemensamma funktioner. Efter den 1 september 2016 gäller den omorganisation som Folksam beslutat om för att skapa större kundfokus och högre effektivitet. Förändringen innebär bland annat att Folksams tre segment idag är två genom att Partner och Kollektivavtalad affär slogs samman till Segment Partner och Kollektivavtal.

KPA-bolagen bedriver verksamheten under det gemensamma varumärket KPA Pension och erbjuder traditionell pensionsförsäkring, fondförsäkring, livförsäkring, pensionsadministration, valcentral och kapitalförvaltning med etisk inriktning. KPA Pension är marknadsledande inom pensionsområdet i kommun- och landstingssektorn och kunderna är både arbetsgivare och anställda.

Folksam LO Fondförsäkring är inriktat mot kollektivavtalade tjänstepensioner och omfattar i huvudsak administration och förvaltning av pensionsmedel som avsätts enligt pensionsöverenskommelsen mellan SAF och LO.

Folksam Liv och KPA Pension erbjuder bland annat traditionell livförsäkring till kunderna. Traditionell livförsäkring lämpar sig för långsiktigt pensionssparande och innebär att kunden ger Folksam förtroendet att förvalta kapitalet. Folksams experter investerar kapitalet ansvarsfullt i en väl sammansatt portfölj bestående av räntebärande placeringar, aktier, fastigheter och specialplaceringar. Eftersom Folksam Liv är kundägt går allt överskott tillbaka till kunderna. Överskottet fördelas löpande till kunderna genom återbäringsrättan, men det fördelade överskottet är dock inte garanterat. Överskottshanteringen innebär att Folksam Liv inte fördelar allt överskott till kunderna utan behåller en buffert (kollektiv konsolidering) i syfte att jämna ut svängningarna på de finansiella marknaderna och kunna ge kunderna en stabil återbäringsränta över tiden. KPA Pensions kunder tar istället del av överskott genom en avkastningsränta vilket innebär att allt över- och underskott fördelas löpande till kunderna. Traditionell livförsäkring har en trygg garanti i botten som byggs upp av varje inbetalning (premie).

Folksam erbjuder sparande även i fondförsäkring inom Folksam Liv, Folksam Fondförsäkring, KPA Pensionsförsäkring och Folksam LO Fondförsäkring. Fondförsäkring innebär att kunden själv bestämmer risknivån på sitt sparande genom att välja vilka fonder kapitalet ska placeras i.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Återbäringsrättan

Folksam Liv arbetar för en stabil återbäringsränta över tid till våra kunder. Trots de utmaningar som den låga marknadsräntan innebär bidrog den goda avkastningen under året till finansiell styrka och möjlighet att under slutet av året höja återbäringsräntan från 3,0 till 4,0 procent. Höjningen föregicks av att Folksam Liv den 1 februari 2016 sänkte återbäringsräntorna på den traditionella livförsäkringen från 8,0 till 6,0 procent på "gammalt kapital" och från 4,0 till 3,0 procent på "nytt kapital". Den 1 september 2016 återgick bolaget till en gemensam återbäringsränta på 3,0 procent för "gammalt" och "nytt kapital", det vill säga återbäringsräntan på "gammalt kapital" sänktes från 6,0 till 3,0 procent. Den första november höjdes återbäringsräntan till 4,0 procent.

Anpassningar i garantin

Från och med den 1 januari 2017 ändrade Folksam Liv i garantin i traditionell livförsäkring. Ändringarna innebär att garantiräntan sänks från 1,5 procent till 1 procent, före avdrag för skatt och avgifter, och att garantin räknas på 80 procent av de nya inbetalningarna, istället för tidigare 85 procent. Merparten av kollektivavtalade försäkringar med traditionell förvaltning berörs endast av den ändrade garantiräntan. Genom dessa anpassningar får Folksam Liv större utrymme att investera i tillgångar som kan ge kunderna bättre avkastning än räntebärande investeringar och därigenom en långsiktigt stabil återbäringsränta. Ändringarna avser premiebestämd försäkring med utjämnad återbärning och nya premieinbetalningar.

Förändringar bland ledande befattningshavare

Styrelsen i Folksam Liv utnämnde Ylva Wessén till ny vice vd och ställföreträdande koncernchef i Folksam. Hon tillträdde befattningen den 1 september 2016 och efterträdde Tomas Norderheim som gick i pension vid årsskiftet 2016.

Styrelserna i KPA AB och KPA Pensionsförsäkring utsåg Britta Burreau till ny vd i bolagen. Hon tillträdde tjänsterna den 2 december 2016. Britta Burreau kom närmast från Nordea Liv & Pension där hon varit verkställande direktör sedan 2004.

KPA Pensionservice AB:s tidigare vd Henrik Persson utnämndes till ny vd för sakförsäkringsbolaget Tre Kronor Försäkring AB som ägs av Folksam ömsesidig sakförsäkring (Folksam Sak). Henrik Persson tillträdde tjänsten den 2 december 2016. Till tillförordnad vd för KPA Pensionservice AB utsågs Inge Bäckström.

Styrelsen i Folksam LO Fondförsäkring utsåg Mia Liblik till ny vd för bolaget. Mia Liblik var senast tillförordnad vd i KPA AB och vd i KPA Livförsäkring. Mia Liblik tillträdde tjänsten i Folksam LO Fondförsäkring den 1 januari 2017. Johan Sjöström tog över efter Mia Liblik som tillförordnad vd för KPA Livförsäkring.

Kapitalförvaltning

Folksam Liv förvärvade fastigheten Lysbomben 6 på Kungsholmen i Stockholm till ett värde av knappt 550 miljoner kronor. Fastigheten är uthyrd till Riksarkivet på ett 25-årigt hyresavtal. Folksam Liv förvärvade fastigheten genom dotterföretag..

KPA Pensionsförsäkring tecknade under 2016 avtal med GIC (Government of Singapore Investment Corporation) om förvärv av fastigheten Kåkenhusen 37 (Kungshuset) i centrala Stockholm. Fastighetsvärdet uppgick till 1 510 miljoner kronor. Förvärvet skedde genom dotterföretag.

Folksamgruppen har under året satsat på att förvärva gröna obligationer. Gröna obligationer är räntebärande värdepapper där upplånade medel används till miljö- och klimatrelaterade investeringsprojekt. Genom investeringar i gröna obligationer emitterade av bland andra Kommuninvest, Örebro stad, Norrköpings kommun och Region Skåne har Folksam Liv och KPA Pension totalt investerat omkring fem miljarder kronor under 2016.

I december 2016 meddelade Folksamgruppen om en miljardinvestering i preferensaktier i Volvo Cars. Investeringen förväntas ge kunderna god riskjusterad avkastning och

stöttar samtidigt Volvo Cars expansionsplaner. Folksam var en av tre svenska institutionella investerare i emissionen, vars totala värde uppgick till fem miljarder kronor. Folksam Liv investerade 500 miljoner kronor, KPA Pensionsförsäkring 400 miljoner kronor samt Folksam Sak 100 miljoner kronor.

Försäljning

Folksam Liv införde från och med den 1 september 2016 krav på branschlicens för nya försäkringsförmedlare som vill förmedla Folksamns erbjudande. Dialog om licens har även pågått med befintliga förmedlare, inklusive uppsägningar av förmedlare som saknar licens. Folksam Liv höll även under året den första utbildningen av egna medarbetare och genomförde den första egna certifieringen.

Folksam Liv beslutade att ta bort den så kallade up front-ersättningen till försäkringsförmedlare med standardavtal som ett steg mot kommande regleringar. Förändringen trädde i kraft i och med det nya ersättningsavtalet som började gälla från och med den 1 september 2016.

Solvens II

Sedan den 1 januari 2016 verkar Folksam Liv-gruppen under regelverket Solvens II, som krävt omfattande arbete och gjort Folksam Liv till ett mer modernt finansiellt företag. Solvens II-direktivet är ett europeiskt regelverk för försäkringsföretag som syftar till att skapa en enhetlig europeisk försäkringsmarknad med ökat skydd för försäkringstagare. De nya reglerna ställer krav på att försäkringsföretag ska ha tillräckligt med kapital i förhållande till sina risker för att kunna leva upp till sina åtaganden gentemot försäkringstagarna. Folksam Liv-gruppen har rena Solvens II-företag (KPA Livförsäkring), företag med blandad verksamhet (Folksam Fondförsäkring och Folksam Liv) och rena tjänstepensionsföretag (Folksam LO Fondförsäkring och KPA Pensionsförsäkring) som följer Solvens I-regelverket. Företagens kapitalkrav enligt Solvens II fastställs enligt standardmodellen. Samtliga företag uppfyller solvens- och minimikapitalkraven. Ett antal av de nya tillsynsrapporterna kommer att lämnas in till Finansinspektionen för första gången under 2017.

Ekonomisk översikt

Under 2016 betalade kunderna in 29,1 (33,6) miljarder i premier inom liv- och fondförsäkring till Folksam Liv med dotterföretag. Folksam är därmed fortsatt störst på marknaden. Mätt i totala premier, gamla och nya, för konkurrensutsatt livförsäkringsmarknad enligt Svensk Försäkrings statistik uppgick marknadsandelen till 15,3 (16,6) procent för 2016. Marknadsandelen på nytecknad affär uppgick till 18,3 (17,0) procent.

Koncern

Koncernens, det vill säga Folksam Liv och Folksam Fondförsäkring, resultat före bokslutsdispositioner och skatt uppgick till 9 412 (9 445) miljoner kronor.

Premieinkomsten och premieintäkten sammantaget i koncernen uppgick till 9 853 (13 497) miljoner kronor. Efterfrågan minskade planerligt efter åtgärder 2015 för att minska inflödet av kortsiktiga placeringar i den traditionella individuella sparförsäkringen med garantier och utjämnad återbärning. Folksam upphörde också att erbjuda produkten Seniorkapital 2015 vilket minskat volymerna inom framförallt fondförsäkring.

Placeringsstillgångarna ökade till 173 927 (162 116) miljoner kronor och fondförsäkringstillgångarna ökade till 40 599 (38 066) miljoner kronor.

Moderföretag

Resultatet före bokslutsdispositioner och skatt uppgick till 8 190 (8 985) miljoner kronor. Det starka resultatet berodde framförallt på den goda kapitalavkastningen.

Premieinkomsten och premieintäkten uppgick sammantaget till 9 840 (13 479) miljoner kronor. Den kraftiga efterfrågan på engångsinbetalad kapitalförsäkring från föregående år avtog från och med andra halvåret 2015 och har under 2016 legat på en mer balanserad nivå för syftet med utjämnad återbäring.

Försäkringsersättningarna efter avgiven återförsäkring i moderföretaget uppgick till 7 009 (6 802) miljoner kronor. Utbetalda försäkringsersättningar ökade något inom såväl spar- som riskförsäkring jämfört med föregående år.

Förändring av livförsäkringsavsättningarna i moderföretaget uppgick till -5 452 (-817) miljoner kronor. De långa marknadsräntorna har sjunkit sedan förra årsskiftet, tioårsräntan med 0,7 procentenheter, vilket bidragit till cirka 5,5 miljarder kronor i högre avsättningar. Förra året steg samma ränta med 0,3 procentenheter vilket minskade avsättningarna med cirka 0,8 miljarder kronor. Ett positivt kassaflöde har också bidragit till ökade avsättningar.

Driftskostnaderna i moderföretaget minskade och uppgick till -1 073 (-1 164) miljoner kronor. Anskaffningskostnaderna minskade genom den betydligt lägre försäljningen medan övriga administrationskostnader ökade. Anpassningar av organisationen och av systemstöd för nya regelverk samt fortsatta satsningar på effektivisering och modernisering har gett kostnadsökningar. Förvaltningskostnadsprocenten för sparandeverksamheten i moderföretaget uppgick till 0,5 (0,7) procent.

Kapitalförvaltning och -avkastning

För att nå en god riskspridning och avkastning fördelas Folksam Livs investeringar på olika tillgångsslag och marknader. Investeringar görs i räntebärande värdepapper, aktier, fastigheter och specialplaceringar (onoterade tillgångar). Dessutom finns bolagsstrategiska innehav, främst dotterföretag.

Under 2016 har kapitalförvaltningsavdelningen breddat sitt ansvarsfulla perspektiv till att numera förvalta samtliga tillgångar, inte bara noterade innehav, utifrån etisk och miljömässig hänsyn, utan att göra avkall på avkastningskrav och lämplig risknivå.

Trots att svenska räntor redan vid ingången av året var extremt låga, till och med med negativa statsräntor för löptider under två år, har räntorna fortsatt att sjunka under året. Orsaken är främst fortsatta penningpolitiska stimulanser i form av låga och sjunkande styrräntor tillsammans med omfattande stödköp av obligationer från såväl europeiska centralbanken som den svenska Riksbanken. Detta har gett en mycket god avkastning på svenska räntebärande placeringar under året och även gett stöd åt en fortsatt positiv börsutveckling med mycket god aktieavkastning och fortsatt positiv värdeutveckling för fastigheter som följd.

Folksam Liv förvaltar ett flertal portföljer där den sammanvägda fördelningen av det förvaltade kapitalet vid 2016 års utgång var 56 (58) procent räntebärande värdepapper utgivna av staten, kommuner och bostadsinstitut i Sverige. Totalt uppgick räntebärande placeringar till 98 676 (97 355) miljoner kronor vid utgången av året och durationen i den räntebärande portföljen var under året cirka 5 (5) år. Aktieportföljen, bestående av noterade svenska och utländska aktier, stod för 32 (31) procent av det förvaltade kapitalet och uppgick vid utgången av året till 59 520 (51 928) miljoner kronor. Folksam Liv äger också en större post aktier i Swedbank. Värdet på dessa aktier var vid årsskiftet 13,9 (11,9) miljarder kronor. Fastigheter stod för 7 (7) procent av kapitalet och uppgick till 12 636 (11 501) miljoner kronor. Värdet på specialplaceringarna var vid årsskiftet 5 478 (3 811) miljoner kronor vilket motsvarade 3 (2) procent av det förvaltade kapitalet. Bolagsstrategiska innehav består av dotterföretag. Innehaven uppgick per årsskiftet till 4 255 (3 976) miljoner kronor vilket utgjorde cirka 2 (2) procent.

Totalavkastningen för år 2016 på bolagets tillgångar blev 8,4 (3,7) procent, motsvarande 14 027 (5 833) miljoner kronor. Det som i huvudsak förklarar totalavkastningen är bolagets strategiska tillgångsfördelning, vilken bland annat styrs av försäkringsåtagandenas art och bolagets risktolerans. Mot bakgrund av denna tillgångsfördelning förklaras årets avkastning främst av mycket god utveckling för aktier och fastigheter i kombination med mycket låga, men ändå sjunkande, räntor. Även viss kronförsvagning mot dollar har bidragit positivt genom att värdet på utländska aktieinnehav, i svenska kronor, ökat i värde. Avkastningen på aktier blev 15,1 (4,5) procent, för fastigheter 21,9 (16,1) procent och för räntebärande tillgångar 3,1 (0,9) procent. Valutaexponeringen har under året ökat från cirka 15 till knappt 17 procent.

Totalavkastningstabell, Moderföretaget								
Mkr	Ingående marknads-värde 2016-01-01	Utgående marknads-värde 2016-12-31	Total-avkastning 2016	Total-avkastning 2016 %	Total-avkastning 2015 %	Total-avkastning 2014 %	Total-avkastning 2013 %	Total-avkastning 2012 %
Räntebärande placeringar	97 355	98 676	3 037	3,1	0,9	7,5	-0,3	3,4
Aktier	51 928	59 520	7 921	15,1	4,5	20,7	36,0	18,78
Specialplaceringar	3 811	5 478	495	9,9	7,1	15,3	11,0	3,95
Fastigheter	11 501	12 636	2 282	21,9	16,1	9,3	5,7	4,58
Bolagsstrategiska innehav	3 976	4 255	292	7,4	19,2	-8,4	-8,7	0,47
Summa	168 571	180 565	14 027	8,4	3,7	12,0	7,6	7,0

Totalavkastningstabellen är uppställd enligt rekommendation från Svensk Försäkring och företagets riktlinjer för mätning och rapportering av totalavkastning. I not 53 redovisas hur totalavkastningstabellen är kopplad till resultat- och balansräkningen.

Solvensgrad, kollektiv konsolidering och återbäring

Solvensgraden i moderföretaget steg med 3 procentenheter till 165 (162) procent som en följd av det positiva resultatet. Solvensgraden beskriver hur väl ett livförsäkringsföretag lever upp till de garanterade åtagandena gentemot kunderna. Folksam Livs starka solvens är en förutsättning för att kunna ge en bra framtida avkastning på förvaltad kapital.

Den kollektiva konsolideringen uppgick vid årets slut för premiebestämda försäkringar inom tjänstepension till 120 (118) procent och till 119 (117) procent inom övrig livförsäkring. För förmånsbestämda försäkringar uppgick konsolideringen till 186 (176) procent. Den kollektiva konsolideringen beskriver förhållandet mellan företagets tillgångar och hur mycket som fördelats till kunderna. Fördelningen omfattar både garanterade och inte garanterade åtaganden.

Inom gruppliv- och gruppsskadeförsäkring har 440 (423) miljoner kronor avsatts för tilldelad återbäring. Samtidigt har 428 (455) miljoner betalats ut. Total avsättning för återbäring och rabatter uppgick till sammanlagt 4 063 (4 112) miljoner kronor, varav 522 (583) miljoner kronor avser kollektivavtalad sjuk- och premiefrielseförsäkring.

Egen risk- och solvensbedömning

Moderföretaget och försäkringsföretagen inom Folksam Liv-gruppen har under 2016 genomfört en egen risk- och solvensbedömning (ORSA) för den treåriga affärsplaneringsperioden 2017 till 2019. Det övergripande syftet med denna risk- och solvensbedömning är att bedöma företagets kapitalbehov samt säkerställa att bolaget kan hantera riskerna och möta det legala kapitalkravet. Bedömningen av den blandade verksamhetens solvensbehov görs i termer av riskkvot det vill säga en sammanläggning av SCR-kravet för övrig livförsäkringsverksamhet och trafikljuskravet för tjänstepensionsverksamheten. Styrelsen har formulerat ett kapitalmålsintervall inom vilket riskkvoten ska befinna sig. Folksam Liv har en hög, men fallande, riskkvot under planeringsperioden 2017-2019. Att riskkvoten faller beror framförallt på utbetalning av partsmedel till stiftelser, hantering av konsolideringsnivån inom förmånsbestämd försäkring och tillämpningen av övergångsregeln för aktiestress. I basscenariot (affärsplanen) ligger riskkvoten inom det av styrelsen fastställda kapitalmålsintervallet. Då bolaget är ett ömsesidigt försäkringsföretag och därmed har begränsade möjligheter att förstärka kapitaliseringen med externa medel är det av yttersta vikt att bolaget har en mycket god finansiell ställning samt undviker att hamna i situationer där bolaget

tvingas begränsa risktagandet. Den egna risk- och solvensbedömningen visar att bolaget är tillräckligt kapitaliserat för att genomföra sin affärsplan. Dock är det viktigt att följa upp effekterna av nya initiativ och affärer samt bedöma påverkan på kapitalbehovet samt det befintliga kapitalet.

Konsoliderat dotterföretag

Folksam Fondförsäkrings resultat efter skatt uppgick till 95 (3) miljoner kronor. Resultatförbättringen beror främst på minskad försäljning och därmed lägre försäljningskostnader. Företagets premieinkomst före avgiven återförsäkring har minskat jämfört med föregående år och uppgick till 19 (24) miljoner kronor. Fondförmögenheten för kundernas räkning uppgick vid årets slut till 39 961 (37 527) miljoner kronor och inbetalningar från sparare uppgick totalt, inklusive inflyttat kapital, till 4 226 (5 902) miljoner kronor.

Intresseföretag

KPA AB ägs till 60 procent av Folksam Liv och till 40 procent av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genom SKL Företag AB. Bolaget konsolideras inte i Folksam Liv då bestämmande inflytande enligt IFRS 10 inte bedöms föreligga. KPA AB äger bolaget KPA Pensionservice AB som i sin tur äger KPA Pensionstjänst AB i likvidation. KPA AB äger dessutom KPA Livförsäkring som i sin tur äger KPA Pensionsförsäkring.

Total premieinkomst i KPA Pensionsförsäkring uppgick till 12 138 (11 726) miljoner. Inbetalningar till fondförsäkring uppgick till 404 (411) miljoner kronor. Totalavkastningen uppgick till 6,6 (3,3) procent för KPA Pensionsförsäkring och solvensgraden till 164 (164) procent. Det försäkringstekniska resultatet i KPA Pensionsförsäkring uppgick till 7 281 (4 098) miljoner kronor och i KPA Livförsäkring till 57 (17) miljoner kronor.

Folksam LO Fondförsäkring ägs till 51 procent av Folksam Liv och till 49 procent av LO:s Försäkringshandelsbolag (LOFHB). Bolaget konsolideras inte i Folksam Liv då bestämmande inflytande enligt IFRS 10 inte bedöms föreligga. Inbetalningar från sparare uppgick totalt inklusive inflyttat kapital till 5 750 (5 197) miljoner kronor. Inflyttat kapital avser flytt från andra försäkringsföretag och uppgick till 1 401 (1 078) miljoner kronor. Ökningen av inflyttat kapital var delvis ett resultat av att flyttstoppen inom Avtalspension SAF-LO upphörde i maj 2015. Resultat efter skatt uppgick till 213 (185) miljoner kronor.

Hållbarhet

Trygghet i en hållbar värld

Bolagets hållbarhetsarbete sker inom ramen för Folksam verksamhet. Folksam ansvarstagande utgår från visionen att kunderna ska känna trygghet i en hållbar värld, att företaget ägs av kunderna och att hållbarhet är en god affär. Som ett stort företag inom försäkring och pensionssparande är möjligheterna goda att bidra till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Folksam skapar trygghet för kunderna med lösningar inom sak- och personförsäkring samt pensionssparande. Utöver att kärnverksamheten ger kunderna trygghet i olika faser av livet, är miljöhänsyn, ansvarsfulla investeringar och skadeförebyggande insatser exempel på självklara områden Folksam tar ansvar för. Företagets hållbarhetspolicy slår fast vad hållbarhet betyder för Folksam och identifierar tre huvudområden där kontinuerligt arbete görs:

I mötet med kund och omvärld: Folksam ska möta kundernas förväntningar i varje kontakt, oavsett om det handlar om försäljning, rådgivning, skadehantering eller annat. En naturlig del i leveransen till kunderna är allt hållbarhetsarbete. Folksam främjar också en hållbar utveckling genom samarbeten av engångskaraktär till djupare partnerskap. Här ingår sponsring, liksom olika aktiviteter inom nationella och internationella organisationer.

I erbjudande och kapitalförvaltning: Kunderbjudandet har ett innehåll som styr mot hållbarhet. Vid skadereglering agerar Folksam långsiktigt, hållbart och effektivt. Investeringar av kundernas pengar fokuserar på lönsamhet, hållbarhet och ansvar för ägandet.

I egen drift: Folksam ska leva som man lär. Det betyder att Folksam främjar hållbar utveckling i allt från mångfalds- och miljöarbete till hur medarbetare agerar och att arbetsmiljöer tydligt återspeglar ambitionen att verka för en omställning mot hållbarhet.

För en mer heltäckande beskrivning av arbetet med hållbarhet och aktiviteter under 2016, läs gärna mer i Folksam Års- och hållbarhetsberättelse 2016 och GRI-redovisning 2016 (<http://ir.folksam.se>).

Medarbetare

Inom Folksam tillämpas tillikaanställning vilket innebär att personalen är anställd i flera bolag inom gruppen. I Folksam svenska verksamheter arbetar närmare 3 900 medarbetare på olika bolag och orter. Folksam Livs arbete med människor och miljöer sker inom ramen för Folksam verksamhet. Folksam har en gemensam HR-funktion som ger stöd i HR-processerna för samtliga bolag inom Folksam. Folksam ska vara en attraktiv arbetsplats med kända och konkurrenskraftiga erbjudanden till nuvarande och framtida medarbetare. Rekryteringstakten är fortsatt hög och under 2016 externrekryterades 456 (479) personer. Målen om en jämn fördelning mellan kvinnor och män på chefspositioner är högt ställda och här är tydliga mål, systematiken i bemanningsprocessen och arbetet med att leva varumärket centralt. Under 2016 genomförde Folksam ett nytt ledarutvecklingsprogram i syfte att öka förändringsförmågan i tvärfunktionella satsningar. I årets medarbetarundersökning låg totalindex på en fortsatt hög nivå, 73 (76) procent positiva svar i genomsnitt och 82 (86) procent svarar att de gärna eller mycket gärna vill arbeta kvar i Folksam.

Arbetsmiljön, arbetssättet och arbetsplatsen ska främja god hälsa, motivation och produktivitet. Under 2016 har analyser av organisationens sjuktal genomförts och åtgärder för att sänka dessa är planerade för 2017.

Löner, ersättningar och övriga villkor

Folksam är genom medlemskapet i Arbetsgivarförbundet KFO bundet av kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor. Enligt Folksam lönepolitik ska lönerna vara individuella och differentierade, motivera goda prestationer och önskvärda beteenden samt bidra till ett sunt risktagande som ligger i linje med ägarnas och kundernas förväntningar. Folksam har en restriktiv hållning till rörliga ersättningar eftersom de kan medföra ett överdrivet risktagande, varför huvuddelen av ersättningarna utgörs av fast grundlön. Vad gäller jämförbara löner låg skillnaden i medellön mellan kvinnliga och manliga medarbetare på cirka 10 procent för 2016. Vid en nedbrytning på likvärdiga arbeten ligger löneskillnaderna på 2 procent. För att få jämförbara löner kartlägger och analyserar Folksam eventuella osakliga löneskillnader vid lönerrevisionerna varje år, istället för att endast göra en kartläggning vart tredje år som lagstiftningen kräver.

Folksam har ett belöningsprogram för medarbetarna som syftar till att synliggöra och sätta fokus på Folksam affärsstrategier och övergripande mål. Belöningsprogrammet omfattar samtliga medarbetare inom Folksam svenska verksamhet utom verkställande direktör, ledamöter i Folksam koncernledning, verkställande direktör/vice verkställande direktör i dotterföretagen samt chef för internrevision.

Medelantal anställda samt löner och ersättningar, med särskild specifikation på ersättningar till ledande befattningshavare, redovisas i not.

Tvister

Det förekommer inte några tvister som väsentligt kan påverka bolagets eller koncernens finansiella ställning. Inom ramen för den ordinarie affärsverksamheten förekommer visserligen löpande ett antal försäkringstvister, men de flesta avser mindre belopp och bedöms inte väsentligt påverka bolagets eller koncernens finansiella ställning. Om det i något fall skulle röra större belopp görs regelmässigt en bedömning av det sannolika ekonomiska utfallet och behovet av en eventuell avsättning.

Information om risker och osäkerhetsfaktorer

Resultatutvecklingen påverkas i hög grad av börs- och valutakursers utveckling liksom av förändringar i det allmänna ränteläget. Dessa påverkas i sin tur av förändringar av makroekonomiska faktorer som tillväxt, inflation och arbetslöshet. Riskerna och de beslut som fattas för att hantera dessa påverkar bolagets ekonomiska ställning och förmåga att nå dess mål. Genom aktiva, kontrollerade och affärsmässiga beslut med beaktande av risker skapas förutsättningar att erbjuda kunderna trygga försäkringslösningar. Av den anledningen är det viktigt att risker hanteras och kontrolleras på ett strukturerat sätt, både i ett kort och ett långt tidsperspektiv. En beskrivning av Folksam Livs och koncernens samlade risker och hur de styrs samt hanteras återfinns i not 2.

Bolagsstyrningsrapport

Folksam Liv är ett kundägt bolag inom Folksam. Att det är kundägt innebär att det inte finns några aktieägare. Det är istället försäkringstagarna som är bolagets ägare. Alla försäkringars grundidé är att dela risker. I Folksam delar vi också vinsten. Överskottet går tillbaka till våra kunder, dels via återinvestering i affären, dels via återbäring.

God bolagsstyrning handlar om att säkerställa att bolag sköts hållbart, ansvarsfullt och så effektivt som möjligt. Förtröendet hos lagstiftare och i samhället för att bolag agerar ansvarsfullt är avgörande för bolagens frihet att förverkliga sina strategier för att skapa värde. En övergripande målsättning med Folskams bolagsstyrning – förutom att den ska överensstämma med bolagets vision och etiska principer – är att säkerställa en bra avkastning för Folskams kunder.

Förutom att verka för en god intern bolagsstyrning agerar Folksam aktivt genom extern bolagsstyrning. Folksam påverkar bolag, genom sina placeringar, för att tillvarata kundernas gemensamma intressen i ägarfrågor. Folksam anser att en aktiv bolagsstyrning, såväl internt som externt, ger en ökad avkastning och bidrar till en långsiktigt god utveckling.

Styrelsen ansvarar ytterst för bolagets organisation och för förvaltningen av dess angelägenheter. Det är styrelsen som ansvarar för bolagets interna styrning och kontroll och som ansvarar för att det finns en policy och en organisation för det operativa arbetet kring detta.

Styrande regelverk

Styrelsen är ytterst ansvarig för regelefterlevnaden i bolaget. Det operativa ansvaret är delegerat till verkställande direktören (vd).

Externa regler

Bolagsstyrningen i Folksam Liv utgår från lagstiftning (främst försäkringsrörelselagen), Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd samt olika rekommendationer såsom Svensk kod för bolagsstyrning (koden).

Koden, senast reviderad den första december 2016, utgör basen för en ökad självreglering inom näringslivet och vänder sig i första hand till bolag noterade på en reglerad marknad i Sverige. Koden är i första hand skriven för aktiebolag, men är också relevant för bolag som Folksam med ett spritt ägar- och allmänintresse. Koden bygger på principen "följ eller förklara". Företag som tillämpar koden kan avvika från enskilda regler, men ska då lämna förklaringar till

avvikelserna. Folksam tillämpar koden från och med 2007 och en avvikelse förekommer. Bolagets revisorer granskar inte bolagets halvårs- eller niomånadersrapport. Avvikelse från Kodens bestämmelser sker med hänsyn till att bolaget inte är ett aktiemarknadsbolag och med syftet att begränsa kostnaderna för försäkringstagarna.

Folksam Liv bedriver både tjänstepensionsverksamhet och övrig livförsäkringsverksamhet. För övrig livförsäkringsverksamhet tillämpas Solvens II-reglering och för tjänstepensionsverksamhet övergångsregler. Solvens II-direktivet är ett europeiskt regelverk för försäkringsbolag som syftar till att skapa en enhetlig europeisk försäkringsmarknad med ökat skydd för försäkringstagare. De nya reglerna trädde i kraft 2016. Folksam påbörjade anpassningen redan 2009. Övergångsreglerna innebär huvudsakligen att de försäkringsföretag som bedriver tjänstepensionsverksamhet ska, som huvudregel, fortsätta att tillämpa de äldre bestämmelser om rörelse, tillsyn och ingripande, som gällde under 2015 och de nya Solvens II-bestämmelserna om företagsstyrning.

Interna regelverk

Utöver de externa regelverken finns interna styrande regelverk som fastställts av stämman, styrelse eller vd. Styrande regelverk kan utgöras av policy, riktlinje eller instruktion. En översyn har skett av dessa med anpassning till nya krav enligt Solvens II-regelverket.

Företagsstyrningssystemet formaliseras främst genom företagsstyrningspolicy och företagsstyrningsriktlinjerna. Därtill tillkommer ett antal andra interna styrdokument i form av planerande dokument respektive styrande regelverk. Strävan är att ha så få interna styrdokument som möjligt. Exempel på planerande dokument är affärsplanen och planen för riskkontroll.

Regelverken genomgår en årlig översyn och uppdateras löpande vid behov. En compliance officer finns utsedd för bolaget och ansvarar för den årliga regelverksgenomgången. Alla styrande regelverk har en utsedd regelverksägare och minst en regelverksspecialist.

Exempel på interna regelverk:

Bolagsordningen anger, tillsammans med lagstiftningen, verksamhetens ramar och ger en beskrivning av bolaget och hur det ska styras. Stämmans sammansättning samt ansvar framgår av bolagsordningen. Beslut om ändring av bolagsordningen sker på stämman. Ett beslut att ändra bolagsordningen är, i enlighet med försäkringsrörelselagen, giltigt om två tredjedelar av samtliga röstande förenat sig om det.

"Vi har en väl fungerande arbetsordning i styrelsen för Folksam Liv, vilket också har visat sig under det gångna året. Vår sammansättning och våra arbetsprocesser är grunden till vår förmåga att utvärdera och fastställa övergripande mål och strategi. Det är inte minst viktigt med tanke på den svårtolkade omvärldssituationen där vi framgångsrikt måste fortsätta kunna dra fördel av allt från rätteläget till regelverksfrågor. Allt för kundernas bästa, naturligtvis".

Göran Lindblå
Styrelseordförande
Folksam Liv

I arbetsordning för styrelsen tydliggörs styrelsens respektive styrelseordförandens ansvar. Här finns även regler för styrelsens utskott samt regler kring dessas sammanträden och sammansättning. Styrelsen beslutar även om *instruktion för verkställande direktören*.

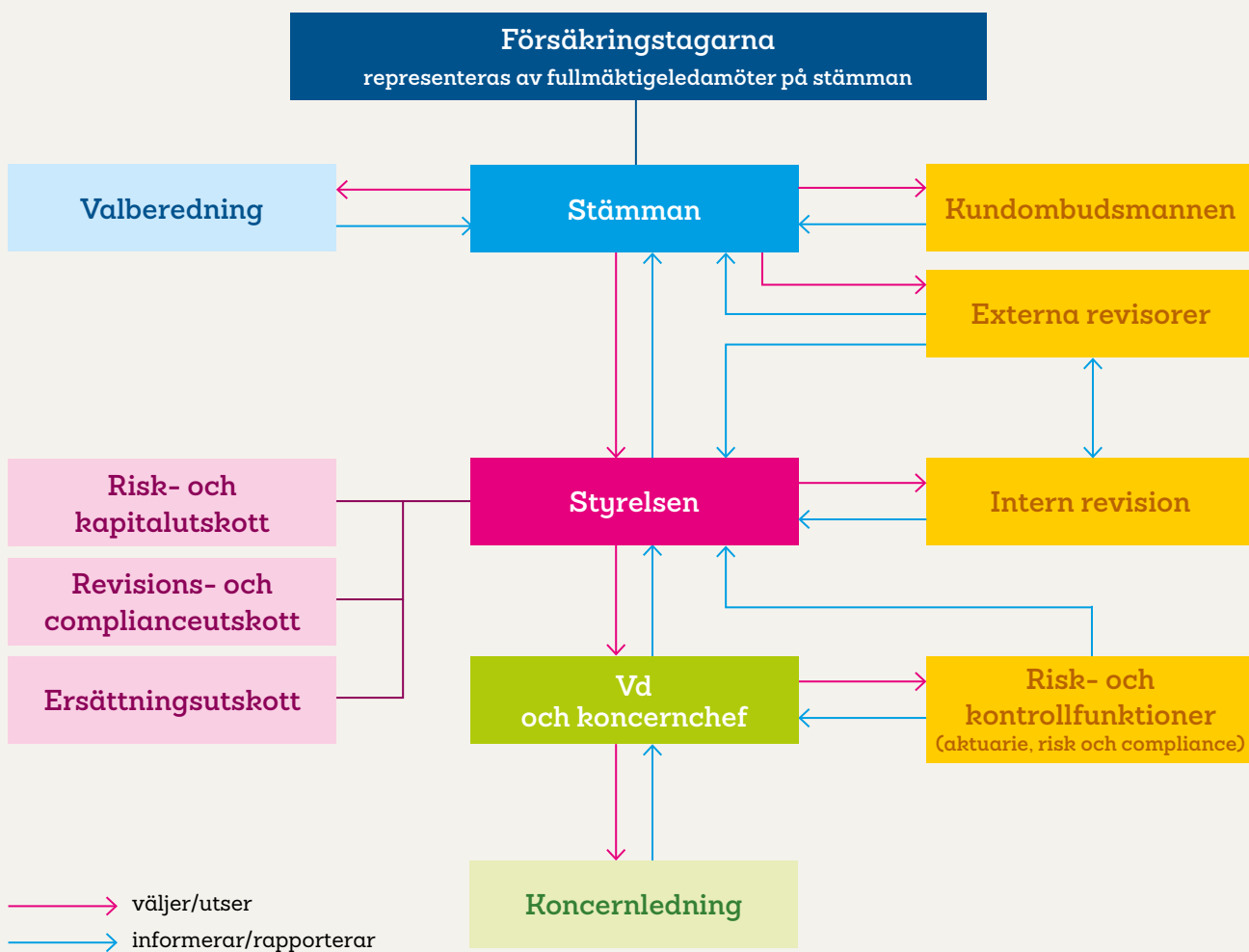
Den av styrelsen fastställda *företagsstyrningspolicyn* omfattar områden som företagsstyrningssystem, strategi- och affärsplanering, riskhanteringssystem, internkontrollsystem, intressekonflikter, externrapportering, kontinuitet och säkerhet med flera. Bland övergripande regelverk som fastställs av styrelsen ingår även etiska regler, *konkurrens-*

policy, försäkringspolicy, kapitalhanteringspolicy, ersättningspolicy med flera.

Struktur bolagsstyrning

Bilden nedan visar strukturen för de övergripande styrande organen i Folksam Liv; stämman, styrelse och vd (tillika koncernchef).

Eftersom Folksam Liv är ett kundägt bolag finns det inte några aktieägare. På stämman företräds kunderna av fullmäktigeledamöter. Folksam Liv tillämpar därför kodens bestämmelser om aktieägare på fullmäktigeledamöterna.

Stämman

Folksam Livs högsta beslutande organ är stämman. Enligt bolagsordningen är försäkringstagarna i Folksam Liv delägare. Försäkringstagarnas inflytande i form av rösträtt, yttranderätt och förslagsrätt utövas på stämman genom särskilt valda fullmäktigeledamöter. Ledamöterna utses dels av de organisationer som företräder försäkringstagarna och dels genom direktval av försäkringstagarna (där valet genomförs av särskilt utsedd valordnare). Folksam Liv har totalt 75 fullmäktigeledamöter och mandatfördelningen baseras på antal försäkringstagare, premievolymer och strategisk betydelse för respektive kundgrupp och finns reglerad i bolagsordningen.

Enligt bolagsordningen ska ordinarie stämman hållas årligen under andra kalenderkvartalet. Under 2016 hölls stämman den 14 april i Stockholm. Stämman fastställer resultat- och balansräkningar, tar beslut om disposition av resultat samt beviljar styrelseledamöterna och verkställande direktören ansvarsfrihet för verksamhetsårets förvaltning.

Stämman beslutar om val av styrelseledamöter, styrelseordförande samt revisorer. Stämman fastställer även arvoden för dessa. Principer för ersättning och anställningsvillkor för verkställande direktören och övriga ledamöter i koncernledningen fastställs också av stämman. Mer information om stämman finns på www.folksam.se

Mandatfördelning Folksam ömsesidig livförsäkrings stämman

Valberedning

Valberedningen är stämmans organ med uppgift att bereda stämmans beslut i val- och arvodesfrågor i enlighet med bolagsordningen. Denna ska bestå av fyra ledamöter, vilka utses av ordinarie stämman för en mandatperiod på ett år. Dess sammansättning och den process som ska tillämpas för arbetet regleras i en instruktion för valberedningen.

Valberedningens huvudsakliga uppgift är att utarbeta förslag till val av stämмоordförande, styrelseledamöter och styrelseordförande. Förslag ska även lämnas på val av valanordnare (med ansvar för direktval till stämman) revisorer, lekmannarevisorer och kundombudsman. Vidare ska förslag lämnas på ersättningar till stämмоordförande, fullmäktigeledamöter, styrelsens ordförande och vice ordförande, styrelseledamöter, ledamöter i styrelsens utskott, valanordnare, revisorer/revisionsbyrå och lekmannarevisorer.

Fullmäktigeledamöter och de organisationer som utser dessa får nominera styrelseledamöter till valberedningen. Information om detta finns på www.folksam.se. Valberedning vald fram till och med 2017 års stämman: Ella Niia (ordförande), Torbjörn Bredin, Tommy Ohlström och Robert Söderhjelm.

Styrelse

Stämman utser styrelsen som ansvarar för bolagets övergripande organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter inom de ramar som stämman och externa regelverk ger. I ett kundägt bolag som Folksam Liv företräder styrelseledamöterna försäkringstagarna både som ägare och kunder. Folksam Livs styrelse har tolv ledamöter inklusive styrelseordförande. Härutöver utses arbetstagarrepresentanter. Information om styrelseledamöter valda av stämman 2016 framgår i avsnittet "Uppgifter om styrelsens ledamöter valda vid stämman 2016".

I valberedningens arbete med förslag till styrelseledamöter beaktas den samlade kompetens och erfarenhet som svarar upp mot bolagets totala behov. För Folksam Liv ska styrelsen exempelvis ha kompetens inom områden som: försäkrings- och finansmarknad, affärsstrategier och affärsmoeller, företagsstyrning, finansiell analys, aktuariell analys, regler som gäller för den tillståndspliktiga verksamheten samt kundkännedom. Valberedningen ska utöver kravet på mångsidighet och bredd i styrelsen eftersträva en jämn könsfördelning. Vid stämman 2016 valdes fem kvinnor samt sju män till Folksam Livs styrelse.

Styrelsen fastställer årligen dels en arbetsordning, dels en så kallad strategisk dagordning. Syftet med dessa handlingar är att skapa ett effektivt styrelsearbete genom att bland annat bestämma när under året olika ämnesområden ska behandlas.

Styrelsens övergripande uppgift är att för kundernas räkning förvalta bolagets angelägenheter. Styrelsen ska bland annat se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Vidare ska styrelsen fortlöpande kontrollera bolagets ekonomiska situation vilken regelbundet ska rapporteras till styrelsen. Det är styrelsen som utser bolagets vd samt vice vd.

Styrelsens arbete

Under året hölls nio styrelsemöten. Ledamöterna hade därutöver kontakter via e-post och telefon. Styrelsens utskott; risk- och kapitalutskottet, revisions- och complianceutskottet samt ersättningsutskottet, hade fem, sex respektive fyra sammanträden under 2016. Utskottsledamöterna hade därutöver kontakter via e-post och telefon. Inför varje ordinarie sammanträde har styrelsen fått en skriftlig rapport av vd, vilken behandlat viktiga händelser i Folksam, men också i branschen i övrigt.

I enlighet med en strategisk dagordning har styrelsen under året bland annat behandlat följande: kontinuerligt följt upp förverkligandet av ett antal strategiska mål, finansiella rapporter, kvartalsrapporter, affärsplan, budget och prognosrapporter, Solvens II-rapportering, genomgång av dotterföretagens verksamheter och ekonomi, omvärlds- och konkurrentanalyser, intressekonflikter, aktuarierapporter, compliance-rapporter, riskrapporter, internrevisionsrapporter, fastställt ett återförsäkringsprogram, genomfört en årlig regelverksgenomgång av samtliga av styrelsen fastställda regelverk, fastställt ett belöningsprogram samt sammanträffat med den externa revisorn.

På samtliga ordinarie styrelsemöten finns tid avsatt för fördjupning. Det kan dels utgöras av de fasta temaområden som styrelsen fastställt, dels av ad hoc anmälda fördjupningsfrågor under året. I syfte att få tillfälle att diskutera strategiska och framåtblickande frågor mer ingående genomför styrelsen under året även ett tvådagarsseminarium. Ett avsnitt omfattade genomgång av bolagets verksamhet från ett kund- och affärsperspektiv som syftade till att ge inblick i de olika affärernas verksamheter, hur de ser ut idag och framtida scenarier. Stående punkter på seminariet är finansmarknaden, Folksam Livs övergripande strategi samt omvärlds- och nulägesanalys. Specifika ämnen 2016 behandlade "strategiskt hållbarhetsarbete – från vision till handling" respektive "bolagsstruktur och tjänstepensionsdirektivet". I september och oktober hölls vid tre olika tillfällen en utbildning för styrelseledamöter i företag inom Folksamgruppen. Utbildningen behandlade nya lagregler för revisorer och revision och det styrelseansvar som följer av dessa regler. Årligen hålls även en gemensam styrelseutbildning för nyvalda styrelseledamöter i moderföretagen samt i försäkringsdotterföretagen. Styrelsen har under året fått fortsatt utbildning inom Solvens II.

Under november hölls ett möte för samtliga styrelseordföranden inom Folksam Liv-gruppen för att åstadkomma en bättre samverkan med dotterföretagen vad gäller ORSA-processen (egen risk- och solvensbedömning) där föreslagna scenarier och efterföljande resultat diskuterades. Genomgång skedde även av de kapitalkvoter som under året rapporterats till Finansinspektionen. Ordförandena i risk- och kapitalutskott, för de bolag som har detta, deltog också. Dessa ordförandemöten kommer att hållas två gånger per år.

Enligt Svensk kod för bolagsstyrning ska styrelsen årligen utvärdera styrelsearbetet med syfte att utveckla dess arbetsformer och effektivitet. En sådan utvärdering har under november genomförts i form av en webbenkät. Utvärderingen omfattar områden som "kunskap och kompetens" (dels avseende styrelsen som helhet, dels avseende de enskilda ledamöterna), "styrelsearbete och möten" samt "roller och samarbeten". Resultatet rapporterades och diskuterades på styrelsemötet i december. Rapporten delgavs därefter även valberedningen.

Styrelsens arbetsfördelning

Enligt Svensk kod för bolagsstyrning ska en bolagsstyrningsrapport innehålla uppgifter om det finns, alternativt saknas, en särskild arbetsfördelning i styrelsen. Styrelsen kan inte delegera sitt ansvar men den kan utse utskott som bereder frågor inom ett visst område. Utskottens sammansättning, ansvar och befogenheter med mera regleras i styrelsens arbetsordning.

Risk- och kapitalutskott

Utskottet bistår styrelsen i dess arbete med riskhantering, solvenskrav och kapitalbehov och bidrar därigenom till att utveckla bolaget och gruppens samlade hantering av nämnda områden.

Utskottet bedömer löpande bolagets och gruppens samlade riskbild samt utfallet av risktagandet och inför styrelsens beslut:

- lämnar rekommendationer och åtgärdsförslag för bolagets och gruppens risk- och kapitalstyrning
- bedömer och lämnar förslag på processer, metoder och modeller gällande risk- och kapitalfrågor
- utvärderar bolagets och gruppens egen risk- och solvensbedömning
- utvärderar alternativa scenarier relaterade till företagets och gruppens egna risk- och solvensbedömning
- bedömer förslag till återförsäkringsprogram
- bereder styrande regelverk; placeringspolicy, försäkringspolicy samt relevanta delar av företagsstyrningspolicy

Utskottet består av tre styrelseledamöter och utses för en period om ett år. Ledamöter är: Cecilia Hermansson (ordförande), Göran Arrius och Lars Ericson. Vid mötena närvarar även vd, chefen för Ekonomi och finans tillika CFO, chefen för Risk och compliance, chefen för Kapitalförvaltning, chefen för Aktuariefunktionen, chefen för Återförsäkring samt ansvarig för Affärs- och kapitalplanering.

Revisions- och complianceutskott

Utskottets huvudsyfte är att bistå styrelsen i att fullgöra dess skyldigheter och ansvar för den finansiella rapporteringen samt den interna styrningen och kontrollen för moderföretaget samt för dotterföretagen.

På uppdrag av styrelsen har utskottet följande uppgifter:

- säkerställa den finansiella rapporteringen
- bedöma den interna styrningen och kontrollen inklusive riskhanteringen
- bedöma regelefterlevnaden
- utvärdera kvaliteten på extern- samt internrevision

Utskottet består av tre styrelseledamöter och utses för en period om ett år. Ledamöter är: Jan Rudén (ordförande), Britt Hansson och Maj-Britt Johansson-Lindfors. Vid mötena närvarar även vice vd, chefen för Internrevision, chefen för Risk- och compliance samt CFO. Även externrevisorn deltar vid vissa möten.

Ersättningsutskott

Ersättningsutskottet är gemensamt för Folksam Liv och Folksam Sak med ledamöter från båda styrelserna. Utskottet bereder och lämnar till respektive bolags styrelse förslag till principer för ersättning och andra anställningsvillkor för vd och ledamöter i koncernledningen. Utskottet säkerställer att Folksamns ersättningspolicy följs upp.

Principerna fastställs av styrelserna och godkänns därefter av respektive stämma. Utskottet lämnar, mot bakgrund av dessa principer, även förslag till respektive styrelse om avtal om lön, andra ersättningsförmåner och övriga anställningsvillkor för vd och för ledamöterna i koncernledningen. Utskottet beslutar även om lön, andra ersättningsförmåner och övriga anställningsvillkor för chefen för Internrevision. Vid somliga tillfällen konsulterar vd utskottet i frågor som rör annan personals lön, andra ersättningsförmåner och övriga anställningsvillkor. Ledamöter är: Göran Lindblå (ordförande och styrelseledamot i Folksam Liv), Eva-Lis Sirén (styrelseledamot i Folksam Liv) och Ulf Andersson (styrelseledamot i Folksam Sak).

Närvaro på styrelsemöten samt styrelsens utskott 2016

Namn	Funktion i styrelsen	Styrelsemöte ¹⁾	Ersättnings- utskott ²⁾	Revisions- & compliance- utskott ³⁾	Risk- & kapital- utskott ⁴⁾
Göran Lindblå ^{7) 8)}	ordförande	9 av 9	4 av 4	–	–
Eva-Lis Sirén	vice ordf.	9 av 9	4 av 4	–	–
Göran Arrius	ledamot	7 av 9	–	–	5 av 5
Elisabeth Brandt Ygeman ⁵⁾	ledamot	4 av 7	–	–	–
Lars Ericson ¹¹⁾	ledamot	9 av 9	–	–	3 av 4
Britt Hansson	ledamot	9 av 9	–	5 av 6	–
Cecilia Hermansson ¹⁰⁾	ledamot	8 av 9	–	–	5 av 5
Maj-Britt Johansson-Lindfors	ledamot	8 av 9	–	6 av 6	–
Lars-Inge Larsson	ledamot	9 av 9	–	–	–
Jonas Nordling ⁵⁾	ledamot	6 av 7	–	–	–
Niklas Rengen ⁵⁾	ledamot	7 av 7	–	–	–
Jan Rudén ⁹⁾	ledamot	9 av 9	–	6 av 6	–
Susanna Gideonsson ⁶⁾	–	0 av 2	–	–	–
Martin Linder ⁶⁾	–	1 av 2	–	–	0 av 1
Annelie Nordström ⁶⁾	–	1 av 2	–	–	–
Ulf Andersson ¹²⁾	–	–	4 av 4	–	–

¹⁾ Totalt 7 ordinarie styrelsemöten (varav konstituerande möte i april) samt 2 extra styrelsemöten

²⁾ Totalt 4 möten - gemensamt för Folksam Liv och Folksam Sak

³⁾ Totalt 6 möten

⁴⁾ Totalt 5 möten

⁵⁾ Invald i april 2016

⁶⁾ Avgick i april 2016

⁷⁾ Styrelsens ordförande

⁸⁾ Ordförande i Ersättningsutskottet

⁹⁾ Ordförande i Revisions- och complianceutskottet

¹⁰⁾ Ordförande i Risk- och kapitalutskottet

¹¹⁾ Ledamot i Risk- och kapitalutskottet efter stämman 2016

¹²⁾ Styrelseledamot i Folksam Sak

Ersättning till styrelsens ledamöter

Stämman beslutar om styrelsens arvoden vilka består av dels ett årsarvode, dels ett sammanträdesarvode

Årsarvoden beslutade av stämman 2016:

Styrelseordförande	175 000 kr
Vice styrelseordförande	98 000 kr
Övriga styrelseledamöter	70 000 kr
Ledamöter i Risk- och kapitalutskott	42 000 kr
Ledamöter i Revisions- och complianceutskott	42 000 kr
Ledamöter i Ersättningsutskott	33 000 kr

Sammanträdesarvoden beslutade av stämman 2016:

för samtliga ovan	7 000 kr
-------------------	----------

Styrelse Folksam Liv

Bakre raden från vänster

Jan Rudén
Britt Hansson
Niklas Rengen
Cecilia Hermansson
Lars Ericson
Susanna Järnek, personalrepresentant
Anders L Johansson, personalrepresentant
Eva-Lis Sirén, vice ordförande

Göran Arrius
Göran Lindblå, ordförande
Mikael Täll, personalrepresentant

Främre raden från vänster

Jonas Nordling
Elisabeth Brandt Ygeman
Lars-Inge Larsson
Maj-Britt Johansson-Lindfors

Uppgifter om styrelsens ledamöter valda vid stämman 2016

Göran Lindblå

Styrelseordförande. Invald: 2015. Född: 1954

Styrelseordförande OKQ8 AB

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseordförande Hedemora Tillväxtkasse AB. Styrelseordförande Q8 Danmark A/S. Styrelseledamot Bra Bil Sverige AB. Ordförande Folksam's Ersättningsutskott. Styrelseledamot Coop Mitt Ekonomisk förening. Egen företagare Göran Lindblå AB.

Bakgrund: Vice ordförande Kooperativa Förbundet. Vd och koncernchef OK ekonomisk förening. Vd grossistbolag inom OK. Styrelseledamot Folksam Sak. Styrelseordförande Arbetsgivareföreningen KFO. Styrelseordförande KP Pension & Försäkring. Styrelseordförande OKQ8 Finans/OKQ8 Bank AB. Journalist. Förlagschef. Tidningschef.

Eva-Lis Sirén

Vice styrelseordförande. Invald: 2007. Född: 1954

Ordförande Lärarstiftelsen

Övriga styrelseuppdrag: Ledamot Folksam's Ersättningsutskott. Vice ordförande styrelsen Högskolan Väst.

Bakgrund: Ordförande Lärarförbundet. Vice ordförande Education International. Vice ordförande TCO. Regeringens jämställdhetsråd. Styrelseledamot Nordiska Lärarorganisationernas samråd. Styrelseledamot OFR. Internationella samt nationella uppdrag för Lärarförbundet. Advanced Business English North, University Newcastle. Lärarexamen Karlstad Universitet. Lärare i grundskolan.

Göran Arrius

Styrelseledamot. Invald: 2013. Född: 1959

Ordförande Saco

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseordf. Akademikernas a-kassa (AEA). Ledamot Högskolan Dalarna. Ledamot Kungliga Örlogsmannasällskapet. Styrelseordförande Folk och Försvar. Ledamot Rikskommittén Sveriges Nationaldag. Repr. (huvudman) Kungafonden. Ledamot Första AP-fonden. Ledamot av Försvarsunderrättelsesdomstolen (FUD). Ledamot Folksam Livs Risk- och kapitalutskott.

Bakgrund: Ordförande Jusek. Ordförande Juseks sektion för Bank och Försäkring. Ordförande Sacoföreningen i SEB, arbetstagarrepresentant styrelsen för Skandinaviska Enskilda Banken. Olika befattningar inom livförsäkring, SEB Trygg Liv. Sjöofficer och sjökadett. Examen Militärhögskolan. Officersexamen Kungliga Sjökrigsskolan.

Elisabeth Brandt Ygeman

Styrelseledamot. Invald: 2016. Född: 1970

Andre vice förbundsordförande, Handelsanställdas förbund

Övriga styrelseuppdrag: Styrelsesuppleant Stockholm Globe Arena Fastigheter AB.

Bakgrund: Förbundssekreterare, Handelsanställdas förbund. Valledare, ombudsman LO. Styrelseledamot, chef LO-distriktet Stockholms län, Ungdomssekreterare LO. Ledamot Kommunalfullmäktige Stockholm. Styrelseordförande Folkets Hus AB/CCC. Ledarskap/styrning, bolagsstyrning, ekonomi Stockholm stad. Ekonomiskt ansvar i ideella organisationer PWC Ekonomi. Chefsutbildning i ledarskap, kvinnligt ledarskap Förändringsarbetarna. Vård- och omsorgsutbildningar Solna kommun. Treårig Samhällsvetenskap linje Jakobsbergs gymnasium.

Lars Ericson

Styrelseledamot. Invald: 2015. Född 1963

Verkställande direktör Konsumentföreningen Stockholm

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseordförande MedMera Bank. Styrelseledamot Coop Sverige AB. Ledamot valberedningen Atrium Ljungberg AB. Ledamot i Folksam Livs Risk- och kapitalutskott.

Bakgrund: Ledamot Folksam's valberedning. Styrelseledamot Ambulanssjukvården i Stockholm AB. Styrelseledamot Folktandvården Stockholms län AB. Affärsområdes- och marknadschef Swedbank. Kommunråd Tyresö kommun. Strategisk ledarutbildning Swedbank i samarbete med utbildningsföretag. Ledarutbildning, Att leda en kommun, Sveriges Kommuner och Landsting. Treårig Samhällsvetenskap linje Kärrtorps Gymnasium.

Britt Hansson

Styrelseledamot. Invald: 2015. Född: 1966

Vd och koncernchef OK ekonomisk förening

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseledamot Kooperativa Förbundet. Styrelseledamot OKQ8 AB och OKQ8 Bank AB. Ledamot Folksam Livs Revisions- och complianceutskott. Styrelseledamot Bra Bil Sverige AB. Styrelseledamot KFO. Styrelseledamot Apotek Produktion & Laboratorier AB

Bakgrund: Skandinavisk direktör HR, Integration, IT och inköp. OK-Q8 AB/Q8 A/S. Projektdirektör OK eko. förening. Nordisk CFO Svenska McDonald's AB. Finansdirektör, chef Affärsanalys, kundservicechef, koncernredo-visningschef, skattechef OK-Q8 AB. Revisor Skattemyndigheten Stockholms län. Fondexpeditör Svenska Handelsbanken. Styrelseledamot Arithma Shared Service AB. Styrelseledamot Petrolia AB. Styrelseledamot Flaskgascentralen Malmö AB. Styrelseledamot Företagsekonomiska föreningen. Civileko.examen Högskolan i Örebro. Samhällsvetenskaplig linje Karolinska läroverket. Authentic Leadership Development Harvard Business School. Utbildning i styrelsearbete för kvinnor Styrelsekraft. Chefsutbildning internationell nivå Ashridge England. Beskattningsrätt Stockholms universitet. Skatteverkets aspirantutbildning Skatteverket.

Cecilia Hermansson

Styrelseledamot. Invald: 2015. Född: 1962

Gästforskare inom bank och finans KTH

Övriga styrelseuppdrag: Lärare behavioral finance KTH. Konsult och föreläsare inom national- och företagsekonomi, Cecilia Hermansson Konsult AB. Ledamot i Creades AB styrelse. Seniorekonom, Swedbank. Ordförande Industrins ekonomiska råd. Ledamot Kungliga Ingenjörskademierna, IVA. Ledamot i Finanspolitiska rådet. Ledamot i Medlingsinstitutets insynsråd. Ledamot i HUI Research styrelse. Ordförande i Folksam Livs Risk- och kapitalutskott.

Bakgrund: Ekonomie doktor, bank och finans, KTH. Civilekonom, Handelshögskolan. Chefekonom, Swedbank. T.f. departementsråd, Finansdepartementet. Makroekonom, Sida och svenska ambassaden, Nairobi. Styrelseledamot National Association for Business Economics, Nabe. Styrelseledamot National-ekonomiska föreningen. Ledamot Stiftelsen för strategisk forskning, kapitalutskott.

Maj-Britt Johansson-Lindfors

Styrelseledamot. Invald: 2008. Född: 1950

Styrelseordförande Coop Nord

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseledamot, KF Stockholm. Ledamot Folksam Livs Revisions- och complianceutskott.

Bakgrund: Ordförande KF:s revisionsutskott. Styrelseledamot Futurumverken AB. Styrelseordförande Global Forum AB. Styrelseledamot Handelshögskolans styrelse, Umeå. Styrelseledamot Nordiska Centret, Shanghai, Kina. Styrelseledamot Norstedts Förlag. Styrelseledamot KF Media. Styrelseledamot KF Invest. Ekonomie doktor och universitetslektor Handelshögskolan, Umeå universitet. Chef för internationellt samarbete Umeå Universitet. Ansvarig för Ledarskapsakademien, Handelshögskolan Umeå Universitet.

Lars-Inge Larsson

Styrelseledamot. Invald: 2015. Född: 1946

Förbundskassör Svenska Kommunal Pensionärs Förbund (SKPF)

Övriga styrelseuppdrag: Ordförande i försäkringskommitté SKPF/Folksam.

Bakgrund: Tjänsteman Svenska Kommunalarbetareförbundet. Företagsekonomi & Analys och Ekonomistyrning Företagsekonomiska Institutet, Stockholm. Kanslichef Svenska Fabriksarbetareförbundet. Internrevisor Statsanställdas Förbund (SEKO). Förtroenderevisor Svenska Livsmedelsarbetareförbundet. Kredithandläggare företag Östgötabanken. Underofficersutbildning A7 Visby.

Jonas Nordling

Styrelseledamot. Invald: 2016. Född: 1969
Förbundsordförande Journalistförbundet

Övriga styrelseuppdrag: Ledamot Executive Committee International federation of journalists (IFJ). Styrelseledamot Bonus Copyright Access. Styrelseledamot PP Pension fondbolag. Vice ordförande PP Pension försäkringsförening. Styrelseledamot Administrativa litterära rättigheter i Sverige (ALIS). Styrelseledamot PTK. Styrelseledamot TCO. Styrelseordförande Journalistförbundet, Ordförande Union to Union.

Bakgrund: Styrelseledamot Bildupphovsrätt i Sverige. Verksamhetschef Journalistförbundet. Försäkringstekniker/produkt-utvecklare/segmentsansvarig Folksam. Styrelseledamot Journalistförbundet. Ledamot Finance commission International federation of journalists (IFJ). Journalistprogrammet JMK Stockholms universitet.

Niklas Rengen

Styrelseledamot. Invald: 2016. Född: 1961.
Ekonomichef Svenska Kommunalarbetareförbundet

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseledamot fastighetsbolaget Polstjärnan. Styrelseledamot fastighetsbolaget Komanco. Styrelseledamot Arena idé kapital. Ordförande i Kommunals placeringsutskott.

Bakgrund: Ekonomichef Byggnads. Enhetschef Kommunal. Administrativ chef Fryshuset. Ombudsman Socialdemokraterna. Kanslichef/finanssekreterare Stockholms läns landsting. Kursgårdsschef Bommersvik. Förbundskassör SSU. Företagsekonomi Södertörns högskola. 4-årigt Tekniskt gymnasium. Ledamot Byggnads pensionsstiftelse. Ledamot Svenska Byggbranschens Utv. Fond (SBUF). Ledamot Folksam LO fond AB. Ledamot Folksam Spar AB. Ledamot A-lotterierna. Ledamot Bommersvik. Förtroendevald revisor Stockholms läns landsting.

Jan Rudén

Styrelseledamot. Invald: 2003. Född: 1951.
Förbundsordförande i Service och Kommunikationsfacket (Seko)

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseledamot LO. Ledamot i Socialdemokraternas partistyrrelse. Styrelseordförande Seko A-kassa. Ordförande Folksam Livs Revisions- och complianceutskott. Styrelseordförande Gullholmsbaden. Styrelseordförande FASAB 6F Facklig administration AB.

Bakgrund: Gymnasieutbildning Driftteknik. Kontrollrumstekniker Vattenfall. Ledarutbildning Vattenfall. Ombudsman Seko. Bolagsstyrrelse- och arbetsrättsutbildning LO. Chefsutbildning Vattenfall AB. Ledamot Vattenfalls koncern-styrrelse. Vice ordförande Folksam Liv styrrelse.

Risk- och kontrollorganisationen

Inom Folksam följer risk- och kontrollorganisationen en modell med tre ansvarslinjer vilket beskrivs i not 2 avsnitt "Risk- och kontrollorganisation".

Utöver de tre ansvarslinjerna utser stämman revisionsbolag och lekmannarevisorer som granskar Folksam Livs årsredovisning inklusive bolagsstyrningsrapport samt styrelsens och vd:s förvaltning (externrevision).

Risk- och kontrollfunktioner

Det finns en organisatorisk enhet som inkluderar en riskfunktion och en compliancefunktion. Vidare finns även en organisatorisk enhet för aktuariefunktionen. Dessa organisatoriska enheter och funktioner är skilda från motsvarande enheter och funktioner i Folksam Sak-gruppen och fristående från den operativa verksamhet som kontrolleras. Funktionerna är underställda vd men har en rättighet att också rapportera till styrelsen.

Risk- och compliancefunktioner

Risk- och compliancefunktionerna är direkt underställda vd. Riskfunktionen ansvarar bland annat för att utveckla och förvalta (normera) riskhanteringssystemet samt stödja första ansvarslinjen i att genomföra riskhantering effektivt. Compliancefunktionen ansvarar bland annat för att övervaka, kontrollera, följa upp och utvärdera regelbrotten i första ansvarslinjen. Vd utser risk manager respektive compliance officer i bolaget. Ansvar, mandat och uppgifter framgår av företagsstyrningsriktlinjerna. Chef för risk- och compliancefunktionerna, tillika risk manager för bolaget, är Magnus Vesterlund. Compliance officer för bolaget är Karin Dannberg Hamrin.

Aktuariefunktion

Aktuariefunktionen är direkt underställd vd. Aktuariefunktionen ansvarar bland annat för att samordna de försäkringstekniska beräkningarna och utredningarna. Funktionen ansvarar vidare för att identifiera bristande regelbrotten vid beräkningen av försäkringstekniska avsättningar och andra försäkringstekniska beräkningar samt föreslår korrigerande åtgärder. Bolagets aktuariefunktion, tillika ansvarig aktuarie för bolagets tjänstepensionsverksamhet, är Maria Liljedahl.

Internrevision

Internrevisionen är en oberoende, objektivt granskande och rådgivande verksamhet. Internrevisionen stödjer bolaget att nå sina mål genom att systematiskt och strukturerat utvärdera företagsstyrningssystemet och verksamheten samt lämna råd och synpunkter på densamma i syfte att på så sätt bidra till att öka effektiviteten i riskhantering, intern kontroll samt ledningsprocesser.

Internrevisionen är direkt underställd styrelsen och är fristående från den verksamhet som granskas. Funktionens oberoende innebär att den normalt inte får delta i den operativa verksamheten eller vara involverad i det löpande arbetet med intern kontroll. Internrevisionens arbete bedrivs enligt god sed för internrevision som bland annat framgår av internationella standards, International Professional Practices Framework (IPPF). Internrevisionens uppdrag fastställs av styrelsen och regleras i en instruktion för internrevision. Inger Rost var till och med september 2016 internrevisionschef. Därefter tillträdde Sari Zander i denna roll.

Externa revisorer

Stämman utser en auktoriserad revisor alternativt ett registrerat revisionsbolag för granskning av årsredovisning och räkenskaper samt vd:s förvaltning. För granskning av bolagets verksamhet och interna kontroll utses även tre lekmannarevisorer. Mandatperioden är för samtliga ett år. Stämman 2016 valde KPMG AB som bolagets revisionsbyrå. Därutöver valdes Hans Eklund, Michael Nyqvist och Shoshana Kushner till lekmannarevisorer.

Kundombudsmannen

En kund som är missnöjd med Folksam:s beslut i ett försäkrings-, sparande- eller skadeärende erbjuds ett snabbt, enkelt och kostnadsfritt omprövningsförfarande. Kundombudsmannen är fristående, ställer höga krav på kvalitet och har rätt att rekommendera ändringar i ärenden som anmäls för prövning. Kundombudsmannen har dessutom rätt att föreslå förbättringar i Folksam:s försäkrings-, sparande- och skadeverksamhet samt verka som intern remissinstans. Rapportering sker direkt till stämman. Stämman utser Kundombudsman för en period om tre år samt fastställer instruktion för denne. Lars-Ivar Sölvinger är utsedd till Folksam:s kundombudsman till och med stämman 2019.

Verkställande direktör och koncernledningen

Uppgifter om Folksam Livs vd

Jens Henriksson, född 1967, är vd och koncernchef i Folksam sedan 1 september 2013.

Folksam Livs vd, som också är koncernchef i Folksam, är direkt underställd styrelsen. Vd svarar för den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar. En skriftlig instruktion som styrelsen fastställer reglerar det ansvar och de befogenheter som gäller för vd. Jens Henriksson är Folksam Livs vd.

Nuvarande uppdrag

- Vd i Folksam Sak
- Styrelseordförande: KPA AB
- Styrelseledamot: Alka (Danmark), Svensk Försäkring, Ellevio AB
- Ordförande i Swedbanks valberedning
- Ledamot: Stockholms Handelskammare förtroenderåd, SNS förtroenderåd, Saco:s chefsråd, CAIM och IIF.

Tidigare anställningar

- NASDAQ OMX Stockholm AB: Vd och börschef
- Swedbank: Global Head Bank Relations
- Internationella Valutafonden (IMF): Exekutiv direktör och styrelseledamot, Washington, DC
- Bruegel: Senior Policy Fellow, Bryssel
- Finansdepartementet: Statssekreterare, Planeringschef, Politiskt sakkunnig
- Arbetet: Ledarskribent

Tidigare uppdrag

- Bommersvik AB, styrelseordförande
- FIH Holding (Danmark), styrelseledamot
- PF1 A/S, styrelseledamot
- Kommittén om översyn av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande, ordförande
- SIFR (Swedish Institute for Financial Research), styrelseledamot
- Svenska Dagbladet, kolumnist
- Svenska Spel AB, styrelseledamot
- Fokus, kolumnist
- European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) och IMF, Alternate Governor Sweden
- OECD, medlem Working Party 3
- EU Economic and Financial Committee (EFK), medlem

Utbildning

- Fil. lic. nationalekonomi Stockholms Universitet 2012
- Civilekonom Lunds Universitet 1993
- Civilingenjör i elektroteknik och reglerteknik Lunds Tekniska högskola 1992

Jens Henriksson har inga aktieinnehav i företag som Folksam har betydande affärsförbindelser med

Operativ organisation

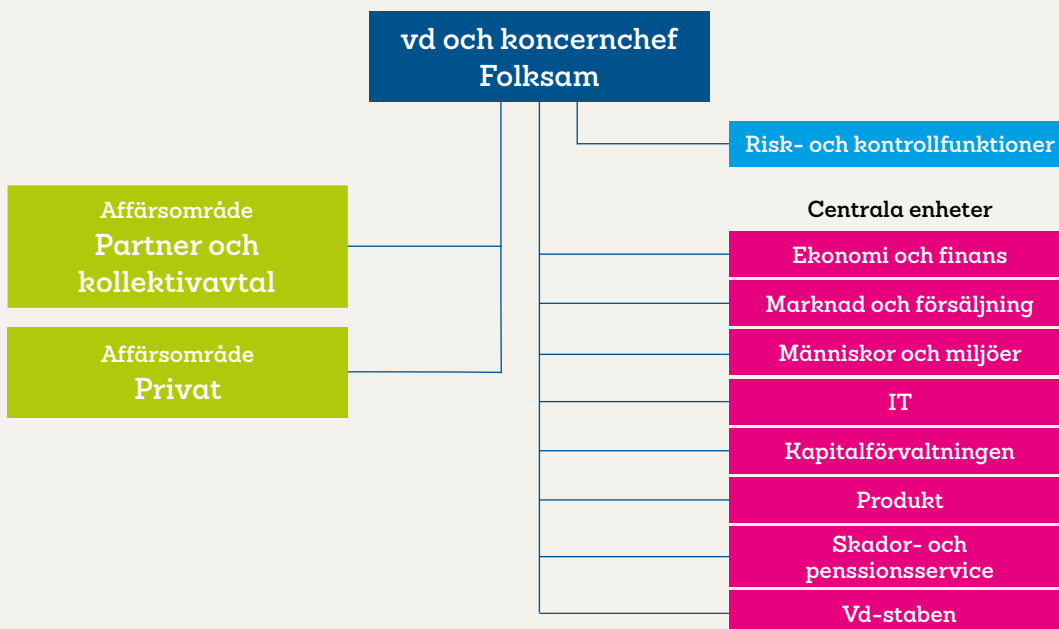
Folksam Liv har en gemensam ledningsgrupp tillsammans med Folksam Sak benämnd Koncernledningen. Vd utser de ledamöter som ingår i denna och som ansvarar för olika delar av verksamheten.

I och med att Folksam har en gemensam operativ organisation är vissa funktioner gemensamma med andra bolag inom Folksam.

Folksams affärsverksamhet är sedan den första september 2016 organiserad i två affärsområden vilka omfattar produkter inom moderföretagen; affärsområde Privat samt affärsområde Partner och kollektivavtal. Affärssegmenten inkluderar utöver respektive affärsområde även dotterföretag. Frågor rörande den gemensamma organisationen behandlas i Folksams Bolagsforum, vilket förutom ledamöter i Koncernledningen även omfattar verkställande direktörer i de dotterföretag som är parter i Folksams Multipartsavtal (ett avtal avseende organisatorisk samverkan mellan bolag inom Folksam Liv-gruppen och bolag inom Folksam Sak-gruppen).

Affärsområde Partner och kollektivavtal ansvarar för att hantera och utveckla den affär som avser försäkring riktad mot kollektivavtalsparterna på den svenska arbetsmarknaden samt för att hantera och utveckla den affär som avser partnersamarbete. I nära samverkan med affärspartner ska erbjudanden utvecklas där försäkringslösningar tillhandahålls under Folksams varumärken, co-brandat med partnern eller under så kallat vitt varumärke. Affärsområde Privat ansvarar för att hantera och utveckla den affär som avser individuell försäkring riktad mot privatpersoner och företag Liv.

Därutöver finns åtta centrala enheter. Den övergripande organisationen, med bland annat affärsområden och centrala enheter, fastställs i företagsstyrningspolicyn, medan ansvarsområden för dessa framgår av företagsstyrningsriktlinjerna. För dotterföretagen finns dessutom ägardirektiv formulerade, vilka anger i vilken riktning ägaren önskar att respektive bolag ska styras och ledas.

Förändringar i koncernledningen 2016

Per den första september genomfördes en omorganisation i Folksam för att skapa större kundfokus med en effektivare och tydligare organisation. Bland annat skedde en sammanslagning av två affärsområden till affärsområde Partner och kollektivavtal. Affärsområde Privat delades i två delar: Marknad och försäljning samt Privat affär. Det genomfördes även förändringar inom enheterna.

I samband med omorganisationen skedde även förändringar i Koncernledningen:

Ylva Wessén tillträdde per första september som chef för vd-staben och efterträdde då *Tomas Norderheim* som sedan gick i pension vid årsskiftet. Styrelserna i Folksam Liv samt Folksam Sak utnämnde *Ylva* till ny vice vd och ställföreträdande koncernchef i Folksam.

I och med sammanslagningen av affärsområdena Partner samt Kollektivavtalad affär utsågs *Elisabeth Sasse* till chef för det nya affärsområdet Partner och kollektivavtal. *Elisabeth* var innan dess chef för affärsområde Partner samt tillförordnad chef för affärsområde Kollektivavtalad affär.

Jesper Andersson efterträdde *Torbjörn Eckerdal* som chef för affärsområde Privat då *Torbjörn* gick i pension vid årsskiftet. *Jesper* var tidigare vd för Folksam Saks dotterföretag Tre Kronor Försäkring AB. Till chef för den nya enheten Marknad och försäljning utsågs *Per Ardehed*, tidigare chef för Försäljning inom affärsområde Privat.

Förra chefen för Produkt, *Daniel Eriksson*, slutade inom Folksam den 15 augusti för en ny roll som vd i Sörmlands Sparbank. *Tomas Norderheim* utsågs till tillförordnad produktchef.

Ekonomidirektör (CFO) *Pia Marions* valde under oktober att lämna Folksam varvid *Daniel Barr* tillträdde som tillförordnad i denna roll. Den andra december tillträdde *Britta Bureau* som vd för KPA Pension varvid *Mia Liblik* entledigades som tillförordnad vd.

Förändringar i koncernledningen 2017

Under december utsågs *Daniel Barr* till ny produktdirektör, *Jesper Andersson* till ny ekonomidirektör (CFO) samt *Anna-Karin Laurell* till ny chef för affärsområde Privat. Förändringen gäller från och med den första januari 2017 förutom för *Anna-Karin Laurell* som tillträder den 15 januari 2017.

Koncernledning - sammansättning per februari 2017

Jens Henriksson
vd och koncernchef (CEO)
född 1967
anställd 2013
i denna befattning sedan 2013

Harriet Pontán
chef Människor och miljöer
född 1953
anställd 2005
i denna befattning sedan 2005

Ylva Wessén
chef Vd-staben och vice vd
född 1970
anställd 2007
i denna befattning sedan 2016

Michael Kjeller
chef Kapitalförvaltning
född 1964
anställd 1998
i denna befattning sedan 2007

Elisabeth Sasse
chef Affärsområde Partner
och kollektivavtal
född 1966
anställd 2011
i denna befattning sedan 2016

AnnKristine Wuopio-Mogestedt
chef Skador och pensionservice (CCO)
född 1961
anställd 1988
i denna befattning sedan 2006

Gunnar Fröderberg
chef IT (CIO)
född 1953
anställd 2008
i denna befattning sedan 2008

Per Ardehed
chef Marknad och försäljning
född 1967
anställd 1993
i denna befattning sedan 2016

Jesper Andersson
ekonomidirektör (CFO)
född 1977
anställd 2000
i denna befattning sedan 2017

Britta Burreau
vd KPA Pension
född 1964
anställd 2016
i denna befattning sedan 2016

Daniel Barr
chef Produkt
född 1962
anställd 2014
i denna befattning sedan 2017

Anna-Karin Laurell
chef Affärsområde Privat
född 1963
anställd 2017
i denna befattning sedan 2017

Styrelsens rapport om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen 2016

Intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen, IKFR, är en process som involverar alla företag i gruppen, både styrelse, ledning och medarbetare. Målsättningen med IKFR är att den finansiella rapporteringen ska vara tillförlitlig och i överensstämmelse med lag, gällande redovisningsregler och andra krav som ställs på företaget. IKFR utgår från det ramverk som tagits fram av The Committee of Sponsoring Organizations of the Threadway Commission (COSO). Ramverket delas in i fem områden som beskrivs nedan och omfattar kontrollmiljö, riskbedömning, kontroller, information och kommunikation samt uppföljning.

Kontrollmiljö

Kontrollmiljön utgör grunden för IKFR och är central för hur risker identifieras och hanteras baserat på den kultur och de värderingar som styrelse och ledning etablerat. Folksam kultur och värderingar har sin utgångspunkt i att företaget ägs av sina kunder och att målsättningen är att de ska vara branschens mest nöjda kunder. Företaget eftersträvar både affärsmässighet samt ordning och reda. Med affärsmässighet avses bland annat att det ska finnas tydliga mål och strategier. Med ordning och reda avses att företaget ska ha god intern styrning och kontroll. Kontrollmiljön utgörs även av tydliga ansvarsområden och roller. Arbetet med risk och kontroll följer en modell med tre ansvarslinjer. Information om företagets övergripande organisationsstruktur inklusive beskrivning av de tre ansvarslinjerna finns i avsnittet "Risk- och kontrollorganisationen".

Styrande regelverk

Ansvar och roller i den finansiella rapporteringen, samt redovisningsprinciper, fastställs i styrande regelverk. Som stöd för intern styrning och kontroll finns också styrande regelverk. Det finns en etablerad process för att årligen uppdatera de styrande regelverken som beslutas av styrelse och vd. De styrande regelverken publiceras därefter på intranätet.

Ramverk för intern kontroll

Ett företagsövergripande ramverk för intern kontroll håller på att införas där den finansiella rapporteringen ingår. Ramverket syftar bland annat till att utvärdera om den finansiella rapporteringen är tillförlitlig genom att identifiera risker och kontroller i väsentliga processer och därefter regelbundet följa upp att dessa fungerar som avsett.

Riskbedömning

Halvårsvis genomförs självutvärdering av risker, per bolag, affärsområde och enhet. Risker avseende den finansiella rapporteringen ingår i analysen. Det är chefen för respektive verksamhetsområde som är ansvarig för att genomföra självutvärderingen med stöd från riskfunktionen. Självutvärdering av risker innebär att identifiera risker och att bedöma vilken påverkan en risk kan få, sannolikheten för att den ska inträffa samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att hantera risken.

Kontroller

Riskåtgärder och kontroller

Åtgärdsplaner ska tas fram för alla de risker som verksamheten vill hantera genom förebyggande aktiviteter. Åtgärderna kan i vissa fall innebära att införa eller förstärka kontroller som syftar till att till exempel säkerställa regellevnad, kvalitet eller förbättrade processer och rutiner. Kontroller för att hantera risker avseende den finansiella rapporteringen är till exempel avstämningar av huvudbok mot försäkringssystem, bankkonton eller andra sidordnade register och underlag. Uppföljning, analys och prognoser är andra exempel på kontroller. Andra väsentliga kontroller avseende den finansiella rapporteringen är de som utförs avseende försäkringsersättningar, inköp och driftskostnader där det finns särskilda principer och rutiner som till exempel krav på dualitet, kontroll av större belopp samt slumpvisa utbetalningskontroller.

Information och kommunikation

För att säkerställa effektivt och korrekt informationsutbyte krävs att alla delar inom verksamheten kommunicerar och delar relevant information såväl inom och mellan affärsområden och enheter som till och från ledning och styrelse. Informationsgivning från styrelsen och företagsledning till chefer och medarbetare sker bland annat genom de styrande regelverken samt genom andra ledningsgrupper i verksamheten. Det finns även en regelverksgrupp inom ekonomiafdelningen som bevakar och informerar om regelverksförändringar som påverkar den finansiella rapporteringen. Regelverksspecialisterna ingår även i ett företagsövergripande nätverk som arbetar med strategiska regelverksfrågor.

Styrelsen får regelbunden återkoppling från verksamheten om intern styrning och kontroll samt aktuella redovisningsfrågor via revisions- och complianceutskottet. Utskottet har regelbundna möten med företagets externrevisorer, chefen för internrevision, chefen för risk- och compliance samt ekonomidirektören. Övergripande verksamhetsuppföljning sker huvudsakligen genom ekonomiska översikter. Intern kontroll ingår som en del i riskrapporteringen. Dessa rapporter presenteras för styrelse och ledning.

Uppföljning

Om överträdelse skett av styrande regelverk eller om väsentliga risker och händelser identifierats, sker rapportering till vd, ledning och styrelse. Ett stöd i arbetet med att identifiera risker och väsentliga händelser är det företagsövergripande risk- och incidenthanteringssystemet. I det systemet rapporteras oönskade händelser och verksamheten ska därefter vidta åtgärder för att förhindra att samma sak inträffar igen. Därutöver genomförs funktionerna för Risk- och compliance samt Internrevision granskningar och andra aktiviteter för att utvärdera den interna styrningen och kontrollen. Årsboks slut samt processen för framtagande och rapportering av finansiell information granskas även årligen av de externa revisorerna. Resultatet av den finansiella granskningen rapporterar de till revisions- och complianceutskottet, samt avrapporterar minst en gång per år till styrelsen. Till stämman sker avrapportering genom avlämnande av revisionsberättelsen.

Framtida utveckling

Negativa marknadsrörelser, genomgripande regelverksändringar, digitalisering och hållbarhet. Omvärlden förändras i snabb takt, inte minst genom dessa fyra drivkrafter, och med den utvecklas även Folksam Liv med dotterföretag.

På livförsäkringsmarknaden, och framförallt marknaden för tjänstepension som är ett strategiskt tillväxtområde för Folksam Liv, blir det allt tydligare att kampen om kunden och kundgränssnittet hårdnar. Därför fortsätter kunderbjudandet att vässas, liksom förmågan att möta kunderna.

För att behålla Folksam Livs goda förutsättningar att leverera på sina åtaganden till kunderna krävs nya typer av investeringar som ger avkastning. Det handlar framförallt om investeringar i onoterade tillgångar som infrastruktur inom ramen för det Folksam kallar specialplaceringar. Här ingår även den pågående satsningen på gröna obligationer. Folksam arbetar även med att öka andelen fastigheter i sina kapitalportföljer.

Kommande regelverk

Folksam Livs verksamhet kommer att präglas mycket av kommande regelverk. Redan idag pågår arbete med att förbereda verksamheten för kommande tjänstepensionsreglering, som regeringen kom med ett inriktningsbeslut kring i oktober 2016. Den nya lagen kommer att utgöra ett alternativt regelverk till Solvens II för drivande av tjänstepensionsverksamhet.

Väsentliga regelverk som kommer att kunna ge stora följder för Folksam Liv är det nya EU-direktivet om distribution av försäkringar (Insurance Distribution Directive, IDD) och den internationella organisationen IASBs (International Accounting Standards Board) kommande beslut om en helt ny standard för redovisning av försäkringskontrakt (IFRS 17) som börjar gälla den första januari 2021. Fokus för IDD-regleringen är ett förbättrat kundskydd. Det ersätter nuvarande regler om försäkringsförmedling och utvidgas till att omfatta försäkringsbolagens egna säljare. Det samlade regelverket för distribution av försäkringar börjar gälla senast februari 2018. Redovisningsföreskriften IFRS 17 innebär genomgripande förändringar för hur försäkringsverksamhet både värderas och presenteras i redovisningen. I vilken utsträckning som standarden kommer att bli tillämplig på försäkringsföretagen i Folksam är ännu inte helt klart.

Ett annat regelverk som kommer att påverka verksamheten från och med 2018 handlar om den nya dataskyddsförordningen, General Data Protection Regulation (GDPR) som ersätter Personuppgiftslagen (PUL). Det innebär en skärpning av hur organisationer inom EU får samla in, ge tillgång till, lagra och hantera personuppgifter.

Mot denna bakgrund kvarstår Folksam Livs höga utvecklingstakt för att modernisera, effektivisera och konsolidera verksamheten. Varje insats ska bidra till att öka kundnyttan.

Femårsöversikt och nyckeltal

Koncernen, Mkr ²⁾	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat					
Premieintäkt för egen räkning	715	706	679	670	755
Premieinkomst för egen räkning	9 138	12 791	12 771	7 910	6 838
Kapitalavkastning, netto	13 576	5 284	16 267	9 305	12 977
Försäkringsersättningar, netto	-7 033	-6 824	-6 640	-6 051	-5 558
Förändring i livförsäkringsavsättningar	-8 138	-2 269	-19 644	-5 745	-2 815
Driftskostnader i försäkringsrörelsen	-1 582	-1 736	-1 342	-1 051	-1 107
Återbäring och rabatter, netto	-457	-146	-240	-902	-1 167
Försäkringsrörelsens resultat	9 617	9 798	6 373	15 021	10 569
Återstående kapitalavkastning	-	-	-	-	155
Övrigt	-205	-347	-409	-351	-556
Årets resultat före skatt	9 412	9 451	5 964	14 670	10 168

Ekonomisk ställning					
Placeringstillgångar till verkligt värde	215 109	200 619	187 786	160 903	180 428
Försäkringstekniska avsättningar	150 820	142 757	138 014	113 829	147 150
Konsolideringskapital					
Beskattat eget kapital	69 461	62 793	55 378	51 382	38 270
Uppskjuten skatteskuld	852	875	959	760	630
Placeringar i koncernföretag	583	437	675	207	207
Totalt konsolideringskapital	70 896	64 105	57 012	52 349	39 107

Nyckeltal					
Resultat av kapitalförvaltningen					
Direktavkastning, procent ¹⁾	1,8	2,1	2,1	1,9	2,2
Totalavkastning, procent	8,3	3,4	11,9	7,9	7,1
Ekonomisk ställning					
Konsolideringsgrad, procent ¹⁾	326	317	319	253	198

¹⁾ Direktavkastningen samt konsolideringsgrad har omräknats i enlighet med FFFS 2015:12.

²⁾ 2014 och 2013 är omräknat p.g.a. ändrade redovisningsprinciper i samband med att dotterföretag omklassificerats till intresseföretag. Tidigare år är inte omräknade med anledning av denna ändrade redovisningsprincip.

Ej konsoliderade intresseföretag	Förvaltningskostnadsprocent	Direkt avkastning procent	Total avkastning procent	Kollektivkonsolideringsnivå procent
KPA Livförsäkring AB (publ)	0,6%	1,3%	4,8%	202
KPA Pensionsförsäkring AB (publ)	0,2%	1,8%	6,6%	102

Femårsöversikt och nyckeltal (forts.)

Moderföretaget, Mkr	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat					
Premieintäkt för egen räkning	715	706	678	670	755
Premieinkomst för egen räkning	9 125	12 773	12 759	7 899	6 792
Kapitalavkastning netto i försäkringsrörelsen	12 491	4 763	16 256	9 268	8 430
Försäkringsersättningar, netto	-7 010	-6 769	-6 550	-6 035	-5 489
Förändring i livförsäkringsavsättningar	-5 538	-860	-15 886	4 700	2 169
Driftskostnader i försäkringsrörelsen	-1 073	-1 164	-918	-747	-706
Återbäring och rabatter, netto	-457	-443	-240	-902	-1 168
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	8 190	8 985	6 036	14 858	10 779
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	8 190	8 985	6 036	14 858	10 779
Ekonomisk ställning					
Placeringstillgångar till verkligt värde	177 261	165 899	155 386	135 550	124 467
Försäkringstekniska avsättningar	110 780	105 170	104 188	86 810	90 416
Konsolideringskapital					
Eget kapital	64 588	58 666	51 937	47 926	34 822
Obeskattade reserver	888	1 272	1 328	1 473	1 748
Uppskjuten skatteskuld	656	591	672	421	257
Övervärden i placeringstillgångar					
Placeringar i koncernföretag	5 409	4 011	3 011	2 713	2 283
Totalt konsolideringskapital	71 541	64 540	56 948	52 533	39 110
Kollektivt konsolideringskapital	35 921	30 618	34 747	26 274	22 513
Solvensrelaterade beloppsuppgifter ³⁾					
Kapitalbas		63 923	56 354	51 993	38 590
Erforderlig solvensmarginal		4 782	4 693	3 958	4 106
Kapitalbas för försäkringsgruppen		65 672	57 939	52 683	38 558
Erforderlig solvensmarginal för försäkringsgruppen		7 329	7 044	5 882	5 980
Kapitalbas	70 500				
varav primärkapital	70 500				
varav tilläggskapital	-				
Minimikapitalkrav	4 481				
Solvenskapitalkrav	17 924				

Femårsöversikt och nyckeltal (forts.)

Moderföretaget, Mkr	2016	2015	2014	2013	2012
Nyckeltal					
Skadeförsäkringsrörelse					
Skadeprocent	94	91	89	65	35
Driftkostnadsprocent	13	10	11	8	9
Totalkostnadsprocent	107	101	100	73	44
Livförsäkringsrörelsen					
Förvaltningskostnadsprocent ¹⁾	0,6	0,7	0,6	0,5	0,5
Förvaltningskostnadsprocent för sparprodukter	0,5	0,7	0,5	0,5	0,5
Anskaffningskostnadsprocent	3,8	4,1	3,1	3,7	3,6
Administrationskostnadsprocent för sparprodukter	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Administrationskostnadsprocent för riskprodukter	9,0	8,3	6,9	5,8	5,6
Resultat av kapitalförvaltningen					
Direktavkastning, procent ²⁾	2,1	2,6	2,3	2,7	2,9
Totalavkastning, procent	8,4	3,7	12,0	7,6	7,0
Ekonomisk ställning					
Konsolideringsgrad, procent, skaderörelsen	326	317	319	253	198
Kollektiv konsolideringsnivå, procent					
Retrospektivreservmetoden	120,0	117,5	124,8	120,4	118
Pensionstilläggsmetoden	185,5	175,5	174,6	160,7	153,9

¹⁾ Förvaltningskostnadsprocent beräknas enligt FFFS 2015:12. Dels beräknas förvaltningskostnadsprocent totalt för livförsäkringsrörelsen, dels beräknas förvaltningskostnadsprocent för sparprodukter exklusive riskprodukter.

²⁾ Direktavkastning samt konsolideringsgrad har omräknats i enlighet med FFFS 2015:12.

³⁾ Från och med januari 2016 ska solvensrelaterade upplysningar enligt Solvens II lämnas i årsredovisningen. I enlighet med FFFS 2015:12 lämnas inga upplysningar för gruppen och ingen omräkning har skett för tidigare perioder avseende det enskilda företaget. Nyckeltalen består av tjänstpension enligt Solvens I och övrig liv enligt Solvens II.

⁴⁾ Kapitalbas och erforderlig solvensmarginal beräknad enligt Solvens I.

Förslag till vinstdisposition

Styrelsen och verkställande direktör föreslår stämman att den för år 2016 redovisade vinsten 8 392 522 591,37 kronor överföres till konsolideringsfonden för respektive försäkringsgren. Av redovisat resultat föreslås uttag ur (-) respektive avsättning till (+) konsolideringsfonden med följande fördelning:

Konsolideringsfond, Mkr	
Förmånsbestämd försäkring	1 675
Avgiftsbestämd traditionell försäkring	2 962
Fondförsäkring	0
Tjänsteanknuten sjukförsäkring samt premiefrielseförsäkring	111
Individuell traditionell livförsäkring	3 000
Ouppsägbar sjuk- och olycksfallsförsäkring samt premiefrielseförsäkring	51
Gruppliv- och tjänstegrupplivförsäkring	366
Mottagen återförsäkring	1
Sjukdom och olycksfall	226
Årets avsättning/uttag konsolideringsfond	8 393

Räkenskaper

Koncernen

Resultaträkning.....	31
Rapport över totalresultat.....	32
Balansräkning.....	33
Rapport över förändringar i eget kapital.....	35
Kassaflödesanalys.....	36

Moderföretaget

Resultaträkning.....	38
Rapport över totalresultat.....	39
Resultatanalys.....	40
Balansräkning.....	42
Rapport över förändringar i eget kapital.....	44
Kassaflödesanalys.....	36

Noter

Not 1. Redovisningsprinciper.....	45	Not 29. Övriga fordringar.....	96
Not 2. Upplýsingar om risker.....	56	Not 30. Finansiella tillgångar och skulder.....	97
Not 3. Premieinkomst.....	79	Not 31. Materiella anläggningstillgångar.....	104
Not 4. Kapitalavkastning, intäkter.....	79	Not 32. Förutbetalda anskaffningskostnader.....	105
Not 5. Värdeökning på övriga placeringstillgångar.....	80	Not 33. Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter.....	105
Not 6. Övriga tekniska intäkter.....	80	Not 34. Eget kapital.....	105
Not 7. Utbetalda försäkringsersättningar.....	80	Not 35. Disposition av företagets vinst eller förlust.....	105
Not 8. Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r.....	80	Not 36. Livförsäkringsavsättning.....	106
Not 9. Driftskostnader.....	81	Not 37. Avsättning för oreglerade skador.....	107
Not 10. Kapitalavkastning, kostnader.....	82	Not 38. Avsättning för återbäring och rabatter.....	107
Not 11. Värdeminskning på övriga placeringstillgångar.....	82	Not 39. Villkorad återbäring.....	107
Not 12. Nettoresultat per kategori av finansiella instrument.....	83	Not 40. Fondförsäkringsåtaganden.....	108
Not 13. Bokslutsdispositioner.....	85	Not 41. Pensioner och liknande förpliktelser.....	108
Not 14. Skatter.....	85	Not 42. Avsättning för skatter.....	112
Not 15. Immateriella tillgångar.....	86	Not 43. Skulder avseende direkt försäkring.....	112
Not 16. Byggnader och mark.....	87	Not 44. Skulder till kreditinstitut.....	112
Not 17. Aktier och andelar i koncernföretag.....	89	Not 45. Övriga skulder.....	112
Not 18. Aktier och andelar i intresseföretag.....	90	Not 46. Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter.....	112
Not 19. Moderföretagets andelar i intresseföretag.....	92	Not 47. Förväntade återvinningstidpunkter för tillgångar och skulder.....	113
Not 20. Aktier och andelar.....	92	Not 48. Ställda säkerheter.....	115
Not 21. Obligationer och andra räntebärande värdepapper.....	93	Not 49. Eventualförpliktelser.....	115
Not 22. Lån med säkerhet i fast egendom.....	93	Not 50. Ekonomiska arrangemang som inte redovisas i balansräkningen.....	115
Not 23. Övriga lån.....	93	Not 51. Upplýsingar om närstående.....	116
Not 24. Utlåning till kreditinstitut.....	94	Not 52. Medeltal anställda samt löner och ersättningar.....	120
Not 25. Derivat.....	94	Not 53. Avstämning av totalavkastningstabell.....	126
Not 26. Upplýsning om kvittning.....	95	Not 54. Viktiga uppskattningar och bedömningar.....	127
Not 27. Övriga finansiella placeringstillgångar.....	96	Not 55. Väsentliga händelser efter balansdagen.....	128
Not 28. Fordringar avseende direkt försäkring.....	96		

Resultaträkning

Koncernen, Mkr		2016	2015
Teknisk redovisning av skadeförsäkringsrörelsen			
Premieintäkt efter avgiven återförsäkring			
Premieintäkter	Not 3	717	707
Premier för avgiven återförsäkring		-2	-1
		715	706
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen		276	93
Övriga tekniska intäkter	Not 6	1	-
Försäkringsersättningar (efter avgiven återförsäkring)			
Utbetalda försäkringsersättningar	Not 7		
Före avgiven återförsäkring		-671	-651
Återförsäkrarens andel		92	30
Förändring i avsättning för oreglerade skador			
Före avgiven återförsäkring		-1	14
Återförsäkrarens andel		-94	-33
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar (efter avgiven återförsäkring)	Not 8		
Livförsäkringsavsättningar		-	295
Återbäring och rabatter (efter avgiven återförsäkring)		-	-295
Driftskostnader	Not 9	-95	-68
Övriga tekniska kostnader		-12	-1
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat		211	90
Redovisning av livförsäkringsrörelsen			
Premieinkomst efter avgiven återförsäkring			
Premieinkomst	Not 3	9 164	12 811
Premier för avgiven återförsäkring		-26	-20
		9 138	12 791
Intäkter från investeringsavtal		308	298
Kapitalavkastning, intäkter	Not 4	7 191	9 355
Orealiserade vinster på placeringstillgångar			
Värdeökning av placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk			
Värdeökning på fondförsäkringstillgångar		2 654	1 429
Värdeökning på övriga placeringstillgångar	Not 5	6 925	996
Övriga tekniska intäkter	Not 6	420	410
Försäkringsersättningar (efter avgiven återförsäkring)			
Utbetalda försäkringsersättningar	Not 7		
Före avgiven återförsäkring		-6 316	-6 032
Återförsäkrarens andel		33	-
Förändring i avsättning för oreglerade skador			
Före avgiven återförsäkring		-75	-162
Återförsäkrarens andel		-1	10
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar (efter avgiven återförsäkring)	Not 8		
Livförsäkringsavsättningar		-8 052	-2 521
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk			
Villkorad återbäring		-32	-23
Fondförsäkringsåtagande		-54	-20
Återbäring och rabatter (efter avgiven återförsäkring)		-457	-146
Driftskostnader	Not 9	-1 487	-1 668
Kapitalavkastning, kostnader	Not 10	-470	-401
Orealiserade förluster på placeringstillgångar			
Värdeminskning på övriga placeringstillgångar	Not 11	-245	-4 662
Övriga tekniska kostnader		-78	-12
Andel i intresseföretags resultat		104	163
Kapitalavkastning överförd till finansrörelsen		-101	-97
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		9 405	9 708

Resultaträkning (forts.)

Koncernen, Mkr		2016	2015
Icke-teknisk redovisning			
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat		211	90
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		9 405	9 708
Kapitalavkastning, intäkter	Not 4	21	30
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	Not 5	-1	-
Kapitalavkastning, kostnader	Not 10	-30	-34
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	Not 11	0	-2
Avkastningsskatt		-194	-347
Resultat före skatt		9 412	9 445
Skatt på årets resultat	Not 14	54	-46
Årets resultat		9 466	9 399

Rapport över totalresultat

Koncernen, Mkr		2016	2015
Årets resultat		9 466	9 399
Poster som inte kan omföras till periodens resultat			
Omvärdering av förmånsbestämda pensionsplaner		2	157
Skatt hänförlig till poster som inte kan återföras till periodens resultat	Not 14	0	-5
Del i intresseföretags omvärdering av förmånsbestämda pensionsplaner		0	12
Del i intresseföretags skatt hänförlig till poster som inte kan återföras till periodens resultat		0	-3
Poster som har omförts eller kan omföras till periodens resultat			
Omräkningsdifferens på utländsk verksamhet		18	-26
Övrigt totalresultat för året efter skatt		20	135
Årets totalresultat		9 486	9 534
Hänförligt till:			
Försäkringstagarna		9 139	9 325
Innehav utan bestämmande inflytande		347	209

Balansräkning

Koncernen, Mkr		2016-12-31	2015-12-31
Tillgångar			
Immateriella tillgångar			
Andra immateriella tillgångar	Not 15	26	32
		26	32
Placeringstillgångar			
Förvaltningsfastigheter	Not 16	11 455	9 161
Placeringar i koncern- och intresseföretag			
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag		1 436	1 440
Aktier och andelar i intresseföretag	Not 18	2 188	2 025
		3 624	3 465
Andra finansiella placeringstillgångar			
Aktier och andelar	Not 20	61 715	53 557
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Not 21	94 906	93 956
Lån med säkerhet i fast egendom	Not 22	40	40
Övriga lån	Not 23	1 405	1 176
Utlåning till kreditinstitut	Not 24	621	389
Derivat	Not 25	161	372
Övriga finansiella placeringstillgångar	Not 27	-	-
		158 848	149 490
Summa placeringstillgångar			
		173 927	162 116
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk			
Fondförsäkringstillgångar		40 599	38 066
Återförsäkrars andel av försäkringstekniska avsättningar			
Avsättning för oreglerade skador	Not 37	331	422
		331	422
Fordringar			
Fordringar avseende direkt försäkring	Not 28	42	14
Fordringar avseende återförsäkring		6	0
Övriga fordringar	Not 29	949	518
		997	532
Andra tillgångar			
Materiella tillgångar	Not 31	1 465	1 468
Likvida medel		6 199	5 668
Aktuell skattefordran		207	14
Övriga tillgångar		2	0
		7 873	7 150
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter			
Upplupna ränte- och hyresintäkter		1 093	1 293
Förutbetalda anskaffningskostnader	Not 32	737	737
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	Not 33	71	123
		1 901	2 153
Summa tillgångar		225 654	210 471

Balansräkning (forts.)

Koncernen, Mkr		2016-12-31	2015-12-31
Eget kapital, avsättningar och skulder			
Eget kapital			
Konsolideringsfond	Not 34	56 195	50 027
Balanserade vinstmedel inklusive årets resultat	Not 34	13 266	12 766
		69 461	62 793
Innehav utan bestämmande inflytande		1 899	1 610
		71 360	64 403
Försäkringsteknisk avsättning (före avgiven återförsäkring)			
Livförsäkringsavsättning	Not 36	101 614	96 155
Avsättning för oreglerade skador	Not 37	4 058	3 978
Avsättning för återbäring och rabatter	Not 38	4 063	4 112
		109 735	104 245
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk (före avgiven återförsäkring)			
Villkorad återbäring	Not 39	467	442
Fondförsäkringsåtaganden	Not 40	40 618	38 071
Avsättningar för andra risker och kostnader			
Pensioner och liknande förpliktelser	Not 41	75	85
Aktuell skatteskuld		1	77
Avsättning för skatter	Not 42	852	875
Övriga avsättningar		84	0
Depåer från återförsäkrare		91	103
Skulder			
Skulder avseende direkt försäkring	Not 43	10	0
Skulder avseende återförsäkring		0	8
Skulder till kreditinstitut	Not 44	434	452
Derivat	Not 25	56	75
Övriga skulder	Not 45	1 446	1 200
		1 946	1 735
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter			
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Not 46	425	435
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		225 654	210 471

Rapport över förändringar i eget kapital

Eget kapital hänförligt till försäkringstagarna						
Koncernen, Mkr	Konsolideringsfond	Omräkningsreserv ¹⁾	Balanserade vinstmedel inkl. årets resultat ²⁾	Eget kapital hänförligt till försäkringstagarna	Innehav utan bestämmande inflytande	Totalt eget kapital
Utgående balans enligt fastställd balansräkning 2014-12-31	46 490	2	8 886	55 378	1 459	56 837
Ingående balans 2015-01-01	46 490	2	8 886	55 378	1 459	56 837
Vinstdisposition	5 447	-	-5 447	0	-	0
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring	-1 910	-	-	-1 910	-	-1 910
Utdelning till minoritet	-	-	-	-	-58	-58
Årets övrigt totalresultat	-	-26	161	135	-	135
Årets resultat	-	-	9 190	9 190	209	9 399
Årets totalresultat 2015-12-31	-	-26	9 351	9 325	209	9 534
Utgående balans 2015-12-31	50 027	-24	12 790	62 793	1 610	64 403
Ingående balans 2016-01-01	50 027	-24	12 790	62 793	1 610	64 403
Vinstdisposition	8 639	-	-8 639	0	-	0
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring	-2 471	-	-	-2 471	-	-2 471
Utdelning till minoritet	-	-	-	-	-58	-58
Årets övrigt totalresultat	-	18	2	20	-	20
Årets resultat	-	-	9 119	9 119	347	9 466
Årets totalresultat 2016-12-31	-	18	9 121	9 139	347	9 486
Utgående balans 2016-12-31	56 195	-6	13 272	69 461	1 899	71 360

¹⁾ Omräkningsreserver avser omräkning av utländska verksamheter.

²⁾ Balanserade vinstmedel inkluderar Reservfond, Kapitalandelsfond, Obeskattade reserver, Aktuariella vinster och förluster inklusive löneskatt, skatt hänförlig till komponenter avseende övrigt totalresultat och årets resultat.

Innehav utan bestämmande inflytande avser andra ägare i vinstutdelande bolag inom Folksam Liv-koncernen.

I Not 1 Redovisningsprinciper beskrivs karaktär och syfte med reservposter under eget kapital.

Kassaflödesanalys

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Den löpande verksamheten				
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt ¹⁾	9 412	9 445	8 190	8 985
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet ²⁾	-3 362	659	-2 288	1 314
Betald skatt	-170	-63	-287	-401
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändring i tillgångar och skulder	5 880	10 041	5 615	9 898
Förändring av placeringstillgångar ³⁾	-2 191	-9 642	-2 332	-9 436
Förändring av placeringstillgångar/försäkringstekniska avsättningar, fondförsäkring, netto ⁴⁾	16	6	-	-
Förändring av övriga rörelsefordringar	38	644	110	640
Förändring av övriga rörelseskulder	-44	-96	-20	-54
Utbetald återbäring från konsolideringsfonden	-2 471	-1 910	-2 471	-1 910
Kassaflöden från den löpande verksamheten	1 228	-957	902	-862
Investeringsverksamheten				
Nettoinvestering i koncernföretag ⁵⁾	-533	-	-391	-508
Nettoinvestering i intresseföretag ⁶⁾	-	0	-4	-114
Nettoinvestering i övriga placeringstillgångar ⁷⁾	-59	294	-34	-
Förändring av materiella och immateriella tillgångar	-45	0	0	-
Kassaflöden från investeringsverksamheten	-637	294	-429	-622
Finansieringsverksamheten				
Utbetald utdelning till innehav utan bestämmande inflytande	-58	-58	-	-
Kassaflöden från finansieringsverksamheten	-58	-58	-	-
Årets Kassaflöden	533	-721	473	-1 484
Likvida medel vid årets början	5 653	6 329	4 260	5 699
Kursdifferens i likvida medel	68	45	68	45
Likvida medel vid årets slut⁸⁾	6 254	5 653	4 801	4 260
Årets kassaflöde	533	-721	473	-1 484
¹⁾Betalda och erhållna räntor och utdelningar				
Under perioden betald ränta	-27	-2	-20	-2
Under perioden erhållen ränta	2 797	2 704	2 797	2 704
Under perioden erhållen utdelning	2 134	2 557	2 134	2 557
Summa betalda och erhållna räntor och utdelningar	4 904	5 259	4 911	5 259
²⁾Poster som inte ingår i kassaflödet				
Återföring av nedskrivningar	-	-109	-	-59
Nedskrivningar	-	-	53	-
Avskrivningar	6	5	0	-2
Icke utdelad resultatandel i intressebolag	-	-	-153	-281
Realiserad vinst (-)/förlust (+)	-1 723	-3 280	-1 733	-3 067
Orealiserad vinst (-)/förlust (+)	-6 875	3 670	-5 684	4 227
Valutakursvinst (-)/förlust (+)	-1 832	-1 814	-1 832	-1 814
Förändring av upplupet anskaffningsvärde räntebärande värdepapper	1 388	1 382	1 388	1 382
Förändring av avsättningar avseende försäkringsavtal	5 600	911	5 575	911
Förändring avsättningar	74	-28	73	-9
Förändring av skulder avseende investeringsavtal	0	-78	25	26
Summa poster som inte ingår i kassaflödet	-3 362	659	-2 288	1 314

Kassaflödesanalys (forts.)

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
³⁾Förändring av placeringstillgångar				
Investering i placeringstillgångar	-44 228	-58 780	-44 370	-58 665
Försäljning av placeringstillgångar	42 037	49 138	42 038	49 229
Summa förändring av placeringstillgångar	-2 191	-9 642	-2 332	-9 436
⁴⁾Förändring av placeringstillgångar/försäkringstekniska avsättningar/ avsättningar fondförsäkring, netto				
Investering i placeringstillgångar, fondförsäkring	-2 533	-2 801	-99	-47
Förändring av försäkringstekniska avsättningar, fondförsäkring	2 549	2 807	99	47
Summa förändring av placeringstillgångar/försäkringstekniska avsättningar fondförsäkring, netto	16	6	-	-
⁵⁾Nettoinvestering i koncernföretag				
Investering i koncernföretag	-533	-	-533	-650
Försäljning av koncernföretag/Utdelning från kommanditbolag	-	-	142	142
Summa nettoinvestering i koncernföretag	-533	-	-391	-508
⁶⁾Nettoinvestering i intresseföretag				
Investering i intresseföretag	-	-	-4	-117
Försäljning av intresseföretag	-	-	-	3
Summa nettoinvestering i övriga placeringstillgångar	-	-	-4	-114
⁷⁾Nettoinvestering i övriga placeringstillgångar				
Investering i övriga placeringstillgångar	-59	0	-34	-
Försäljning av övriga placeringstillgångar	0	294	-	-
Summa nettoinvestering i övriga placeringstillgångar	-59	294	-34	-
Nettoinvestering i materiella och immateriella tillgångar				
Investering (-) i materiella och immateriella tillgångar	-45	0	0	0
Försäljning (+) av materiella och immateriella tillgångar	-	-	-	-
Summa nettoinvestering i materiella och immateriella tillgångar	-45	0	0	0
⁸⁾Summa delkomponenter som ingår i likvida medel				
Kassa och banktillgodohavanden	6 199	5 668	4 745	4 246
Kortfristiga placeringar jämställda med likvida medel	55	15	56	14
Summa delkomponenter som ingår i likvida medel	6 254	5 683	4 801	4 260
Som kortfristiga placeringar har klassificerats ej likviderade affärer avseende aktier och obligationer vilka likvidregleras i nära anslutning till affärsdagen.				
Ej tillgängliga likvida medel				
Andra legala restriktioner	3 359	4 158	3 359	3 670
Summa ej tillgängliga likvida medel	3 359	4 158	3 359	3 670

Resultaträkning

Moderföretaget, Mkr		2016	2015
Teknisk redovisning av skadeförsäkringsrörelsen			
Premieintäkt efter avgiven återförsäkring			
Premieintäkter	Not 3	717	707
Premier för avgiven återförsäkring		-2	-1
		715	706
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen		276	93
Övriga tekniska intäkter	Not 6	1	-
Försäkringsersättningar (efter avgiven återförsäkring)			
Utbetalda försäkringsersättningar	Not 7		
Före avgiven återförsäkring		-671	-651
Återförsäkrares andel		92	30
Förändring i avsättning för oreglerade skador			
Före avgiven återförsäkring		-1	14
Återförsäkrares andel		-94	-33
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar (efter avgiven återförsäkring)	Not 8		
Livförsäkringsavsättningar		0	295
Återbäring och rabatter (efter avgiven återförsäkring)		-	-295
Driftskostnader	Not 9	-95	-68
Övriga tekniska kostnader		-12	-1
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat		211	90
Teknisk redovisning av livförsäkringsrörelsen			
Premieinkomst efter avgiven återförsäkring			
Premieinkomst	Not 3	9 151	12 793
Premier för avgiven återförsäkring		-26	-20
		9 125	12 773
Intäkter från investeringsavtal		10	10
Kapitalavkastning, intäkter	Not 4	6 934	9 032
Orealiserade vinster på placeringstillgångar			
Värdeökning av placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk			
Värdeökning på fondförsäkringstillgångar		54	20
Värdeökning på övriga placeringstillgångar	Not 5	5 560	405
Övriga tekniska intäkter	Not 6	11	9
Försäkringsersättningar (efter avgiven återförsäkring)			
Utbetalda försäkringsersättningar	Not 7		
Före avgiven återförsäkring		-6 293	-6 009
Återförsäkrares andel		33	0
Förändring i avsättning för oreglerade skador			
Före avgiven återförsäkring		-75	-163
Återförsäkrares andel		-1	10
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar (efter avgiven återförsäkring)	Not 8		
Livförsäkringsavsättningar		-5 452	-1 112
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk			
Villkorad återbäring		-32	-23
Fondförsäkringsåtagande		-54	-20
Återbäring och rabatter (efter avgiven återförsäkring)		-456	-148
Driftskostnader	Not 9	-978	-1 096
Kapitalavkastning, kostnader	Not 10	-333	-263
Orealiserade förluster på placeringstillgångar			
Värdeminskning på övriga placeringstillgångar	Not 11	-	-4 524
Övriga tekniska kostnader		-74	-6
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		7 979	8 895

Resultaträkning (forts.)

Moderföretaget, Mkr		2016	2015
Icke-teknisk redovisning			
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat		211	90
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		7 979	8 895
Kapitalavkastning, intäkter	Not 4	162	209
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	Not 5	125	16
Kapitalavkastning, kostnader	Not 10	-11	-7
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	Not 11	0	-125
Kapitalavkastning överförd till skadeförsäkringsrörelsen		-276	-93
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt		8 190	8 985
Bokslutsdispositioner	Not 13	383	56
Resultat före skatt		8 573	9 041
Skatt på årets resultat	Not 14	-180	-402
Årets resultat		8 393	8 639

Rapport över totalresultat

Moderföretaget, Mkr		2016	2015
Årets resultat		8 393	8 639
Årets övrigt totalresultat		-	-
Årets totalresultat		8 393	8 639

Resultatanalys

Moderföretaget, Mkr	Tjänstepensionsförsäkring					Övrig livförsäkring				Skadeför- säkrings- rörelse
	Total	Förmåns- bestämd försäkring	Avifts- bestämd traditionell försäkring	Fond- försäkring	Tjänste- anknuten sjukförsäk- ring samt PB	Individuell traditionell livförsäkring	Opppsägbar sjuk- & olycksfalls- försäkring samt PB	Gruppliv- och tjänste- gruppliv försäkring	Mottagen återför- säkring	Sjukdom och olycksfall
Premieinkomst före avgiven återförsäkring	9 867	1 015	2 909	0	179	3 801	50	1 190	6	717
Premier för avgiven återförsäkring	-27	0	0	-	-16	-7	-1	-1	0	-2
Premier för egen räkning	9 840	1 015	2 909	0	162	3 794	49	1 189	6	715
Intäkter från investeringsavtal	10	-	1	4	-	5	-	-	-	-
Kapitalavkastning, intäkter	7 096	1 235	2 132	1	134	3 059	21	351	1	162
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	5 738	1 018	1 763	54	111	2 382	16	270	1	125
Övriga tekniska intäkter	12	-	0	4	-	6	0	1	0	1
Utbetalda försäkringsersättningar										
Före avgiven återförsäkring	-6 963	-835	-1 334	0	-193	-2 713	-41	-1 171	-4	-671
Återförsäkrarens andel	125	-	7	-	3	3	15	6	-	92
Förändring i avsättning för oreglerade skador										
Före avgiven återförsäkring	-76	-	-2	-	-81	-2	12	-4	2	-1
Återförsäkrarens andel	-95	-	0	-	11	-13	0	0	0	-94
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r	-5 537	-704	-2 180	-54	0	-2 593	6	-13	-	0
Återbäring och rabatter f e r	-457	-	-5	-	-	-12	-	-440	-	-
Driftskostnader	-1 073	-42	-207	-7	-23	-565	-38	-91	-5	-95
Kapitalavkastning, kostnader	-344	-53	-89	-1	-6	-163	-1	-19	0	-11
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övriga tekniska kostnader	-86	-	-	-	-	-60	-4	-10	-1	-12
Skadeförsäkringsrörelsens tekniska resultat	211	-	-	-	-	-	-	-	-	211
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	7 979	1 633	2 994	1	119	3 129	35	68	0	-
Avvecklingsresultat före avgiven återförsäkring	608	-	-	-	519	1	38	-8	3	56
Försäkringstekniska avsättningar, före avgiven återförsäkring										
Livförsäkringsavsättningar	101 613	14 464	31 228	-	3	55 805	17	96	-	1

Resultatanalys (forts.)

Moderföretaget, Mkr	Tjänstepensionsförsäkring				Övrig livförsäkring				Skadeför- säkrings- rörelse	
	Total	Förmåns- bestämd försäkring	Avifts- bestämd traditionell försäkring	Fond- försäkring	Tjänste- anknuten sjukförsäk- ring samt PB	Individuell traditionell livförsäkring	Opppsägbar sjuk- & olycksfalls- försäkring samt PB	Gruppliv- och tjänste- gruppliv försäkring	Mottagen återför- säkring	Sjukdom och olycksfall
Avsättning för oreglerade skador										
Avsättning för fastställda skador	187	-	13	-7	0	89	0	92	-	-
Avsättning för ej fastställda skador	1 678	-	0	-	487	11	50	111	3	1 016
Avsättning för sjukräntor	2 010	-	21	-	1 381	-	243	-	8	357
Skadebehandlingsreserv	124	-	-	-	33	0	13	2	-	77
Summa avsättning oreglerade skador	3 999	-	34	-7	1 901	100	307	205	10	1 450
Avsättningar för återbäring och rabatter	4 063	-	-	-	522	-	-	2 866	-	675
Försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk, före avgiven återförsäkring										
Villkorad återbäring	467	-	50	-	-	417	-	-	-	-
Fondförsäkringsåtaganden	638	-	-	638	-	-	-	-	-	-
Summa försäkringstekniska avsättningar för livförsäkring för vilka försäkringstagaren bär risk	1 105	-	50	638	-	417	-	-	-	-
Återförsäkrarens andel av försäkringstekniska avsättningar										
Avsättning för oreglerade skador	-321	-	-	-	-42	-9	-20	0	0	-251
Konsolideringsfond	56 195	13 153	16 328	0	529	19 519	115	5 106	0	1 445

Balansräkning

Moderföretaget, Mkr		2016-12-31	2015-12-31
Tillgångar			
Placeringsstillgångar			
Byggnader och mark	Not 16	4 484	3 857
Placeringar i koncern- och intresseföretag			
Aktier och andelar i koncernföretag	Not 17	5 394	6 009
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag		784	411
Aktier och andelar i intresseföretag	Not 19	396	384
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag		1 436	1 441
		8 010	8 245
Andra finansiella placeringsstillgångar			
Aktier och andelar	Not 20	61 662	53 389
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Not 21	94 831	93 881
Lån med säkerhet i fast egendom	Not 22	40	40
Övriga lån	Not 23	1 405	1 176
Utlåning till kreditinstitut	Not 24	621	389
Derivat	Not 25	161	372
		158 720	149 247
Summa placeringsstillgångar		171 214	161 349
Placeringsstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk			
Fondförsäkringstillgångar		638	539
Återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar			
Avsättning för oreglerade skador	Not 37	321	410
Fordringar			
Fordringar avseende direkt försäkring	Not 28	12	16
Fordringar avseende återförsäkring		8	3
Övriga fordringar	Not 29	832	396
		852	415
Andra tillgångar			
Kassa och bank		4 745	4 274
Aktuell skattefordran		186	14
		4 931	4 288
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter			
Upplupna ränte- och hyresintäkter		1 094	1 292
Förutbetalda anskaffningskostnader	Not 32	15	21
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	Not 33	19	14
		1 128	1 327
Summa tillgångar		179 084	168 328

Balansräkning (forts.)

Moderföretaget, Mkr		2016-12-31	2015-12-31
Eget kapital, avsättningar och skulder			
Eget kapital	Not 34		
Konsolideringsfond		56 195	50 027
Årets resultat		8 393	8 639
		64 588	58 666
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfond		888	1 272
Försäkringsteknisk avsättning (före avgiven återförsäkring)			
Livförsäkringsavsättning	Not 36	101 613	96 155
Avsättning för oreglerade skador	Not 37	3 999	3 922
Avsättning för återbäring och rabatter	Not 38	4 063	4 112
		109 675	104 189
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk (före avgiven återförsäkring)			
Villkorad återbäring	Not 39	467	442
Fondförsäkringsåtaganden	Not 40	638	539
		1 105	981
Andra avsättningar			
Pensioner och liknande förpliktelser	Not 41	11	18
Avsättning för skatter	Not 42	656	591
Övriga avsättningar		80	-
		747	609
Depåer från återförsäkrare		91	103
Skulder			
Skulder avseende återförsäkring		-	9
Skulder till kreditinstitut	Not 44	79	97
Derivat	Not 25	56	75
Övriga skulder	Not 45	1 535	1 990
		1 670	2 171
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter			
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Not 46	320	337
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		179 084	168 328

Uppllysning om moderföretagets ställda säkerheter, eventalförpliktelser och ekonomiska arrangemang som inte redovisas i balansräkningen, se not 48, not 49 och not 50.

Rapport över förändringar i eget kapital

Moderföretaget, Mkr	Konsolide- ringsfond	Årets resultat	Totalt eget kapital
Ingående balans 2015-01-01	46 490	5 447	51 937
Föregående års vinstdisposition	5 447	-5 447	-
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring	-1 910	-	-1 910
Årets resultat, tillika årets totalresultat	-	8 639	8 639
Utgående balans 2015-12-31	50 027	8 639	58 666
Ingående balans 2016-01-01	50 027	8 639	58 666
Föregående års vinstdisposition	8 639	-8 639	-
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring	-2 471	-	-2 471
Årets resultat, tillika årets totalresultat	-	8 393	8 393
Utgående balans 2016-12-31	56 195	8 393	64 588

Noter

Not 1. Redovisningsprinciper

Allmän information

Årsredovisningen avges per 31 december 2016 och avser räkenskapsåret 2016 för Folksam ömsesidig livförsäkring som är ett ömsesidigt försäkringsbolag med säte i Stockholm. Adressen till huvudkontoret är Bohusgatan 14, 106 60 Stockholm och organisationsnummer är 502006-1585.

Överensstämmelse med normgivning och lag

Koncernredovisningen är upprättad i enlighet med International Financial Reporting Standards (IFRS) utgivna av International Accounting Standards Board (IASB) antagna av EU. Tillämpning sker även av Rådet för finansiell rapporterings rekommendation RFR 1 Kompletterande redovisningsregler för koncerner. Även tillämpliga delar av Finansinspektionens föreskrifter FFFS 2015:12 och dess ändringsföreskrift samt Lag om årsredovisning i försäkringsföretag tillämpas i koncernredovisningen.

Moderföretaget tillämpar samma redovisningsprinciper som koncernen med de undantag som beskrivs i avsnittet om Moderföretagets redovisningsprinciper.

Förutsättningar vid upprättande av Folksam Livs finansiella rapporter

Folksam Livs funktionella valuta är svenska kronor och de finansiella rapporterna presenteras i svenska kronor. Samtliga belopp, om inte annat anges, är avrundade till närmaste miljontal kronor. Till följd av detta kan avrundningsdifferenser förekomma. Tillgångar och skulder är redovisade till anskaffningsvärde, förutom vissa finansiella tillgångar och skulder som värderas till verkligt värde. Finansiella tillgångar och skulder som värderas till verkligt värde består av derivatinstrument, finansiella tillgångar klassificerade som finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen, samt finansiella skulder i fondförsäkringar. Även fastigheter värderas till verkligt värde.

Bedömningar och uppskattningar i de finansiella rapporterna

Vid upprättande av de finansiella rapporterna i enlighet med IFRS görs bedömningar och uppskattningar samt antaganden som påverkar tillämpningen av redovisningsprinciperna och de redovisade beloppen av tillgångar, skulder, intäkter och kostnader. Uppskattningarna och antagandena är baserade på historiska erfarenheter och ett antal andra faktorer som under rådande förhållanden synes vara rimliga. Verkliga utfall kan avvika från dessa uppskattningar och bedömningar.

Uppskattningar och antaganden ses över regelbundet. I not 53 Viktiga uppskattningar och bedömningar beskrivs bedömningar och uppskattningar som har en betydande inverkan på de finansiella rapporterna.

De viktigaste antagandena som påverkar redovisade belopp för tillgångar och skulder är relaterade till de försäkrings tekniska avsättningarna. Avsättningarna kontrolleras och utvärderas löpande i det ordinarie boksluts- och prognosarbetet. Eventuellt överskott eller underskott redovisas i sin helhet i resultaträkningen som ett avvecklingsresultat. Betydelsen av respektive antagande visas i känslighetsanalys i not 2, Upplysningar om risker.

De nedan angivna redovisningsprinciperna har tillämpats konsekvent på samtliga perioder som presenteras i de finansiella rapporterna om inte annat framgår nedan eller enligt femårsöversikten i förvaltningsberättelsen.

Årsredovisningen har godkänts för utfärdande av styrelsen den 15 mars 2017. Resultat- och balansräkning blir föremål för fastställelse på stämman den 20 april 2017.

Ändrade redovisningsprinciper

Ändrade redovisningsprinciper föranledda av nya eller ändrade IFRS, samt andra regelverk

Förändringar ÅRFL samt förändringar enligt FFFS 2015:12

FFFS 2015:12, Föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag har ersatt Finansinspektionens föreskrifter om allmänna råd (FFFS 2008:26) om årsredovisning i försäkringsföretag. I de nya föreskrifterna har det införts utökade upplysningskrav på den diskonteringsränta som företaget använder. Bestämmelserna om nyckeltal har anpassats till de krav och begrepp som gäller i och med genomförandet av Solvens II-direktivet och försäkringsgrenarnas indelning har anpassats till den nationella tillsynsrapporteringen. Reglerna om offentliggörande av redovisningsrelaterade uppgifter om ersättning och förmåner till ledningen har överförts till FFFS 2015:12 från Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2011:2) om ersättningspolicy i försäkringsföretag, fondbolag, börser, clearingorganisationer och institut för utgivning av elektroniska pengar. Reglerna trädde i kraft den 1 januari 2016 och tillämpas för första gången på årsbokslut, årsredovisningar och koncernredovisningar för räkenskapsår som inleds efter den 31 december 2015 och i delårsrapporter som upprättas för del av sådant räkenskapsår.

Utöver förändrade krav på upplysningar och nyckeltal har inte de nya reglerna inneburit någon väsentlig förändring i de finansiella rapporterna.

Förändringar i ÅRFL har införts som en följd av EU:s nya redovisningsdirektiv. Poster inom linjen har tagits bort och redovisas istället i not. Inom eget kapital tillkommer en ny fond, Fond för utvecklingsutgifter, som ska innehålla internt upparbetade utvecklingsutgifter. Det innebär att för företaget som har aktiverat egenupparbetade immateriella tillgångar blir dessa bundna i Fonden för utvecklingsutgifter tills de är helt avskrivna.

Förändringarna i ÅRFL har inte fått någon väsentlig effekt på de finansiella rapporterna.

Ändrad IAS 1 Utformning av finansiella rapporter: Upplysningsinitiativ. Här betonas att utgångspunkten för upplysningar ska vara väsentlighet. Exempelvis innebär detta att specifika upplysningar inte behöver lämnas om de är oväsentliga även om det finns ett uttryckligt krav i en standard. Noterna kan inkludera redovisningsprinciper och behöver inte presenteras i en speciell ordning. Rader i resultat och övrigt totalresultat samt balansräkning kan specificeras ytterligare vid behov. Vidare kan rader i balansräkningen som IAS 1 kräver aggregeras om dessa bedöms som inte väsentliga. Ändringen bedöms inte ha inneburit någon väsentlig förändring av de finansiella rapporterna.

Nya IFRS och tolkningar som ännu inte börjat tillämpas

Ett antal nya eller ändrade standarder och tolkningsuttalanden träder ikraft först under kommande räkenskapsår och har inte förtidstillämpats vid upprättandet av dessa finansiella rapporter. Nyheter eller ändringar som blir tillämpliga fr.o.m. räkenskapsår 2017 och framåt planeras inte att förtidstillämpas.

Nedan beskrivs förväntade effekter på de finansiella rapporterna som tillämpningen av nedanstående nya eller ändrade IFRS förväntas få på de finansiella rapporterna. Utöver dessa bedöms inte de övriga nyheterna påverka Folksam Livs finansiella rapporter.

IFRS 9 Finansiella instrument kommer att ersätta IAS 39 Finansiella instrument: Redovisning och värdering. Standarden omfattar nya utgångspunkter för klassificering och värdering av finansiella instrument, en framåtblickande nedskrivningsmodell och förenklade förutsättningar för säkringsredovisning. IFRS 9 träder ikraft den 1 januari 2018 och tidigare tillämpning är tillåten. EU godkände standarden under 2016. IASB har föreslagit att företag som huvudsakligen bedriver försäkringsverksamhet ska få ett tillfälligt undantag att senarelägga övergången till IFRS 9 till den 1 januari 2021 för att kunna samordna tillämpningen med den nya redovisningsstandard för försäkringsavtal, IFRS 17 som förväntas börja gälla från detta datum.

De kategorier för finansiella tillgångar som finns i IAS 39 ersätts av tre kategorier; där värdering antingen sker till upplupet anskaffningsvärde, verkligt värde via övrigt totalresultat eller verkligt värde via resultatet. Indelningen i de tre kategorierna görs utifrån företagets affärsmodell för de olika innehaven respektive egenskaperna på de kassaflöden som tillgångarna ger upphov till. Fair value option är möjlig att tillämpa för skuldinstrument i de fall detta eliminerar eller väsentligen reducerar en mis-match i redovisningen. För eget kapitalinstrument är utgångspunkten att värdering ska ske till verkligt värde via resultatet med en valmöjlighet att istället redovisa värdeförändringar som inte innehåller för handel i övrigt totalresultat.

Vad gäller de delar som berör finansiella skulder överensstämmer merparten med de tidigare reglerna i IAS 39 förutom vad avser finansiella skulder som frivilligt värderas till verkligt värde enligt den så kallade "Fair Value Option". För dessa skulder ska värdeförändringen delas upp på förändringar som är hänförliga till egen kreditvärdighet respektive på förändringar i referensränta.

Den nya nedskrivningsmodellen kommer att kräva en redovisning av ett års förväntad förlust redan vid den initiala redovisningen och vid en väsentlig ökning av kreditrisken ska nedskrivningsbeloppet motsvara de kreditförluster som förväntas uppkomma under den återstående löptiden. De nya reglerna kring säkringsredovisning innebär bland annat förenklingar av effektivitetstester samt utökning av vad som är tillåtna säkringsinstrument och säkrade poster.

Tillägg till IFRS 4: IASB har i september 2016 gett ut tillägg till nuvarande IFRS 4 för att hantera effekterna av att IFRS 9 Finansiella instrument och kommande IFRS 17 Försäkringsavtal har olika tillämpningsdatum. Förändringen förväntas godkännas av EU under 2017. Tilläggen innebär att företag som uppfyller kriterierna kan välja att antingen göra en justering i resultaträkningen (overlay approach) eller att senarelägga tillämpningen av IFRS 9 och samordna med tillämpningen av IFRS 17 (temporary exemption). I overlay approach tillämpar företaget IFRS 9 från 2018. För tillgångar som

innehålls i samband med försäkringskontrakt och som enligt IFRS 9 redovisas till verkligt värde via resultaträkningen men inte gjorde det under IAS 39, kan en justering göras i resultaträkningen till övrigt totalresultat. I temporary exemption kan företag som huvudsakligen bedriver försäkringsverksamhet få ett tillfälligt undantag att senarelägga övergången till IFRS 9 till den 1 januari 2021 för att kunna samordna tillämpningen med den nya redovisningsstandard för försäkringsavtal, IFRS 17 som förväntas börja gälla från detta datum. I temporary exemption fortsätter företaget att tillämpa IAS 39 tills övergång till IFRS 17 sker, dock senast till 1 januari 2021. Folksam Liv planerar att använda möjligheten till samordning med IFRS 17 Försäkringskontrakt och därmed senare tillämpning av IFRS 9.

IFRS 15 Intäkter från avtal med kunder. Standarden ersätter IAS 18 samt övriga standarder avseende intäktsredovisning. IFRS 15 träder ikraft 2018 och EU godkände standarden under tredje kvartalet 2016. Syftet med en ny intäktsstandard är att ha en enda principbaserad standard för samtliga branscher som ska ersätta befintliga standarder och uttalanden om intäkter. Standarden anvisar att intäktsredovisning ska ske enligt en femstegsmodell som i korthet innebär att ett företag ska redovisa intäkter i takt med att prestationsåtaganden i avtal fullgörs. Ett företag ska för varje kontrakt med kund identifiera prestationsåtagande för varje produkt eller tjänst och därefter sätta ett transaktionspris som fördelas till respektive prestationsåtagande. En intäkt ska därefter redovisas när respektive prestationsåtagande fullgörs. Branscher som bedöms påverkas mest är telekom-, programvaru-, fastighets-, flyg-, förvars-, bygg- och anläggningsbranscherna samt företag som ägnar sig åt kontraktstillverkning. Alla företag kommer dock att påverkas av de nya, väsentligt utökade upplysningskraven. Tre alternativa sätt finns för övergången; full retroaktivitet, delvis retroaktivitet (inkluderar lätttnadsregler) och en "ackumulerad effekt-metod" där eget kapital justeras per 1 januari 2018 för kontrakt som är pågående enligt det gamla regelverket (IAS 11/IAS 18). Standarden är inte tillämplig på försäkringsavtal men är tillämplig för de avtal eller delar av avtal som bedöms utgöra en tjänst. Folksam Liv har gjort en översiktlig utvärdering av effekterna som bedöms bli små.

IFRS 16 Leases kommer att ersätta IAS 17 Leasingavtal. IFRS 16 ska tillämpas från och med 2019. Förtida tillämpning är tillåten förutsatt att även IFRS 15 tillämpas från samma tidpunkt. För leasetagaren innebär IFRS 16 att begreppen finansiell respektive operationell leasing försvinner och ersätts av en modell där tillgångar och skulder för alla leasingavtal där antingen leasingperioden överstiger 12 månader eller den leasade tillgången inte är av mindre värde, ska redovisas i balansräkningen. För leasegivare bibehålls begreppen finansiell leasing och operationell leasing vilket innebär att redovisningen blir i princip oförändrad. Folksam Liv har ännu inte gjort någon utvärdering av standarden då den ännu inte godkänts för tillämpning inom EU.

Ändrad IFRS 10 och IAS 28: Sale or Contribution of Assets between an Investor and its Associate or Joint Venture. Det har funnits en inkonsistens mellan IFRS 10 och IAS 28 avseende hur försäljning eller tillskott av tillgångar mellan investerare och intresseföretag eller joint venture ska redovisas. Ändringen innebär att hela vinsten eller förlusten redovisas om försäljningen eller tillskottet av tillgångarna utgörs av en rörelse (oavsett om det är ett dotterföretag eller en inkrämsöverlåtelse). När det gäller försäljning eller tillskott av tillgångar som inte är en rörelse ska endast del av vinst eller

förlust redovisas. EU avvaktar godkännandeprocessen tills tidpunkt för tillämpning finns för den föreslagna ändringen av IFRS 10 och IAS 28.

Tillägg till IAS 7 Kassaflydesanalys: Tillägget avser ytterligare upplysningar avseende förändringar för skulder hänförliga till finansieringsverksamheten. Tillägget ska tillämpas från 2017.

Tillägg till IAS 12 Skatter: IASB har förtydligat hanteringen av uppskjutna skattefordringar relaterade till realiserade förluster på skuldinstrument som värderas till verkligt värde. Tillägget ska tillämpas från 2017.

Konsolideringsprinciper

Dotterföretag

Folksam Liv konsoliderar dotterföretag som står under bestämmande inflytande. Bestämmande inflytande innebär direkt eller indirekt en rätt att utforma ett företags finansiella och operativa strategier i syfte att erhålla ekonomiska fördelar. För att bestämmande inflytande ska föreligga ska följande kriterier vara uppfyllda; Folksam Liv har inflytande över investeringsobjektet. Folksam Liv är exponerad för eller har rätt till rörlig ersättning från sitt engagemang samt kan använda sitt inflytande över investeringen till att påverka avkastningen. Vid bedömningen om ett bestämmande inflytande föreligger, beaktas potentiella röstberättigande aktier som utan dröjsmål kan utnyttjas eller konverteras.

Livförsäkringsaktiebolag med utdelningsförbud konsolideras inte. Folksam Liv har inte bestämmande inflytande då hela överskottet i ej vinstutdelande livförsäkringsaktiebolag tillfaller försäkringstagarna i form av återbäring och således inte kan disponeras av moderföretaget. Folksam Liv kan inte heller styra allokeringen av de synergieffekter som finns i kapitalförvaltning, gemensamma funktioner, lokaler och system.

Koncernredovisningen är upprättad enligt förvärvsmetoden. Förvärvsmetoden innebär att ett förvärv av dotterföretag beaktas som en transaktion varigenom moderföretaget indirekt förvärvar dotterföretagets tillgångar och övertar dess skulder. I förvärvsanalysen fastställs det verkliga värdet på förvärvsdagen av förvärvade identifierbara tillgångar och övertagna skulder samt eventuella innehav utan bestämmande inflytande. Transaktionsutgifter, med undantag av transaktionsutgifter som är hänförliga till emission av eget kapitalinstrument eller skuldinstrument, som uppkommer redovisas direkt i årets resultat. Överförd ersättning i samband med förvärvet inkluderar inte betalningar som avser reglering av tidigare affärsförbindelser. Denna typ av regleringar redovisas i resultatet.

Vid rörelseförvärv där överförd ersättning, eventuellt vid innehav utan bestämmande inflytande och vid stegvisa förvärv, överstiger det verkliga värdet av förvärvade tillgångar och övertagna skulder som redovisas separat, redovisas skillnaden som goodwill. När skillnaden är negativ, så kallat förvärv till lågt pris, redovisas denna direkt i årets resultat.

Villkorade köpeskillningar redovisas till verkligt värde vid förvärvstidpunkten. I de fall den villkorade köpeskillningen är klassificerad som eget kapitalinstrument, görs ingen omvärdering och reglering görs inom eget kapital. För övriga villkorade köpeskillningar omvärderas dessa vid varje rapporttidpunkt och förändringen redovisas i årets resultat.

Det finns två alternativ att redovisa innehav utan bestämmande inflytande. Dessa två alternativ är att antingen redovisa innehav utan bestämmande inflytandes andel av proportionella nettotillgångar alternativt att innehav utan bestämmande inflytande redovisas till verkligt värde, vilket innebär att innehav utan bestämmande inflytande har andel i goodwill. Valet mellan de olika alternativen att redovisa innehav utan bestämmande inflytande kan göras förvärv för förvärv.

Dotterföretags finansiella rapporter inkluderas i koncernredovisningen från och med förvärvstidpunkten till det datum då det bestämmande inflytandet upphör.

I de fall dotterföretagets redovisningsprinciper inte överensstämmer med koncernens redovisningsprinciper har justeringar gjorts till koncernens redovisningsprinciper.

Förluster hänförliga till innehav utan bestämmande inflytande fördelas även i de fall innehav utan bestämmande inflytande kommer att vara negativt.

Intresseföretag

Intresseföretag är de företag i vilka koncernen har ett betydande inflytande, men inte ett bestämmande inflytande, över den driftsmässiga och finansiella styrningen, vanligtvis genom andelsinnehav mellan 20 och 50 procent av röstetalet. Från och med den tidpunkt som det betydande inflytandet erhålls redovisas andelar i intresseföretag enligt kapitalandelsmetoden i koncernredovisningen. Kapitalandelsmetoden innebär att det i koncernen redovisade värdet på aktierna i intresseföretagen motsvaras av koncernens andel i intresseföretagens egna kapital samt koncernmässig goodwill och andra eventuella kvarvarande värden på koncernmässiga över- och undervärden. I koncernens resultaträkning redovisas som "Andel i intresseföretags resultat" koncernens andel i intresseföretagens nettoresultat efter skatt och minoritet justerat för eventuella avskrivningar, nedskrivningar eller upplösningar av förvärvade över- respektive undervärden.

Eventuell skillnad vid förvärvet mellan anskaffningsvärdet för innehavet och ägarföretagets andel av det verkliga värdet netto av intresseföretagets identifierbara tillgångar, skulder och eventualförpliktelser redovisas i enlighet med IFRS 3 Rörelseförvärv.

Transaktionsutgifter, med undantag av transaktionsutgifter som är hänförliga till emission av eget kapitalinstrument eller skuldinstrument, som uppkommer inkluderar i anskaffningsvärdet. När koncernens andel av redovisade förluster i intresseföretaget överstiger det redovisade värdet på andelarna i koncernen reduceras andelarnas värde till noll. Avräkning för förluster sker även mot långfristiga finansiella mellanhavanden utan säkerhet, vilka till sin ekonomiska innebörd utgör del av ägarföretagets nettoinvestering i intresseföretaget. Fortsatta förluster redovisas inte såvida inte koncernen har lämnat garantier för att täcka förluster uppkomna i intresseföretaget. Kapitalandelsmetoden tillämpas fram till den tidpunkt när det betydande inflytandet upphör.

Transaktioner som elimineras vid konsolidering

Koncerninterna fordringar och skulder, intäkter eller kostnader och realiserade vinster eller förluster som uppkommer från koncerninterna transaktioner mellan koncernföretag, elimineras i sin helhet vid upprättandet av koncernredovisningen. Realiserade vinster som uppkommer från transaktioner med intresseföretag elimineras i den

utsträckning som motsvarar koncernens ägarandel i företaget. Orealiserade förluster elimineras på samma sätt som realiserade vinster, men endast i den utsträckning det inte finns något nedskrivningsbehov.

Utländsk valuta

Transaktioner i utländsk valuta

Transaktioner i utländsk valuta omräknas till den funktionella valutan till den valutakurs som föreligger på transaktionsdagen. Folksam Livs funktionella valuta är svenska kronor och vid värdering av tillgångar och skulder i utländsk valuta används balansdagens stängningskurser. Valutakursförändringar redovisas i resultaträkningen netto på raden "Kapitalavkastning, intäkter" respektive "Kapitalavkastning, kostnader".

Icke-monetära tillgångar och skulder som redovisas till historiska anskaffningsvärden omräknas till valutakurs vid transaktionstillfället. Icke-monetära tillgångar och skulder som redovisas till verkliga värden omräknas till den funktionella valutan till den kurs som råder vid tidpunkten för värdering till verkligt värde.

Utländska verksamheters finansiella rapporter

Tillgångar och skulder i utlandsverksamheter, inklusive andra koncernmässiga över- och undervärden, omräknas från utlandsverksamhetens funktionella valuta till koncernens rapporteringsvaluta, svenska kronor, till den valutakurs som råder på balansdagen. Intäkter och kostnader i en utlandsverksamhet omräknas till svenska kronor till en genomsnittskurs som utgör en approximation av de valutakurser som förelegat vid respektive transaktionstidpunkt. Omräkningsdifferenser som uppstår vid valutaomräkning av utlandsverksamheter redovisas i övrigt totalresultat och ackumuleras i eget kapital i en omräkningsreserv.

Försäkringsavtal och investeringsavtal

Folksam Liv har genomfört en klassificering av alla avtal utifrån den försäkringsrisk de innehåller och därmed den ekonomiska påverkan som en försäkringshändelse har för företaget. För att räknas som ett försäkringsavtal ska den ekonomiska påverkan vara betydande. Företaget har bedömt att den ekonomiska påverkan är betydande om försäkringsrisken motsvarar minst fem procents påslag på eller reduktion av aktuellt försäkringsvärde före försäkringshändelse.

Även för pensionsförsäkringsavtal med försäkringsrisk mindre än fem procent som tecknas utan personlig rådgivare bedöms den ekonomiska påverkan vara betydande. Är ekonomisk påverkan försumbar räknas avtalet som ett investeringsavtal.

Företaget har valt att dela upp samtliga fondförsäkringsavtal och avtal som enbart avser villkorad återbäring på en försäkringsdel och en finansiell del, så kallad "unbundling". Redovisning av investeringsdelarna av avtalet sker enligt IAS 39 Finansiella instrument, redovisning och värdering samt IAS 18 Intäkter. Uppdelning inom försäkringsavtalet ger en tydlig redovisning av hur stor del av inbetalningarna som går till verksamhet med risk respektive till sparande- och verksamhet. Avtal med negativ risksumma delas upp och frigjord risksumma redovisas som premie för att kunna ge arvsvinst. För avtal med positiv risksumma gäller på motsvarande sätt att riskpremie erläggs för att risksumma ska kunna tillskjutas vid dödsfall. Valet att "unbunda" all fondförsäkring innebär att alla fondförsäkringsavtal kan redovisas på ett enhetligt sätt. Värdet på ett avtal avseende

de villkorad återbäring regleras av vilken avkastning som placeringstillgångarna har haft. Detta medför att det inte är tillåtet att redovisa dessa avtal som ett försäkringsavtal enligt IFRS 4. "Unbundling" av avtal med rätt till villkorad återbäring, innebär därför att även dessa avtal kan redovisas på ett enhetligt sätt.

Enligt IFRS 4 får avtal med betydande andel diskretionär del (återbäring) redovisas som försäkringsavtal. Eftersom alla bolagets avtal med traditionell förvaltning och utjämnad återbäring eller pensionstillägg ofta har en betydande diskretionär del har bolaget beslutat att redovisa samtliga dessa avtal som försäkringsavtal.

Även traditionell livförsäkring med daglig avkastningsfördelning redovisas som försäkringsavtal på grund av att betydande diskretionära delar finns. Samtliga avtal med traditionell förvaltning och garanti redovisas därmed som försäkringsavtal.

Gruppliv-, sjuk- och premiebefrielseförsäkring, avgiven och mottagen återförsäkring samt övrig riskförsäkring redovisas som försäkringsavtal eftersom dessa avtal alltid innehåller betydande försäkringsrisk.

Redovisning av verksamhet som anses vara försäkringsavtal

Verksamhet som anses vara försäkringsavtal redovisas enligt IFRS 4.

Intäktsredovisning/Premieinkomst

Som premieinkomst redovisas inbetalda belopp under räkenskapsåret enligt försäkringsavtal för direkt försäkring samt inbetalda och tillgodoförda belopp för försäkringsavtal om mottagen återförsäkring. Undantaget är premier på sjuk- och premiebefrielseförsäkringar med avtalad löpande premiebetalning och där premien helt avser ett senare räkenskapsår.

Som premieinkomst för gruppliv redovisas premier för försäkringsavtal för vilka bolagets ansvar inträtt under verksamhetsåret.

Som premieintäkt för sjuk- och olycksfallsförsäkring som redovisas som skadeförsäkring redovisas premier för försäkringsavtal för vilka bolagets ansvar inträtt under verksamhetsåret.

Utbetalda försäkringsersättningar

Som utbetalda försäkringsersättningar redovisas utbetalningar till försäkringstagare under räkenskapsåret på grund av försäkringsavtal eller inträffade försäkringssskador, oberoende av när skadan inträffat.

Diskretionära delar i försäkringsavtal

Företaget har gjort bedömningen att den möjlighet som ges till kunderna att erhålla ytterligare försäkringsförmåner utöver de garanterade, utgör diskretionära delar i enlighet med definitionen i IFRS 4. Företaget förfogar över beslutanderätten till de diskretionära delarna (återbäringen/pensionstilläggen) när det gäller såväl tidpunkt som belopp.

De diskretionära delarna redovisas som en del av konsolideringsfonden till dess att de tilldelats försäkringstagarna eller annan förmånsberättigad. Tilldelning av återbäring redovisas som minskning av eget kapital.

Redovisning av verksamhet som delas upp i försäkringsdel respektive investeringsdel

Fondförsäkringsavtal och avtal med rätt till villkorad återbäring delas upp i en försäkringsdel och en investeringsdel ("unbundling"). Försäkringsdelen redovisas enligt IFRS 4 och investeringsdelen enligt IAS 39 Finansiella instrument redovisning och värdering och IAS 18 Intäkter. För avtal som delas upp på en försäkringsdel och en investeringsdel redovisas in- och utbetalningar för den finansiella delen av avtalet inte som premieinkomst och försäkringsersättningar över resultaträkningen, utan istället som en förändring via balansräkningen. Avgiftsintäkter avseende de avtal som delas upp redovisas dels som intäkter från investeringsavtal och dels bland övriga tekniska intäkter.

Intäktsredovisning/Premieinkomst

De olika typer av avgifter som debiteras kunderna för förvaltning intäktsförs i takt med att företaget tillhandahåller förvaltningstjänster till innehavarna av avtalen. Tjänsterna tillhandahålls jämnt fördelade under avtalens löptid. Avgifter som debiteras kunderna vid specifika tillfällen, såsom exempelvis fondbyte, flytt till annan försäkringsgivare eller återköp, intäktsförs i samband med händelsen.

För dödsfalls- och sjukfallsrisker tas premier ut genom inlösen av fondvärde/försäkringskapital en gång per månad. För långlevnadsrisker tas premier ut genom att hela eller delar av fondvärdet/försäkringskapitalet tillfaller bolaget vid försäkrads dödsfall. Belastning för avkastningsskatt görs genom inlösen av fondvärde/försäkringskapital.

Värdeförändring och utdelning

Verklig avkastning på tillgångar som tillhandahålls för försäkringstagarnas räkning redovisas som en värdeökning respektive värdeminskning av placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk, och avkastning tillförd försäkringsavtalen redovisas i resultaträkningen som en förändring i försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk.

Utbetalda försäkringsersättningar

Premiefrielse vid sjukdom – Försäkringsersättning betalas ut genom att bolaget i försäkringstagarens ställe gör inbetalningar till det avtal som premiefrielsebeloppet avses täcka.

Dödsfall - Försäkringsersättning betalas ut genom att bolaget vid behov skjuter till kapital till det värde som enligt avtalet ska gälla strax efter dödsfall.

Livsfall – Försäkringsersättningar betalas ut enligt avtal.

Försäkringstekniska avsättningar

Försäkringstekniska avsättningar består av livförsäkringsavsättningar och avsättning för oreglerade skador samt avsättning för tilldelad återbäring. Förändring av försäkringstekniska avsättningar för försäkringsavtal redovisas över resultaträkningen under respektive rubrik. Se även not 36, Livförsäkringsavsättning, not 37, Avsättning för oreglerade skador, samt not 38, Avsättning för återbäring och rabatter.

Livförsäkringsavsättningen för traditionell livförsäkring med utjämnad återbäring/pensionstillägg och traditionell livförsäkring med premiegaranti och daglig avkastningsfördelning beräknas som skillnaden mellan förväntat nuvärde av beräknade framtida utgifter och förväntat nuvärde av beräknade framtida intäkter. Samtliga förpliktelser och ingångna avtal vid rapporteringstillfället ska

ingå i beräkningen. Förväntade kassaflöden diskonteras med ett antagande om aktuell ränta (per balansdag). För tjänstepensionsverksamhet tillämpas en aktsam diskonteringsränta. För övrig livförsäkring tillämpas en betryggande diskonteringsränta. Den aktsamma diskonteringsräntan beräknas utgående från marknadsräntor för ränteswappar på balansdagen, justerade för kreditrisk, samt på en modellerad långsiktig terminränta. Negativa marknadsnoteringar efter kreditjustering sätts till noll. Marknadsräntorna ges full vikt upp till tio år, varefter de fäskas ut linjärt upp till tjugo års löptid. Därefter ska kurvan fullt ut konvergera mot den långsiktiga terminräntan. Den långsiktiga terminräntan uppgår till 4,2 procent. Vid beräkning av den betryggande diskonteringsräntan görs ytterligare ett avdrag vid justering för kreditrisk. Utöver antagande om diskonteringsräntan görs antaganden även om dödlighet, driftskostnader, avkastningsskatt och utnyttjade optioner. För tjänstepensionsförsäkring tillämpas aktsamma antaganden och för övrig livförsäkring tillämpas betryggande antaganden.

Livförsäkringsavsättningen för övrig traditionell livförsäkring med daglig avkastningsfördelning bestäms genom att värdet på försäkringarna räknas upp med den garantiränta som gäller vid beräkningstillfället. Därutöver kan även andra avsättningar med syfte att täcka försäkringsrisker redovisas under posten Livförsäkringsavsättning.

För gruppförsäkring och sjukförsäkring motsvarar livförsäkringsavsättningen summan av ej intjänade premier samt i vissa fall nivåstillägg.

Avsättning för oreglerade skador består av ersättningsreserver för kända, och okända, inträffade skador, sjukreserver samt skadebehandlingsreserv. I ersättningsreserverna ingår försäkringsbelopp, återköps/flyttbelopp och tilldelad återbäring. Sjukreserver diskonteras med aktsamt/betryggande antagande om ränta som motsvarar aktuella marknadsräntor (per balansdag) på samma sätt som ovan.

Avsättning för tilldelad återbäring består av återbäring som tilldelats men vid bokslutstillfället ännu ej fördelats till försäkringstagarna. Villkorad återbäring utgör en försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk. Såväl försäkringsdelen som den finansiella delen redovisas som villkorad återbäring. Avsättningen värderas till verkligt värde på de tillgångar som är kopplade till avtalen. Värdeförändringar redovisas över resultaträkningen.

Fondförsäkringsåtagande utgör en försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär placeringsrisk. Såväl försäkringsdelen som investeringsdelen redovisas som fondförsäkringsåtagande. Avsättningarna värderas till verkligt värde på de fonder som är kopplade till avtalen. Värdeförändringar redovisas över resultaträkningen. Det verkliga värdet fastställs med hjälp av aktuella fondvärden som speglar det verkliga värdet på de finansiella tillgångar som finns i de fonder till vilka skulderna är länkade, multiplicerat med antalet andelar som tillräknas försäkringstagaren på balansdagen. Om de förväntade framtida intäkterna i en specifik portfölj är lägre än förväntade rörliga kostnader, måste en avsättning för förluster för denna portfölj göras.

Förlustprövning

Folksam Livs tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper för försäkringstekniska avsättningar och förutbetalda anskaffningskostnader innebär automatiskt en prövning av att avsättningarna är tillräckliga med avseende på förväntade framtida kassaflöden.

Förutbetalda anskaffningskostnader för försäkringsavtal

Endast rörliga anskaffningskostnader har aktiverats. Med rörliga kostnader avses provisioner vid försäljning. Aktivering har gjorts av den del av individuell livförsäkring som avser avtal med löpande premier, vilka bedöms generera en marginal som ska täcka aktiveringen.

Avskrivningstiden har satts till fem år med en avskrivningsfaktor på 3,6 (beaktande av årlig annullation med femton procent) i moderföretaget. Förutbetalda kostnader testas för nedskrivningsbehov vid varje bokslut för att säkerställa att avtalens förväntade framtida ekonomiska förmåner överstiger det redovisade värdet.

Driftskostnader

Samtliga driftskostnader fördelas i resultaträkningen efter funktionerna anskaffning, skadereglering, administration, provisioner och vinstandelar i avgiven återförsäkring, kapitalavkastnings kostnader samt i vissa fall övriga tekniska kostnader.

Inbäddade derivat i försäkringsavtal

Företaget värderar inte inbäddade derivat som kan definieras som försäkringsavtal, eller optioner att återköpa försäkringsavtal till ett fast belopp eller ett belopp baserat på ett fast belopp och en räntesats separat.

Avgiven återförsäkring

Som premie för avgiven återförsäkring redovisas belopp som betalats ut under räkenskapsåret eller belopp som tagits upp som en skuld till försäkringsföretag som mottagit återförsäkring enligt ingångna återförsäkringsavtal, inklusive portföljpremier. Premierna periodiseras så att kostnaden fördelas till den period som försäkringsskyddet avser. Avdrag görs för belopp som gottskrivits på grund av portföljåterdragning eller en förändring av återförsäkrarens andel av proportionella återförsäkringsavtal.

Återförsäkrarens andel av försäkringstekniska avsättningar motsvarar återförsäkrarens ansvar för försäkringstekniska avsättningar enligt ingångna avtal. Företaget bedömer nedskrivningsbehovet för tillgångar avseende återförsäkringsavtal varje kvartal. Om återvinningsvärdet är lägre än redovisat värde på tillgången så skrivs tillgången ned till återvinningsvärdet och nedskrivningen kostnadsförs i resultaträkningen.

Redovisning av kapitalavkastning

Kapitalavkastning på placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagarna bär placeringsrisken samt avkastningen på placeringstillgångar i livförsäkringsrörelsen redovisas i det tekniska resultatet. Kapitalavkastning på övriga placeringstillgångar i fondförsäkringsbolagen och övriga koncernföretag samt kapitalavkastning avseende skadeförsäkringsrörelsen redovisas i den icke-tekniska redovisningen.

Kapitalavkastning, intäkter

Posten Kapitalavkastning intäkter avser avkastning på placeringstillgångar och omfattar hyresintäkter från byggnader och mark, utdelning på aktier och andelar (inklusive utdelningar på aktier i koncern- och intresseföretag), räntointäkter, valutakursvinster (netto), återförda nedskrivningar och realisationsvinster (netto). För Folksam Liv koncernen ingår även resultatandel i intressebolag i posten.

Kapitalavkastning, kostnader

Under Kapitalavkastning kostnader redovisas kostnader för placeringstillgångar. Posten omfattar driftskostnader för byggnader och mark, kapitalförvaltningskostnader, räntekostnader, valutakursförluster (netto), av- och nedskrivningar samt realisationsförluster (netto).

Realiserade och orealiserade värdeförändringar

För placeringstillgångar som värderas till anskaffningsvärde utgör realisationsvinsten den positiva skillnaden mellan försäljningspris och bokfört värde. För placeringstillgångar som värderas till verkligt värde är realisationsvinsten den positiva skillnaden mellan försäljningspris och anskaffningsvärde. För räntebärande värdepapper är anskaffningsvärdet det upplupna anskaffningsvärdet och för övriga placeringstillgångar det historiska anskaffningsvärdet. Vid försäljning av placeringstillgångar redovisas tidigare orealiserade värdeförändringar som justeringspost under posterna Orealiserade vinster på placeringstillgångar respektive Orealiserade förluster på placeringstillgångar.

Orealiserade vinster och förluster redovisas netto per tillgångsslag. Sådana förändringar som förklaras av valutakursförändringar redovisas som valutakursvinst eller valutakursförlust under posten Kapitalavkastning. Såväl realiserade som orealiserade värdeförändringar på fondförsäkringstillgångar redovisas under värdeökning alternativt värdeminskning på fondförsäkringstillgångar.

Skatter

Inkomstskatt

Inkomstskatter utgörs av aktuell skatt och uppskjuten skatt. Verksamhetsgrenar (huvudsakligen gruppliv-, sjuk- och olycksfallsförsäkringar) samt dotterföretag som ej bedriver försäkringsverksamhet beskattas enligt lagen om inkomstskatt.

Inkomstskatter redovisas i årets resultat utom då underliggande transaktion redovisas i övrigt totalresultat eller i eget kapital varvid tillhörande skatteeffekt redovisas i övrigt totalresultat eller i eget kapital. Aktuell skatt är skatt som ska betalas eller erhållas avseende aktuellt år, med tillämpning av de skattesatser som är beslutade eller i praktiken beslutade per balansdagen, hit hör även justering av aktuell skatt hänförlig till tidigare perioder.

Uppskjuten skatt beräknas enligt balansräkningsmetoden med utgångspunkt i temporära skillnader mellan redovisade och skattemässiga värden på tillgångar och skulder. Beloppen beräknas baserade på hur de temporära skillnaderna förväntas bli utjämnade och med tillämpning av de skattesatser och skatteregler som är beslutade eller aviserade per balansdagen. Temporära skillnader beaktas inte för skillnader hänförliga till andelar i dotter- och intresseföretag under förutsättning att moderföretaget eller investeraren kan styra tidpunkten för återföring av de temporära skillnaderna och det är sannolikt att en sådan återföring inte sker inom överskådlig framtid.

Uppskjutna skattefordringar avseende avdragsgilla temporära skillnader och underskottsavdrag redovisas endast i den mån det är sannolikt att dessa kommer att kunna utnyttjas. Värdet på uppskjutna skattefordringar reduceras när det inte längre bedöms sannolikt att de kan utnyttjas.

För de verksamhetsgrenar där skatten beräknas utifrån förmögenhetsmassan (avkastningsskatt) har ingen belastning av uppskjuten skatt skett.

Eventuellt tillkommande inkomstskatt som uppkommer vid utdelning redovisas vid samma tidpunkt som när utdelningen redovisas som en skuld.

I juridisk person redovisas obeskattade reserver inklusive uppskjuten skatteskuld. I koncernredovisningen delas däremot obeskattade reserver upp på uppskjuten skatteskuld och eget kapital.

Avkastningsskatt

Livförsäkringsbolag betalar avkastningsskatt enligt lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel. Avkastningsskatt är inte en skatt på försäkringsföretagets resultat, utan värdet på de nettotillgångar som förvaltas för försäkringstagarnas räkning belastas med avkastningsskatt som beräknas och betalas varje år. Avkastningsskatten redovisas i det icke-tekniska resultatet för koncernen och för moderföretaget som aktuell skattekostnad.

Finansiella instrument

Finansiella instrument som redovisas i balansräkningen inkluderar på tillgångssidan kundfordringar, aktier och andra egetkapitalinstrument, lånefordringar och räntebärande värdepapper, övriga finansiella placeringstillgångar samt derivat. Bland skulder och eget kapital återfinns leverantörsskulder, utgivna skuldinstrument, låneskulder samt derivat. Förvärv och avyttring av finansiella tillgångar redovisas på affärsdagen, som utgör den dag då företaget förbinder sig att förvärva eller avyttra tillgången. En finansiell tillgång tas bort från rapport över finansiell ställning när rättigheterna i avtalet realiserar, förfaller eller bolaget förlorar kontrollen över dem. Detsamma gäller för del av en finansiell tillgång. En finansiell skuld tas bort från rapport över finansiell ställning när förpliktelsen i avtalet fullgörs eller på annat sätt utsläcks. Detsamma gäller för del av en finansiell skuld.

En finansiell tillgång och en finansiell skuld kvittas och redovisas med ett nettobelopp i rapport över finansiell ställning endast när det föreligger en legal rätt att kvitta beloppet samt att det föreligger avsikt att reglera posterna med ett nettobelopp eller att samtidigt realisera tillgången och reglera skulden.

Klassificering och värdering

Finansiella instrument som inte är derivat redovisas initialt till anskaffningsvärde motsvarande instrumentets verkliga värde med tillägg för transaktionskostnader för alla finansiella instrument förutom avseende de som tillhör kategorin finansiell tillgång som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen, vilka redovisas till verkligt värde exklusive transaktionskostnader. Ett finansiellt instrument klassificeras vid första redovisningen utifrån i vilket syfte instrumentet förvärvades. Klassificeringen avgör hur det finansiella instrumentet värderas efter första redovisningstillfället såsom beskrivs nedan.

Derivatinstrument redovisas både initialt och löpande till verkligt värde. Värdeökningar respektive värdeminskningar samt i förekommande fall betald och upplupen ränta på derivat redovisas som nettoresultat av finansiella transaktioner.

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen

Denna kategori består av två undergrupper: finansiella tillgångar som innehåses för handel och andra finansiella tillgångar som företaget initialt valt att placera i denna kategori (enligt den så kallade Fair Value Option). Finansiella instrument i denna kategori värderas löpande till verkligt värde med värdeförändringar redovisade i resultaträkningen. I den första undergruppen ingår derivat med positivt verkligt värde. I undergruppen finansiella tillgångar som företaget initialt valt att placera i denna kategori ingår följande placeringstillgångar: aktier och andelar, obligationer och räntebärande värdepapper, placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär risk.

Folksam Liv har som princip att hänföra samtliga placeringstillgångar som är finansiella instrument till kategorin Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen därför att företaget löpande utvärderar kapitalförvaltningens verksamhet på basis av verkliga värden.

Beräkning av verkligt värde

För en beskrivning av hur verkligt värde har bestämts hänvisas till not 30.

Lånefordringar och kundfordringar

Lånefordringar och kundfordringar är finansiella tillgångar som inte är derivat, som har fastställda eller fastställbara betalningar och som inte är noterade på en aktiv marknad. Till denna kategori hänförs lån med säkerhet i fast egendom, övriga lån, lån lämnade till koncern- och intreseföretag, övriga fordringar inklusive likvida medel samt upplupna räntetäckter. Dessa tillgångar värderas till nominellt belopp plus upplupen ränta. Kund- och lånefordran redovisas till det belopp som beräknas inflyta, det vill säga efter avdrag för osäkra fordringar.

Aktier och andelar i koncernföretag

Innehavet i KPA Livförsäkring AB klassificeras som finansiella tillgångar som kan säljas, beroende på att innehavet avser livförsäkringsaktiebolag som bedrivs med vinstutdelningsförbud och konsolidering inte sker. Värdering sker till anskaffningsvärde efter avdrag för erforderliga nedskrivningar.

Finansiella skulder värderade till verkligt värde via resultaträkningen

Denna kategori består av två undergrupper, finansiella skulder som innehåses för handel och finansiella skulder som vid första redovisningstillfället identifierats som tillhörig till denna kategori. I den förstnämnda delkategorin ingår derivat med negativt verkligt värde. Förändringar i verkligt värde redovisas i resultaträkningen.

Folksam Liv har som princip att hänföra samtliga fondförsäkringsåtaganden samt avtal som enbart avser villkorad återbäring till värderingskategorin finansiella skulder värderade till verkligt värde över resultaträkningen därför att detta eliminerar den miss-match i redovisningen som annars skulle uppstå till följd av att de kopplade tillgångarna värderas till verkligt värde.

Andra finansiella skulder

Upplåning samt övriga finansiella skulder, till exempel leverantörsskulder, ingår i denna kategori. Skulderna värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Nedskrivningar av finansiella instrument

Nedskrivningsprövning för finansiella tillgångar i kategorin lånefordringar/kundfordringar

Vid varje rapporttillfälle utvärderar Folksam Liv om det finns objektiva belägg som tyder på att en finansiell tillgång eller grupp av tillgångar är i behov av nedskrivning till följd av att en eller flera händelser (förloshändelser) inträffat efter det att tillgången redovisats för första gången och att dessa förloshändelser har en inverkan på de uppskattade framtida kassaflödena från tillgången eller gruppen med tillgångar. Om det finns objektiva bevis som tyder på att ett nedskrivningsbehov kan finnas så betraktas dessa tillgångar som osäkra. Objektiva bevis utgörs av observerbara förhållanden som inträffat och som har en negativ inverkan på möjligheten att återvinna anskaffningsvärdet.

Det redovisade värdet efter nedskrivningar på tillgångar tillhörande kategorin lånefordringar och kundfordringar vilka redovisas till upplupet anskaffningsvärde beräknas som nuvärdet av framtida kassaflöden diskonterade med den effektiva ränta som gällde då tillgången redovisades första gången. Tillgångar med en kort löptid diskonteras inte. En nedskrivning belastar resultaträkningen.

En finansiell tillgång har ett nedskrivningsbehov endast om objektiva belägg visar att en eller flera händelser inträffat som har en inverkan på framtida kassaflöden för den finansiella tillgången om dessa kan uppskattas på ett tillförlitligt sätt.

Objektiva belägg för att en eller flera händelser inträffat som påverkar uppskattade framtida kassaflöden är exempelvis följande:

- betydande finansiella svårigheter hos emittenten eller gäldenären,
- att långgivaren beviljat låntagaren en eftergift som en följd av dennes finansiella svårigheter och som annars inte hade övervägts,
- ett avtalsbrott, såsom uteblivna eller försenade betalningar av räntor eller kapitalbelopp,
- att det är sannolikt att låntagaren kommer att gå i konkurs eller genomgå annan finansiell rekonstruktion och
- negativ värdeutveckling på pantsatta tillgångar.

Återföring av nedskrivningar

En nedskrivning återförs om det både finns bevis på att nedskrivningsbehovet inte längre föreligger och det har skett en förändring i de antaganden som låg till grund för beräkningen av det nedskrivna beloppet.

Nedskrivningar av tillgångar inom kategorin lånefordringar och kundfordringar som redovisas till upplupet anskaffningsvärde återförs om en senare ökning av återvinningsvärdet objektivt kan hänföras till en händelse som inträffat efter det att nedskrivningen gjordes.

Leasade tillgångar

Samtliga leasingavtal har klassificerats som operationella och redovisas enligt reglerna för operationell leasing. Kostnader avseende operationella leasingavtal redovisas i årets resultat linjärt över leasingperioden.

Immateriella tillgångar

Goodwill

Goodwill representerar skillnaden mellan anskaffningsvärdet för rörelseförvärvet och det verkliga värdet av förvärvade tillgångar, övertagna skulder samt eventualförpliktelser.

Goodwill värderas till anskaffningsvärde minus eventuella ackumulerade nedskrivningar i koncernredovisningen. Goodwill och immateriella tillgångar med obestämbar nyttjandeperiod skrivs inte av. Dessa tillgångar testas istället för nedskrivningsbehov både årligen och när det finns en indikation. Testen av nedskrivningsbehovet görs enligt IAS 36 Nedskrivningar. Goodwill som uppkommit vid förvärv av intresseföretag inkluderas i det redovisade värdet för andelar i intresseföretag.

Övriga immateriella tillgångar

Tillgångarna består av egenutvecklade och förvärvade programvaror samt övriga separat förvärvade immateriella tillgångar som bedömts medföra framtida ekonomiska fördelar. Tillgångarna redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerad avskrivning (se nedan) och eventuella nedskrivningar.

De viktigaste kriterierna vid bedömning om en immateriell tillgång ska tas upp i balansräkningen är om det bedöms möjligt att färdigställa den immateriella tillgången så den kan användas och att det bedöms sannolikt att den kommer att generera ekonomiska fördelar.

Avskrivningsprinciper

Avskrivningar redovisas i resultaträkningen linjärt över den immateriella tillgångens beräknade nyttjandeperiod. Nyttjandeperioderna omprövas årligen. Avskrivningsbara immateriella tillgångar skrivs av från det datum då de är tillgängliga för användning. Den beräknade nyttjandeperioden uppgår till fem-tio år.

Förvaltningsfastigheter

Förvaltningsfastigheter är fastigheter som innehas i syfte att generera avkastning. Rörelsefastigheter är fastigheter som innehas i syfte att brukas i den egna verksamheten. Rörelsefastigheter redovisas i koncernredovisningen under materiella tillgångar.

Förvaltningsfastigheter redovisas till verkligt värde i balansräkningen med värdeförändringar över resultaträkningen. Det verkliga värdet baseras halvårsvis på värderingar utförda av oberoende värderingsmän. Vid kvartalsbokslutens första respektive tredje kvartal värderas fastigheterna internt. Det verkliga värdet fastställs genom en kombination av huvudsakligen en marknadsanpassad kassaflödeskalkyl samt avkastningsmetoden. Avkastningsmetoden är baserad på nuvärdet av beräknade framtida kassaflöden samt nuvärdet av ett beräknat restvärde för respektive fastighet.

Såväl realiserade som orealiserade värdeförändringar redovisas i resultaträkningen. Hyresintäkter redovisas under Kapitalförvaltning, intäkter och fastighetskostnaderna under Kapitalförvaltning, kostnader.

Materiella tillgångar

Materiella tillgångar redovisas som tillgång i balansräkningen om det är sannolikt att framtida ekonomiska fördelar kommer att komma försäkringsföretaget till del och anskaffningsvärdet för tillgången kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Materiella tillgångar redovisas till anskaffningsvärde efter avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar. För rörelsefastigheter vilka redovisas som materiell anläggningstillgång utgörs anskaffningsvärdet av det redovisade värdet vid tidpunkten för bytet från att redovisa fastigheten som förvaltningsfastighet till att redovisa fastigheten som rörelsefastighet.

Det redovisade värdet för en materiell anläggningstillgång tas bort ur balansräkningen vid utrangering, avyttring eller när inga framtida ekonomiska fördelar väntas från användning eller utrangering/avyttring av tillgången. Vinst eller förlust som uppkommer vid avyttring eller utrangering av en tillgång utgörs av skillnaden mellan försäljningspriset och tillgångens redovisade värde med avdrag för direkta försäljningskostnader. Vinst och förlust redovisas i det tekniska resultatet.

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod vilken uppgår till fem år för maskiner och inventarier med undantag för konst som inte skrivs av.

Rörelsefastigheter

Som rörelsefastigheter redovisas fastigheter som stadigvarande används i verksamheten. Rörelsefastigheter redovisas enligt anskaffningsmetoden i IAS 16 och avskrivningar

görs enligt komponentmetoden. Rörelsefastigheter redovisas uppdelat på komponenter som skrivs av utifrån beräknad ekonomisk livslängd för de olika komponentkategorierna. Tillkommande utgifter läggs till det redovisade värdet i det fall investeringen anses värderingshöjande. Utgifter avseende löpande underhåll och reparationer kostnadsförs i den period de uppkommer. Komponenten mark har bedömts ha obegränsad nyttjandetid varför avskrivning ej görs. Vid värdering av rörelsefastigheterna tillämpas den så kallade anskaffningsvärdemetoden, varvid fastigheterna redovisas till anskaffningsvärde i koncernredovisningen med avdrag för avskrivningar enligt en avskrivningsplan som anpassas efter tillgångens nyttjandeperiod.

Nedskrivningar av materiella och immateriella tillgångar

Nedskrivningsprövning för materiella och immateriella tillgångar samt andelar i dotterföretag och intresseföretag m.m. De redovisade värdena för tillgångarna prövas vid varje balansdag. Om indikation på nedskrivningsbehov finns, beräknas tillgångens återvinningsvärde. En nedskrivning belastar resultaträkningen.

Återvinningsvärdet är det högsta av verkligt värde minus försäljningskostnader och nyttjandevärde. Vid beräkning av nyttjandevärdet diskonteras framtida kassaflöden med en diskonteringsfaktor som beaktar riskfri ränta och den risk som är förknippad med den specifika tillgången.

En nedskrivning redovisas när en tillgångs eller kassagenrerande enhets (grupp av enheters) redovisade värde överstiger återvinningsvärdet. En nedskrivning belastar resultaträkningen. Nedskrivning av tillgångar hänförliga till en kassagenrerande enhet (grupp av enheter) fördelas i första hand till goodwill. Därefter görs en proportionell nedskrivning av övriga tillgångar som ingår i enheten (gruppen av enheter).

Återföring av nedskrivningar

En nedskrivning reverseras om det både finns indikation på att nedskrivningsbehovet inte längre föreligger och det har skett en förändring i de antaganden som låg till grund för beräkningen av återvinningsvärdet.

En reversering görs endast i den utsträckning som tillgångens redovisade värde efter återföring inte överstiger det redovisade värde som skulle ha redovisats, med avdrag för avskrivning där så är aktuellt, om ingen nedskrivning gjorts.

Andra avsättningar

En avsättning redovisas i balansräkningen när Folksam Liv har en befintlig juridisk eller informell förpliktelse som en följd av en inträffad händelse, och det är troligt att ett utflöde av ekonomiska resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen samt en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras. Där effekten av när i tiden betalning sker är väsentlig, beräknas avsättningar genom diskontering av det förväntade framtida kassaflödet till en räntesats före skatt som återspeglar aktuella marknadsbedömningar av pengars tidsvärde och, om det är tillämpligt, de risker som är förknippade med skulden.

Pensioner och liknande förpliktelser

Pensionsförpliktelserna i Folksam omfattar avgiftsbestämda och förmånsbestämda pensionsplaner reglerade genom kollektivavtal samt individuella pensionsutfästelser. De förmånsbestämda pensionsplanerna är tryggade genom avsättningar till Konsumentkooperationens pensionsstiftelse eller genom försäkring.

Kortfristiga ersättningar

Kortfristiga ersättningar till anställda beräknas utan diskontering och redovisas som kostnad när de relaterade tjänsterna erhålls.

Avgiftsbestämda pensionsplaner

Som avgiftsbestämda pensionsplaner klassificeras de planer där Folksam förpliktelse är begränsad till de avgifter företaget åtagit sig att betala. I sådant fall beror storleken på den anställdes pension på de avgifter som företaget betalar till planen eller till ett försäkringsbolag och den kapitalavkastning som avgifterna ger. Följaktligen är det den anställde som bär den aktuariella risken (att ersättningen blir lägre än förväntat) och investeringsrisken (att de investerade tillgångarna kommer att vara otillräckliga för att ge de förväntade ersättningarna). Företagets förpliktelser avseende avgifter till avgiftsbestämda planer redovisas som en kostnad i årets resultat i den takt de intjänas genom att de anställda utfört tjänster åt företaget under en period.

Förmånsbestämda pensionsplaner

Koncernens nettoförpliktelse avseende förmånsbestämda planer beräknas separat för varje plan genom en uppskattning av den framtida ersättning som de anställda intjänat genom sin anställning i både innevarande och tidigare perioder; denna ersättning diskonteras till ett nuvärde. Diskonteringsräntan är räntan på balansdagen på en svensk bostadsobligation med en löptid som motsvarar koncernens pensionsförpliktelser. Beräkningen utförs av en kvalificerad aktuarie med användande av den så kallade Projected Unit Credit Method. Vidare beräknas det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångar per rapportdagen.

Koncernens nettoförpliktelse utgörs av nuvärdet av förpliktelsen, minus verkligt värde på förvaltningstillgångarna justerat för eventuella tillgångsbegränsningar.

Räntekostnaden/intäkten netto på den förmånsbestämda förpliktelsen/tillgången redovisas i årets resultat under finansnettot. Räntenettet är baserat på den ränta som uppkommer vid diskontering av nettoförpliktelsen, det vill säga ränta på förpliktelsen, förvaltningstillgångar och ränta på effekt av eventuella tillgångsbegränsningar. Övriga komponenter redovisas i rörelseresultatet.

Omvärderingseffekter utgörs av aktuariella vinster och förluster, skillnad mellan faktisk avkastning på förvaltningstillgångar och den summa som inkluderas i räntenettet och eventuella ändringar av effekter tillgångsbegränsningar (exklusive ränta som inkluderas i räntenettet). Omvärderingseffekterna redovisas i övrigt totalresultat.

När beräkningen leder till en tillgång för koncernen begränsas det redovisade värdet på tillgången till det lägsta av överskottet i planen och tillgångsbegränsningen beräknad med hjälp av diskonteringsräntan. Tillgångsbegränsningen utgörs av nuvärdet av de framtida ekonomiska fördelarna i form av minskade framtida avgifter eller kontant återbetalning.

Ändringar eller reduceringar av en förmånsbestämd plan redovisas vid den tidigaste av följande tidpunkter; I, när ändringen i planen eller reduceringen inträffar eller II, när företaget redovisar relaterade omstruktureringskostnader och ersättningar vid uppsägning. Ändringarna/reduceringarna redovisas direkt i årets resultat.

Den särskilda löneskatten utgör en del av de aktuariella antagandena och redovisas därför som en del av nettoförpliktelsen/-tillgången. Den del av särskild löneskatt som är beräknad utifrån tryggandelagen i juridisk person redovisas av förenklingsskäl som upplupen kostnad istället för som del av nettoförpliktelsen/-tillgången.

Avkastningsskatt redovisas löpande i resultatet för den period skatten avser och ingår därmed inte i skuldberäkningen. Vid fonderade planer belastar skatten avkastningen på förvaltningstillgångar och redovisas i övrigt totalresultat. Vid ofonderade eller delvis ofonderade planer, belastar skatten årets resultat.

Pensionering i egen regi

Folksam Liv har utöver de kollektivavtalade pensioner som tryggats i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse utfäst till vissa anställda att ersätta 65 procent av lönen för de medarbetare som väljer att gå i pension från 62 års ålder. Förändring i pensionsförpliktelserna redovisas över resultaträkningen.

Anläggningstillgångar som innehas för försäljning och avvecklade verksamheter

Tillgångar klassificeras som tillgångar som innehas för försäljning när tillgångarna kommer att realiseras genom försäljning, snarare än genom fortsatt användande. Detta sker till exempel när:

- Folksam träffat bindande avtal om försäljning.
- Styrelsen beslutat och offentliggjort en plan för avveckling av verksamheten och därmed avyttring av tillgångar.

Vid klassificering som innehav för försäljning, redovisas anläggningstillgångar till det lägsta av redovisat värde och verkligt värde med avdrag för försäljningskostnader. En avvecklad verksamhet är en del av ett företags verksamhet som representerar en självständig rörelsegren eller en väsentlig verksamhet inom ett geografiskt område eller är ett dotterföretag som förvärvats uteslutande i syfte att vidare säljas. För år 2016 har inga tillgångar klassificerats som tillgångar som innehas för försäljning.

Eventualförpliktelser

En eventualförpliktelse redovisas när det finns ett möjligt åtagande som härrör från inträffade händelser och vars förekomst bekräftas endast av en eller flera osäkra framtida händelser eller när det finns ett åtagande som inte redovisas som en skuld eller avsättning på grund av det inte är troligt att ett utflöde av resurser kommer att krävas.

Moderföretagets redovisningsprinciper

Moderföretagets årsredovisning är upprättad enligt Lag om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL) samt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om Årsredovisning i försäkringsföretag, FFFS 2015:12 och dess ändringsföreskrift samt Rådet för finansiell rapporterings rekommendation RFR 2, redovisning för juridisk person. Moderföretaget tillämpar så kallad lagbegränsad IFRS och med detta avses internationella redovisningsstandarder som har antagits för tillämpning med de begränsningar som följer av RFR 2 och Finansinspektionens föreskrifter. Detta innebär att samtliga av EU godkända IFRS och uttalanden tillämpas så långt detta är möjligt inom ramen för svensk lag och med hänsyn till sambandet mellan redovisning och beskattning.

Skillnader mellan koncernens och moderföretagets redovisningsprinciper

Skillnaderna mellan koncernens och moderföretagets redovisningsprinciper framgår nedan. De nedan angivna redovisningsprinciperna för moderföretaget har tillämpats konsekvent på samtliga perioder som presenteras i moderföretagets finansiella rapporter, där inte annat anges.

Immateriella tillgångar

Utgifter för utveckling av interna projekt som redovisas som tillgång i koncernbalansräkningen redovisas som kostnad i moderföretagets resultaträkning.

Byggnader och mark

I moderföretaget redovisas såväl förvaltnings- som rörelsefastigheter till verkligt värde i balansräkningen med värdeförändringar redovisade över resultaträkningen. Samtliga fastigheter redovisas under posten Byggnader och mark i moderföretagets balansräkning.

Dotterföretag och intresseföretag

Aktier i dotter- och intresseföretag redovisas i moderföretaget till anskaffningsvärdet efter avdrag för erforderliga nedskrivningar. Aktieägartillskott som lämnas som kapitaltillskott bokförs som en höjning av andelsvärdet i balansräkningen. För att fastställa huruvida det föreligger nedskrivningsbehov av placeringar i koncern- och intresseföretag tillämpas IAS 36, Nedskrivningar. För att beräkna konsolideringskapitalet görs en värdering till verkligt värde av koncern- och intresseföretag dels genom en embedded-value-metod, dels genom en substansvärdemetod, beroende på karaktären på innehavet. I samband med förvärv eller andra strukturella förändringar görs en djupare analys av företagets värde som även tar hänsyn till kassaflöde, framtida vinster, varumärke och värdering av kundstocken.

Samtliga utdelningar redovisas som intäkt.

Folksam Liv redovisar innehaven i KPA AB och Folksam LO Fondförsäkring AB som innehav i dotterföretag. I koncernredovisningen är dessa innehav klassificerade som intresseföretag och konsolideras med kapitalandelsmetoden.

Förmånsbestämda pensionsplaner

I moderföretaget tillämpas andra principer för redovisning av förmånsbestämda pensionsplaner än de som anges i IAS19. Moderföretaget följer Tryggandelagens bestämmelser och Finansinspektionens föreskrifter eftersom detta är en förutsättning för skattemässig avdragsrätt. De mest väsentligaste skillnaderna jämfört med reglerna i IAS 19 är hur diskonteringsräntan fastställs, att beräkningen av den förmånsbestämda förpliktelsen sker utifrån nuvarande lönenivå utan antagande om framtida löneökningar, och att alla aktuariella vinster och förluster redovisas i resultaträkningen då de uppstår.

Skatter

I moderföretaget redovisas obeskattade reserver inklusive uppskjuten skatteskuld. I koncernredovisningen delas däremot obeskattade reserver upp på uppskjuten skatteskuld och eget kapital. Vidare redovisas avkastningsskatten som en aktuell skattekostnad.

Koncernbidrag och aktieägartillskott för juridiska personer

Koncernbidrag redovisas enligt de redovisningsprinciper som anges i RFR 2, IAS 18 p 3 (erhållna koncernbidrag) samt RFR 2 IAS 27 p 2 (lämnade koncernbidrag). Detta innebär att koncernbidrag som företaget erhåller från dotterföretag redovisas enligt samma principer som utdelning från dotterföretag. Koncernbidrag som bolaget lämnar till dotterföretag redovisas som investering i aktier i dotterföretag.

Beskrivning av karaktär och syfte med reservposter under eget kapital

Nedan följer en beskrivning av karaktären hos och syftet med reservposterna under eget kapital.

Eget kapital i obeskattade reserver

I koncernredovisningen redovisas eget kapitaldelen (78 procent) av obeskattade reserver som Eget kapital i obeskattade reserver.

Konsolideringsfond

Här redovisas det belopp i moderföretaget som får användas för förlusttäckning och andra ändamål som följer av bestämmelser i bolagsordningen. Se även avsnittet Diskretionära delar i försäkringsavtal.

Omräkningsreserv

Omräkning av utländska dotterföretags balansräkning sker till balansdagens valutakurs och omräkning av utländska dotterföretags resultaträkningar sker till genomsnittskurs. Valutakursdifferenser som uppstår vid valutaomräkning redovisas i Övrigt totalresultat och överförs till koncernens omräkningsreserv.

Reservfond

Syftet med reservfonden var att spara en del av årets resultat som inte gick åt för täckning av balanserad förlust. Avsättning till reservfond är inte längre erforderlig.

Kapitalandelsfond

Här redovisas belopp som härrör från att andelar i intresseföretag tagits upp till ett högre värde än i närmast föregående balansräkning med tillämpning av kapitalandelsmetoden.

Balanserat resultat

Balanserade vinster i koncernen utgörs av årets resultat samt föregående års balanserade vinster efter eventuell vinstutdelning till minoritetsägare. Styrelsen lämnar förslag till utdelning. Utdelningens storlek beslutas av bolagsstämman.

Not 2 .Upplysningar om risker

Denna not beskriver Folksam Livs riskhantering och lämnar kvantitativa och kvalitativa upplysningar om försäkringsrisker, finansiella risker och verksamhetsrisker.

Företagets riskhanteringssystem

Folksam Livs riskhanteringssystem syftar till att skapa struktur och stöd för verksamheten i arbetet med att hantera risker. Riskhanteringssystemet omfattar strategier, processer, rutiner och metoder för hur risker ska identifieras, värderas/mätas, hanteras, övervakas, följas upp och rapporteras samt hur uppgifter och ansvar för detta är fördelat. Riskhanteringssystemet är formaliserat genom styrande regelverk i form av policier, riktlinjer och instruktioner.

Folksam Livs verksamhet bedrivs enligt ömsesidiga principer vilket innebär att företagets risker ytterst bärs av försäkringstagarkollektivet. Eftersom syftet med risktagandet är att skapa värde för kunderna är risk en central komponent i Folksam Livs affärsmodeller. Risktagandet i företaget ska ske medvetet och kunna ställas i relation till företagets solvens- och kapitalstatus.

Riskfilosofi

Riskfilosofin anger Folksam Livs övergripande inställning till risk och risktagande. Företagets riskfilosofi är att risk tas medvetet och att risktagandet styrs som en integrerad del av verksamhetsstyrningen i enlighet med företagets vision och värderingar och med högt ställda krav på efterlevnad av lagar och regler. Företaget ska ta risker som förväntas addera sådant värde till kundnyttan att det motiverar tillskottet till det totala risktagandet. Risker som inte bedöms addera något värde begränsas i den utsträckning som är ekonomiskt försvarbart. Företaget ska enbart ta risk inom områden där det finns ett stort kunnande och kapacitet att hantera risk.

Risktagandet styrs genom den formaliserade struktur som ges av företagets riskhanteringssystem. För att riskhanteringssystemet ska fungera och skapa nytta i den dagliga verksamheten behöver företaget ha en sund riskkultur. Ledning och chefer bidrar till en sund riskkultur genom att i ord och handling förmedla till sina medarbetare vad som är företagets attityd till och aptit på risk, samt hur riskhantering bedrivs inom företaget. Alla medarbetare bidrar till en sund riskkultur genom att agera i enlighet med företagets värderingar och hålla sig uppdaterade om interna och externa regelverk.

Riskaptitramverket

Företagets riskaptitramverk är ett stöd för verksamheten vid styrning av företagets riskexponering och beslutas årligen av styrelsen. Ramverket består av komponenterna riskaptit, risktolerans, risk- och kapitalmätt, eskaleringsrutiner och möjliga åtgärder. Riskaptitramverket utgör en central och viktig komponent i att binda samman företagets processer för mål- och strategiformulering, riskhantering och verksamhetsstyrning. Resultatet av företagets strategi- och affärsplaneringsprocess, samt företagets egna risk- och solvensbedömning, ska stämmas av med gällande riskaptitramverk och utgör även underlag för riskaptitramverkets utformning.

Risk- och kapitalmåtten mäter och ger underlag för att analysera den möjliga effekten av olika risker på Folksam Liv. För att möjliggöra analys av företagets väsentliga risker är valet av riskmått baserat på företagets styrmodell.

Riskaptiten omfattar styrelsens uttryck för de risker, i art och omfattning, som företaget önskar exponera sig mot i sin strävan efter måluppfyllelse. Risktoleransen uttrycker vilken nivå på dessa risker som styrelsen är villig att ta. Risktoleransen ska begränsa företagets risktagande totalt såväl som nedbrutet på enskilda riskkategorier. Risktoleransen utgör även en utgångspunkt vid härledning av det samlade kapitalbehovet/-målet.

Den kvalitativa riskaptiten anger den nivå på risk som är önskvärd för att uppnå företagets långsiktiga mål. Risker som företaget söker är risker som förväntas bidra positivt till Folksam Livs måluppfyllnad och där osäkerheten avseende möjligheten till måluppfyllnad är acceptabel och hanterbar. Risker som undviks är risker som företaget inte är villigt att exponera sig för då de negativa konsekvenserna inte förväntas överväga de positiva eller osäkerheten är större än vad företaget är villigt eller kapabelt att hantera.

Risktoleransen anges i form av en gräns med tillhörande eskaleringsrutiner och möjliga åtgärder som, i händelse av att toleransgränsen överträds, kan genomföras i syfte att återföra riskexponeringen inom risktoleransen.

Riskbaserad verksamhetsstyrning

Folksam Livs riskhanteringssystem baseras på principen om riskbaserad verksamhetsstyrning. Detta innebär att förändringar i företagets riskexponering, som kan uppstå till följd av beslut på olika nivåer, styrs genom att riskerna på ett strukturerat och transparent sätt identifieras, analyseras och hanteras. Detta görs samordnat med övriga analyser som genomförs i verksamheten. Särskilt väsentliga områden som omfattas av riskbaserad verksamhetsstyrning är företagets strategi- och affärsplanering, förvaltning av kapital, produkt- och erbjudandehantering samt hantering av andra väsentliga interna och externa förändringar.

Den samlade effekten som Folksam Livs övergripande strategier och affärsplaner har på riskexponering och kapitalbehov analyseras och stäms av mot riskaptiten genom en egen risk- och solvensbedömning. Styrelsen ges information om huruvida de långsiktiga mål och strategier samt affärsplaner och aktiviteter som föreslås, är förenliga med företagets riskaptit och kapitalbehov både på kort och lång sikt. Styrelsen beslutar årligen ORSA:n (egen risk- och solvensbedömning).

Riskhanteringsprocessen

Företagets riskhanteringsprocess är integrerad i verksamhetsprocesserna och utgör en viktig beståndsdel i den övergripande riskhanteringen. Nedan beskrivs riskhanteringsprocessens olika steg.

Identifiera risker

Företaget definierar risk som osäkerhet om framtida händelser och deras effekter på företagets möjligheter att nå sina mål. Risker på både kort och lång sikt identifieras med hjälp av olika metoder för olika kategorier av risk. Exempel på analysmetoder som tillämpas är omvärldsanalyser, verksamhetsanalyser, produkt- och erbjudandeanalyser samt portföljanalyser. Identifierade risker, inklusive deras orsaker och konsekvenser, dokumenteras och kategoriseras.

Syftet med riskidentifieringen är att öka insikten om vilka händelser som kan uppstå och deras konsekvenser. Kunskap om verksamheten och dess risker finns i första linjen där respektive chef är ansvarig för att risker identifieras och

dokumenteras inom sina ansvarsområden inklusive eventuell utlagd verksamhet. I samband med riskidentifiering ska även de konsekvenser som kan uppstå om händelsen/risken inträffar och de bakomliggande orsakerna till risken identifieras och dokumenteras. Riskfunktionen stödjer första linjens riskidentifiering genom att tillhandahålla metodstöd, samt stöd vid formulering och värdering av identifierade risker.

Genomföra riskanalys

Vid riskanalysen analyseras och värderas konsekvens och sannolikhet för de risker som identifieras. Effekten av samverkan mellan olika risker analyseras för Folksam Liv och för gruppen som helhet, detta för att kunna bedöma företagets och gruppens sammanlagda riskexponering. För risker som bedöms samverka eller enskilt ha stor påverkan på flera områden inom verksamheten ska scenarioanalyser tillämpas.

Värdering av konsekvenser görs avseende kundpåverkan, påverkan på varumärke och ekonomisk påverkan. Metod och skalor för värdering av konsekvens och sannolikhet för verksamhetsrisk tillhandahålls av risk- och complianceavdelningen.

Hantera risker

I processens nästa steg hanteras riskerna genom att först besluta om riskerna ska accepteras, reduceras/ökas eller elimineras för att därefter besluta om vilka eventuella åtgärder som ska vidtas, samt att slutligen planera och genomföra beslutade åtgärder. Företagets riskkaptit är vägledande för beslut om hantering. Risktagandet begränsas av företagets risktolerans. Riskkaptit och risktolerans beslutas av styrelsen. I styrande regelverk tydliggörs ansvaret för riskhanteringen i såväl första som andra ansvarslinjen. I första linjen är affärsområdeschefer och chefer för centrala enheter ansvariga för att hantera och dokumentera risker inom sina ansvarsområden. Inom andra ansvarslinjen har riskfunktionen ansvar för att utveckla och förvalta riskhanteringssystemet i enlighet med interna och externa regelverk för riskhantering.

Övervaka och följ upp risker, utvärdera riskhantering

Processens nästa steg innebär att följa upp och övervaka att riskhanterande åtgärder genomförs. Chefer i verksamheten följer upp att de riskhanterande åtgärder som beslutats genomförs och får avsedd effekt. Riskfunktionen övervakar och stödjer första linjens uppföljning samt följer upp och utvärderar utförande och effektivitet av riskhanterande åtgärder.

Analysera och rapportera riskexponering

De risker som identifieras rapporteras kontinuerligt vidare i organisationen till berörda parter, inklusive riskfunktionen. Rapporterings- och eskaleringsrutiner är anpassade efter organisationsstrukturen och vad som är mest lämpligt för respektive riskkategori.

Minst två gånger per år sammanställer och analyserar riskfunktionen information om företagets risker samt övergripande status på riskhanterande åtgärder. Riskfunktionen rapporterar sin bedömning av företagets sammanlagda riskexponering till vd och styrelse. Därutöver rapporterar riskfunktionen omgående till vd och/eller styrelse om det finns allvarliga brister avseende riskhantering eller om händelser inträffat som kan leda till en materiell förändring av företagets riskexponering.

Risk- och kontrollorganisation

Styrelsen i Folksam Liv har det yttersta ansvaret för att verksamheten bedrivs med god riskhantering. Ansvaret för riskhantering inom företaget följer i övrigt principen om de tre ansvarslinjerna.

Första ansvarslinjen

Den första ansvarslinjen utgörs av verksamheten där riskerna tas, vilket även innebär ansvar för att riskerna hanteras.

Inom första ansvarslinjen är affärsområdeschefer och chefer för centrala enheter ansvariga för att identifiera, analysera/värdera, hantera och dokumentera risker inom sina ansvarsområden. Detta innefattar även eventuell utlagd verksamhet. I chefsansvaret ingår att säkerställa god intern kontroll genom att se till att de processer och/eller rutiner som används möjliggör ett medvetet risktagande. Detta sker genom effektiva kontroller och övervakning av processer. Chefer på alla nivåer ansvarar för att den verksamhet de leder bedrivs enligt fastställda principer för riskhantering.

Alla medarbetare i företaget har, inom ramen för sina arbetsuppgifter eget ansvar för att identifiera, hantera risker och rapportera risker. Medarbetarna ska även rapportera incidenter såväl som väsentliga brister, limitöverträdelser och andra avvikelser till närmaste chef och/eller till funktionerna i andra ansvarslinjen i enlighet med vid var tid gällande rutiner. Första ansvarslinjen ska ge andra och tredje ansvarslinjen tillgång till den information dessa behöver för att kunna genomföra kontroller och analyser av företagets riskexponering.

Andra ansvarslinjen

Den andra ansvarslinjen utgörs av aktuarie-, risk- och compliancefunktionerna. Dessa funktioner är underställda vd, och stödjer vd och styrelse i deras arbete med att fullgöra sitt ansvar för aktuarie-, risk-, compliance- och internkontrollverksamheten i företaget.

Inom andra ansvarslinjen har riskfunktionen ansvar för att utveckla och förvalta riskhanteringssystemet i enlighet med de krav och principer som anges i företagsstyrningspolicy och övriga styrande regelverk för riskhantering. Riskfunktionen ska stödja, övervaka och vid behov utmana första linjens identifiering, analys, värdering och hantering av risker. När det gäller risker i försäkringsrörelsen ansvarar aktuariefunktionen för motsvarande aktiviteter. Riskfunktionen och aktuariefunktionen ska även tillhandahålla metod- och dokumentationsstöd och stödja första linjen vid tillämpningen av dessa. Ansvar, uppgifter och rapporteringsrutiner för andra linjens funktioner har fastställts i styrande regelverk.

Tredje ansvarslinjen

Den tredje ansvarslinjen utgörs av internrevisionen som arbetar på styrelsens uppdrag. Internrevisionen granskar och utvärderar riskhanteringssystemet, samt första och andra ansvarslinjens arbete med intern styrning och kontroll inklusive riskhantering. Ansvar och uppgifter för internrevisionen fastställs av styrelsen i styrande regelverk.

Styrelsens ansvar

Styrelsen är ytterst ansvarig för riskhanteringen. Ansvaret innebär bland annat att säkerställa att riskhanteringssystemet är ändamålsenligt och proportionerligt i förhållande till verksamhetens komplexitet och riskexponering. Styrelsen ansvarar även för uppföljning av att företagets riskhanteringssystem fungerar i enlighet med styrelsens avsikter.

Styrelsen beslutar om företagets riskkaptit och risktolerans och säkerställer att riskkaptiten och principerna för riskhantering ligger i linje med företagets långsiktiga mål, strategier och affärsplaner. Styrelsen ska även säkerställa att den får tillgång till information om och har förståelse för de materiella riskerna som företaget är eller kan bli exponerat för. Styrelsen ska proaktivt begära information om materiella riskerna samt utmana den information som kommer från första och andra ansvarslinjen. Slutligen ska styrelsen säkerställa att information från riskhanteringssystemet beaktats vid styrelsebeslut. Hur detta sker ska dokumenteras.

Styrelsen för Folksam Liv har utsett ett risk- och kapitalutskott. Utskottet har bland annat till uppgift att utvärdera riskhanteringssystemet och företagets väsentliga riskerna.

Verkställande direktörens ansvar

Vd ska leda företaget i enlighet med de regelverk styrelsen fastställt. Vd ska därutöver fastställa de styrande regelverk som behövs för att tydliggöra ansvar och genomförande av riskhantering.

För att säkerställa ett aktivt informationsutbyte mellan ansvarslinjerna och öka kvaliteten i beslutsunderlag och rapportering till vd och styrelse har vd inrättat kommittéer där risk- och kapitalfrågor bereds och diskuteras. Första och andra ansvarslinjen är representerade i dessa kommittéer.

Väsentliga risker i Folksam Liv

Folksam Liv definierar risk som osäkerhet om framtida händelser och deras effekter på företagets möjligheter att nå sina mål. Den verksamhet som Folksam Liv bedriver innebär risker som kan leda till förluster i försäkringsprodukter eller tillgångar. Händelser kopplade till försäkringsavtalen eller finansiella händelser vilka kan påverka företagets möjligheter att nå sina mål kallas försäkringsrisker respektive finansiella risker. Risker kan även uppstå som följd av såväl politiska förändringar, innovationer, förändrad rättslig praxis som icke ändamålsenliga interna processer, rutiner och system och brott mot externa eller interna regler. Dessa risker ryms inom kategorin verksamhetsrisker.

I kommande avsnitt beskrivs Folksam Livs försäkringsrisker, finansiella risker samt verksamhetsrisker.

Hantering av försäkringsrisker

Målet för Folksam Livs försäkringsverksamhet är att tillhandahålla ett brett utbud av produkter, som svarar mot våra kunders behov. Folksam Liv ska vara ett ansvarstagande och pålitligt bolag med god kontroll av försäkringsriskerna. Hantering och värdering av risker i försäkringsverksamheten är grundläggande för alla försäkringsbolag. Korrekt prissättning tryggar Folksam Livs långsiktiga lönsamhet. Reservesättningarna måste vara tillräckliga och fördelningen av överskott skälig. Såväl risker som principer och verktyg för riskhantering kan skilja sig åt mellan olika typer av försäkringskontrakt.

Folksam Liv erbjuder såväl livförsäkring som skadeförsäkring. Livförsäkringen utgörs av både olika former av sparandeförsäkring (traditionell livförsäkring, traditionell livförsäkring med villkorad återbäring samt fondförsäkring) och av riskförsäkring (gruppliv- och tjänstegrupplivförsäkring, sjuk- och premiebefrielseförsäkring samt övrig kollektiv riskförsäkring). Inom ramen för skadeförsäkringsverksamheten finns riskförsäkring i form av sjuk- och olycksfallsförsäkring. Folksam Liv mottar även återförsäkring från livbolag inom Folksam.

Det breda produktutbudet exponerar Folksam Liv för en mängd olika försäkringsrisker, vilka hänger samman med försäkrade händelser och produkternas utformning. Konsekvenser av dessa risker beaktas när försäkringsvillkor utformas, premier och åtaganden fastställs, försäkringstekniska avsättningar beräknas och överskott fördelas till försäkringsavtalen och över tid. Riskerna hanteras även genom fastställda teckningslimiter, produkt- och teckningsregler. Ett brett produktutbud och stora försäkringstagar-kollektiv bidrar till en utjämning av de olika riskerna.

Den övergripande styrningen av försäkringsriskerna fastställs i de försäkringstekniska riktlinjerna och det försäkringstekniska beräkningsunderlaget. De försäkringstekniska riktlinjerna innehåller bland annat principer för hur premier bestäms, försäkringstekniska avsättningar beräknas och hur överskott fördelas. Riktlinjerna är också styrande för uppföljningen av gjorda antaganden. Riktlinjerna beslutas av styrelsen. I det försäkringstekniska beräkningsunderlaget, som beslutas av vd, anges vilka antaganden och beräkningsmetoder som ska gälla för att riktlinjerna ska uppfyllas. Aktuariefunktionen föreslår förändringar av försäkringstekniska riktlinjer medan bolagsaktuarien föreslår förändringar av försäkringstekniskt beräkningsunderlag.

Dödlighetsrisk

Med dödlighetsrisk avses risken för att Folksam Livs möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av en ökad eller minskad dödlighet bland de försäkrade. I Folksam Liv är risken för minskad dödlighet bland försäkrade med traditionell livförsäkring den dominerande försäkringsrisken. Om dödligheten överskattas vid tecknande av försäkring kan det leda till att för höga ersättningar utlovas. En överskattad dödlighet medför också att de beräknade avsättningarna blir otillräckliga, liksom att fördelningen av överskott blir felaktig. Det förekommer även risk för ökad dödlighet både bland vissa sparandeprodukter och riskprodukter.

Riskerna hanteras genom att dödligheten i bestånden följs upp, och genom att dödlighetsantaganden uppdateras. Dödlighetsrisk hanteras även genom hälsokrav i samband med tecknande av försäkring. Dessa krav är hårdast för individuellt tecknad försäkring, där det sker en individuell riskbedömning. I samband med skadereglering av dödsfall sker också riskbedömning, främst av så kallade oriktiga uppgifter eller av om den försäkrade uppfyller kraven i villkoren för att omfattas av försäkringen.

Risk för ökad dödlighet hanteras vidare genom individuell återförsäkring av dödsfallsförsäkringar med förhöjd dödsfallsrisk respektive höga dödsfallsrisksummor.

Sjuklighetsrisk

Med sjuklighetsrisk avses risken för att Folksam Livs möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar av de försäkrades insjuknande eller tillfrisknande.

Risken hanteras genom att sjukligheten i bestånden följs upp, och genom att sjuklighetsantaganden uppdateras. Sjuklighetsrisk hanteras även genom hälsokrav i samband med tecknande av försäkring. Dessa krav är hårdast för individuellt tecknad försäkring, där det sker en individuell riskbedömning. I samband med skadereglering av sjukfall sker också riskbedömning, främst av så kallade oriktiga uppgifter eller av om den försäkrade uppfyller kraven i villkoren för att omfattas av försäkringen. Sjuklighetsriskerna hanteras också genom individuell återförsäkring av höga sjukrisksummor.

Olycksfallsrisk

Med olycksfallsrisk avses risken för att Folksam Livs möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av ökade kostnader i samband med olycksfall. Riskerna hanteras genom att inträffade olycksfall i bestånden följs upp.

Driftskostnadsrisk

Med driftskostnadsrisk avses risken för att Folksam Livs möjlighet att nå sina mål påverkas av risken för att de driftskostnader som försäkringen medför underskattas. Underskattade driftskostnader kan medföra förluster på grund av att för höga ersättningar utlovas eller att otillräckliga avsättningar beräknas. Även fördelning av överskott påverkas av belastning för driftskostnader. Förutsättningar för hantering av driftskostnadsrisken skapas genom uppföljning och utveckling av förbättrade metoder för att fördela driftskostnader.

Optionsrisk

Många försäkringsprodukter, främst produkter med sparandeinslag, innehåller optioner att avsluta försäkringen på grund av flytt eller återköp samt att avsluta premiebetalningen. Med annullationsrisk avses risken för att Folksam Livs möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av ett ökat utnyttjande av dessa optioner.

Försäkringstagaren har även en option att ändra till exempel utbetalningstidpunkt eller utbetalningstidens längd. I optionsrisk ingår, förutom annullationsrisk, även risken att Folksam Liv inte når sina mål på grund av att utnyttjandet av dessa optioner avviker från vad som är förväntat. Dessa optionsrisker regleras i första hand genom försäkringsvillkor och ändringsregelverk. Målet är att avgiftsstrukturen ska vara utformad så att lönsamheten kan bibehållas och finansiell stabilitet upprätthållas. Vidare bör det säkerställas att avsättningarna är tillräckliga vid annullationer samt att annullationer inte medför att oskäligen andel av överskottet utbetalas så att kvarvarande/övriga kunder drabbas negativt.

Katastrof- och koncentrationsrisk

Med katastrofrisk avses risken för att Folksam Livs möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av en enskild händelse som drabbar en stor andel av beståndet av försäkrade. Koncentrationsrisk avser risken för att Folksam Livs möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av otillräcklig diversifiering av försäkringsrisker inom och mellan verksamhetsgrenar.

Koncentrationsrisker kan medföra att enskilda händelser kan få betydande konsekvenser. Koncentrationsrisk kan också uppstå om Folksam Liv är ensidigt exponerat mot till exempel ett begränsat produktutbud eller ett enskilt avtalsområde.

Folksam Livs försäkringsverksamhet är inriktad på stora kollektiv. Inom ett och samma kollektiv adderas en stor mängd oberoende risker vilket ger en riskutjämning i form av en större förutsägbarhet om den totala ersättningens omfattning. Koncentrationsrisken hanteras genom ett aktivt arbete för att åstadkomma stora blandade bestånd inom individuell livförsäkring. För kollektivavtalad försäkring har Folksam Liv begränsad möjlighet att styra över riskspridningen.

Folksam Liv har ett återförsäkringsprogram som omfattar katastrofåterförsäkring för olyckshändelser med mer än ett dödsfall. Återförsäkringsprogrammet har störst påverkan på resultatet för riskförsäkring. Katastrof- och koncentrationsrisker utvärderas löpande och återförsäkringsprogrammet justeras vid behov.

Utöver ovan nämnda risker kan förändringar i lagar och externa regelverk, inflationsökning samt förändringar av graden av arbetsförmåga hos den försäkrade också få betydelse för Folksam Livs möjlighet att nå sina mål. Dessa hanteras bland annat genom omvärldsbevakning och justerad prissättning.

Mätning av försäkringsrisk

Mätning av försäkringsrisker sker genom uppföljning. Bland annat sker uppföljning av det så kallade riskresultatet och driftskostnadsresultatet. Uppföljning sker också av använda antaganden och av hur känsliga avsättningarna är för en förändring av dessa.

Folksam liv värderar även försäkringsrisker inom övrig livförsäkring i samband med att lämplighetsprövning sker av kapitalkravsberäkningen för försäkringsrisker i standardmodellen för Solvens II regelverket. En värdering av försäkringsrisker inom tjänstepensionsförsäkring görs i samband med motsvarande lämplighetsprövning av kapitalkravsberäkning för försäkringsrisker i Trafikljustet.

De försäkringstekniska avsättningarnas känslighet visas under rubriken Känslighetsanalyser och stresstester för försäkringsrisk. Koncentration av risk analyseras under rubriken Koncentrationer av försäkringsrisk. Avsnittet "Faktiska skadeanspråk jämfört med tidigare uppskattningar" belyser över/underskott 2016-12-31 i förhållande till uppskattad slutlig skadekostnad i slutet av de senaste fem skadeåren.

Exponering mot försäkringsrisk

I hur hög grad Folksam Liv är exponerat för olika typer av försäkringsrisk illustreras genom de stresser som visas under rubriken Känslighetsanalyser och stresstester för försäkringsrisk. Störst påverkan har ett ökat utnyttjande av optioner i form av annullationer samt en ökad långlevnad (minskad dödlighet). 70/43 procent av Folksam Livs försäkringstekniska avsättningar för tjänstepension respektive övrig livförsäkring utgörs av försäkringar med långlevnadsrisk år 2016, medan 48/52 procent utgörs av försäkringar med option att återköpa eller flytta ett garanterat värde på försäkringen. Exponering för långlevnad har här definierats som andel avtal med negativ risksumma. Exponering för optionsrisk har definierats som förändring av FTA vid utnyttjande av optionen.

Känslighetsanalyser och stresstester för försäkringsrisk

I tabellen visas hur de försäkringstekniska avsättningarna skulle förändras om dödlighet, sjuklighet, driftskostnader eller utnyttjandet av optioner förändrades. De förändringar av antaganden som visas i tabellen nedan baseras till stor del på Folksam Livs riskprofil och är att betrakta som stresser. Företagets bedömning är att detta ger en rättvisande bild av känsligheten i avsättningarna. Tabellen visar känsligheten i Folksam Livs totala avsättningar för tjänstepensionsverksamhet respektive verksamhet med övrig livförsäkring, d.v.s. för såväl sparandeförsäkring som riskförsäkring. De försäkringstekniska avsättningarnas känslighet för ränteförändringar framgår av avsnittet om finansiella risker.

Tabellen omfattar enbart moderföretaget Folksam Liv. I den konsoliderade koncernredovisningen ingår även Folksam Fondförsäkringsaktiebolag. I dessa företag är avtalen sådana att dödlighetsantagandena kan ändras under försäkringstiden. Folksam Fondförsäkringsaktiebolag har mycket begränsad verksamhet med sjuklighetsrisk. Detta företag ingår därför inte i nedanstående känslighetsanalys.

Dödssannolikheten antas minska med 20 procent. En minskad dödssannolikhet innebär minskade avsättningar för riskförsäkringar och ökade avsättningar för sparandeförsäkringar. I tabellen visas det sammanvägda resultatet.

Utnyttjande av optioner stressas genom att 20 procent av de försäkringar där möjlighet finns att nyttja optionen annulleras inom övrig livförsäkring. För tjänstepensionsverksamheten stressas motsvarande genom att 10 procent av de försäkringar där möjlighet finns att nyttja optionen annulleras. Därutöver stressas ökat utnyttjande av optioner genom att andelen i beståndet som utnyttjar möjligheten att ändra utbetalningstiden antas öka med 50 procent.

Sjukligheten stressas genom att:

- ettårssannolikheten för insjuknande ökas med 50 procent.
- sannolikheten att sjukfall upphör minskas med 20 procent och
- invaliditetsgraderna ökas med 20 procent.

Reservavsättningen för framtida driftskostnader antas öka med tio procent.

Analyserna är gjorda utan hänsyn till eventuella korrelationer mellan antaganden.

Stresstester för försäkringsrisk

Moderföretaget, Mkr		varav Tjänstepension					varav Övrig liv		
	Avsättningar brutto	Effekt på resultat före skatt	Effekt på eget kapital	Avsättningar brutto	Effekt på resultat före skatt	Effekt på eget kapital	Avsättningar brutto	Effekt på resultat före skatt	Effekt på eget kapital
2016-12-31									
Försäkringstekniska avsättningar	110 780			48 831			61 949		
Dödlighet	112 864	-2 084	-2 084	50 354	-1 523	-1 523	62 510	-561	-561
Optioner-annullation	109 970	810	-1 739	48 565	266	-966	61 405	544	-773
Optioner-ändring av utbetalningstid	110 308	472	472	48 864	-33	-33	61 444	505	505
Sjuklighet	111 275	-495	-495	49 261	-430	-430	62 014	-65	-65
Driftkostnader	111 443	-663	-663	49 190	-359	-359	62 253	-304	-304

Moderföretaget, Mkr		varav Tjänstepension					varav Övrig liv		
	Avsättningar brutto	Effekt på resultat före skatt	Effekt på eget kapital	Avsättningar brutto	Effekt på resultat före skatt	Effekt på eget kapital	Avsättningar brutto	Effekt på resultat före skatt	Effekt på eget kapital
2015-12-31									
Försäkringstekniska avsättningar	105 170			45 824			59 346		
Dödlighet	107 109	-1 939	-1 939	47 235	-1 411	-1 411	59 874	-528	-528
Optioner-annullation	105 014	156	-1 913	45 957	-133	-1 008	59 057	289	-905
Optioner-ändring av utbetalningstid	104 732	438	438	45 880	-56	-56	58 852	494	494
Sjuklighet	105 604	-434	-434	46 200	-376	-376	59 404	-58	-58
Driftkostnader	105 801	-631	-631	46 161	-337	-337	59 640	-294	-294

Vid annullation har antagits att även allokerad återbäring utbetalas. Utbetalning av allokerad återbäring påverkar enbart eget kapital.

Koncentrationer av försäkringsrisk

Koncentration av försäkringsrisk uppstår om riskepxone-
ringen är koncentrerad till ett fåtal försäkrade eller viss
geografisk plats. Försäkringar med risk för förhöjd dödlighet
eller sjuklighet är geografiskt spridda över Sverige. De är
även spridda på ett stort antal olika försäkringar. Detta il-
lustreras i nedanstående tabell som visar antal försäkrings-
avtal och försäkrat belopp i olika beloppsintervall.

Försäkrat belopp som betalas ut i händelse av dödsfall eller sjukfall	varav Tjänstepension		varav Övrig liv			
	Antal för- säkringar	Totalt försäkrat belopp	Antal för- säkringar	Totalt försäkrat belopp	Antal för- säkringar	Totalt försäkrat belopp
Moderföretaget 2016, Mkr						
Dödsfall						
Mindre än 20 prisbasbelopp	4 117 770	448 749	93 831	29 992	4 023 939	418 757
20-30 prisbasbelopp	29 212	30 774	1 790	1 957	27 422	28 817
30-45 prisbasbelopp	13 828	25 712	1 449	2 376	12 379	23 337
45-60 prisbasbelopp	1 370	3 177	664	1 543	706	1 634
mer än 60 prisbasbelopp	6 795	21 641	823	3 320	5 972	18 321
	4 168 975	530 053	98 557	39 188	4 070 418	490 866
Sjukfall						
Mindre än 20 prisbasbelopp	1 961 706	103 290	68 702	25 645	1 893 004	77 645
20-30 prisbasbelopp	5 496	6 003	5 436	5 941	60	62
30-45 prisbasbelopp	4 625	7 625	4 611	7 602	14	22
45-60 prisbasbelopp	2 894	6 711	2 888	6 698	6	14
mer än 60 prisbasbelopp	4 936	21 875	4 936	21 875	-	-
	1 979 657	145 504	86 573	67 761	1 893 084	77 743

Försäkrat belopp som betalas ut i händelse av dödsfall eller sjukfall	varav Tjänstepension		varav Övrig liv			
	Antal för- säkringar	Totalt försäkrat belopp	Antal för- säkringar	Totalt försäkrat belopp	Antal för- säkringar	Totalt försäkrat belopp
Moderföretaget 2015, Mkr						
Dödsfall						
Mindre än 20 prisbasbelopp	4 192 031	452 417	102 161	29 118	4 089 870	423 299
20-30 prisbasbelopp	25 955	25 931	1 602	1 736	24 353	24 195
30-45 prisbasbelopp	3 104	4 994	1 231	1 990	1 873	3 004
45-60 prisbasbelopp	4 085	8 458	636	1 454	3 449	7 004
mer än 60 prisbasbelopp	2 510	8 390	728	2 856	1 782	5 533
	4 227 685	500 190	106 358	37 154	4 121 327	463 035
Sjukfall						
Mindre än 20 prisbasbelopp	1 963 226	102 922	68 039	24 904	1 895 187	78 019
20-30 prisbasbelopp	5 238	5 777	5 166	5 704	72	73
30-45 prisbasbelopp	4 566	7 519	4 555	7 502	11	17
45-60 prisbasbelopp	2 617	6 059	2 613	6 051	4	9
mer än 60 prisbasbelopp	3 950	17 161	3 948	17 151	2	10
	1 979 597	139 438	84 321	61 312	1 895 276	78 128

I den konsoliderade koncernredovisningen ingår enbart sjukfall i moderföretaget då sjukfall i det konsoliderade
fondförsäkringsföretaget är av mycket begränsad omfattning.

Faktiska skadeanspråk jämfört med tidigare uppskattningar

Tabellerna nedan visar ackumulerade över/underskott 2016-12-31 (före och efter återförsäkring) i förhållande till uppskattad slutlig skadekostnad i slutet av varje skadeår för de senaste fem åren.

Avsättning för oreglerade skador (före återförsäkring) i tabellen utgör 96 procent av de totala avsättningarna för oreglerade skador i Folksam Liv. Ingående verksamheter är gruppförsäkring, premiebefrielseförsäkring samt sjukförsäkring. Tabellerna omfattar enbart moderföretaget Folksam Liv. I den konsoliderade koncernredovisningen ingår även ett fondförsäkringsföretag. I detta företag är dock andelen oreglerade skador liten.

Beståndsöverlåten verksamhet under 2014 är medtagen i den uppskattade slutliga skadekostnaden, för tid efter beståndsöverlåtelser.

Diskonteringseffekter framgår längst ned i varje tabell.

Moderföretaget, Mkr	Alla tidigare år	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Totalt
Före avgiven återförsäkring								
Uppskattad slutlig skadekostnad i slutet av skadeåret (brutto)		1 625	1 688	1 933	2 466	2 843	2 708	13 263
Ett år senare		1 366	1 438	1 762	1 921	2 279		8 767
Två år senare		1 251	1 430	1 627	1 870			6 177
Tre år senare		1 302	1 374	1 593				4 269
Fyra år senare		1 283	1 375					2 658
Fem år senare		1 269						1 269
Uppskattad slutlig skadekostnad 2016-12-31		1 269	1 375	1 593	1 870	2 279	2 708	
Ackumulerade utbetalda försäkringsersättningar		1 175	1 263	1 408	1 459	1 709	1 265	
Avsättning för oreglerade skador, exklusive skadebehandlingsreserv	910	94	112	185	412	569	1 444	3 728
Skadebehandlingsreserv								123
Ackumulerat över/underskott		356	312	340	595	564	0	
Ackumulerat över/underskott i % av initial skadekostnad		22%	19%	18%	24%	20%	0%	
Diskonteringseffekt								-124
Avstämning mot balansräkning								
Oreglerade skador enligt denna tabell								3 850
Oreglerade skador för verksamhet som ej ingår i ovanstående tabell								148
Total avsättning för oreglerade skador enligt balansräkningen (brutto)								3 998
Andel som ingår i tabellen								96%

Moderföretaget, Mkr	Alla tidigare år	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Totalt
Efter avgiven återförsäkring								
Uppskattad slutlig skadekostnad i slutet av skadeåret (netto)		1 563	1 693	1 786	2 455	2 827	2 683	13 007
Ett år senare		1 314	1 428	1 755	1 915	2 271		8 683
Två år senare		1 200	1 385	1 622	1 866			6 073
Tre år senare		1 263	1 337	1 591				4 192
Fyra år senare		1 248	1 331					2 580
Fem år senare		1 233						1 233
Uppskattad slutlig skadekostnad 2016-12-31		1 233	1 331	1 591	1 866	2 271	2 683	
Ackumulerade utbetalda försäkringsersättningar		1 165	1 248	1 408	1 458	1 708	1 264	
Avsättning för oreglerade skador, exklusive skadebehandlingsreserv	690	67	84	184	408	563	1 419	3 415
Skadebehandlingsreserv								123
Ackumulerat över/underskott		331	362	195	589	556	1	
Ackumulerat över/underskott i % av initial skadekostnad		21%	21%	11%	24%	20%	0%	
Diskonteringseffekt								-123
Avstämning mot balansräkning								
Oreglerade skador enligt denna tabell								3 538
Oreglerade skador för verksamhet som ej ingår i ovanstående tabell								139
Total avsättning för oreglerade skador i balansräkningen (netto)								3 677
Andel som ingår i tabellen								96%

Rapportering av försäkringsrisk

Som ett led i Folksam Livs interna uppföljning och riskhantering informeras styrelsen löpande om utvecklingen av försäkringsriskerna. I riskrapporten, Riskfunktionens rapport om risker till vd och styrelse, ges en samlad bild av riskläget, inklusive försäkringsrisker. Riskrapporten innehåller såväl kvantitativ som kvalitativ uppföljning av risker.

I aktuarierapporten rapporterar Aktuariefunktionen till styrelsen om förändrade metoder och modeller för hantering av försäkringsrisk i samband med tecknande av försäkring, överskottshantering och beräkning av försäkringstekniska avsättningar. Styrelsen får vidare en samlad bedömning av de totala försäkringsriskerna i bolaget i statusrapporter. Extern rapportering sker i form av Aktuarieredogörelsen, i årsrapporten till FI, vilken innehåller en analys av årets legala riskresultat och driftsresultat. I Folksam Livs egna risk och solvensbedömning beskrivs de risker som Folksam Liv är, eller kommer att bli, exponerad för under den treåriga affärsplaneringsperioden 2017-2019.

Folksam Liv bedriver såväl tjänstepensionsverksamhet som verksamhet med övrig livförsäkring. Folksam Liv tillämpar övergångsbestämmelser för tjänstepensionsverksamheten sedan den 1 januari 2016 och tillämpar därmed den äldre regleringen för denna verksamhet till dess att ett nytt tjänstepensionsregelverk kan förväntas vara på plats. Detta innebär bland annat att Folksam Liv, såväl externt som internt, rapporterar kapitalkrav beräknade i enlighet med Solvens I och Finansinspektionens trafikkljus för tjänstepensionsverksamheten respektive kapitalkrav beräknade i enlighet med standardformeln i Solvens II för övrig livförsäkringsverksamhet.

Finansiella risker

Finansiell risk definieras som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av finansiella händelser.

Exempel på händelser kan vara marknadshändelser såsom aktiekursfall eller förändring av marknadsräntor men även andra finansiella händelser som förändrad kreditvärdighet eller fallissemang hos motparter.

Målet för förvaltningen av tillgångarna är att uppnå högsta möjliga reala avkastning under gällande risk- och placeringsrestriktioner. Folksam Liv lägger också stor vikt vid tryggheten i pensionssparandet. Valet av tillgångsportfölj görs med utgångspunkten att företaget ska tåla att utvecklingen på finansmarknaderna blir mycket svag. Ytterligare begränsningar vid valet av sammansättningen av tillgångsportföljer är att regulatoriska krav, så som solvens, ska uppfyllas med marginal beslutad av styrelsen.

Styrelsen har det yttersta ansvaret för förvaltningen av företagets tillgångar och anger ramar och limiter för exponeringar samt riktlinjer för verksamheten. Vd ansvarar för att förvaltningen av företagets tillgångar sker inom de ramar och anvisningar som styrelsen givit samt för översynen av placeringsriktlinjerna. Finanskommittén är vd:s forum för uppföljning av tillgångsförvaltningen och beslut rörande den taktiska riskstyrningen.

Vid valet av placeringsinriktning beaktas tillgångarnas och skuldernas egenskaper såsom förväntad avkastning, risk och korrelation, prognoser för försäkringsrörelsens utveckling samt möjlighet att använda tillgångarna för skuldtäckning. Därutöver gör företaget en miljö- och etikanalys av de företag där placeringar görs. Den placeringsinriktning som fastställs ger ramar för tillgångsförvaltningen. Inom dessa ramar och limiter ansvarar avdelningen för kapitalförvaltning för den löpande förvaltningen och för spridningen mellan olika tillgångsslag såsom aktier, obligationer, valutor, fastigheter samt alternativa placeringar (såsom hedgefonder eller placeringar i syfte att uppnå en exponering mot råvaror och infrastruktur).

Placeringar sköts både internt och genom externt utlagda förvaltningsuppdrag. Löpande aktie- och ränteförvaltning samt värdepappersadministration har lagts ut till Swedbank Robur. Placeringar vars huvudsyfte är att matcha placeringsrisker i åtagandena eller justera portföljens risknivå hanteras internt inom avdelningen för kapitalförvaltning. Även Alternativa placeringar och placeringar i fastigheter sköts internt inom företaget.

Hantering av finansiella risker

Inom traditionell försäkring med avkastningsgaranti är utvecklingen på de finansiella marknaderna och avkastningen på placeringstillgångarna av stor betydelse, inte bara för försäkringstagarna/förmånstagarna, utan även för företaget som helhet. Avkastningsgarantin i försäkringarna bestäms utifrån de långsiktiga avkastningsmålen så att garantin med betryggande säkerhet kan infrias. Den förväntade avkastningen påverkar även val av återbäringsränta och därmed fördelningen av överskott och hur utbetalning av överskott fördelas över tid.

Aktuariefunktionen ansvarar för att löpande avstämningar av garantinivåerna görs mot aktuella marknadsnoteringar, speciellt marknadsräntorna, för att säkerställa att framtida garantier är förenliga med avkastningsmålen. Aktuariefunktionen ansvarar vidare för att löpande följa fördelningen av överskott.

Företagets kapitalförvaltning ansvarar för att styra, följa upp och utvärdera hur de utlagda förvaltningsuppdragen sköts. Swedbank Robur ansvarar för daglig kontroll av efterlevnaden av gällande placeringsriktlinjer samt att resultatet av utförd kontroll rapporteras till Riskfunktionen och företagets kapitalförvaltning. Riskfunktionen genomför självständig uppföljning av exponeringar på daglig basis av de limiter som fastställts av styrelsen i placeringsriktlinjerna. Rapportering sker regelbundet till vd och styrelse avseende utvecklingen av de finansiella riskerna och omgående av eventuella överträdelser av limiterna.

I placeringsriktlinjerna anges principerna för vilka instrument, emittenter och motparter som är tillåtna att använda i förvaltningen av placeringstillgångarna. Den totala tillgångsportföljen i Folksam Liv är sammansatt av fem delporföljer: aktier, räntor, fastigheter, specialplaceringar, och bolagsstrategiska innehav.

I huvudsak används derivat för att skräddarsy portföljens risknivå. Ett annat syfte är att matcha marknadsrisker i åtagandena, exempelvis med ränteswappar för att reducera balansräkningens räntekänslighet.

Bolagsstrategiska innehav är innehav som anses vara av särskilt strategiskt värde för företaget. Endast styrelsen får fatta beslut om placeringar av detta slag. Exempel på sådant innehav är aktier i koncernföretag samt innehavet av aktier i Swedbank. Inom avdelningen för kapitalförvaltning finns Riskstyrningskommittén som sammanträder veckovis. Vid dessa möten diskuteras riskexponeringen i förvaltningsportföljerna och beslut fattas och protokollförs.

Under året har handel skett med aktier, räntebärande värdepapper, värdepappersfonder, valutor och derivat på dessa.

Marknadsrisker

Folksam Liv definierar marknadsrisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i marknadspriser. Marknadsrisken är en betydande risk för Folksam Liv och delas i sin tur in i ränterisk, aktiekursrisk, fastighetsprisrisk, spreadrisk samt valutarisk. Dessa risker värderas och utvärderas nedan, i känslighetsanalyserna tas hänsyn till effekten av eventuella derivatpositioner.

Mätning av aktiekursrisk

Folksam Liv definierar aktiekursrisk som risken att företags möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i aktiekurser.

Aktiekursrisken mäts m h a känslighetsanalyser som mäter effekten på resultat före skatt och eget kapital av en nedgång med 10 procent i marknadsvärdet på samtliga aktieinnehav, vilket illustreras i tabellen nedan. För aktiederivat mäts risken genom att den underliggande tillgången minskar i värde i samma utsträckning som övriga aktieinnehav.

Koncernen 2016, Mkr	Varav Tjänstepension			
	Marknadsvärde	Känslighet	Marknadsvärde	Känslighet
Aktier	57 575	-5 758	28 922	-2 892
Investeringsfonder aktier	3 477	-348	2 916	-292
Kapitalandelsbevis	142	-14	142	-14
Restitutioner	6	-1	6	-1
Lån till intresseföretag	291	-29	291	-29
Aktierelaterade derivatinstrument	51	-71	25	63
Nettopåverkan resultat före skatt		-6 219		-3 165
Nettopåverkan eget kapital		-5 629		-3 033

Moderföretaget 2016, Mkr	Varav Tjänstepension			
	Marknadsvärde	Känslighet	Marknadsvärde	Känslighet
Aktier	57 516	-5 751	28 922	-2 892
Investeringsfonder aktier	3 477	-347	2 893	-289
Kapitalandelsbevis	142	-14	142	-14
Restitutioner	6	-1	6	-1
Lån till intresseföretag	291	-29	291	-29
Aktierelaterade derivatinstrument	51	-71	25	63
Nettopåverkan resultat före skatt		-6 213		-3 162
Nettopåverkan eget kapital		-5 624		-3 030

Mätning av fastighetspriserisk

Folksam Liv definierar fastighetspriserisk som risken att företags möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i marknadsvärdet på fastigheter. Fastighetspriserisken mäts genom känslighetsanalyser som effekten på resultat före skatt och eget kapital vid en nedgång med tio procent i marknadsvärde på fastighetsinnehaven, vilket illustreras i tabellen nedan. Beräkningen kompletteras med stresstest för kartläggning av hur en negativ utveckling av fastighetspriser påverkar företags resultat.

Värderingen av företags tillgångar i tabellen nedan för tjänstepensionsverksamheten utgår ifrån gällande redovisningsprinciper. För tillgångar som tillhör företags övrig liv-verksamhet tillämpas värderingsprinciper i enlighet med Solvens II-regelverket. Eventuella skillnader i värdering kan uppkomma då fastigheterna för eget bruk i enlighet med Solvens II-regelverket värderas till marknadsvärde.

Koncern 2016, Mkr	Varav Tjänstepension			
	Marknadsvärde	Känslighet	Marknadsvärde	Känslighet
Fastigheter annat än för eget bruk	12 920	-1 292	8 005	-800
Fastighetsfonder	178	-18	70	-7
Övriga tillgångar som innehåller fastighetspriserisk	483	-48	306	-31
Nettopåverkan resultat före skatt		-1 358		-838
Nettopåverkan eget kapital		-1 240		-803

Moderföretaget 2016, Mkr	Varav Tjänstepension			
	Marknadsvärde	Känslighet	Marknadsvärde	Känslighet
Fastigheter för eget bruk	2 036	-204	-	-
Fastigheter annat än för eget bruk	2 448	-245	1 267	-127
Fastighetsfonder	178	-18	70	-7
Övriga tillgångar som innehåller fastighetspriserisk	483	-48	483	-48
Nettopåverkan resultat före skatt		-311		-182
Nettopåverkan eget kapital		-284		-174

Mätning av ränterisk

Folksam Liv definierar ränterisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i marknadsräntor. Värderingen av företagets åtaganden är av stor betydelse för det finansiella resultatet och företagets stabilitet. Ränterisken påverkar bolagets riskutrymme.

För Folksam Liv är det ofördelaktigt med fallande marknadsräntor eftersom avsättningsbehovet då ökar mer än värdet av räntebärande placeringar ökar. Denna räntekänslighet justeras löpande till önskad nivå genom justering av utlagda räntemandat och genom handel med räntederivat.

Bolagsaktuarien ansvarar för att rätt antagande om avkastningsskatt belastar försäkringarna och att avsättningarna för framtida avkastningsskatt är tillräckliga. Dessa avsättningar är avhängiga statens upplåningskostnader och påverkas främst av framtida marknadsräntor.

Ränterisken för tillgångarna mäts genom ett ränteskifte med - 1 procentenhet. För tjänstepensionsverksamhetens åtaganden och övrig liv-verksamhetens åtaganden mäts ränterisken genom en parallellförskjutning av respektive diskonteringsränta med - 1 procentenhet. Diskonteringskurvorna har ett golv vid noll.

Känslighetsanalys - ränterisk	Varav Tjänstepension			
	Marknadsvärde	Känslighet	Marknadsvärde	Känslighet
Koncern 2016, Mkr				
Minskning av marknadsräntan				
Värdeförändring på räntebärande tillgångar	98 077	3 205	46 551	1 161
Ökning av redovisat värde på försäkringstekniska avsättningar	110 787	-7 838	47 416	-4 281
Nettopåverkan resultat före skatt		-4 633		-3 120
Nettopåverkan eget kapital		-4 277		-2 990

Känslighetsanalys - ränterisk	Varav Tjänstepension			
	Marknadsvärde	Känslighet	Marknadsvärde	Känslighet
Moderföretaget 2016, Mkr				
Minskning av marknadsräntan				
Värdeförändring räntebärande tillgångar	97 660	3 202	46 189	1 160
Ökning av redovisat värde på försäkringstekniska avsättningar	110 780	-7 838	47 409	-4 281
Nettopåverkan resultat före skatt		-4 636		-3 121
Nettopåverkan eget kapital		-4 279		-2 991

Följande tabell illustrerar hur företaget är exponerat för ränterisk utifrån räntebärande tillgångar och skulders räntebindningstid.

Räntebindningstider för tillgångar och skulder				
Ränteexponering				
Koncernen 2016, Mkr	0-5 år	5-15 år	15 år -	Totalt
Tillgångar				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper (inkl uppl ränteintäkt)	77 337	16 137	2 285	95 759
Andra räntebärande finansiella instrument, netto	6 199	-	-	6 199
Övriga lån inklusive lån emitterade till intresseföretag	2 286	1 534	-	3 820
Summa tillgångar före ekonomisk säkring med derivat	85 822	17 671	2 285	105 778
Skulder och avsättningar				
Livförsäkringstekniska avsättningar tjänstepensionsverksamhet	9 612	18 345	18 400	46 357
Livförsäkringstekniska avsättningar övrig livförsäkring	16 487	26 387	12 855	55 729
Summa skulder före ekonomisk säkring med derivat	26 099	44 733	31 255	102 087
Netto, tillgångar och skulder före ekonomisk säkring med derivat	59 723	-27 062	-28 970	3 691
Nominellt värde räntederivat	6 602	273	0	6 875
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	66 325	-26 789	-28 970	10 566

Räntebindingstider för tillgångar och skulder				
Räntexponering				
Koncernen 2016, Mkr	Varav Tjänstepension			Totalt
	0-5 år	5-15 år	15 år -	
Tillgångar				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper (inkl uppl ränteintäkt)	35 126	7 686	1 353	44 165
Andra räntebärande finansiella instrument, netto	1 979	-	-	1 979
Övriga lån inklusive lån emitterade till intresseföretag	623	805	-	1 428
Summa tillgångar före ekonomisk säkring med derivat	37 728	8 491	1 353	47 572
Skulder och avsättningar				
Livförsäkringstekniska avsättningar tjänstepensionsverksamhet	9 453	17 154	16 848	43 455
Livförsäkringstekniska avsättningar övrig livförsäkring	15 382	24 794	13 079	53 255
Summa skulder före ekonomisk säkring med derivat	24 835	41 948	29 927	96 710
Netto, tillgångar och skulder före ekonomisk säkring med derivat	12 893	-33 457	-28 574	-49 138
Nominellt värde räntederivat	2 872	273	-	3 145
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	15 765	-33 184	-28 574	-45 993

Räntebindingstider för tillgångar och skulder				
Räntexponering				
Koncernen 2015, Mkr	Varav Tjänstepension			Totalt
	0-5 år	5-15 år	15 år -	
Tillgångar				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper (inkl uppl ränteintäkt)	74 126	18 429	2 539	95 094
Andra räntebärande finansiella instrument, netto	57	-	-	57
Övriga lån inklusive lån emitterade till intresseföretag	1 653	1 558	-	3 211
Summa	75 836	19 987	2 539	98 362
Skulder och avsättningar				
Livförsäkringstekniska avsättningar tjänstepensionsverksamhet	9 453	17 154	16 848	43 455
Livförsäkringstekniska avsättningar övrig livförsäkring	15 382	24 794	13 079	53 255
Summa livförsäkringstekniska avsättningar	24 835	41 948	29 927	96 710

Någon tabell lämnas ej för moderföretaget då skillnaden i räntexponering jämfört med koncernen är liten.

Ränterisk kassafloädesrisk

I tabellen nedan framgår hur en ökning eller sänkning av marknadsräntan på 0,5 % påverkar ränteintäkter respektive räntekostnader för tillgångar och skulder med räntebindingstid på upp till ett år.

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Ökning av marknadsräntan				
Ränteintäkter för obligationer och andra räntebärande värdepapper	-19	-1	-19	-1
Ränteintäkter för övriga lån	0	4	0	4
Ränteintäkter för andra räntebärande finansiella instrument	31	22	24	22
Räntekostnader för övriga skulder	-	-4	-	-4
	12	21	5	21

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Minskning av marknadsräntan				
Ränteintäkter för obligationer och andra räntebärande värdepapper	19	1	19	1
Ränteintäkter för övriga lån	0	-4	0	-4
Ränteintäkter för andra räntebärande finansiella instrument	-31	-22	-24	-22
Räntekostnader för övriga skulder	-	4	-	4
	-12	-21	-5	-21

Den genomsnittliga ekonomiska durationen för livförsäringstekniska avsättningar för hela beståndet i Folksam Liv är 12 år per 2016-12-31. Uppgiften berör 93 procent av de försäringstekniska avsättningarna. Motsvarande uppgifter lämnas inte för koncernen då tillkommande likviditetsrisk bedöms som marginell.

Durationen per försäringsgren framgår av nedanstående tabell.

Koncernen 2016, Mkr	Varav tjänstepension			
	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år
Förmånsbestämd försäkring	14 464	19	14 464	19
Avgiftsbestämd traditionell försäkring	85 705	11	30 502	13
Sjuk- och premiefrielseförsäkring	2 045	6	1 802	6
Mottagen återförsäkring premiefrielse	7	6	0	0
Övrigt	8 560	0	2 064	-
Totalt	110 780		48 832	

Koncernen 2015, Mkr	Varav tjänstepension			
	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år
Förmånsbestämd försäkring	13 759	17	13 759	17
Avgiftsbestämd traditionell försäkring	82 272	11	28 664	12
Sjuk- och premiefrielseförsäkring	2 055	7	1 740	8
Mottagen återförsäkring premiefrielse	9	6	0	0
Övrigt	7 075	0	1 662	-
Totalt	105 170		45 824	

Moderföretaget 2016, Mkr	Varav tjänstepension			
	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år
Förmånsbestämd försäkring	14 464	19	14 464	19
Avgiftsbestämd traditionell försäkring	85 705	11	30 502	13
Sjuk- och premiefrielseförsäkring	2 045	6	1 802	6
Mottagen återförsäkring premiefrielse	7	6	0	0
Övrigt	8 560	0	2 064	-
Totalt	110 780		48 832	

Moderföretaget 2015, Mkr	Varav tjänstepension			
	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år
Förmånsbestämd försäkring	13 759	17	13 759	17
Avgiftsbestämd traditionell försäkring	82 272	11	28 664	12
Sjuk- och premiefrielseförsäkring	2 055	7	1 740	8
Mottagen återförsäkring premiefrielse	9	6	0	0
Övrigt	7 075	0	1 662	-
Totalt	105 170		45 824	

Mätning av valutakursrisk

Folksam Liv definierar valutarisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i valutakurser. I de fall tillgångar eller skulder är exponerade mot andra valutor än svenska kronor uppstår valutarisk. Valutaexponering får endast förekomma mot de valutor där exponering kan uppstå genom placeringar i aktier och räntor. Valutaexponeringen begränsas genom fastställda limiter och styrs främst genom nyttjandet av valutaterminer och -swappar. Företagets försäkringsåtaganden är enbart denominerade i svenska kronor.

Valutarisken mäts som effekten på balansräkning och resultat av en uppgång med 10 procent i den svenska kronan mot samtliga aktuella valutaexponeringar. Företagets valutaexponering före och efter säkring med derivat redovisas i nedanstående tabell.

Valutakursexponering							
Koncernen 2016, Mkr	USD	EUR	JPY	GBP	CAD	CHF	Övrigt
Placeringstillgångar							
Aktier och andelar	20 897	4 763	3 039	2 273	1 215	1 344	1 776
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	739	1	-	-	-	-	533
Övriga tillgångar	331	748	30	8	1	1	49
Summa tillgångar	21 967	5 512	3 069	2 281	1 216	1 345	2 358
Övriga skulder och avsättningar	-	-	-	-	-	-	-
Nettoexponering före ekonomisk säkring med derivat	21 967	5 512	3 069	2 281	1 216	1 345	2 358
Nominellt värde valutaterminer	-2 007	-5 761	-581	-	-	-618	-
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	19 960	-249	2 488	2 281	1 216	727	2 358

Valutakursexponering							
Koncernen 2016, Mkr	Varav tjänstepension						
	USD	EUR	JPY	GBP	CAD	CHF	Övrigt
Placeringstillgångar							
Aktier och andelar	10 396	2 324	1 514	1 139	605	686	885
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	337	-	-	-	-	-	249
Övriga tillgångar	155	147	18	3	-	-	29
Summa tillgångar	10 888	2 472	1 532	1 142	605	686	1 163
Övriga skulder och avsättningar	-	-	-	-	-	-	-
Nettoexponering före ekonomisk säkring med derivat	10 888	2 472	1 532	1 142	605	686	1 163
Nominellt värde valutaterminer	-1 400	-2 561	-339	-	-	-305	-
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	9 488	-89	1 193	1 142	605	381	1 163

Valutakursexponering							
Koncernen 2015, Mkr	USD	EUR	JPY	GBP	CAD	CHF	Övrigt
Placeringstillgångar							
Aktier och andelar	17 414	2 635	2 012	875	-	-	6 931
Övriga tillgångar	421	2	11	6	-	-	1 885
Summa tillgångar	17 835	2 637	2 023	881	-	-	8 816
Övriga skulder och avsättningar	-41	-	-	-	-	-	-116
Nettoexponering före ekonomisk säkring med derivat	17 794	2 637	2 023	881	-	-	8 700
Nominellt värde valutaterminer	-937	-207	-6	-3	-	-	-5 693
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	16 857	2 430	2 017	878	-	-	3 007

Någon tabell lämnas ej för moderföretaget då skillnaden i valutakursrisk jämfört med koncernen är liten.

Känslighetsanalys - valutakursrisk

Tabellen visar hur en ogynnsam förändring med tio procent av bolagets exponering i respektive valuta (efter ekonomisk säkring med derivat) påverkar resultatet före skatt och eget kapital.

Valutakurskänslighet		Varav tjänstepension		
Koncernen 2016, Mkr	Marknads- värde	Känslighet	Marknads- värde	Känslighet
USD	19 960	-1 996	9 488	-949
EUR	-249	25	-89	9
JPY	2 488	-249	1 193	-119
GBP	2 281	-228	1 142	-114
CAD	1 216	-122	605	-60
CHF	727	-73	381	-38
Övriga	2 358	-236	1 163	-116
Nettopåverkan resultat före skatt		-2 878		-1 388
Nettopåverkan eget kapital		-2 597		-1 330

Valutakurskänslighet		
Koncernen 2015, Mkr	Marknads- värde	Känslighet
USD	16 850	-1 685
EUR	-	-
JPY	2 430	-243
GBP	2 020	-202
CAD	880	-88
CHF	-	-
Övriga	3 010	-301
Nettopåverkan resultat före skatt		-2 519
Nettopåverkan eget kapital		-1 965

Värderingen av företagets tillgångar i tabellen ovan för tjänstepensionsverksamheten utgår ifrån gällande redovisningsprinciper. För tillgångar som tillhör företagets övrig liv-verksamhet tillämpas värderingsprinciper i enlighet med Solvens II-regelverket.

Mätning av spreadrisk

Spreadrisk är risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar av inbördes differenser av räntor för värdepapper. Företaget har som policy att endast tillåta placeringar i värdepapper med hög kreditvärdighet. Spreadrisk mäts i känslighetstabellen nedan som en ökning av spreaden med 10 baspunkt för tjänstepensionsverk-

samheten. För övrig liv-verksamheten mäts känsligheten utifrån en ökning av spreaden med 10 baspunkter. Därutöver följs utvecklingen av relevanta spreadar upp löpande. I tabellen nedan presenteras en känslighetsanalys avseende spreadrisk för koncernen. Spreadrisk för moderföretaget är identisk med koncernen varför enbart tabell för koncernen presenteras.

Spreadkänslighet	Varav tjänstepension			
	Marknads- värde	Känslighet	Marknads- värde	Känslighet
Koncernen 2016, Mkr				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	62 581	-177	28 978	-87
Lån	2 275	-8		
Övriga finansiella tillgångar utan rating	963	-3		
Nettopåverkan resultat före skatt		-188		-87
Nettopåverkan eget kapital		-180		-83

Värderingen av företagets tillgångar i tabellen ovan för tjänstepensionsverksamheten utgår ifrån gällande redovisningsprinciper. För tillgångar som tillhör företagets övrig liv-verksamhet tillämpas värderingsprinciper i enlighet med Solvens II-regelverket.

Jämförelsetal marknadsrisk

I nedanstående tabell redovisas jämförelsetal avseende påverkan på resultat före skatt utifrån de kapitalkrav som beräknades enligt Trafikljuset år 2015. För aktieprisrisk redovisas effekten av en kursnedgång på 40 procent för svenska aktier och andelar samt en kursnedgång på 35 procent för utländska aktier. Effekten av akteindexterminer och aktieindexoptioner har medtagits i beräkningen. För fastighetsprisrisk redovisas effekten av en prisnedgång på 35 procent för fastigheter. För ränterisk redovisas effekten

baserat på scenario om parallellförskjutning av nominella marknadsräntor i SEK med +/-1 procentenhet för tillgångar. För åtaganden utgår scenariot från en parallellförskjutning av nominella marknadsräntor för ränteswappar i SEK med +/- 1 procentenhet. Diskonteringsräntan bestämdes i enlighet med Finansinspektionens föreskrifter. För reala räntor utfördes motsvarande beräkning men med en parallellförskjutning med +/- 0,5 procentenheter.

Marknadsrisk, Mkr	Koncernen	Moderföretaget
	2015	2015
Aktiekursrisk	-20 738	-22 140
Fastighetsprisrisk	-3 957	-4 047
Ränterisk*	-1 647	-1 649

*Avser fallande marknadsräntor

Kreditrisk

Kredit-, motparts- och emittentrisk är risker att motparter eller emittenter inte fullgör sina finansiella förpliktelser och att eventuella säkerheter inte täcker fordran. Företaget har som policy att i huvudsak endast tillåta placeringar i värdepapper med hög kreditvärdighet och för en förteckning över godkända emittenter och motparter. Kredit- och motpartsriskerna i denna del av verksamheten bedöms därför vara små. Kreditrisk uppstår i placeringsverksamheten, men även inom återförsäkring.

Kreditrisk i fordringar på återförsäkrare

Försäkringsföretagets återförsäkringspolicy innebär att avtal endast ingås med återförsäkrare med kreditbetyg A eller högre. Återförsäkrarnas kreditvärdighet ses över regelbundet för att säkerställa att det beslutade återförsäkringskyddet upprätthålls. Den maximala kreditriskexponeringen som återförsäkringstillgångarna ger upphov till för moderföretaget per balansdagen uppgår till 6 (3) miljarder kronor i fordringar på återförsäkrare och 321 (410) miljarder kronor i

återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar, respektive 6 (0) miljarder kronor och 321 (422) miljarder kronor för koncernen.

Kreditrisk i derivat

För standardiserade derivat begränsas kreditrisken till medel på konto hos den så kallade clearingkontohållaren. För ej standardiserade derivat begränsas kreditrisken i enlighet med ISDA-avtal och CSA-avtal.

Den kreditriskexponering (efter avdrag för värde av säkerheter) som företaget är exponerat för i olika klasser av finansiella tillgångar framgår av tabellen ovan (maximal kreditexponering). Kredit- och motpartsriskerna bedöms vara små.

Mätning av kreditrisk

Den kreditriskexponering som företaget är exponerat för (efter avdrag för värde av säkerheter) i olika klasser av finansiella tillgångar framgår av nedanstående tabell.

Maximal kreditriskexponering innan och efter hänsyn till säkerheter				Varav tjänstepension		
Koncernen 2016, Mkr	Brutto	Erhållna säkerheter	Netto	Brutto	Erhållna säkerheter	Netto
Tillgångsklass						
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	1 436	262	1 174	478	131	347
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	94 906	-	94 906	43 767	-	43 767
Lån med säkerhet i fast egendom	40	40	0	20	20	0
Övriga lån	1 405	152	1 253	677	30	647
Utlåning till kreditinstitut	621	-	621	-	-	-
Derivat	161	79	82	90	-	90
Fordringar	997	-	997	1 267	-	1 267
Upplupna ränteintäkter	1 093	-	1 093	507	-	507
Summa	100 659	533	100 126	46 806	181	46 625

Maximal kreditriskexponering innan och efter hänsyn till säkerheter			
Koncernen 2015, Mkr	Brutto	Erhållna säkerheter	Netto
Tillgångsklass			
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	1 440	234	1 206
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	93 956	-	93 956
Lån med säkerhet i fast egendom	40	40	80
Övriga lån	1 176	152	1 328
Utlåning till kreditinstitut	389	-	389
Derivat	372	97	469
Fordringar	532	-	532
Upplupna ränteintäkter	1 293	-	1 293
Summa	99 198	523	99 253

Maximal kreditriskexponering innan och efter hänsyn till säkerheter

Varav tjänstepension

Moderföretaget 2016, Mkr	Erfållna säkerheter			Varav tjänstepension		
	Brutto		Netto	Brutto		Netto
Tillgångsklass						
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till koncernföretag	784	-	784	177	-	177
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till intresseföretag	1 436	262	1 174	478	131	347
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	94 831	-	94 831	43 740	-	43 740
Lån med säkerhet i fast egendom	40	40	-	20	20	-
Övriga lån	1 405	152	1 253	677	30	647
Derivat	161	79	82	90	-	90
Fordringar	638	-	638	1 267	-	1 267
Upplupna ränteintäkter	1 093	-	1 093	507	-	507
Summa	100 388	533	99 855	46 956	181	46 775

Maximal kreditriskexponering innan och efter hänsyn till säkerheter

Moderföretaget 2015, Mkr	Erfållna säkerheter		
	Brutto		Netto
Tillgångsklass			
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till koncernföretag	411	-	411
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till intresseföretag	1 440	234	1 206
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	93 881	-	93 881
Lån med säkerhet i fast egendom	40	40	-
Övriga lån	1 176	152	1 024
Derivat	372	97	275
Övriga finansiella placeringstillgångar	32	-	32
Fordringar	415	-	415
Upplupna ränteintäkter	1 292	-	1 292
Summa	99 059	523	98 536

Kreditkvalitet på klasser av finansiella tillgångar

Koncernen 2016, Mkr	AAA	AA	A	BBB	BB	Ingen rating	Totalt
Obligationer och andra räntebärande värdepapper (inklusive upplupen ränta)	57 440	21 211	15 257	-	-	1 851	95 759
Övriga finansiella tillgångar har ingen rating						10 019	10 019
Summa före säkerheter	57 440	21 211	15 257	-	-	11 870	105 778

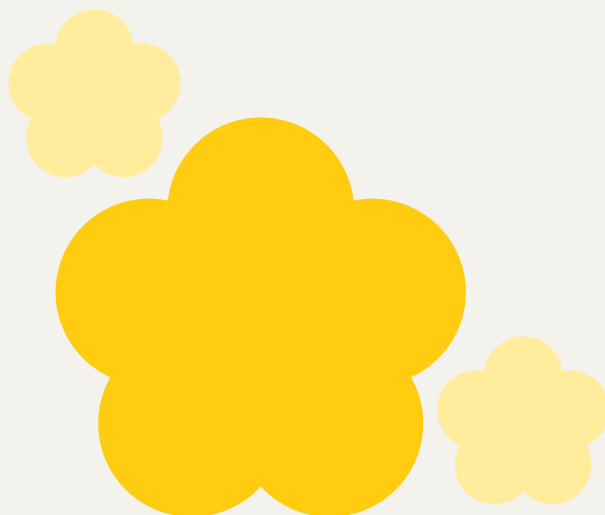
Varav tjänstepension

Obligationer och andra räntebärande värdepapper (inklusive upplupen ränta)	25 612	10 068	7 605	-	-	880	44 165
Övriga finansiella tillgångar har ingen rating						3 407	3 407
Summa före säkerheter	25 612	10 068	7 605	-	-	4 287	47 572

Koncernen 2015, Mkr

Obligationer och andra räntebärande värdepapper (inklusive upplupen ränta)	59 936	19 407	13 901	-	-	1 850	95 094
Summa före säkerheter	59 936	19 407	13 901	-	-	1 850	95 094

Någon tabell lämnas ej för moderföretaget då skillnaden mot koncernen är liten. Det redovisade värdet för finansiella tillgångar som annars skulle redovisas som förfallna till betalning eller nedskrivna och vars villkor har omförhandlats, eller som är antingen förfallna till betalning eller nedskrivna uppgår per balansdagen till ett ringa belopp.

Finansiell koncentrationsrisk

Folksam Liv definierar finansiell koncentrationsrisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av otillräcklig diversifiering av tillgångar. Företagets största koncentrationsrisk är exponeringen mot Swedbank. Denna koncentrationsrisk beaktas vid valet av placeringsinriktning och särskilt vid sammansättningen av företagets aktieportfölj. I relation till marknadsriskerna bedöms övriga koncentrationsriskerna vara låga genom den diversifiering som ges av företagets placeringsinriktning.

Mätning av finansiella koncentrationsrisker

Den finansiella koncentrationsrisken mäts och följs upp för stora koncentrationer av riskexponeringar. De största koncentrerade exponeringarna följs upp särskilt genom scenarionanalys och uppföljning av utveckling av värde och andel av tillgångsportföljen.

Väsentliga koncentrationer av kreditrisk

Tabellerna avser företagets största koncentrationer.

Koncernen 2016, Mkr	Totalt	Varav säkerställda bostadsobligationer
SHB	16 450	19 450
Swedbank	13 208	10 244
SEB	15 926	15 257
Nordea	16 067	16 061
JP Morgan	1 179	-
Ellevio	1 001	-
SBAB	668	668
Proventus	275	-
Spotify	226	-

Koncernen 2015, Mkr	Totalt	Varav säkerställda bostadsobligationer
SHB	18 305	10 763
Swedbank	15 305	18 307
SEB	14 556	13 901
Nordea	13 344	13 345
JP Morgan	964	-
Ellevio	954	-
SBAB	933	-
Proventus	306	-
Tornet	152	-

Moderföretaget 2016, Mkr	Totalt	Varav säkerställda bostadsobligationer
SHB	16 450	19 450
Swedbank	12 431	10 244
SEB	15 257	15 257
Nordea	16 060	16 061
JP Morgan	1 179	-
Ellevio	1 001	-
SBAB	668	668
Proventus	275	-
Spotify	226	-

Moderföretaget 2015, Mkr	Totalt	Varav säkerställda bostadsobligationer
Swedbank	14 568	10 763
SHB	18 305	18 307
SEB	13 901	13 901
Nordea	13 344	13 345
JP Morgan	964	-
Ellevio	954	-
SBAB	933	933
Proventus	306	-
Tornet	152	-

Väsentliga koncentrationer av aktierisk

Tabellerna avser företagets största aktieinnehav.

Koncernen 2016, Mkr	Totalt	Koncernen 2015, Mkr	Totalt
Swedbank	14 006	Swedbank	11 876
Atlas Copco	847	Robur Fonder AB	2 192
Hennes & Mauritz AB	760	Hennes & Mauritz AB	984
Apple Inc.	653	Ericsson	744
Volvo AB	555	Atlas Copco	630
Svenska Cellulosa AB	527	Getinge AB	598
Ericsson	525	Apple Inc.	560
Assa Abloy AB	503	Assa Abloy AB	503
Volvo Car AB	500	Alphabet	426

Moderföretaget 2016, Mkr	Totalt	Moderföretaget 2015, Mkr	Totalt
Swedbank	14 006	Swedbank	11 876
Atlas Copco	847	Robur Fonder AB	2 192
Hennes & Mauritz AB	760	Hennes & Mauritz AB	984
Apple Inc.	653	Ericsson	744
Volvo AB	555	Atlas Copco	630
Svenska Cellulosa AB	527	Getinge AB	598
Ericsson	525	Apple Inc.	560
Assa Abloy AB	503	Assa Abloy AB	503
Volvo Car AB	500	Alphabet	426

Likviditetsrisker

Folksam Liv definierar likviditetsrisk som risken att finansiella transaktioner inte kan fullgöras eller endast till avsevärd merkostnad, förlust eller oönskad riskexponering. Tillgångarna placeras i huvudsak i värdepapper med god likviditet. Detta säkerställer att mängden likvida tillgångar med betryggande marginal överstiger företagets i närtid förväntade betalningsförpliktelser.

För derivat har handel i huvudsak skett i marknader med god likviditet, varför likviditetsrisken bedöms vara låg. Företagets och koncernens likviditetsrisk anses vara av ringa betydelse i den totala riskbilden.

Koncernen 2016, Mkr	Återstående löptider				
	På anmodan	Mindre än 1 år	1-5 år	Mer än 5 år	Utan löptid
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk (före avgiven återförsäkring)	-	41 085	-	-	-
Övriga skulder	434	897	-	91	425

Koncernen 2015, Mkr	Återstående löptider				
	På anmodan	Mindre än 1 år	1-5 år	Mer än 5 år	Utan löptid
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk (före avgiven återförsäkring)	-	38 513	-	-	-
Övriga skulder	891	1 182	-	-	-

Moderföretaget 2016, Mkr	Återstående löptider				
	På anmodan	Mindre än 1 år	1-5 år	Mer än 5 år	Utan löptid
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk (före avgiven återförsäkring)	-	1 105	-	-	-
Övriga skulder	79	989	-	91	425

Moderföretaget 2015, Mkr	Återstående löptider				
	På anmodan	Mindre än 1 år	1-5 år	Mer än 5 år	Utan löptid
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk (före avgiven återförsäkring)	-	981	-	-	-
Övriga skulder	891	1 182	-	-	-

Verksamhetsrisker

Med verksamhetsrisk avses risken för att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av händelser i verksamhetens omvärld eller interna miljö eller till följd av strategiska, affärsrelaterade eller operativa beslut. Verksamhetsrisk delas in i följande underkategorier:

Affärsrisk

Affärsrisk, avser risken för att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av strategiska eller affärsrelaterade beslut eller händelser utanför företagets direkta kontroll. Affärsrisker kan till exempel uppstå till följd av innovationer och marknadsförändringar, regelverksförändringar, makroekonomiska och politiska händelser eller vid strategiska eller affärsrelaterade beslut. Affärsriskerna påverkas av företagets förmåga att hantera förändringar. Affärsrisk delas in i omvärldsrisk (händelser utanför bolagets direkta kontroll) och beslutsrisk (att strategiska eller affärsrelaterade beslut baseras på otillräckliga underlag eller analyser).

Operativ risk

Med operativ risk avses risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av händelser i den löpande verksamhetens genomförande, som uppstår till följd av processer, system eller människor.

Hantering av verksamhetsrisker

En grundläggande princip inom företaget är att risk ska tas medvetet och riskhanteringen är därför en integrerad del av verksamhetsstyrningen. Riskhanteringen i företaget sker systematiskt både i verksamhetsprocesserna (löpande verksamheten) som i affärsplanering och inför väsentliga förändringar. Nedan beskrivs hur verksamhetsrisker hanteras inom företaget.

Identifiera verksamhetsrisker

Riskidentifiering innebär att systematiskt identifiera händelser som, om de inträffar, kan påverka företagets möjligheter och förmåga att nå såväl kortsiktiga som långsiktiga mål och att upprätthålla intern kontroll. Utgångspunkt vid riskidentifiering är verksamhetens mål, en aktuell omvärldsanalys och nulägesbedömning samt eventuella incidenter. Omvärldsanalysen ska innefatta bevakning av nya riskområden. En annan viktig grund för riskidentifiering är att bedöma hur kritisk den information är som hanteras i verksamheten eller påverkas av en förändring. Syftet med riskidentifiering är att öka insikten om vilka händelser som kan uppstå och vilka hot eller eventuella möjligheter de kan innebära. Kunskap om verksamheten och dess risker finns framförallt i första ansvarslinjen där respektive chef är ansvarig för att risker identifieras inom sina ansvarsområden, som även innefattar eventuell utlagd verksamhet. I samband med riskidentifiering ska även de konsekvenser som kan uppstå om händelsen/risken inträffar och de bakomliggande orsakerna till risken identifieras och dokumenteras. Riskfunktionen inom företaget stödjer och utmanar första ansvarslinjen i riskidentifieringen samt tillhandahåller metodstöd.

Genomföra riskanalys

I nästa steg genomförs en systematisk analys och värdering av konsekvens och sannolikhet för de händelser/risker som identifierats. Effekten av eventuell samverkan mellan olika risker ska också analyseras för Folksam Liv och för gruppen som helhet. Syftet är att ta fram underlag för beslut om hur riskerna ska hanteras och att göra det möjligt att bedöma företagets och gruppens sammanlagda riskexponering. För

risker som bedöms samverka eller enskilt ha stor påverkan på flera områden inom verksamheten ska scenarioanalyser tillämpas. Värderingen av konsekvenser ska göras avseende kundpåverkan, påverkan på varumärke och ekonomisk påverkan. Genom att bedöma alla riskers konsekvens på varumärket fångas den sammanlagda så kallade "ryktesrisken".

Hantera verksamhetsrisker

Hantering av identifierade risker sker genom att besluta om riskerna ska accepteras, reduceras/ökas eller elimineras, för att därefter besluta om vilka eventuella åtgärder som ska vidtas, samt att slutligen planera och genomföra beslutade åtgärder. Företagets och gruppens riskaptit ska vara vägledande för beslut om hantering. Risktagandet begränsas ytterst av företagets risktolerans som anger vilken riskexponering som är acceptabel.

Övervaka och följa upp verksamhetsrisker, utvärdera riskhantering

Processens nästa steg innebär att chefer i första ansvarslinjen ansvarar för att följa upp att beslutade riskhanterande åtgärder genomförs och får avsedd effekt. Riskfunktionen övervakar och stödjer första ansvarslinjens uppföljning samt följer upp och utvärderar utförande och effektivitet av riskhanterande åtgärder. Riskfunktionen övervakar och utvärderar även den sammanlagda riskexponeringen i förhållande till företagets riskaptit och risktolerans. Avseende risker i försäkringsrörelsen har aktuariefunktionen motsvarande ansvar. Därutöver ansvarar Riskfunktionen för att definiera, analysera och följa upp riskindikatorer i syfte att i ett tidigt skede fånga upp signaler om ökad riskexponering.

Analysera och rapportera riskexponering

Första ansvarslinjen ansvarar för att löpande informera riskfunktionen om omständigheter som är relevanta för riskrapporteringen, om dessa inte framgår av riskförteckningen. Riskfunktionen ansvarar för att minst två gånger per år sammanställa och analysera information om företagets verksamhetsrisker. Analysen innefattar en bedömning av hur riskerna förhåller sig till beslutad riskaptit och risktolerans, riskernas utveckling över tid samt effekten av hur riskerna samverkar. Riskfunktionen rapporterar sin bedömning av företagets sammanlagda riskexponering till vd och styrelse. Därutöver rapporterar riskfunktionen sina analyser och bedömningar till koncernledningen som en del av företagets affärsplaneringsprocess.

Kontinuitetsplanering

Om händelser inträffar trots att riskreducerande åtgärder har vidtagits begränsas konsekvensen av dessa händelser med hjälp av kontinuitetsplaner och krisberedskap. Kris och kontinuitetsplaner är upprättade inom företaget och övas i syfte att kunna hantera en eventuell krissituation och begränsa effekterna av negativa händelser. Styrelsens övergripande mål och krav när det gäller kontinuitetshantering för Folksam Liv tydliggörs i interna regelverk.

Incidenthantering

Incidenter rapporteras av alla medarbetare, åtgärder dokumenteras och följs upp. Rapporterade incidenter kategoriseras och värderas. Information om incidenter utgör en viktig del vid ovan nämnda självutvärdering av verksamhetsriskerna.

Kapitalhantering

I kapitalhanteringspolicyn fastställer styrelsen de övergripande principerna för kapitalhantering och likviditetshandling i Folksam Liv. Policyn utgör styrelsens verktyg för styrning av Folksam Liv med avseende på härledning och hantering av målintervall, kapitalbas och likviditetsriskhantering.

Policyn säkerställer att företaget är ändamålsenligt kapitaliserat för att vid varje tidpunkt klara den dagliga driften, täcka risker och åtaganden i verksamheten samt skapa god avkastning för befintliga och framtida kunder i Folksam Liv. Detta möjliggörs genom regelbunden utvärdering av målintervall samt analys av solvenssituationen i företaget. Kapitalhanteringsprocessen ska vara samordnad med affärsplaneringen, egen risk och solvensbedömningen samt riskhanteringssystemet för företaget.

Kapitalhanteringen ska vara ändamålsenlig för styrning och måluppfyllnad, samt uppfylla alla gällande regelverksskrav. Kapitalhanteringen ska vara i enlighet med egen risk- och solvensbedömning och gällande affärsplaner för företaget.

Mål för kapitalisering

Företaget har definierat ett kapitalmål kompletterat med ett målintervall uttryckta i riskkvot. Kapitalmålet definieras som en långsiktig målbild kring vilken riskkvoten tillåts fluktuera beroende av exempelvis svängningar på de finansiella marknaderna och variationer i försäkringsrörelsens resultat. Fluktuationen förväntas ske i huvudsak mellan målintervallens nedre och övre kapitalmålnivå. Kapitalmålet ska ta sin utgångspunkt i den stipulerade risktoleransnivån samt i övervägande om ytterligare kapital krävs i form av kapitalbuffertar.

Företaget ska vara kapitaliserat med betryggande kapitalbuffert vilken ska täcka tilläggsbelopp, avkastningsskatt, långsiktighetsbuffert, kapitaltillskott för dotterföretags fortlevnad, investeringar/tillväxt, förvärv samt eventuell ytterligare marknadsbuffert. Hänsyn ska tas till företagets och dotterföretagens driftsform som bedrivs enligt ömsesidiga principer och deras begränsade förmåga att anskaffa ytterligare kapital.

Kapitalbas

I företagets kapitalbas ingår i huvudsak konsolideringsfond och den avstämningsreserv som tillkommer genom att värdering av posterna i Solvens II-balansräkningen respektive den finansiella rapporteringen skiljer sig åt.

Aktuell kapitalstatus

Företaget har under 2016 genomfört en egen risk- och solvensbedömning för den treåriga affärsplaneringsperioden 2017 till 2019. Det övergripande syftet med den egna risk- och solvensbedömningen är att utifrån företagets strategier, affärsplaner och exponeringar bedöma företagets kapitalbehov samt säkerställa att företaget klarar att möta riskerna och det legala kapitalkravet. Utfallet av denna analys blev följande:

Tjänstepension

Företagets affär och finansiella position är stabil och företaget är tillräckligt kapitaliserat för att genomföra sin affärsplan. Företaget klarar alla sina risktoleranser för trafikljuskraV samt varningsnivån för totalt trafikljuskraV.

Övrig livförsäkring

Företagets affär och finansiella position är stabil och företaget är tillräckligt kapitaliserat för att genomföra sin affärsplan. Företaget klarar alla sina risktoleranser enligt kapitalkraven för Solvens II.

För kvantitativa upplysningar se avsnitt femårsöversikt.

Not 3. Premieinkomst

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Skadeförsäkringsrörelse				
Inbetalda och tillgodoförda premier	717	707	717	707
Livförsäkringsrörelse				
Inbetalda och tillgodoförda premier	9 011	12 667	8 997	12 649
Premier från tilldelad återbäring	170	164	170	164
Premieskatt	-17	-20	-17	-20
	9 881	13 518	9 867	13 500
Premieinkomst för direkt livförsäkring				
Premier för individuell livförsäkring	4 834	8 616	4 834	8 616
Grupp-försäkringspremier	4 310	4 171	4 310	4 171
Premieinkomst för direkt livförsäkring				
Periodiska premier	8 400	13 698	8 400	13 698
Engångspremier	744	-	744	-
Premieinkomst för direkt livförsäkring				
Premier för återbäringsberättigade avtal	8 919	12 620	8 919	12 620
Premier för ej återbäringsberättigade avtal	225	167	225	167

Not 4. Kapitalavkastning, intäkter

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Hysesintäkter från byggnader och mark	607	581	214	197
Erhållna utdelningar	1 992	2 415	2 145	2 697
varav resultatandelar och utdelning från koncernföretag	-	-	153	281
Ränteintäkter med mera				
Koncernföretag	-	-	2	2
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	1 160	1 258	1 160	1 259
Ränteintäkter derivat	25	17	25	17
Övriga ränteintäkter	108	85	78	64
varav från finansiella tillgångar som inte värderas till verkligt värde med värdeförändringar redovisade via resultaträkningen	166	83	166	83
Återförda nedskrivningar				
Aktier och andelar	0	109	-	114
Valutakursvinst netto	1 832	1 814	1 832	1 814
Realisationsvinst netto				
Aktier och andelar	573	1 621	583	1 621
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	1 057	1 456	1 057	1 456
Vinst vid försäljning, övr placeringstillgångar	0	207	-	0
	7 354	9 563	7 096	9 241
Kapitalavkastning intäkter redovisade i Livförsäkringsrörelsen	7 191	9 355	6 934	9 032
Icke-teknisk redovisning avseende skadeförsäkringsrörelsen	163	208	162	209
	7 354	9 563	7 096	9 241
Operationella leasingavtal (leasegivare). Operationell leasing där företaget är leasegivare avser intäkter för lokaler.				
Förfallotidpunkt, totala framtida minimileaseavgifter				
<1 år	413	430	162	148
1-5 år	676	536	310	139
>5 år	52	20	46	4
Summa	1 141	986	518	291
Totala leasingavgifter under perioden	460	527	178	152
varav minimileaseavgifter	456	509	178	145
varav variabla avgifter	4	18	-	7

Not 5. Värdeökning på övriga placeringstillgångar

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Byggnader och mark	1 958	1 013	593	421
Aktier och andelar	4 229	-	4 229	-
Obligationer	862	-	862	-
	7 049	1 013	5 684	421
Värdeökning på övriga placeringstillgångar redovisade i Livförsäkringsrörelsen	6 925	996	5 560	405
Icke-teknisk redovisning avseende skadeförsäkringsrörelsen	124	17	124	16
	7 049	1 013	5 684	421

Not 6. Övriga tekniska intäkter

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Avkastningsskatt	102	99	1	2
Kostnadsersättning	263	264	4	5
Övrigt	55	47	7	2
	420	410	12	9

Not 7. Utbetalda försäkringsersättningar

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Skadeförsäkringsrörelse				
Utbetalda försäkringsersättningar	-650	-626	-649	-626
Skadebehandlingskostnader	-21	-25	-21	-25
Återförsäkrares andel	92	30	92	30
	-579	-621	-578	-621
Livförsäkringsrörelse				
Utbetalda försäkringsersättningar	-5 770	-5 631	-5 755	-5 615
Annullationer och återköp	-508	-363	-500	-356
Skadebehandlingskostnader	-38	-38	-38	-38
Återförsäkrares andel	33	0	33	0
	-6 283	-6 032	-6 260	-6 009

Not 8. Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar f e r

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Livförsäkringsavsättning				
Före avgiven återförsäkring	-8 052	-817	-5 452	-817
	-8 052	-817	-5 452	-817
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkring för vilka försäkringstagaren bär risk				
Villkorad återbäring				
Före avgiven återförsäkring	-32	-23	-32	-23
Fondförsäkringsåtagande				
Före avgiven återförsäkring	-54	-20	-54	-20
	-86	-43	-86	-43

Not 9. Driftskostnader

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Skadeförsäkringsrörelsen				
Anskaffningskostnader	-12	-14	-12	-14
Administrationskostnader	-60	-49	-60	-66
Provisioner och vinstandelar i avgiven återförsäkring	-4	12	-4	12
Overhead kostnader	-19	-17	-19	-
	-95	-68	-95	-68
Övriga driftskostnader				
Skaderegleringskostnader ingående i Utbetalda försäkringsersättningar	-21	-25	-20	-25
Kostnader för finansförvaltning ingående i Kapitalavkastning, kostnader	-1	-2	-1	-2
Övriga driftskostnader	-95	-68	-95	-68
Summa driftskostnader	-117	-95	-116	-95
Totala driftskostnader uppdelade på kostnadslag				
Personalkostnader	-57	-44	-57	-44
Lokalkostnader	-6	-4	-5	-4
Övrigt	-54	-47	-54	-47
	-117	-95	-116	-95
Livförsäkringsrörelsen				
Anskaffningskostnader	-583	-952	-335	-545
Förändring i förutbetalda anskaffningskostnader	0	108	-6	4
Administrationskostnader	-900	-836	-630	-567
Provisioner och vinstandelar i avgiven återförsäkring	-4	12	-7	12
	-1 487	-1 668	-978	-1 096
Varav provisioner i direktförsäkring	-111	-542	-111	-243
Övriga driftskostnader				
Skaderegleringskostnader ingående i Utbetalda försäkringsersättningar	-38	-38	-39	-38
Kostnader för finansförvaltning ingående i Kapitalavkastning, kostnader	-122	-101	-116	-93
Kostnader för fastighetsförvaltning ingående i Kapitalavkastning, kostnader	-6	-5	-6	-5
Övriga driftskostnader	-1 487	-1 668	-978	-1 096
Summa driftskostnader	-1 653	-1 812	-1 139	-1 232
Totala driftskostnader uppdelade på kostnadslag				
Personalkostnader	-565	-587	-555	-575
Lokalkostnader	-56	-51	-55	-50
Avskrivningar	-6	-6	-	-
Övrigt	-1 026	-1 168	-529	-607
	-1 653	-1 812	-1 139	-1 232
Operationella leasingavtal (leasetagare)				
Operationell leasing där företaget är leasetagare avser i huvudsak kostnader för lokaler.				
Förfallotidpunkt, totala framtida minimileaseavgifter				
<1 år	-96	-100	-96	-29
1-5 år	-243	-274	-243	-
>5 år	-24	-67	-24	-
Summa	-363	-441	-363	-29
Leasingintäkter avseende objekt som vidareuthyrts uppgår till	79	0	79	0

Not 9. Driftskostnader (forts.)

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Totala leasingavgifter under perioden	-111	-113	-103	-30
varav minimileaseavgifter	-111	-106	-103	-29
varav variabla avgifter	-	-7	-	-1
Arvode och kostnadsersättning till revisorer KPMG				
Revisionsuppdrag ¹⁾	-5	-4	-4	-3
Skatterådgivning	0	-	0	-
Övriga tjänster	-2	0	-2	0
Totalt arvode och kostnadsersättning till revisorer	-7	-4	-6	-3

¹⁾ Med revisionsuppdrag avses lagstadgad revision av års- och koncernredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt revision och annan granskning utförd i enlighet med överenskommelse eller avtal.

Detta inkluderar övriga arbetsuppgifter som det ankommer på bolagets revisor att utföra samt rådgivning eller annat biträde som föranleds av iakttagelser vid sådan granskning eller genomförandet av sådana övriga arbetsuppgifter.

Not 10. Kapitalavkastning, kostnader

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Driftskostnader för byggnader och mark	-221	-239	-70	-76
Kapitalförvaltningskostnader	-117	-95	-117	-95
Räntekostnader med mera				
Koncernföretag	-	-	0	0
Fastighetslån	-	-	-	-
Övriga räntekostnader	-114	-51	-77	-21
varav från finansiella skulder som inte värderas till verkligt värde med värdeförändringar redovisade via resultaträkningen	-6	-	-6	0
Av- och nedskrivningar				
Aktier och andelar	0	0	-53	-55
Realisationsförlust netto				
Övriga finansiella kostnader	-29	-23	-27	-23
	-481	-408	-344	-270
Kapitalavkastning kostnader redovisade i				
Livförsäkringsrörelsen	-470	-401	-333	-263
Icke-teknisk redovisning avseende skadeförsäkringsrörelse	-11	-7	-11	-7
	-481	-408	-344	-270
Icke-teknisk redovisning avseende övriga koncernföretag	-	-34	-	-
	-481	-442	-344	-270

Not 11. Värdeminskning på övriga placeringstillgångar

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Byggnader och mark	-245	-	-	-
Aktier och andelar	-	-2 652	-	-2 652
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	-	-1 984	-	-1 984
Övriga finansiella placeringstillgångar	-	-13	-	-13
	-245	-4 649	-	-4 649
Värdeminskning på övriga placeringstillgångar redovisade i Livförsäkringsrörelsen	-245	-4 662	-	-4 524
Icke-teknisk redovisning avseende skadeförsäkringsrörelsen	-	-127	-	-125
	-245	-4 789	-	-4 649

Not 12. Nettoresultat per kategori av finansiella instrument

Koncernen 2016, Mkr				
Finansiella tillgångar	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen			Summa
	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lånefordringar	
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag	-	-	99	99
Aktier och andelar	9 519	-	-	9 519
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	3 281	-	-	3 281
Övriga lån	28	-	-	28
Övriga finansiella placeringstillgångar	-	-	74	74
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk	2 654	-	-	2 654
Övriga fordringar	-	-	68	68
Summa	15 481	-	241	15 723

Finansiella skulder	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin			Summa
	Innehav för handelsändamål	Övriga skulder		
Fondförsäkringsåtagande	-85	-	-	-85
Derivat, netto	-	-1 285	-	-1 285
Övriga skulder	-	-	-80	-80
Summa	-85	-1 285	-80	-1 450
Netto finansiella tillgångar och skulder	15 396	-1 285	161	14 273

Koncernen 2015, Mkr				
Finansiella tillgångar	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen			Summa
	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lånefordringar	
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag	-	-	47	47
Aktier och andelar	2 958	-	-	2 958
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	720	-	-	720
Övriga lån	-	-	78	78
Derivat, netto	-	122	-	122
Övriga finansiella placeringstillgångar	-13	-	28	15
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk	1 428	-	-	1 428
Övriga fordringar	-	-	38	38
Summa	5 093	122	191	5 406

Finansiella skulder	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin			Summa
	Innehav för handelsändamål	Övriga skulder		
Övriga skulder	-	-	-22	-22
Summa	-	-	-22	-22
Netto finansiella tillgångar och skulder	5 093	122	169	5 384

Not 12. Nettoresultat per kategori av finansiella instrument (forts.)

Moderföretaget 2016, Mkr				
Finansiella tillgångar	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen			Summa
	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lånefordringar	
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag	-	-	99	99
Aktier och andelar	9 525	-	-	9 525
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	3 281	-	-	3 281
Övriga lån	28	-	-	28
Övriga finansiella placeringstillgångar	-	-	74	74
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk	54	-	-	54
Övriga fordringar	-	-	68	68
Summa	12 888	-	241	13 129

Finansiella skulder	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin			Summa
	Innehav för handelsändamål	Övriga skulder		
Skulder till kreditinstitut	-	-	1	1
Fondförsäkringsåtagande	-85	-	-	-85
Derivat, netto	-	-1 285	-	-1 285
Övriga skulder	-	-	-76	-76
Summa	-85	-1 285	-76	-1 445
Netto finansiella tillgångar och skulder	12 803	-1 285	165	11 684

Moderföretaget 2015, Mkr				
Finansiella tillgångar	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen			Summa
	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lånefordringar	
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag	-	-	47	47
Aktier och andelar	2 951	-	-	2 951
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	718	-	-	718
Övriga lån	-	-	78	78
Derivat, netto	-	122	-	122
Övriga finansiella placeringstillgångar	-13	-	27	14
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk	20	-	-	20
Övriga fordringar	-	-	36	36
Summa	3 676	122	188	3 986

Finansiella skulder	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin			Summa
	Innehav för handelsändamål	Övriga skulder		
Övriga skulder	-	-	-21	-21
Summa	-	-	-21	-21
Netto finansiella tillgångar och skulder	3 676	122	167	3 965

Not 13. Bokslutsdispositioner

Moderföretaget, Mkr			
Periodiseringsfond 2015			
Ingående balans			1 328
Avsättning /Upplösning			-56
Utgående balans			1 272
Periodiseringsfond 2016			
Ingående balans			1 272
Avsättning /Upplösning			-384
Utgående balans			888
Periodiseringsfond		2016	2015
Avsättning 2011		-	255
Avsättning 2012		415	415
Avsättning 2013		101	132
Avsättning 2014		58	58
Avsättning 2015		131	132
Avsättning 2016		171	280
Avsättning 2017		12	-
Summa		888	1 272

Not 14. Skatter

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Skatt på årets resultat				
Aktuell skattekostnad	76	-135	-116	-482
Uppskjuten skattekostnad/skatteintäkt	-22	89	-64	80
	54	-46	-180	-402
Specifikation av aktuell skattekostnad				
Avkastningsskatt	-	-	-191	-349
Aktuell skattekostnad avseende inkomstbeskattad verksamhet				
Periodens skattekostnad	-	-140	-	-138
Justering av skattekostnad hänförlig till tidigare år	76	5	75	5
Summa aktuell skattekostnad avseende inkomstskatt	76	-135	75	-133
Summa aktuell skattekostnad	76	-135	-116	-482
Specifikation av uppskjuten skattekostnad/skatteintäkt				
Uppskjuten skattekostnad avseende temporära skillnader andra finansiella placeringstillgångar	-91	105	-91	109
Uppskjuten skatt avseende förändring i skattesats ¹⁾	-38	-	-	-
Uppskjuten skattekostnad övriga temporära skillnader	27	-28	27	-29
Uppskjuten skatt avseende obeskattade reserver	80	12	-	-
Summa uppskjuten skattekostnad/skatteintäkt	-22	89	-64	80
Skatt avseende inkomstskatt				
Aktuell skatt avseende inkomstskatt	76	-135	75	-133
Uppskjuten skatt	-22	89	-64	80
Summa skatt inkomstbeskattad verksamhet	54	-46	11	-53

¹⁾Den inkomstbeskattade andelen av uppskjutna skatter hänförlig till pensionsavsättning enligt IAS 19 har justerats.

Detta medför att den effektiva skattesatsen uppgår till 3 procent (22 procent) samt att den uppskjutna skattefordran har minskat.

Not 14. Skatter (forts.)

Avstämning av effektiv skattesats avseende inkomstskatt	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Resultat före skatt	9 414	9 445	8 573	9 041
Avgår resultat i avkastningsbeskattad verksamhet	-8 009	-8 956	-7 798	-8 844
Summa resultat i inkomstbeskattad verksamhet	1 405	489	775	197
Skatt enligt gällande skattesats för moderföretaget	-300	-108	-170	-43
Andra icke avdragsgilla kostnader/ej skattepliktiga intäkter	286	11	73	-61
Aktiverat underskottsavdrag	-2	-1	-	-
Skatteeffekt hänförlig till tidigare år samt ändrade skattesatser	62	40	100	39
Skatteeffekt hänförlig till avräkning av utländsk skatt	8	12	8	12
	54	-46	11	-53

Koncernen	Före skatt	Skatt	Efter skatt	Före skatt	Skatt	Efter skatt
Skatt hänförlig till övrigt totalresultat		2016			2015	
Aktuariella vinster och förluster inklusive löneskatt	2	0	2	169	-8	161

Not 15. Immateriella tillgångar

Koncernen, Mkr	Övriga immateriella tillgångar	
	2016	2015
Ackumulerade anskaffningsvärden		
Ingående balans	63	63
Utgående balans 31 december	63	63
Ackumulerade avskrivningar		
Ingående balans	-31	-25
Årets avskrivningar	-6	-6
Utgående balans 31 december	-37	-31
Redovisade värden 31 december	26	32
Årets avskrivningar ingår i nedanstående rader i resultaträkningen		
Driftskostnader	-6	-6
Avskrivningstid		
Övriga immateriella anläggningstillgångar	10 år	

Övriga immateriella anläggningstillgångar avser tillgångar med bestämbar nyttjandeperiod som uppkommit i samband med förvärv. Dessa avser övervärden i kundavtal.

Not 16. Byggnader och mark

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Marknadsvärde				
Redovisat värde vid årets ingång	9 161	8 401	3 857	3 381
Förvärv via bolag	533	-	-	-
Investeringar	48	51	34	56
Avyttrade fastigheter	-	-227	-	-
Orealiserad värdeförändring ¹⁾	1 713	936	593	420
Redovisat värde vid årets utgång	11 455	9 161	4 484	3 857
Värden uppdelade på rörelse- och förvaltningsfastigheter				
Rörelsefastigheter				
Anskaffningsvärde vid årets ingång	-	-	1 289	1 247
Investeringar	-	-	29	42
Anskaffningsvärde vid årets utgång	-	-	1 318	1 289
Redovisat värde vid årets utgång	-	-	2 036	1 763
Förvaltningsfastigheter				
Anskaffningsvärde vid årets ingång	4 174	4 349	873	860
Förvärv av bolag	549	-	-	-
Investeringar	49	51	5	13
Avyttrade fastigheter	-	-226	-	-
Anskaffningsvärde vid årets utgång	4 772	4 174	878	873
Redovisat värde vid årets utgång	11 455	9 161	2 448	2 094

¹⁾ Orealiserade värdeförändringar bokförs i resultaträkningen i posterna orealiserade vinster/förluster på placeringstillgångar. Koncernens rörelsefastigheter redovisas under materiella anläggningstillgångar.

Bedömt marknadsvärde							
Geografisk marknad	Typ av fastighet	Kontrakterad årshyra ¹⁾	Driftsöverskott ²⁾	Direktavkastning ³⁾	Marknadsvärde	Marknadsvärde ⁴⁾	Avkastningskrav ⁵⁾
Koncernen, Mkr							
Stockholm med närförorter	Flerbostadshus	120	74	2,3%	3 182	39 602	1,3-3,1 %
Stockholm med närförorter	Kontors- och affärsfastigheter	351	256	3,6%	7 044	50 868	2,6-6,5 %
Övriga landet	Flerbostadshus	54	35	3,7%	923	23 163	2,8-5,0 %
Övriga landet	Kontors- och affärsfastigheter	17	12	3,9%	306	25 252	4,0-4,75 %
		543	377		11 455		1,3-6,5 %
Moderföretaget, Mkr							
Stockholm med närförorter	Flerbostadshus	46	27	2,6%	1 051	32 579	2,1-3,1 %
Stockholm med närförorter	Kontors- och affärsfastigheter	190	139	4,0%	3 433	49 636	2,6-4,7 %
		236	166		4 484		2,1-4,7 %

¹⁾ Hyreskontrakt per den 1 januari omräknat till heldår.

²⁾ Driftsöverskott omräknat med hyreskontrakt per den 1 januari.

³⁾ Driftsöverskott omräknat med hyreskontrakt per den 1 januari i förhållande till marknadsvärde.

⁴⁾ Marknadsvärde per kvm lokalarea (exklusive garage).

⁵⁾ Vid värderingarna tillämpade avkastningskrav.

Not 16. Byggnader och mark (forts.)

Fastställande av verkligt värde

Marknadsvärdet har bedömts med en marknadsanpassad flerårig kassaflödesanalys. Kalkylperioden uppgår till 5 alternativt 10 år. Metoden innebär en analys av de förväntade framtida betalningsströmmarna (hyror, vakans, drift- och underhållskostnader med mera) som en förvaltning av fastigheten kan antas generera. I kassaflödeskalkylen görs en nuvärdesberäkning av de bedömda framtida betalningsströmmarna. Som grund för bedömningar om marknadens avkastningskrav ligger ortsprisanalyser av gjorda jämförbara fastighetsköp. Balansposten har kategoriserats som tillhörande nivå 3 i värderingshierarkin.

Värderingsantaganden i genomsnitt

Inflationsantagande År 1	1,5%
Kalkylränta restvärde	5,7%
Direktavkastning restvärde	3,8%
Långsiktig vakansgrad	2,9%
Drifts & Underhållskostnader År 1	489 kr/kvm
Investeringar År 1	283 kr/kvm
Marknadshyra (vid noll vakans)	2 210 kr/kvm

Det uppskattade verkliga värdet skulle minska om:

- Förväntade marknadsmässiga hyresintäkter var lägre;
- Förväntade drifts- och underhållskostnader var högre;
- Direktavkastningskravet var högre.

Nedan presenteras en känslighetsanalys som visar effekter på verkligt värde om väsentliga antaganden skulle förändras.

2016-12-31	Koncernen		Moderföretaget	
	Förändring antagande	Effekter på verkligt värde	Förändring antagande	Effekter på verkligt värde
Antagande, Mkr				
Förväntade marknadsmässiga hyresintäkter	-5%	-702	-5%	-256
Förväntade drifts- och underhållskostnader	+5%	-188	+5%	-70
Direktavkastningskrav	+50 punkter	-1 122	+50 punkter	-358

Påverkan på periodens resultat	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Hyresintäkter	629	612	235	227
Internhyror	-21	-31	-21	-30
Netto Hyresintäkter	608	581	214	197
Direkta kostnader för fastigheter som genererat hyresintäkter under perioden	-188	-207	-71	-76
	420	374	144	121
Taxeringsvärden				
Byggnader	2 938	2 672	1 298	1 171
Mark	2 292	2 001	873	768
	5 230	4 673	2 170	1 939

Klassificeringen av rörelse- respektive förvaltningsfastigheter har gjorts med utgångspunkt från den internt nyttjade andelen av respektive fastighet, med utgående hyra som bas. För de fastigheter där andelen internt nyttjande uppgår till mer än 15 procent har fastigheten klassificerats som rörelsefastighet. Rörelsefastighet redovisas i koncernen som materiell anläggningstillgång i not 31. Samtliga fastigheter har marknadsvärderats.

Marknadsvärdebedömningarna har genomförts i enlighet med riktlinjer framtagna av Svenskt Fastighetsindex och har utförts av externa oberoende värderingsmän auktoriserade av Samfundet för Fastighetsekonomi. För bolaget finns inga begränsningar i rätten att sälja förvaltningsfastigheter. Det finns inte heller några förpliktelser att köpa, uppföra eller exploatera förvaltningsfastigheter eller att utföra reparationer, underhåll eller förbättringar. 17 (17) procent av den uthyrningsbara ytan (koncernen) används i Folksam verksamhet.

Not 17. Aktier och andelar i koncernföretag

	Organisations-nummer	Antal	Kapitalandel i %	Bokfört värde	Bokfört värde
Moderföretaget, Mkr				2016	2015
Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ)	516401-8607	40 000	100	2 095	2 095
Folksam Service AB	556267-0843	250 000	100	25	25
Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ)	516401-6619	51 000	51	204	204
KPA AB	556527-7182	300 000	60	509	509
AB Hotelinvest	556112-9171	1 000	100	-	-
Folksam Fastighet Holding AB	556810-7113	1 000	100	40	40
Kungsholmsarkivet AB	559086-4384	50 000	100	160	-
Folksam Liv Fastighets AB i Likvidation	556060-2640	71 000	100	-	787
Spelbomskan KB	916405-5411	-	99	589	556
Niterka KB	969711-9965	-	99	14	6
Niterka II KB	969712-1524	-	99	111	97
Gyllenforsen Fastigheter KB	969640-2339	-	71	1 647	1 690
Bokfört värde				5 394	6 009
Verkligt värde				10 803	10 020

Samtliga aktier är onoterade.

Verkligt värde beräknas utifrån olika principer beroende på företagets verksamhet och art. Fondförsäkringsföretag värderas utifrån ett MCEV värde (Market Consistent Embedded Value). Icke vinstutdelande bolag värderas utifrån de synergier som de genererar.

Vinstgenererande bolag värderas utifrån kassaflöden och utdelningar. Icke vinstgenererande bolag värderas utifrån substansvärde.

Fastighetsbolag värderas utifrån substansvärde.

	Moderföretaget	
Mkr	2016	2015
Akkumulerade anskaffningsvärden		
Ingående balans	7 649	6 863
Likvidation av dotterföretag	-787	-
Förändring av andelskapitalet i kommanditbolag	12	136
Förvärv av bolag	160	-
Förändring till följd av under året lämnade / återbetalda aktieägartillskott	-	650
Utgående balans 31 december	7 034	7 649
Akkumulerade nedskrivningar		
Ingående balans	-1 640	-1 754
Under året återförda nedskrivningar	-	114
Utgående balans 31 december	-1 640	-1 640
Bokfört värde 31 december	5 394	6 009

I samband med övergången till IFRS 10 gjordes en ny bedömning av koncernens investeringar i dotterföretag och intresseföretag.

Denna bedömning har inneburit att innehaven i KPA AB och Folksam LO Fondförsäkring har omklassificerats.

Dessa företag bedöms i koncernredovisningen som intresseföretag medan de i moderföretagets perspektiv fortfarande anses som dotterföretag.

Not 17. Aktier och andelar i koncernföretag (forts.)

Koncernföretag	Säte	Kapitalandel i %	
		2016	2015
Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ)	Stockholm	100	100
Folksam Service AB	Stockholm	100	100
Gyllenforsen Fastigheter KB	Stockholm	71	71
Spelbomskan KB	Stockholm	99	99
Niterka KB	Stockholm	99	99
Niterka Skotten 8 AB	Stockholm	100	100
AB Hotelinvest	Stockholm	100	100
Niterka II KB	Stockholm	99	99
Fastighets AB Malax	Stockholm	100	100
Fastighets AB Pällan	Stockholm	100	100
Fastighets AB Rörstrand 32	Stockholm	100	100
Folksam Fastighet Holding AB	Stockholm	100	100
Kungsholmsarkivet AB	Stockholm	100	-
Folksam Liv Fastighets AB i likvidation	Stockholm	-	100
Niterka I AB i likvidation	Stockholm	-	100
Niterka II AB i likvidation	Stockholm	-	100

Not 18. Aktier och andelar i intresseföretag

Nedan specificeras uppgifter om de två intresseföretag som bedöms vara väsentliga för koncernen.

Intresseföretag	Karaktär på investeringen	Säte	Ägarandel	Värde på innehav
Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ) 516401-6619	Bolagets uppgift är att bedriva fondförsäkringsrörelse med anknytning till värdepappersfonder. Innehavet anses som strategiskt	Stockholm	51%	555
KPA AB 556527-7182	Företagen inom KPA koncernen erbjuder traditionell livförsäkring, pensionsförsäkring, fondförsäkring, direkt fondsparande m.m. Den prioriterade marknaden är kommunsektorn i Sverige. Innehavet anses som strategiskt	Stockholm	60%	159

Not 18. Aktier och andelar i intresseföretag (forts.)

Nedan specificeras finansiell information i sammandrag enligt IFRS, justeringar till verkligt värde (förvärv) och justeringar till koncernens redovisningsprinciper.

Mkr	Folksam LO Fondförsäkrings AB		KPA AB	
	2016	2015	2016	2015
Nettoomsättning	486	535	620	655
Resultat	220	183	10	18
Övrigt totalresultat	-	-	0	17
Summa totalresultat	220	183	10	35
Omsättningstillgångar	1 230	1 066	1 146	225
Anläggningstillgångar	75 174	65 214	92	1 146
Kortfristiga skulder	39	27	924	205
Långfristiga skulder	75 276	65 385	49	912
Nettotillgångar	1 089	868	265	254
Koncernens andel av nettotillgångar vid årets början	443	350	152	131
Andel av summa totalresultatet	112	93	7	21
Koncernens andel av nettotillgångar vid årets slut	555	443	159	152
Redovisat värde vid årets slut	555	443	159	152

Nedan specificeras finansiell information i sammandrag för ej väsentliga innehav i intresseföretag baserat på de belopp som ingår i koncernredovisningen.

	2016	2015
Redovisat värde	1 474	1 430
Koncernens andel av:		
Resultat	-14	35
Summa totalresultat	-14	35

Under 2016 har FIH Ehrvervsbank A/S omklassificerats från joint venture till intresseföretag i koncernredovisningen. FIH Ehrvervsbank A/S konsolideras enligt kapitalandelsmetoden. Jämförelsetalen för 2015 är omräknade.

Not 19. Moderföretagets andelar i intresseföretag

Intresseföretag						
Moderföretaget, Mkr	Organisationsnummer	Säte	Antal	Kapitalandel i %	Bokfört värde 2016	Bokfört värde 2015
Gyllenforsen Förvaltning AB	556368-8745	Stockholm	1 000	50	0	0
Folksam Cruise Holding AB	556767-4121	Stockholm	1 575	75	98	98
Kulltorp Holding AB	556767-4147	Stockholm	470	47	2	7
Kungsbrohus Holding AB	556891-1670	Stockholm	300	30	193	193
Sicklaön Bygg Invest AB	556911-5479	Stockholm	375	37	12	12
Power Wind Partners AB	556756-2128	Stockholm	540	18	91	74
Bokfört värde					396	384

Intresseföretag Mkr	Moderföretaget	
	2016	2015
Ackumulerade anskaffningsvärden		
Ingående balans	457	457
Aktieägartillskott till intresseföretag	12	-
Omvandling av lån till andelar	54	-
Utgående balans 31 december	523	457
Ackumulerade nedskrivningar		
Ingående balans	-73	-19
Årets nedskrivning	-54	-54
Utgående balans 31 december	-127	-73
Redovisat värde 31 december	396	384
Verkligt värde	603	498

Not 20. Aktier och andelar

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Bokfört värde	61 715	53 557	61 662	53 389
Anskaffningsvärde	36 447	33 827	36 394	33 658
Verkligt värde varav:	61 715	53 557	61 662	53 389
Noterade aktier	59 442	51 761	59 388	51 594
Onoterade aktier	2 274	1 795	2 274	1 795

Jämförelsesiffrorna i denna not har justerats efter en omklassificering mellan övriga finansiella placeringstillgångar och aktier och andelar.

Not 21. Obligationer och andra räntebärande värdepapper

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Upplupet anskaffningsvärde				
Svenska staten	25 912	30 881	25 912	30 881
Svenska bostadsinstitut	45 104	42 067	45 104	42 067
Svenska räntefonder	1 926	1 849	1 852	1 774
Övriga svenska emittenter	17 581	16 583	17 581	16 583
Utländska stater	522	318	522	318
Utländska räntefonder	14	14	14	14
Övriga utländska emittenter	870	128	870	128
	91 929	91 840	91 855	91 765
varav:				
Noterade	91 531	91 712	91 457	91 637
Onoterade	397	128	397	128
Verkligt värde				
Svenska staten	27 910	32 221	27 910	32 221
Svenska bostadsinstitut	45 865	42 665	45 865	42 665
Svenska räntefonder	1 927	1 850	1 853	1 775
Övriga svenska emittenter	17 941	16 903	17 940	16 903
Utländska stater	510	317	510	317
Övriga utländska emittenter	753	-	753	-
	94 906	93 956	94 831	93 881
varav:				
Noterade	94 631	93 956	94 556	93 881
Onoterade	275	-	275	-
Positiv skillnad till följd av att bokfört värde överstiger nominella värden	9 544	9 832	9 544	9 832
Negativ skillnad till följd av att bokfört värde överstiger nominella värden	176	229	176	229

Moderföretaget

Vid värdering av räntebärande värdepapper till upplupet anskaffningsvärde skulle balansposten redovisas till ett belopp på 91 855 (91 765) miljoner kronor.

Not 22. Lån med säkerhet i fast egendom

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Bokfört värde	40	40	40	40
Upplupet anskaffningsvärde	40	40	40	40
Verkligt värde	40	40	40	40

Not 23. Övriga lån

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Upplupet anskaffningsvärde				
Livförsäkringslån	9	9	9	9
Vinstandelslån avseende fastighetsplaceringar	19	62	19	62
Efterställda lån alternativa placeringar	1 001	953	1 001	953
Övriga reverslån	376	152	376	152
Bokfört värde	1 405	1 176	1 405	1 176
Verkligt värde				
Livförsäkringslån	9	9	9	9
Vinstandelslån avseende fastighetsplaceringar	19	62	19	62
Övriga reverslån	1 377	1 105	1 377	1 105
Totalt verkligt värde	1 405	1 176	1 405	1 176

Not 24. Utlåning till kreditinstitut

Koncernen, Mkr	Verkligt värde		Upplupet anskaffningsvärde	
	2016	2015	2016	2015
Kreditinstitut övriga världen	621	389	621	389
	621	389	621	389

Moderföretaget, Mkr	Verkligt värde		Upplupet anskaffningsvärde	
	2016	2015	2016	2015
Kreditinstitut övriga världen	621	389	621	389
	621	389	621	389

Not 25. Derivat

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Derivatinstrument med positiva värden eller värde noll				
Anskaffningsvärde				
Aktieoptioner	115	354	115	354
Summa anskaffningsvärde	115	354	115	354
Verkligt värde				
Aktieoptioner	46	298	46	298
Valutaterminer	98	74	98	74
Ränteterminer	0	0	0	-
Ränteswappar	10	0	10	-
Aktieterminer	6	0	6	-
Övrigt	1	-	1	-
Summa verkligt värde	161	372	161	372
Derivatinstrument med negativa värden				
Anskaffningsvärde				
Aktieoptioner	-	86	-	86
Summa anskaffningsvärde	-	86	-	86
Verkligt värde				
Aktieoptioner	-	55	-	55
Valutaterminer	35	3	35	3
Ränteterminer	7	15	7	15
Ränteswappar	13	-	13	-
Aktieterminer	1	2	1	2
Övrigt	-	-	-	-
Summa verkligt värde	56	75	56	75

Nominellt belopp/återstående kontraktsenlig löptid, Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Derivat med positiva värden				
Under 1 år				
Aktieoptioner	1	2	1	2
Aktieterminer	10	6	10	6
Ränteterminer	11	5 994	11	5 994
Valutaterminer	94	72	94	72
	117	6 074	117	6 074
1-5 år				
Aktieoptioner	-	1	-	1
Övriga	-	7	-	7
	-	8	-	8

Not 25. Derivat (forts.)

Nominellt belopp/återstående kontraktstid, Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Derivatinstrument med negativa värden				
Under 1 år				
Aktieoptioner	-	2	-	2
Aktieterminer	0	1	0	1
Ränteterminer	7	5 106	7	5 106
Valuteterminer	38	3	38	3
	45	5 112	45	5 112

Under året har avtal ingåtts avseende valuteterminer, ränteterminer, swappar, aktieindexterminer samt aktieindexoptioner. Valutaterminsavtalen har ingåtts med syfte att justera valutarisken i portföljen på ett effektivt sätt. Ränteterminsavtalen har ingåtts med syfte att justera ränteportföljens duration. Syftet med aktieoptionsavtalen har varit att justera aktieexponeringen på ett effektivt sätt.

Beskrivning av kreditrisker

Kreditrisk för derivat avser risken för att motparten ej kan uppfylla sina åtaganden i enlighet med avtalen. För ej standardiserade derivat regleras kreditrisken i ISDA-avtal och CSA-avtal.

Beskrivning av marknadsrisker

Med marknadsrisker för derivat avses risken att marknadsvärdet ändras till följd av ändringar på marknaden av underliggande räntor, aktie- och valutakurser.

Not 26. Upplysning om kvittning

Bolaget har ISDA avtal för OTC derivatavtal. Detta avtal ger parterna en kvittningsrätt av marknadsvärdet på skulder mot marknadsvärdet på fordringarna på motparten i fall av allvarligt betalningsfallissemang. Vidare har bolaget i flera

fall CSA avtal som kräver den ena parten i derivatavtalet ska ställa säkerhet till den andra om marknadsvärdet på en skuldposition överstiger en överenskommen nivå under en överenskommen tidsperiod.

				Relaterade belopp som inte kvittas i balansräkningen			
Koncern 2016, Mkr		Bruttobelopp redovisade finansiella tillgångar	Bruttobelopp av finansiella skulder resp. tillgångar som kvittats i balansräkningen	Nettobelopp av finansiella tillgångar resp. skulder i balansräkningen	Finansiella instrument	Erhållen kontant säkerhet	Nettobelopp
Balanspost	Tillgångar						
Derivat	Derivat (OTC)	115	-	115	-40	-75	0
	Skulder						
Derivat	Derivat (OTC)	46	-	46	-40	-6	-

				Relaterade belopp som inte kvittas i balansräkningen			
Koncern 2015, Mkr		Bruttobelopp redovisade finansiella tillgångar	Bruttobelopp av finansiella skulder resp. tillgångar som kvittats i balansräkningen	Nettobelopp av finansiella tillgångar resp. skulder i balansräkningen	Finansiella instrument	Erhållen kontant säkerhet	Nettobelopp
Balanspost	Tillgångar						
Derivat	Derivat (OTC)	74	-	74	-3	-71	-
	Skulder						
Derivat	Derivat (OTC)	3	-	3	-3	0	-

Not 26. Upplysning om kvittning (forts.)

Moderföretaget 2016, Mkr		Relaterade belopp som inte kvittas i balansräkningen					
		Bruttobelopp redovisade finansiella tillgångar	Bruttobelopp av finansiella skulder resp. tillgångar som kvittats i balansräkningen	Nettobelopp av finansiella tillgångar resp. skulder i balansräkningen	Finansiella instrument	Erhållen konstant säkerhet	Nettobelopp
Balanspost	Tillgångar						
Derivat	Derivat (OTC)	115	-	115	-40	-75	0
	Skulder						
Derivat	Derivat (OTC)	46	-	46	-40	-6	-

Moderföretaget 2015, Mkr		Relaterade belopp som inte kvittas i balansräkningen					
		Bruttobelopp redovisade finansiella tillgångar	Bruttobelopp av finansiella skulder resp. tillgångar som kvittats i balansräkningen	Nettobelopp av finansiella tillgångar resp. skulder i balansräkningen	Finansiella instrument	Erhållen konstant säkerhet	Nettobelopp
Balanspost	Tillgångar						
Derivat	Derivat (OTC)	74	-	74	-3	-71	-
	Skulder						
Derivat	Derivat (OTC)	3	-	3	-3	-	-

Not 27. Övriga finansiella placeringstillgångar

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Bokfört värde	-	-	-	-
Anskaffningsvärde	-	-	-	-
Verkligt värde	-	-	-	-

Jämförelsesiffrorna i denna not har justerats efter en omklassificering mellan övriga finansiella placeringstillgångar och aktier och andelar.

Not 28. Fordringar avseende direkt försäkring

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Försäkringstagare	42	14	12	16
	42	14	12	16

Not 29. Övriga fordringar

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Fordringar på koncernföretag ¹⁾	33	37	50	30
Fordringar på närstående företag	120	42	50	14
Hysesfordringar	1	6	1	6
Sålda ej likviderade aktier, andelar och räntebärande värdepapper	480	132	480	132
Övriga fordringar	315	301	251	214
	949	518	832	396

¹⁾ För koncernen avser dessa fordringar endast fordringar på ej konsoliderade bolag.

Not 30. Finansiella tillgångar och skulder

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument

Finansiella tillgångar/skulder värderade via resultaträkningen										
Koncernen 2016-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Tillgångar										
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	-	2 188	2 188	2 188	-	-	2 188
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	1 436	-	-	1 436	1 436	-	-	-
Aktier och andelar	61 715	-	-	-	-	61 715	61 715	59 414	11	2 290
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	94 906	-	-	-	-	94 906	94 906	94 631	275	-
Lån med säkerhet i fast egendom	-	-	40	-	-	40	40	-	-	-
Övriga lån	-	-	1 405	-	-	1 405	1 405	-	-	-
Utlåning till kreditinstitut	-	-	621	-	-	621	621	-	-	-
Derivat	-	161	-	-	-	161	161	14	155	-
Fondförsäkringstillgångar	40 599	-	-	-	-	40 599	40 599	40 599	-	-
Övriga fordringar	-	-	949	-	-	949	949	-	-	-
Kassa och bank	-	-	-	-	6 199	6 199	6 199	-	-	-
Upplupna ränte- och hyresintäkter	929	7	158	-	-	1 093	1 093	929	7	-
Övr. förutbetalda kostn. och upplupna intäkter	-	-	58	-	-	71	71	-	-	-
Summa finansiella tillgångar	198 149	168	4 667	-	8 387	211 383	211 383	195 587	448	4 478
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>198 149</i>	<i>168</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>198 317</i>	<i>198 317</i>	<i>195 587</i>	<i>448</i>	<i>2 290</i>
Icke finansiella tillgångar	-	-	-	-	-	14 271	14 271	-	-	11 455
Summa tillgångar	198 149	168	4 667	-	8 387	225 654	225 654	195 587	448	15 933
Skulder										
Villkorad återbäring	-	-	-	-	467	467	467	-	467	-
Fondförsäkringsåtaganden	-	-	-	-	40 618	40 618	40 618	-	40 618	-
Depåer från återförsäkrare	-	-	-	-	91	91	91	-	-	-
Skulder till kreditinstitut	-	-	-	-	434	434	434	-	-	-
Derivat	-	56	-	-	-	56	56	8	48	-
Övriga skulder	-	-	-	-	1 445	1 445	1 445	-	-	-
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-	-	-	-	170	170	170	-	-	-
Summa finansiella skulder	-	56	-	-	43 225	43 281	43 281	8	41 133	-
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Icke finansiella skulder	-	-	-	-	-	111 013	111 013	-	-	-
Summa skulder	-	56	-	-	43 225	154 294	154 294	8	41 133	-

Not 30. Finansiella tillgångar och skulder (forts.)

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument

Finansiella tillgångar/skulder värderade via resultaträkningen										
Koncernen 2015-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Tillgångar										
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	388	1 637	2 025	2 025	-	-	2 025
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	1 440	-	-	1 440	1 440	-	-	-
Aktier och andelar	53 557	-	-	-	-	53 557	53 557	51 762	-	1 795
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	93 956	-	-	-	-	93 956	93 956	93 650	306	-
Lån med säkerhet i fast egendom	-	-	40	-	-	40	40	-	-	-
Övriga lån	-	-	1 176	-	-	1 176	1 176	-	-	-
Utlåning till kreditinstitut	-	-	389	-	-	389	389	-	-	-
Derivat	-	372	-	-	-	372	372	-	372	-
Fondförsäkringstillgångar	38 066	-	-	-	-	38 066	38 066	38 066	-	-
Övriga fordringar	-	-	518	-	-	518	518	-	-	-
Kassa och bank	-	-	-	-	5 668	5 668	5 668	-	-	-
Upplupna ränte- och hyresintäkter	1 139	-	154	-	-	1 293	1 293	1 139	-	-
Övr. förutbetalda kostn. och upplupna intäkter	-	-	123	-	-	123	123	-	-	-
Summa finansiella tillgångar	186 718	372	3 840	388	7 305	198 623	198 623	184 617	678	3 820
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>186 718</i>	<i>372</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>187 090</i>	<i>187 090</i>	<i>184 617</i>	<i>678</i>	<i>1 795</i>
Icke finansiella tillgångar	-	-	-	-	-	11 848	11 848	-	-	9 161
Summa tillgångar	186 718	372	3 840	388	7 305	210 471	210 471	184 617	678	12 981
Skulder										
Villkorad återbäring	-	-	-	-	442	442	442	-	442	-
Fondförsäkringsåtaganden	-	-	-	-	38 071	38 071	38 071	-	38 071	-
Depåer från återförsäkrare	-	-	-	-	103	103	103	-	-	-
Skulder till kreditinstitut	-	-	-	-	452	452	452	-	-	-
Derivat	-	75	-	-	-	75	75	17	58	-
Övriga skulder	-	-	-	-	1 200	1 200	1 200	-	-	-
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-	-	-	-	435	435	435	-	-	-
Summa finansiella skulder	-	75	-	-	40 703	40 778	40 778	17	38 571	-
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Icke finansiella skulder	-	-	-	-	-	105 290	105 290	-	-	-
Summa skulder	-	75	-	-	40 703	146 069	146 069	17	38 571	-

Not 30. Finansiella tillgångar och skulder (forts.)

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument

Finansiella tillgångar/skulder värderade via resultaträkningen										
Moderföretaget 2016-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Tillgångar										
Aktier och andelar i koncernföretag	-	-	-	-	5 394	5 394	10 803	-	-	10 803
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag	-	-	784	-	-	784	784	-	-	-
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	-	396	396	603	-	-	603
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	1 436	-	-	1 436	1 436	-	-	-
Aktier och andelar	61 662	-	-	-	-	61 662	61 662	59 361	11	2 290
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	94 831	-	-	-	-	94 831	94 831	94 556	275	-
Lån med säkerhet i fast egendom	-	-	40	-	-	40	40	-	-	-
Övriga lån	-	-	1 405	-	-	1 405	1 405	-	-	-
Utlåning till kreditinstitut	-	-	621	-	-	621	621	-	-	-
Derivat	-	161	-	-	-	161	161	6	155	-
Övriga finansiella placerings-tillgångar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fondförsäkringstillgångar	638	-	-	-	-	638	638	638	-	-
Övriga fordringar	-	-	832	-	-	832	832	-	-	-
Kassa och bank	-	-	-	-	4 745	4 745	4 745	-	-	-
Upplupna ränte- och hyres-intäkter	929	7	158	-	-	1 094	1 094	928	7	-
Övr. förutbetalda kostn. och upplupna intäkter	-	-	7	-	-	7	7	-	-	-
Summa finansiella tillgångar	158 060	168	5 283	-	10 535	174 046	179 662	155 489	448	13 696
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>158 060</i>	<i>168</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>158 228</i>	<i>158 228</i>	<i>155 489</i>	<i>448</i>	<i>2 290</i>
Icke finansiella tillgångar	-	-	-	-	-	5 038	5 038	-	-	4 484
Summa tillgångar	158 060	168	5 283	-	10 535	179 084	184 700	155 489	448	18 180
Skulder										
Villkorad återbäring	-	-	-	-	467	467	467	-	467	-
Fondförsäkringsåtaganden	-	-	-	-	638	638	638	-	638	-
Depåer från återförsäkrare	-	-	-	-	91	91	91	-	-	-
Skulder till kreditinstitut	-	-	-	-	79	79	79	-	-	-
Derivat	-	56	-	-	-	56	56	8	48	-
Övriga skulder	-	-	-	-	1 535	1 535	1 535	-	-	-
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-	-	-	-	80	80	80	-	-	-
Summa finansiella skulder	-	56	-	-	2 890	2 946	2 946	8	1 153	-
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Icke finansiella skulder	-	-	-	-	-	110 661	110 661	-	-	-
Summa skulder	-	56	-	-	2 890	113 607	113 607	8	1 153	-

Not 30. Finansiella tillgångar och skulder (forts.)

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument

Moderföretaget 2015-12-31	Finansiella tillgångar/skulder värderade via resultaträkningen									
	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Tillgångar										
Aktier och andelar i koncernföretag	-	-	-	-	6 009	6 009	10 020	-	-	10 020
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag	-	-	411	-	-	411	411	-	-	-
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	-	384	384	498	-	-	498
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	1 441	-	-	1 441	1 441	-	-	-
Aktier och andelar	53 389	-	-	-	-	53 389	53 389	51 594	-	1 795
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	93 881	-	-	-	-	93 881	93 881	93 575	306	-
Lån med säkerhet i fast egendom	-	-	40	-	-	40	40	-	-	-
Övriga lån	-	-	1 176	-	-	1 176	1 176	-	-	-
Utlåning till kreditinstitut	-	-	389	-	-	389	389	-	-	-
Derivat	-	372	-	-	-	372	372	-	372	-
Fondförsäkringstillgångar	539	-	-	-	-	539	539	539	-	-
Övriga fordringar	-	-	396	-	-	396	396	-	-	-
Kassa och bank	-	-	-	-	4 274	4 274	4 274	-	-	-
Upplupna ränte- och hyresintäkter	1 139	-	153	-	-	1 292	1 292	1 139	-	-
Övr. förutbetalda kostn. och upplupna intäkter	-	-	4	-	-	4	4	-	-	-
Summa finansiella tillgångar	148 948	372	4 010	-	10 667	163 997	168 122	146 847	678	12 313
Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen	148 948	372	-	-	-	149 320	149 320	146 847	678	1 795
Icke finansiella tillgångar	-	-	-	-	-	4 331	4 331	-	-	3 857
Summa tillgångar	148 948	372	4 010	-	10 667	168 328	172 453	146 847	678	16 170
Skulder										
Villkorad återbäring	-	-	-	-	442	442	442	-	442	-
Fondförsäkringsåtaganden	-	-	-	-	539	539	539	-	539	-
Depåer från återförsäkrare	-	-	-	-	103	103	103	-	-	-
Skulder till kreditinstitut	-	-	-	-	97	97	97	-	-	-
Derivat	-	75	-	-	-	75	75	17	58	-
Övriga skulder	-	-	-	-	1 990	1 990	1 990	-	-	-
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-	-	-	-	135	135	135	-	-	-
Summa finansiella skulder	-	75	-	-	3 306	3 381	3 381	17	1 039	-
Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen	-	75	-	-	-	-	-	17	58	-
Icke finansiella skulder	-	-	-	-	-	105 009	105 009	-	-	-
Summa skulder	-	75	-	-	3 306	108 390	108 390	17	1 039	-

Information om finansiella instruments verkliga värden

I ovanstående tabell lämnas upplysningar om hur verkligt värde bestämts för de finansiella instrument som värderas till verkligt värde i balansräkningen. Uppdelning av hur verkligt värde bestämts görs utifrån följande tre nivåer.

- Nivå 1: enligt priser noterade på en aktiv marknad för samma instrument.
- Nivå 2: utifrån direkt eller indirekt observerbar marknadsdata som inte inkluderas i nivå 1.
- Nivå 3: utifrån indata som inte är observerbara på marknaden.

I icke finansiella tillgångar ingår posten byggnader och mark. Dessa placeras i nivå 3.

Under året har överföring av aktier och andelar skett från nivå 1 till nivå 2 till ett värde av 11 Mkr i koncernen och 11 Mkr i moderföretaget. Anledningen är att innehavet inte längre handlas på en aktiv marknad. Inga betydande överföringar har skett till eller från nivå 3 under året.

Information om verkligt värde för finansiella tillgångar och skulder som inte värderas till verkligt värde i balansräkningen

För finansiella tillgångar och skulder som inte värderas till verkligt värde i balansräkningen, såsom utlåning och skulder till kreditinstitut, övriga fordringar, kassa och bank, övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter, övriga skulder och övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter anses det bokförda värdet reflektera det verkliga värdet.

Hur verkligt värde bestäms för aktier och andelar i koncernföretag framgår av not 17.

Finansiella instrument noterade på en aktiv marknad

För finansiella instrument som är noterade på en aktiv marknad bestäms verkligt värde med utgångspunkt från tillgångens noterade köpkurs på balansdagen utan tillägg för transaktionskostnader (t ex courtage) vid anskaffningstillfället. Ett finansiellt instrument betraktas som noterat på en aktiv marknad om noterade priser med lätthet finns tillgängliga på en börs, hos en handlare, mäklare, branschorganisation, företag som tillhandahåller aktuell prisinformation eller tillsynsmyndighet och dessa priser representerar faktiska och regelbundet förekommande marknadstransaktioner på affärsmässiga villkor. Eventuella framtida transaktionskostnader vid en avyttring beaktas inte. Den största delen av företagets finansiella instrument åsätts ett verkligt värde med priser som är noterade på en aktiv marknad.

Finansiella instrument som inte är noterade på en aktiv marknad

Om marknaden för ett finansiellt instrument inte är aktiv, så tar företaget fram det verkliga värdet genom att använda en värderingsteknik. De använda värderingsteknikerna bygger i så hög utsträckning som möjligt på marknadsuppgifter och företagsspecifika uppgifter används i så låg grad som möjligt. Värderingstekniker används för följande klasser av finansiella instrument: derivat, vissa innehav i s.k. alternativa placeringar, fond- i fondbesittning samt onoterade innehav av aktier vilka redovisas i balansposten aktier och andelar.

Aktier och andelar

Aktier och andelar värderas till verkligt värde. Aktier och andelar som är officiellt noterade värderas med hjälp av senaste officiella köpkurs, i lokal valuta.

För innehav i onoterade andelar, främst riskkapitalbolag, ska värderingen i första hand följa IPEVCs principer eller likvärdiga värderingsprinciper och ska i första hand vara baserat på tillgängliga marknadspriser, men även andra värderingsmetoder som t.ex. diskonterat kassaflöde, substansvärdeometoden, nyligen genomförda transaktioner och multipelvärdering används. Generellt gäller att innehaven ska uppvisa verkligt värde med beaktande av försiktighet och konsekvens i värderingen. Värderingen uppdateras då ny värdering erhålls och justeras för eventuella kassaflöden fram till bokslutstillfället.

Verkligt värde för så kallade fond-i-fond ska fastställas utifrån underlag erhållet från extern part utsedd av fond i fondförvaltaren. Det verkliga värdet beräknas genom att de underliggande tillgångarna i respektive fond marknadsvärderas och kurssetts. Värderingen uppdateras då ny värdering erhålls och justeras för eventuella kassaflöden fram till bokslutstillfället.

För aktier som inte är noterade på en aktiv marknad används värderingstekniker för att bestämma det verkliga värdet. Teknikerna som används är främst diskonterade kassaflöden och substansvärdering.

Obligationer och andra räntebärande värdepapper

Obligationer och andra räntebärande värdepapper värderas till verkligt värde. Både svenska och utländska obligationer och andra räntebärande värdepapper med officiell handel marknadsvärderas dagligen med hjälp av senaste officiella köpkurs i lokal valuta.

För instrument utan officiell handel och där tillförlitliga marknadspriser inte finns att tillgå värderas instrumentet med hjälp av allmänt vedertagna värderingsmodeller som innebär att kassaflöden diskonteras till relevant värderingskurva. Obligationer och andra räntebärande värdepapper utan officiell handel marknadsvärderas med hjälp av en yieldkurva baserad på Stibor (för löptider upp till 9 månader) respektive swapräntor (för löptider över 1 år) samt en marknadsmässig justering med en för respektive värdepapper bedömd rimlig creditspread.

Derivat

Derivat värderas till verkligt värde. Börshandlade ränte- och aktieterminer tas upp till det verkliga värdet utifrån senast officiella köp- eller säljkurs. Ränteswappar och swaptions värderas med hjälp av yieldkurvor baserad på köp- och säljkurs samt avseende Swaptions; även volatilitetsytor. OTC-aktieindexoptioner marknadsvärderas med hjälp av Black & Scholes värderingsmodell, med marknadsdata som input. Valutaterminer värderas med hjälp av noterad köpkurs mot kronor för aktuell valuta vid värderingsdagens slut och yieldkurvor för de två valutorna för aktuell löptid. Transaktionskostnader för derivat kostnadsförs.

Not 30. Finansiella tillgångar och skulder (forts.)

Tilläggsinformation avseende innehav inom nivå 3

I tabellen nedan presenteras en avstämning mellan ingående och utgående balans för sådana finansiella instrument som värderats till verkligt värde i balansräkningen med

utgångspunkt från en värderingsteknik som bygger på icke-observerbara marknadsdata (nivå 3).

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument

	Aktier och andelar	Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Placerings-tillgångar för vilka livförst. bär risk	Övriga finansiella placerings-tillgångar
Koncernen 2016, Mkr				
Ingående balans 2016-01-01	1 795	-	-	-
Totalt redovisade vinster och förluster redovisat i årets resultat ¹⁾	112	-	-	-
Anskaffningsvärde förvärv	633	-	-	-
Försäljningslikvid	-251	-	-	-
Förflyttning in till nivå 3	-	-	-	-
Utgående balans 2016-12-31	2 290	-	-	-
Vinster och förluster redovisade i årets resultat för tillgångar som ingår i den utgående balansen 2016-12-31 ¹⁾	112	-	-	-

¹⁾ Redovisas i kapitalavkastning, intäkter och kostnader samt orealiserade vinster och förluster på placeringstillgångar i årets resultat

Koncernen 2015, Mkr				
Ingående balans 2015-01-01	1 448	-	-	-
Totalt redovisade vinster och förluster redovisat i årets resultat ¹⁾	-442	-	-	-
Anskaffningsvärde förvärv	1 147	-	-	-
Försäljningslikvid	-543	-	-	-
Förflyttning in till nivå 3	185	-	-	-
Utgående balans 2015-12-31	1 795	-	-	-
Vinster och förluster redovisade i årets resultat för tillgångar som ingår i den utgående balansen 2015-12-31 ¹⁾	-442	-	-	-

¹⁾ Redovisas i kapitalavkastning, intäkter och kostnader samt orealiserade vinster och förluster på placeringstillgångar i årets resultat

Moderföretaget 2016, Mkr				
Ingående balans 2016-01-01	1 795	-	-	-
Totalt redovisade vinster och förluster redovisat i årets resultat ¹⁾	112	-	-	-
Anskaffningsvärde förvärv	633	-	-	-
Försäljningslikvid	-251	-	-	-
Förflyttning in till nivå 3	-	-	-	-
Utgående balans 2016-12-31	2 290	-	-	-
Vinster och förluster redovisade i årets resultat för tillgångar som ingår i den utgående balansen 2016-12-31 ¹⁾	112	-	-	-

¹⁾ Redovisas i kapitalavkastning, intäkter och kostnader samt orealiserade vinster och förluster på placeringstillgångar i årets resultat

Not 30. Finansiella tillgångar och skulder (forts.)

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument

	Aktier och andelar	Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Placerings-tillgångar för vilka livförst. bär risk	Övriga finansiella placerings-tillgångar
Moderföretaget 2015, Mkr				
Ingående balans 2015-01-01	1 448	-	-	-
Totalt redovisade vinster och förluster redovisat i årets resultat ¹⁾	-442	-	-	-
Anskaffningsvärde förvärv	1 147	-	-	-
Försäljningslikvid	-543	-	-	-
Förflyttning in till nivå 3	185	-	-	-
Utgående balans 2015-12-31	1 795	-	-	-
Vinster och förluster redovisade i årets resultat för tillgångar som ingår i den utgående balansen 2015-12-31 ¹⁾	-442	-	-	-

¹⁾ Redovisas i kapitalavkastning, intäkter och kostnader samt orealiserade vinster och förluster på placeringstillgångar i årets resultat

Värderingstekniker och väsentliga indata för innehav tillhörande nivå 2

Folksam Liv har innehav i valutaterminer, aktieindexoptioner, swappar, kapitalandelsbevis samt aktier vilka hänförs till värderingskategori 2.

Valutaterminer värderas med hjälp av noterad köpkurs mot svenska kronor för aktuell valuta och yieldkurvor för de två valutorna för aktuell löptid.

Aktieindexoptioner värderas med Black & Scholes värderingsmodell, med marknadsdata som input.

Swappar värderas med hjälp av yieldkurvor.

Kapitalandelsbevis/vinstandelsbevis avser lån till alternativa investeringsfonder, värdering baseras på kurser och andelsvärden som erhålls från fondförvaltaren som följer värderingsprinciper enligt årsredovisningslagen (1995:1554). Fonderna offentliggör substansvärdet per andel för kapitalandelsbevisen/vinstandelsbevisen och innehaven är noterade på Nordic Growth Market NGM i Stockholm för NDX-segmentet.

Aktier i nivå 2 är noterade men marknadsplatsen bedöms inte vara aktiva.

Värderingstekniker och väsentliga ej observerbara indata för innehav tillhörande nivå 3

Till nivå 3 hänförs andelar i investeringsfonder, onoterade aktier samt teckningsrätter.

Folksam Livs innehav i investeringsfonder avser private equityfonder, private equityfond-i-fonder, hedgefond-i-fonder samt fastighetsfond-i-fonder. Fonderna värderas med alternativ värderingsmetod för vilka observerbara indata inte finns tillgänglig.

För private equityfonder och private equity-fond-i-fonder baseras värdering på kurser och andelsvärden som erhålls från fondförvaltaren. Värderingen följer IPEVCs principer (International Private Equity and Venture Capital) utfärdade av EVCA (European Venture Capital Association), som är en sammanslutning av riskkapitalföreningar som har gått samman och tagit fram värderingsprinciper för beräkning av verkliga värden. Det verkliga värdet beräknas genom att de underliggande tillgångarna i respektive fond marknadsvärderas och kurssätts. IPEVCs värderingsmetoder inkluderar användning av diskonterat kassaflöde, substansvärdemetoden, nyligen genomförda transaktioner och multipelvärdering, som innebär att jämförelse görs av relativa värden för aktie och/eller företaget s.k. multiplar (nyckeltal).

Värdering av fastighetsfond-i-fond baseras på kurser och andelsvärden som erhålls från fondförvaltaren och följer INREVs principer (Investors in Non-listed Real Estate Vehicles). Det verkliga värdet beräknas genom att de underliggande tillgångarna i respektive fond marknadsvärderas.

Onoterade aktier värderas antingen med hjälp av prognosticerade diskonterade kassaflöden med icke noterad indata som input eller till substansvärdet. Innehav i ekonomiska föreningar värderas till nominellt belopp. Onoterade aktier som anskaffats vid årets slut värderas till anskaffningsvärdet.

Teckningsrätter i nivå 3 är inte noterade på en aktiv marknad.

Osäkerhet föreligger avseende värdering av private equityfonder, private equityfond-i-fonder, hedgefond-i-fonder, fastighetsfond-i-fonder samt onoterade aktier. Det föreligger inte någon aktiv handel och inte heller några noterade marknadsdata och för större delarna av innehaven finns det inte annan observerbar marknadsdata att tillgå för denna typ av tillgångar.

Not 31. Materiella anläggningstillgångar

Byggnader och mark avser koncernens rörelsefastigheter.

Koncernen, Mkr	2016			2015		
	Byggnader och mark	Övriga tillgångar	Totalt	Byggnader och mark	Övriga tillgångar	Totalt
Ackumulerade anskaffningsvärden						
Ingående balans	1 640	92	1 732	1 604	92	1 696
Övriga förvärv / Investeringar	29	-	29	36	-	36
Utgående balans	1 669	92	1 761	1 640	92	1 732
Ackumulerade avskrivningar						
Ingående balans	-172	-92	-264	-141	-90	-231
Årets avskrivningar	-32	-	-32	-31	-2	-33
Utgående balans	-204	-92	-296	-172	-92	-264
Redovisat värde 1 januari	1 468	-	1 468	1 463	2	1 465
Redovisat värde 31 december	1 465	-	1 465	1 468	-	1 468

Följande huvudgrupper av komponenter har identifierats och ligger till grund för avskrivningen på rörelsefastigheter.

Byggnad		Installationer	
Utvändig mark	35 år	Hiss	55 år
Grund	100 år	El	45 år
Stomme	100 år	Luft	45 år
Yttertak	35 år	Rör	60 år
Fasad	30 år		
Stamkomplettering	60 år		
Ytskikt	15 år		

Moderföretaget, Mkr	2016	2015
	Övriga tillgångar	Övriga tillgångar
Ackumulerade anskaffningsvärden		
Ingående balans	92	92
Utgående balans	92	92
Ackumulerade avskrivningar		
Ingående balans	-92	-90
Årets avskrivningar	-	-2
Utgående balans	-92	-92
Redovisat värde 1 januari	-	2
Redovisat värde 31 december	-	-

Not 32. Förutbetalda anskaffningskostnader

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Ingående balans	737	630	21	17
Årets aktivering	123	234	4	16
Årets avskrivning	-123	-127	-10	-12
Utgående balans 31 december	737	737	15	21

Not 33. Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Förutbetalda kostnader	26	19	11	11
Upplupna intäkter	45	104	8	3
	71	123	19	14

Not 34. Eget kapital

För specifikation av Eget kapital hänvisas till Rapport över förändringar i eget kapital för koncernen respektive moderföretaget. Då moderföretaget i koncernen är Folksam Liv som är ett ömsesidigt företag, redovisas viss del av koncernens eget kapital som konsolideringsfond, vilken motsvarar moderföretagets konsolideringsfond.

Not 35. Disposition av företagets vinst eller förlust

Förslag till vinstdisposition

Styrelsen och verkställande direktör föreslår stämman att den för år 2016 redovisade vinsten 8 392 522 591,37 kronor överföres till konsolideringsfonden för respektive försäkringsgren. Av redovisat resultat föreslås uttag ur (-) respektive avsättning till (+) konsolideringsfonden med följande fördelning

Konsolideringsfond, Mkr	
Förmånsbestämd försäkring	1 675
Avgiftsbestämd traditionell försäkring	2 962
Fondförsäkring	0
Tjänsteanknuten sjukförsäkring samt premiebefrielseförsäkring	111
Individuell traditionell livförsäkring	3 000
Ouppsägbar sjuk- och olycksfallsförsäkring samt premiebefrielseförsäkring	51
Gruppliv- och tjänstegrupplivförsäkring	366
Mottagen återförsäkring	1
Sjukdom och olycksfall	226
Årets avsättning/uttag konsolideringsfond	8 393

Not 36. Livförsäkringsavsättning

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Reservbildande sparprodukter				
Ingående balans	95 818	94 678	95 818	94 678
Inbetalda premier	7 376	11 073	7 376	11 073
Utbetalda försäkringsersättningar	-4 594	-4 420	-4 595	-4 420
Intern flytt	14	22	14	22
Riskresultat	-73	-104	-73	-104
Effekt av ändrad diskonteringsränta	5 457	-763	5 457	-763
Värdeförändring på placeringstillgångar	18	16	18	16
Belastning för administrationskostnad	-1 135	-1 091	-1 135	-1 091
Belastning för avkastningsskatt	-173	-133	-173	-133
Effekt av ändrade antaganden	-1 388	-3 496	-1 387	-3 496
Övrigt	-45	36	-45	36
Utgående balans brutto	101 275	95 818	101 275	95 818
Utgående balans netto	101 275	95 818	101 275	95 818
Riskprodukter med premiereserv				
Ingående balans brutto	337	660	337	660
Inbetalda premier	2 233	2 235	2 233	2 235
Premier som förbrukats	-2 245	-2 565	-2 245	-2 565
Övrigt	13	7	13	7
Utgående balans brutto	338	337	338	337
Utgående balans netto	338	337	338	337
Totalt utgående balans netto	101 613	96 155	101 613	96 155

Använda antaganden för beräkning av livförsäkringsavsättning för försäkring med avkastningsgaranti och avtalad förmån

För tjänstepensionsförsäkring tillämpas aktsamma antaganden och för försäkringar som inte klassificeras som tjänstepensionsförsäkringar tillämpas betryggande antaganden.

Diskonteringsränta

Förväntade kassaflöden diskonteras med ett antagande om aktuell ränta (per balansdag). Se not 1 Redovisningsprinciper.

Dödlighet

För huvuddelen av beståndet i gren Folksam gäller att från och med 2013-12-31 tillämpas nya dödlighetsantaganden. Från och med 2015-10-31 tillämpas nya dödlighetsantaganden i gren kooperativ tjänstepension. De nya antagandena motsvarar aktuell erfarenhet inom Folksam Liv, kompletterade med årliga procentuella dödlighetsreduktioner för att uppskatta den framtida dödligheten.

Driftskostnader

För bestånden tillämpas:

- en kostnad som reducerar ränteantagandet,
- en kostnad som är proportionell mot kapitalvärdet på utbetalningarna,
- en kostnad som är proportionell mot inbetald premie.

Driftskostnadsantagandena justerades senast under 2012.

Avkastningsskatt

För att bestämma antagandet om statslåneränta används den statsobligationsränta som har en löptid närmast 10 år. För kapitalförsäkringar gäller att den antagna statslåneräntan ökas med 0,75 procentenheter, dock till minst 1,25 procent. För pensionsförsäkring är motsvarande golv 0,5 procent. För pensionsförsäkring tillämpas skattesatsen 15 procent. För kapitalförsäkringar tillämpas skattesatsen 30 procent.

Optioner

Vid beräkning av livförsäkringsavsättning tillämpas antaganden om försäkringstagarnas utnyttjande av optioner att återköpa, flytta, premieannulera eller ändra utbetalningstiden. De antaganden som tillämpas ska baseras på försäkringstagarnas beteende i Folksam Liv. Antaganden om flytt och återköp justerades 2014-12-31 för gren Folksam och 2015-12-31 för gren kooperativ tjänstepension. Antaganden om premieannullation justerades 2014-12-31 för gren Folksam och 2015-12-31 för gren kooperativ tjänstepension. Dessa antaganden avser enbart annulation av löpande premier, eftersom engångspremier i serie inte ingår i reservberäkningen. Antaganden om ändrad utbetalningstid infördes 2015-12-31 för såväl gren Folksam som gren kooperativ tjänstepension. Förändringen innebär att hänsyn tas till att en andel av försäkringstagarna, vid tidpunkten för utbetalning, förändrar den tidsperiod under vilken pensionen betalas ut.

Not 37. Avsättning för oreglerade skador

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Ingående balans brutto	3 978	3 822	3 922	3 776
Kostnad för skador som inträffat innevarande år	2 761	2 925	2 759	2 921
Utbetalda försäkringsersättningar	-2 125	-2 054	-2 122	-2 052
Inlösta fondvärden för utbetalning	4 098	3 184	-	-
Utbetalningar under året	-4 090	-3 172	-	-
Förändring av förväntad kostnad för skador som inträffat under tidigare år (avvecklingsresultat)	-612	-711	-608	-707
Effekt av ändrade antaganden	28	-9	28	-9
Övrigt	20	-7	20	-7
Utgående balans brutto	4 058	3 978	3 999	3 922
Återförsäkrars andel	-331	-422	-321	-410
Utgående balans netto	3 727	3 556	3 678	3 512

Avsättning för oreglerade skador görs främst för gruppför-
säkning samt sjuk- och premiebefrielseförsäkring.

För tjänstepensionsförsäkring tillämpas aktsamma an-
taganden och för försäkringar som inte klassificeras som
tjänstepensionsförsäkringar tillämpas betryggande anta-
ganden.

Avsättningarna beräknas med vedertagna försäkringsma-
tematiska metoder.

För gruppför- och sjukförsäkring tillämpas främst metoder som baseras
på historik av utbetalda belopp. För individuell sjuk- och
premiebefrielseförsäkring tillämpas olika metoder för oli-

ka delbestånd. Avsättning för oreglerade skador beräknas
med hjälp av historik över kända skador, helårspremier eller
kombinationer av kända skador och helårspremier. Val av
metod styrs bland annat av tillgång till historik.

Beräkning av sjukreserver för kända skador baseras på an-
tagande om sannolikhet för avveckling genom tillfrisknande
och dödsfall.

Avsättningar för återstående skaderegleringskostnader
baseras på tidigare års skaderegleringskostnader och en
uppskattning av den totala mängden skador som återstår
att reglera.

Not 38. Avsättning för återbäring och rabatter

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Ingående balans	4 112	4 186	4 112	4 186
Under perioden reglerad återbäring och rabatt	-489	-497	-489	-497
Årets avsättning för ej förfallen återbäring	440	423	440	423
Utgående balans	4 063	4 112	4 063	4 112

Not 39. Villkorad återbäring

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Ingående balans brutto	442	416	442	416
Inbetalningar	24	42	24	42
Utbetalningar	-13	-14	-13	-14
Värdeförändring på placeringstillgångar	32	23	32	23
Avgifter	-6	-6	-6	-6
Avkastningsskatt	-1	-1	-1	-1
Riskresultat	0	0	0	0
Intern flytt	-11	-18	-11	-18
Utgående balans brutto	467	442	467	442
Utgående balans netto	467	442	467	442

Not 40. Fondförsäkringsåtaganden

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Ingående balans brutto	38 071	34 252	539	472
Inbetalningar	4 311	5 980	83	78
Utbetalningar	-1 677	-1 694	-31	-22
Återköp	-2 323	-1 476	-	-
Värdeförändring på placeringstillgångar	2 653	1 428	54	20
Avgifter	-310	-307	-4	-4
Avkastningsskatt	-100	-98	0	-1
Riskresultat	-3	-7	0	0
Intern flytt	-3	-4	-3	-4
Övrigt	0	-3	-	-
Utgående balans brutto	40 618	38 071	638	539
Utgående balans netto	40 618	38 071	638	539

Not 41. Pensioner och liknande förpliktelser

Koncernen, Mkr	2016	2015
Pensionsförpliktelser		
Nuvärde av helt eller delvis fonderade förpliktelser	1 198	1 164
Nuvärde av helt eller delvis ofonderade pensionsförpliktelser	16	26
Totalt nuvärde av förmånsbestämda förpliktelser	1 214	1 190
Verkligt värde på förvaltningstillgångar	1 138	1 105
Netto redovisat avseende förmånsbestämda planer i balansräkningen	75	85
Nettobeloppet för förmånsbestämda planer redovisas i följande poster i balansräkningen		
Avsättningar till pensioner	75	85
Nettobeloppet i balansräkningen	75	85
Översikt förmånsbestämda planer		
Förändring av nuvärdet för fonderade förpliktelser		
Förpliktelser för förmånsbestämda planer per den 1 januari	1 164	1 038
Utbetalda ersättningar	-48	-47
Kostnader för tjänstgöring innevarande period	28	31
Räntekostnad	33	26
Omvärderingar:		
Aktuariella vinster och förluster avseende ändrade finansiella antaganden	36	-100
Fordran	-14	217
Förpliktelser för förmånsbestämda planer per den 31 december	1 198	1 164
Förändring av nuvärdet för ofonderade pensionsförpliktelser		
Förpliktelser för förmånsbestämda planer per den 1 januari	26	35
Kostnader för tjänstgöring innevarande period	1	1
Räntekostnad	1	1
Aktuariella vinster och förluster	-12	-11
Skuld	0	-1
Förpliktelser för förmånsbestämda planer per den 31 december	16	26
Nuvärdet av förpliktelse fördelar sig på planerna / medlemmar enligt följande		
Aktiva medlemmar	27%	29%
Fribrevsinnehavare	40%	37%
Pensionärer	33%	34%

Not 41. Pensioner och liknande förpliktelser (forts.)

Koncernen, Mkr	2016	2015
Förändringar av förvaltningstillgångarnas verkliga värde		
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde per den 1 januari	1 105	872
Avgifter från arbetsgivaren	27	49
Utbetalda ersättningar	-48	-47
Ränteintäkt redovisad i resultatet	30	22
Avkastning på förvaltningstillgångar exklusive ränteintäkt	37	27
Fordran (+) / skuld (-) mellan Folksamkoncerner	-13	182
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde per den 31 december	1 138	1 105

	2016	%	2015	%
Förvaltningstillgångarna består av följande				
Eget kapitalinstrument	341	30%	331	30%
Skuldinstrument	672	59%	664	60%
Fastigheter	125	11%	110	10%
	1 138	100%	1 105	100%
Skuldinstrument				
Bostadsobligationer	422	37%	376	34%
Statsobligationer	148	13%	155	14%
Realränteobligationer	91	8%	111	10%
Kassa	11	1%	22	2%
	672	59%	664	60%
varav				
Noterade innehav	672		664	
Onoterade innehav	-		-	
Eget kapitalinstrument				
Sverige	125	11%	133	12%
Nordamerika	102	9%	99	9%
Europa exkl. Sverige	57	5%	55	5%
Japan	23	2%	22	2%
Asien exkl. Japan	11	1%	11	1%
Utvecklingsmarknader	23	2%	11	1%
	341	30%	331	30%
varav				
Noterade innehav	339		331	
Onoterade innehav	2		0	

Fastigheter

Fastigheter utgör 11% (10%) av förvaltningstillgångarnas värde. Alla fastigheter är belägna i Sverige.

Pensionsstiftelsens tillgångar utgör förvaltningstillgångar för pensioner och värderas till marknadsvärde. Pensionsstiftelsen investerar på sådant sätt att likviditeten för pensionsstiftelsen är säkrad. Investeringstiden är långsiktig och ska täcka öknings av pensionsförpliktelser. Den genomsnittliga löptiden på pensionsförpliktelserna uppgår till cirka 17 år.

I Konsumentkooperationens pensionsstiftelse finns tre portföljer med olika risknivåer, en låg, en mellan och en hög risknivå.

I förvaltningen av Folksams tillgångar i pensionsstiftelsen har Folksam valt en fördelning av portföljen där tillgångsfördelningen är cirka 60 procent skuldinstrument, cirka 32 procent eget kapitalinstrument och cirka 8 procent fastigheter.

Investeringsplaner beslutas av styrelsen för pensionsstiftelsen och en gång per år görs en översyn av strategierna och tillgångsfördelningen.

Not 41. Pensioner och liknande förpliktelser (forts.)

Koncernen		
Kostnad redovisad i årets resultat	2016	2015
Kostnader avseende tjänstgöring innevarande period	29	32
Netto ränteintäkt / räntekostnad	4	5
Nettokostnad (+) / Intäkt (-) i årets resultat	33	37
Kostnaden redovisas i följande rader ingående i årets resultat		
Administrationskostnader	29	32
Kapitalavkastning intäkter	-30	-22
Kapitalavkastning kostnader	34	27
	33	37
Verklig avkastning på förvaltningstillgångar	67	49
Kostnad redovisad i övrigt totalresultat		
Aktuariella vinster (-) och förluster (+)	-36	-143
Skillnad mellan faktisk avkastning och avkastning enligt diskonteringsränta på förvaltningstillgångarna	37	-26
Netto redovisat i övrigt totalresultat	1	-169
Antaganden för förmånsbestämda förpliktelser	2016	2015
Diskonteringsränta	2,77%	2,90%
Förväntad avkastning på förvaltningstillgångar	2,77%	2,90%
Framtida löneökning	3,25%	3,26%
Framtida ökning av inkomstbasbelopp	3,25%	3,26%
Framtida ökning av pensioner (inflation)	1,75%	1,76%
Avgångsintensitet	5,00%	5,00%
Livslängdsantaganden	FFFS 2007:31	FFFS 2007:31

Livslängd

Antagandena om livslängd följer Finansinspektionens tryg-gandegrunder (generationsdödlighet). Tabellen nedan visar förväntad återstående livslängd för män och kvinnor i olika åldrar. Samma antaganden om livslängd används för Folksamns samtliga pensionsplaner.

Förväntad återstående livslängd	Ålder	Man	Kvinna
	30	56	57
	50	34	37
	70	15	18

Aktuariella antaganden

Den aktuariella beräkningen av pensionsförpliktelser och pensionskostnader baseras på följande antaganden.

Diskonteringsränta

För att bestämma diskonteringsräntan använder Folksam den marknadsmässiga avkastningen på balansdagen som erhålles på svenska bostadsobligationer med en löptid som motsvarar längden på pensionsförpliktelserna.

Förväntad avkastning på förvaltningstillgångar

Förväntad avkastning på förvaltningstillgångar beräknas baserat på den marknadsmässiga avkastningen på balansdagen som erhålles på svenska bostadsobligationer med en löptid som motsvarar längden på pensionsförpliktelserna.

Framtida löneökning

Framtida löneökning avspeglar förväntade framtida procentuella löneökningar som en sammansatt effekt av inflation, tjänsteålder och befordran.

Inflation

Beträffande inflationsantagande har Folksam valt att följa Riksbankens uppsatta inflationsmål som utgångspunkt vid beräkningarna.

Framtida ökning av pensioner

Inflationsantaganden används för uppräknig av framtida ökning av pensioner.

Inkomstbasbeloppet

Inkomstbasbeloppet fastställs årligen av regeringen och används bland annat för att bestämma taket i pensionsgrundande lön i det allmänna pensionssystemet.

Not 41. Pensioner och liknande förpliktelser (forts.)

Känslighetsanalys		
Koncernen, Mkr	Ökning	Minskning
Diskonteringsränta 1 % förändring på pensionsskuld	-177	228
Framtida löneökning 1 % förändring på pensionsskuld	46	-40

Känslighetsanalyserna baseras på en förändring i ett antagande medan det andra antagandet är konstant.

Finansiering

Koncernen uppskattar att 25 (45) mkr blir betalda under 2017 till fonderade och ofonderade förmånsbestämda planer.

Aktuariella beräkningar görs för Folksam Liv- och Folksam Sak-koncernerna på förmånsbestämda pensionsavsättningar enligt IAS 19. Beräkningarna görs per pensionsplan och arbetsgivare.

KTP planen, som är den största pensionsplanen inom Folksam, är tryggad i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse. Folksam Sak har betalningsansvaret för pensionsplanen för samtliga anställda inom Folksam.

Inom Folksam fördelas kostnader och åtaganden inom respektive koncern enligt en fördelningsnyckel baserad på lönesummor för respektive företag som ingår i Folksam Liv- och Folksam Sak-koncernerna. Detta görs för att återspegla

en så korrekt bild som möjligt av kostnader och åtaganden inom koncernerna.

Lönesummorna varierar mellan åren varför den procentuella fördelningen av pensionsavsättningen ändras mellan Folksam Liv- och Folksam Sak-koncernerna. Detta ger en effekt att UB värdet från året innan inte kommer att stämma överens med IB värdet för det aktuella året vilket ger upphov till en fordran/skuld mellan Folksam Liv- och Folksam Sak-koncernerna. Denna effekt behandlas som en justering mellan koncernerna i koncernredovisningen som förändras när den procentuella fördelningen av lönesummor i företagen inom koncernerna ändras.

Moderföretaget, Mkr	2016	2015
Ingående balans	18	25
Kostnader för tjänstgöring innevarande period	1	1
Räntekostnad	1	1
Aktuariella vinster och förluster	-9	-8
Övriga förändringar	0	-1
Utgående balans	11	18
Antaganden för förmånsbestämda förpliktelser		
Diskonteringsränta	2,77%	2,90%
Framtida löneökning	3,25%	3,26%
Framtida ökning av inkomstbasbelopp	3,25%	3,26%
Framtida ökning av pensioner (inflation)	1,75%	1,76%
Avgångsintensitet	5,00%	5,00%
Livslängdsantaganden	FFFS 2007:31	FFFS 2007:31

Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser i moderföretaget avser ej tryggade förpliktelser enligt kollektivavtal. Anställda födda 1955 eller tidigare och som var anställda den 1 juni 2006 har rätt att gå i pension vid 62 års ålder, för övriga anställda gäller 65 år. Den som har möjlighet att gå vid 62 års ålder kan maximalt få en ersättningsnivå motsvarande cirka 65 procent av pensionsmedförande lön fram till 65 års ålder.

När den anställde väljer att gå i pension vid 62 års ålder gör Folksam en kompletterande premieinbetalning för att täcka pensionsförmånen fram till 65 års ålder. Beräkning av avsättning för pensioner och liknande förpliktelser har gjorts med antagande om att cirka 50 procent utnyttjar möjligheten till förtida pensionsavgång.

Ytterligare information om pensionsåtaganden lämnas i not Medeltal anställda samt löner och ersättningar.

Not 42. Avsättning för skatter

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Uppskjutna skattefordringar och skulder				
Byggnader och mark	55	82	55	82
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	64	49	64	49
Aktier och andelar	537	460	537	460
Övriga finansiella placeringstillgångar	-	0	-	0
Derivat	0	1	0	1
Avs för pensionsförpliktelser utanför tryggandelag	0	3	0	-1
Avsättning för skatter i obeskattade reserver	196	280	-	-
Summa uppskjutna skattefordringar och uppskjutna skatteskulder, netto	852	875	656	591

Samtliga förändringar mellan åren i posten uppskjuten skatt har redovisats som uppskjuten skattekostnad/skatteintäkt i resultaträkningen.

Not 43. Skulder avseende direkt försäkring

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Försäkringstagare	10	0	0	0
	10	0	0	0

Not 44. Skulder till kreditinstitut

Koncernen, Mkr	Verkligt värde		Upplupet anskaffningsvärde	
	2016	2015	2016	2015
Kreditinstitut Sverige	397	355	397	355
Kreditinstitut inom EU	11	-	11	-
Kreditinstitut övriga världen	26	97	26	97
	434	452	434	452
Moderföretaget, Mkr	2016	2015	2016	2015
Kreditinstitut Sverige	42	-	42	-
Kreditinstitut inom EU	11	-	11	-
Kreditinstitut övriga världen	26	97	26	97
	79	97	79	97

Not 45. Övriga skulder

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Skulder till koncernföretag ¹⁾	12	3	290	1 045
Skulder till närstående företag	567	549	551	542
Leverantörsskulder	24	15	20	15
Köpta ej likviderade aktier, andelar och räntebärande värdepapper	425	146	425	146
Övrigt	418	487	250	242
	1 446	1 200	1 535	1 990

¹⁾ För koncernen avser dessa skulder endast fordringar på ej konsoliderade bolag.

Not 46. Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Upplupna kostnader	210	229	135	135
Förutbetalda intäkter	215	206	185	202
	425	435	320	337

Not 47. Förväntade återvinningstidpunkter för tillgångar och skulder

Koncernen 2016, Mkr	Högst 1 år	Längre än 1 år	Totalt
Tillgångar			
Immateriella tillgångar	6	19	26
Förvaltningsfastigheter	-	11 455	11 455
Aktier och andelar i intresseföretag	-	2 188	2 188
Räntebärande värdepapper emitterade av och lån till intresseföretag	-	1 436	1 436
Aktier och andelar	55	61 660	61 715
Obligationer och räntebärande värdepapper	975	93 931	94 906
Lån med säkerhet i fast egendom	-	40	40
Övriga lån	-	1 405	1 405
Utlåning till kreditinstitut	621	-	621
Derivat	161	-	161
Placeringsstillgångar för vilka livförsäkringstagare bär placeringsrisk	2 171	38 428	40 599
Återförsäkrares andel av Försäkringstekniska avsättningar			
Avsättning för oreglerade skador	1	330	331
Fordringar avseende direkt försäkring	42	-	42
Fordringar avseende återförsäkring	6	-	6
Aktuell skattefordran	207	-	207
Uppskjuten skattefordran	-	2	2
Övriga fordringar	949	-	949
Materiella tillgångar	-	1 465	1 465
Likvida medel	6 199	-	6 199
Upplupna ränte- och hyresintäkter	1 093	-	1 093
Förutbetalda anskaffningskostnader	118	619	737
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	71	-	71
Summa tillgångar	12 675	212 978	225 654

Koncernen 2016, Mkr	Högst 1 år	Längre än 1 år	Totalt
Skulder och avsättningar			
Försäkringstekniska avsättningar (före avgiven återförsäkring)	8 398	101 337	109 735
Försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär placeringsrisk			
Villkorad återbäring	467	-	467
Fondförsäkringsåtaganden	2 183	38 436	40 618
Avsättningar för andra risker och kostnader	8	1 004	1 012
Depåer från återförsäkrare	91	-	91
Skulder avseende direkt försäkring	10	-	10
Skulder till kreditinstitut	79	355	434
Derivat	56	-	56
Övriga skulder	1 445	-	1 445
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	425	-	425
Summa skulder och avsättningar	13 162	141 132	154 293

Not 47. Förväntade återvinningstidpunkter för tillgångar och skulder (forts.)

Moderföretaget 2016, Mkr	Högst 1 år	Längre än 1 år	Totalt
Tillgångar			
Byggnader och mark	-	4 484	4 484
Aktier och andelar i koncernföretag	-	5 394	5 394
Räntebärande värdepapper emitterade av och lån till koncernföretag	-	784	784
Aktier och andelar i intresseföretag	-	396	396
Räntebärande lån emitterade av och lån till intresseföretag	-	1 436	1 436
Aktier och andelar	2	61 660	61 662
Obligationer och räntebärande värdepapper	900	93 931	94 831
Lån med säkerhet i fast egendom	-	40	40
Övriga lån	-	1 405	1 405
Utlåning till kreditinstitut	621	-	621
Derivat	161	-	161
Placeringsstillgångar för vilka livförsäkringstagare bär placeringsrisk	638	-	638
Återförsäkrarens andel av försäkringstekniska avsättningar			
Avsättning för oreglerade skador	-	321	321
Fordringar avseende direkt försäkring	12	-	12
Fordringar avseende återförsäkring	8	-	8
Aktuell skattefordran	186	-	186
Övriga fordringar	832	-	832
Kassa och bank	4 745	-	4 745
Upplupna ränte- och hyresintäkter	1 094	-	1 094
Förutbetalda anskaffningskostnader	7	8	15
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	19	0	19
Summa tillgångar	9 225	169 859	179 084

Moderföretaget 2016, Mkr	Högst 1 år	Längre än 1 år	Totalt
Skulder			
Försäkringstekniska avsättningar (före avgiven återförsäkring)	8 348	101 327	109 675
Försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär placeringsrisk			
Villkorad återbäring	467	-	467
Fondförsäkringsåtaganden	638	-	638
Avsättning för andra risker och kostnader	7	740	747
Depåer från återförsäkrare	91	-	91
Skulder till kreditinstitut	79	-	79
Derivat	56	-	56
Övriga skulder	1 534	-	1 534
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	320	-	320
Summa skulder och avsättningar	11 540	102 067	113 607

Not 48. Ställda säkerheter

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Övriga ställda säkerheter (bokfört värde)				
För försäkringstagarnas räkning registerförda tillgångar				
Förvaltningsfastigheter	11 455	9 162	-	-
Byggnader och mark	-	-	4 484	3 857
Aktier och andelar i koncernföretag	-	-	2 989	5 402
Aktier och andelar i intresseföretag	1 504	1 311	-	-
Aktier och andelar	60 892	50 885	60 892	50 885
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	94 437	93 146	94 386	93 121
Övriga lån	1 264	519	1 264	519
Derivat	71	91	71	91
Kassa och bank	3 969	4 158	3 359	3 670
Upplupna räntor och hyresintäkter	937	1 138	937	1 138
Placeringsstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken	40 599	38 066	638	539
Materiella tillgångar	1 465	1 468	-	-
	216 593	199 944	169 020	159 222
För andras räkning pantsatta tillgångar				
Aktier i intresseföretag	91	74	91	74
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	284	278	283	278
Likvida medel	621	390	621	390
Totalt ställda säkerheter	217 589	200 686	170 015	159 964

Säkerheter har ställts i enlighet med clearing-institutens angivna marginalsäkerhetskrav.

Ställda säkerheter

I händelse av obestånd har försäkringstagarna förmånsrätt i de registerförda tillgångarna. Folksam Liv har rätt att föra tillgångar in och ut ur registret så länge som tillgångarna enligt Försäkringsrörelselagen överstiger de åtaganden som bolaget har mot försäkringstagarna.

För andras räkning pantsatta tillgångar avser obligationer och/eller likvida medel pantsatta för positioner i börshandlade derivat. Pantsättning är ett krav från clearinginstitutet och således en förutsättning för handel.

För andras räkning pantsatta tillgångar avser också likvida medel pantsatta för positioner i OTC-derivat. Pantsättningen avser reglering av realiserat resultat och regleras via med motparterna ingångna ISDA-avtal.

I posten ingår också lämnad pant för aktier i intressebolag där Folksam Liv enligt aktieägaravtal pantsatt sina aktier till förmån för övriga delägare. Panten får endast disponeras för att tillvarata avtalsparternas rättigheter enligt aktieägaravtalet.

Not 49. Eventualförpliktelser

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Solidariskt betalningsansvar för skulder i handelsbolag	637	419	637	419
Övriga eventualförpliktelser	213	229	213	229
	850	648	850	648
Varav till förmån för koncern-/intresseföretag	637	419	637	419

Not 50. Ekonomiska arrangemang som inte redovisas i balansräkningen

Mkr	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Redovisade åtagande för avtalat men ännu ej investerat riskkapital	1 489	1 346	1 489	1 346
Redovisat åtagande för avtalat men ännu ej utbetalat lån till intresseföretag	16	71	16	71
Hyresåtagande	-	44	-	44
	1 505	1 461	1 505	1 461

För upplysningar om operationella leasingavtal se not 9 Driftskostnader.

Not 51. Upplysningar om närstående

Närstående parter

Denna not innehåller en beskrivning av väsentliga relationer mellan Folksam Liv och närstående bolag i Folksam (Folksam Sak-koncernen respektive Folksam Liv-koncernen, inklusive KPA Pension) samt övriga närstående parter. Samtliga bolag i Folksam definieras som närstående.

Övriga närstående parter utgörs av nyckelpersoner, nyckelpersoners nära familjemedlemmar (enligt definitionen i IAS 24) samt bolag som står under bestämmande eller betydande inflytande av nyckelpersoner eller deras nära familjemedlemmar. Med bolag avses alla typer av företag och organisationer förutom företag i Folksam och företag/organisationer med inflytande i Folksam genom styrelse-representation. Nyckelpersoner överensstämmer med de ledande befattningshavare för vilka upplysning lämnas avseende "Ersättning och förmåner till ledande befattningshavare" i not 52. Det förekommer inga transaktioner med övriga närstående parter utöver normala kundtransaktioner på marknadsmässiga villkor.

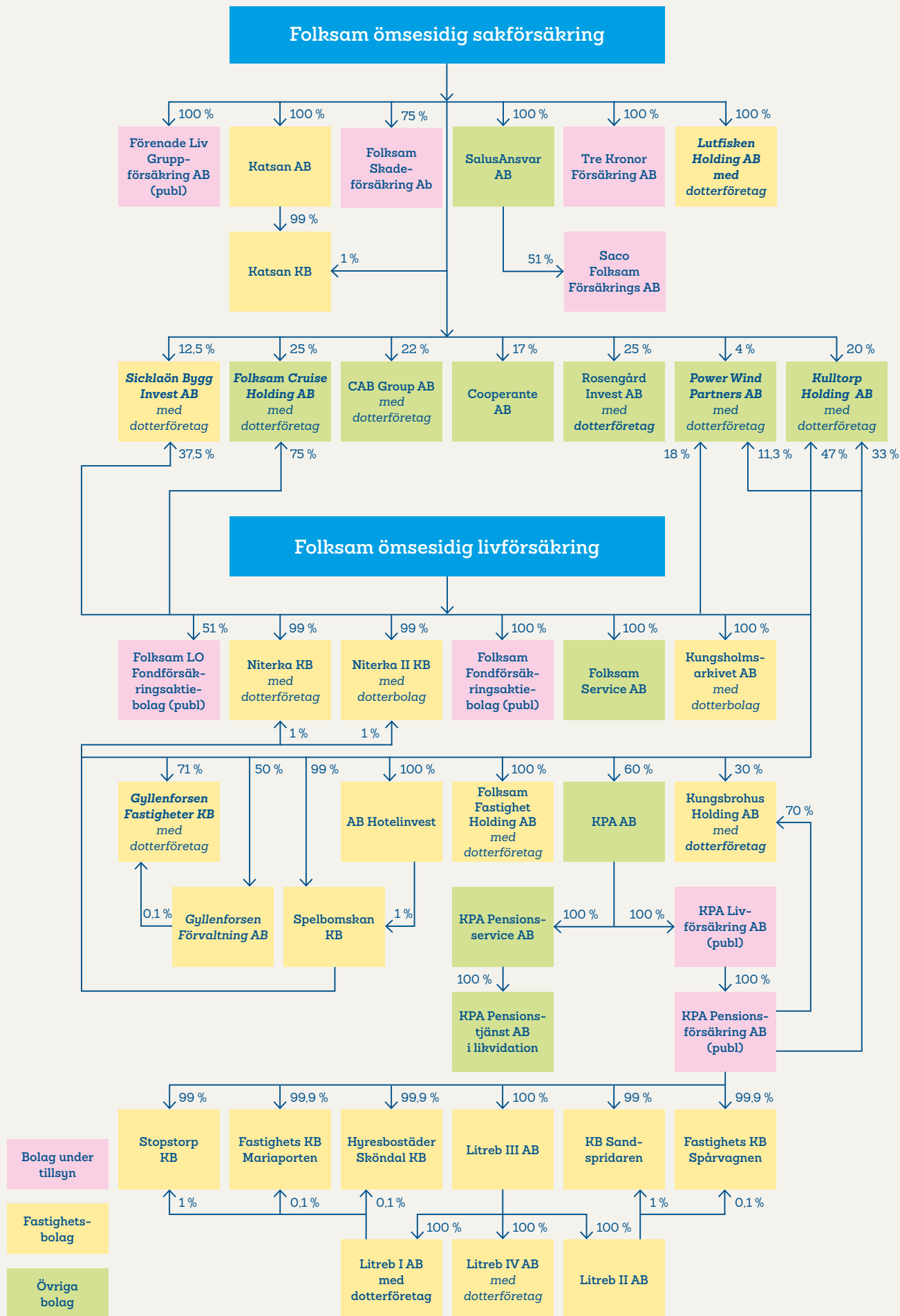
Som närstående parter räknas inte de organisationer som har styrelserepresentation i bolag i Folksam. Dessa agerar inte i direkt eget intresse utan representerar försäkringstarna.

Bolagen i Folksam

Folksam består av två koncerner, Folksam Sak-koncernen och Folksam Liv-koncernen. Se bild nedan över legal struktur.

Folksam Liv är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar de helägda dotterföretagen AB Hotelinvest, Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ), Folksam Service AB, Folksam Fastighet Holding AB och Kungsholmsarkivet AB. I koncernen ingår även 99 procent ägande i kommanditbolagen Spelbomskan KB, Niterka KB och Niterka II KB samt den delägda underkoncernen KPA Pension (60 procent). Folksam Liv äger även 51 procent i Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ), 71 procent i Gyllenforsen Fastigheter KB, 50 procent i Gyllenforsen Förvaltning AB, 75 procent i Folksam Cruise Holding AB, 47 procent i Kulltorp Holding AB, 30 procent i Kungsbrohus Holding AB, 37,5 procent i Sicklaön Bygg Invest AB samt 18 procent i Power Wind Partners AB.

Upplysningar om hur närstående-transaktioner ingås och följs upp

Varje år beslutar styrelsen om en verksamhetsplan som bland annat beskriver ekonomiska mål och nyttjandet av gemensamma resurser. Vd ska regelbundet under året informera styrelsen om prognos och utfall av verksamhetsplan. Principiella avvikelser från beslutad verksamhetsplan ska godkännas av styrelsen. I samband med årsbokslutet ska den slutliga fördelningen av kostnader mellan bolagen beslutas av styrelsen.

Kostnadsfördelning

Varje bolag, verksamhetsområde och produkt ska bära sina direkta och/eller indirekt hänförliga kostnader. Driftskostnader fördelas så långt som möjligt efter faktiskt nyttjande

på bolag och produkt. Exempel på sådana kostnader är datorutrustning, lokaler och telefoni. För övriga kostnader görs en bedömning av faktiskt nyttjande, utifrån bland annat tidsredovisning, antal transaktioner eller antal försäkringar kopplade till kostnaden. Exempel på sådana kostnader är utnyttjande av vissa stödenheter och marknadsföring.

Överenskommelser

Den kostnadsfördelning som överenskommit på övergripande nivå operationaliseras genom att interna överenskommelser upprättas mellan kostnadsställen/bolag som interndeberas. Överenskommelserna dokumenteras och innehåller uppgifter om hur uppföljning och kontroll ska utföras.

Närstående-transaktioner

Följande transaktioner har skett mellan moderföretaget Folksam ömsesidig livförsäkring och närstående parter inom Folksam Liv koncernen, tkr	Erlagd ersättning		Erhållen ersättning	
	2016	2015	2016	2015
KPA AB				
Administrativt stöd	2 316	1 840	4 335	2 543
Försäkringsrörelsen	849	922	27 582	26 562
IT	4	731	52 931	51 154
KPA Pensionsförsäkring AB (publ)				
Kapitalförvaltning	-	-	83 174	82 280
Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ)				
Administrativt stöd	1 111	1 994	3 770	3 987
Försäkringsrörelsen	-	-	62 208	63 895
IT	-	-	56 384	57 714
KPA Livförsäkring AB (publ)				
Kapitalförvaltning	-	-	6 101	5 786
Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ)				
Administrativt stöd	-	-	587	2 400
Försäkringsrörelsen	-	2	1 528	145
IT	-	-	18 550	24 507
Folksam Service AB				
Administrativt stöd	-	-	128	178
Försäkringsrörelsen	-	2	8 716	5 372
KPA Pensionstjänst AB				
IT	-	-	-	208
Totalt	4 280	5 489	325 995	326 730

2016 och 2015 har redovisats enligt en annan princip jämfört med årsredovisningen 2015.

Närståendetransaktioner (forts.)

Följande transaktioner har skett mellan Folksam ömsesidig livförsäkring och närstående parter inom Folksam Sak koncernen, tkr	Erlagd ersättning		Erhållen ersättning	
	2016	2015	2016	2015
Folksam ömsesidig sakförsäkring				
Administrativt stöd	200 418	213 065	5 870	31 665
Försäkringsrörelsen	132 853	138 139	9 990	12 776
IT	297 679	312 417	140 874	134 168
Kapitalförvaltning	47 385	90 046	-	40 253
Tre Kronor Försäkring AB				
Administrativt stöd	134	82	-	-
Försäkringsrörelsen	-	-	0	-
Förenade Liv Grupp-försäkring AB (publ)				
Administrativt stöd	-	-	20	16
Försäkringsrörelsen	-	1 525	3 382	3 822
Kapitalförvaltning	-	-	4 332	3 760
SalusAnsvar AB				
Administrativt stöd	-	184	-	-
Försäkringsrörelsen	-	748	-	-
Saco Folksam Försäkrings AB				
Administrativt stöd	-	-	-	21
Totalt	678 469	756 206	164 469	226 480

Följande transaktioner har skett mellan Folksam ömsesidig livförsäkring och övriga närstående parter, tkr	2016	2015	2016	2015
Konsumentkooperationens pensionsstiftelse				
Administrativt stöd	-	-	-	49
IT	-	-	-	137
Kapitalförvaltning	2 700	-	-	16 896
Totalt	2 700	-	-	17 082
Totalt erlagda/erhållna ersättningar	685 449	761 696	490 464	570 292

Försäkringsrörelsen består av kostnader för bland annat distribution, skadehantering, kundservice, försäkringsadministration och den gemensamma marknadsorganisationen. Med kapitalförvaltning avses kapitalförvaltningskostnaderna. Bland IT-transaktionerna ingår bland annat datautrust-

ning, drift och utveckling av system, trycksaker samt telefoni. Administrativt stöd avser kostnader inom övriga centrala enheter, exempelvis kostnader för hyra, personalkostnader, kommunikation, redovisning, revision och marknadsföring.

Utgående balanser vid årets slut, Mkr	Fordringar		Skulder	
	2016	2015	2016	2015
Dotterföretag				
Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ)	-	-	288 462	242 929
Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ)	-	-	1 657	2 435
Folksam Liv Fastighets AB i likvidation	-	-	-	794 810
KPA AB	-	-	252	4 201
KPA Pensionsförsäkring AB (publ)	23 632	-	-	3
KPA Pensionsservice AB	25 224	30 130	-	-
Folksam Service AB	1 252	-	-	848
AB Hotelinvest	-	-	30	30
Övriga företag inom Folksam Sak-koncernen				
Folksam ömsesidig sakförsäkring	-	13 791	501 188	531 915
Tre Kronor Försäkring AB	-	-	74	13
Förenade Liv Grupp-försäkring AB (publ)	-	-	650	10 418
Folksam Skadeförsäkring Ab	243	25	-	-
Övriga företag				
Konsumentkooperationens pensionsstiftelse	-	283	-	80
Totalt	50 351	44 229	792 313	1 587 683

Internränta

Internränta betalas för fordringar och skulder mellan bolag inom Folksam. Räntan är STIBOR 1 vecka. I Folksam Liv uppgick internräntan 2016 till en intäkt om 2,3 (1,8) miljoner kronor.

Lån

Folksam Liv har lämnat lån till dotter- och intresseföretag i samband med fastighets- och företagsförvärv om totalt 2 220 (1 851) miljoner kronor. Lånefordringarna uppgår till: Niterka KB 144 (144) miljoner kronor, Folksam Fastighet Holding AB 177 (177) miljoner kronor, Spelbomskan KB 90 (90) miljoner kronor, Kungsholmsarkivet AB 252 miljoner kronor, Lysbomben Arkivet AB 121 miljoner kronor, Folksam Cruise Holding AB 383 (359) miljoner kronor, Kulltorp Holding AB 51 (51) miljoner kronor, Kungsbrohus Holding AB 449 (449) miljoner kronor, Sicklaön Bygg Invest AB 521 (503) miljoner kronor samt Power Wind Partners AB 31 (78) miljoner kronor. Intäktsräntan på dessa lån uppgick till 73 (56) miljoner kronor. Lånen redovisas under balansposterna Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till koncernföretag samt Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till intresseföretag.

Garantier/eventualförpliktelser

Solidariskt betalningsansvar för handelsbolagets skulder redovisas bland ansvarsförbindelser med 637 (419) miljoner kronor. Avtal har upprättats mellan Folksam Liv och Folksam Sak gällande fördelning av ansvar för borgensförpliktelse till

förmån för intresseföretag samt övriga eventalförpliktelser, uppgående till totalt 304 (306) miljoner kronor.

Återförsäkring

Återförsäkring för bolagen inom Folksam sker huvudsakligen gentemot extern part. Folksam Liv har mottagit intern återförsäkring genom att Folksam Fondförsäkringsaktiebolag har återförsäkrat sig hos Folksam ömsesidig livförsäkring med en premievolyum uppgående till 5 (6) miljoner kronor. Vidare har Folksam Liv mottagit återförsäkring från Förenade Liv med en premievolyum om 0,2 (0,2) miljoner kronor.

Aktieägartillskott

Under 2016 har Folksam Liv lämnat aktieägartillskott till Kungsholmsarkivet AB om 160 miljoner kronor.

Utdelningar

Folksam Liv har erhållit en utdelning om 142 (142) miljoner kronor från Gyllenforsen Fastigheter KB.

Övrigt

Folksam Liv har från 2007-04-01 tagit ansvar för KPA AB:s och KPA Livförsäkring AB:s förpliktelser enligt hyresavtal för fastigheten Skvalberget 33. Hyresavtalet har förnyats och ny hyresperiod löper från 31 december 2017 till 31 december 2022. Folksam Liv har hyrt ut lokalerna i tredje hand och dessa hyreskontrakt löper också till och med 31 december 2022.

Not 52. Medeltal anställda samt löner och ersättningar

Medeltal anställda i Sverige ¹⁾	Moderföretag		Dotterföretag	
	2016	2015	2016	2015
Tjänstemän	771	767	11	12
varav män	46%	46%	45%	46%
Ombud ²⁾	-	4	-	-

¹⁾Folksam tillämpar tillikaanställning vilket innebär att personalen är anställd i flera bolag inom Folksam. Varje anställd är organisatoriskt placerad på ett kostnadsställe. Ett kostnadsställe kan endast tillhöra ett bolag. Den anställdes lönekostnader belastar initialt det organisatoriskt tilldelade kostnadsstället, varefter lönekostnaderna fördelas mellan kostnadsställen inom Folksam i förhållande till utfördt arbete. Utifrån tillikaanställningsmodellen är medelantalet anställda i Folksam Liv 747 (777) personer.

²⁾Totalt antal i Folksam. Ombud säljer företagets produkter och är anställda som säljer mot rörlig ersättning. Efter mars 2015 finns inga anställda ombud med rörlig ersättning.

Löner, ersättningar och övriga förmåner, Mkr	Moderföretag		Dotterföretag	
	2016	2015	2016	2015
Styrelse	3	2	0	3
Verkställande direktör	3	3	2	-
Vice verkställande direktör	2	2	1	-
Andra ledande befattningshavande	12	11	2	-
Summa ledande befattningshavare	20	18	5	3
Tjänstemän	443	446	3	-
Totalt	463	464	8	3
Sociala kostnader	242	236	0	2
varav pensionskostnader, inklusive löneskatt	96	94	0	0
varav pensionskostnader vd, inklusive löneskatt	1	1	0	0

Not 52. Medeltal anställda samt löner och ersättningar (forts.)

Fördelning kvinnor och män, ledande befattningshavare, antal	2016		2015	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Moderföretaget				
Styrelse	6	9	7	8
Verkställande direktör	-	1	-	1
Vice verkställande direktör	1	-	-	1
Andra ledande befattningshavare	4	5	6	6
Summa kvinnor och män, ledande befattningshavare	11	15	13	16

Ersättningspolicy

Ersättningspolicy Folksam Liv utgår från grundläggande värderingar i Folksam Liv och har som mål att långsiktigt attrahera, motivera och behålla kvalificerade medarbetare med rätt kompetens vilka bidrar till att Folksam Liv når sina mål och strategier på kort och lång sikt. Ersättningen ska vara individuell och differentierad, den ska motivera goda prestationer och önskvärda beteenden samt bidra till ett sunt risktagande som ligger i linje med ägarnas och kundernas förväntningar på Folksam Liv. Ersättningarna ska utformas och bestämmas utan hänsyn till kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. För vd och ledamot i koncernledningen gäller dessutom, "Övergripande principer vid avtal om ersättning och andra anställningsvillkor för Folksam Livs och Folksam Saks verkställande direktör samt för ledamöterna i koncernledningen".

Folksam Liv har en restriktiv hållning till rörliga ersättningar eftersom de kan medföra ett överdrivet risktagande varför huvuddelen av ersättningarna inom Folksam Liv ska utgöras av fast grundlön. Rörlig lön består i huvudsak av kollektivavtalade provisioner till säljande personal. För ledande befattningshavare och för chefen för internrevision utgår ingen rörlig ersättning. För övriga anställda som kan påverka Folksam Livs risknivå utgår ingen rörlig ersättning dock med undantag för kollektiva program baserade på Folksam Livs övergripande mål fastställda av styrelsen och som gäller för alla anställda inom Folksam Liv inklusive dotterföretag.

Beslutsgång för ersättningspolicy

Ersättningspolicyn är fastställd av Folksam Livs styrelse. Styrelsens beslut grundas på en riskanalys gjord av Risk och Compliance. Riskanalysen av hur ersättningspolicyn påverkar de risker företaget utsätts för och hur dessa risker hanteras har i enlighet med detta utvisat att de existerande rörliga lönomodellerna samt befintliga belöningsprogram inte äventyrar Folksam Livs ekonomiska ställning.

Moderföretagets styrelse har därefter verkat för att dotterföretag inom koncernen fastställer sina egna ersättningspolicier i linje med moderföretagets policy.

Ersättningsutskottets sammansättning och mandatperiod

Ersättningsutskottet är gemensamt för Folksam Sak och Folksam Liv och består av tre ledamöter. Ledamöterna utses inom styrelserna i Folksam Sak och Folksam Liv för en period av ett år. Utskottet utser inom sig en ordförande. Ordförande är Göran Lindblå och övriga ledamöter är Eva-Lis Sirén och Ulf Andersson.

Utskottet ska lämna förslag till principer för ersättning och andra anställningsvillkor för vd och koncernledning i Folksam Sak och Folksam Liv.

Anställda som kan påverka Folksam Livs risknivå

I Folksam Livs ersättningspolicy definieras vilka anställda som anses kunna påverka företagets risknivå. Denna grupp omfattar ledande befattningshavare; vd och koncernledning, samt vd och vice vd i dotterföretag som står under Finansinspektionens tillsyn. Utöver dessa omfattas också personer som ansvarar för centrala funktioner (Aktuariefunktionen, Risk och compliance samt Internrevision) samt ytterligare befattningshavare såsom styrelseledamöter i moder- och dotterföretag (inte personalrepresentanter) som står under Finansinspektionens tillsyn, ansvariga aktuarier i respektive företag, anställda i oberoende kontrollfunktioner (Aktuariefunktionen, Risk och compliance samt Internrevision), ledamöter i risk- och kapitalkommittén samt risk- och kontrollkommittén, samt chefen för extern bolagsstyrning/ansvarsfullt ägande.

Folksam Livs belöningsprogram

Folksam har ett belöningsprogram som omfattar samtliga medarbetare inom Folksam Livs svenska verksamhet utom för vd, koncernledning, vd/vice vd i dotterföretagen och chef internrevision. Syftet med belöningsprogrammet för 2016 var att skapa fokus på Folksam Livs strategi och övergripande mål; att Folksam Liv ska ha försäkrings- och pensionssparandebranschens mest nöjda kunder. Detta innebar ett fokus på Folksam Livs affärsmål – Nöjda kunder samt Helkunder, vilka utgjorde de belöningsgrundande målen i belöningsprogrammet. Belöningsprogrammet kan falla ut med 0 kronor till maximalt 20 000 kronor per medarbetare beroende på grad av måluppfyllelse. Utfallet i belöningsprogrammet växlas obligatoriskt till en avsättning i en individuell tjänstepensionsförsäkring.

Not 52. Medeltal anställda samt löner och ersättningar (forts.)

Styrelsearvode	2016	2015
Moderföretaget, tkr		
Styrelsens ordförande		
Göran Lindblå ordförande	299	77
Eva-Lis Sirén vice ordförande	228	216
Anders Sundström avgående ordförande ³⁾	-	175
Övriga styrelseledamöter		
Göran Arrius	200	140
Elisabeth Brandt Ygeman ²⁾	49	-
Sune Dahlqvist ³⁾	-	85
Lars Ericsson	156	50
Susanna Gideonsson ¹⁾	68	118
Britt Hansson	210	55
Cecilia Hermansson	212	66
Maj-Britt Johansson-Lindfors	210	135
Lars-Inge Larsson	136	50
Martin Linder ¹⁾	116	188
Jonas Nordling ²⁾	56	-
Anneli Nordström ¹⁾	74	96
Johnny Capor ³⁾	-	144
Niklas Rengen ²⁾	63	-
Jan Rudén	210	204
Sam Sandberg ³⁾	-	85
Personalrepresentanter, 5 (4) personer	414	406
Summa styrelsearvode	2 701	2 288

¹⁾ Avgick på stämman i april 2016

²⁾ Valdes in vid stämman i april 2016

³⁾ Avgick på stämman i april 2015

Arvodessnivåer styrelsen, tkr	2016	2015
Styrelsen		
Styrelseordförande, fast årsarvode	155	155
Vice ordförande, fast årsarvode	95	95
Övriga, exklusive vd, fast årsarvode	68,5	68,5
Sammanträdesarvode per tillfälle	7,0	5,5
Personalrepresentanter		
Ordinarie ledamot	68,5	68,5
Sammanträdesarvode per tillfälle	7,0	5,5

Not 52. Medeltal anställda samt löner och ersättningar (forts.)

Löner, ersättningar, arvoden och förmåner	2016	2015
Moderföretaget, tkr		
Koncernchef och verkställande direktör		
Jens Henriksson ¹⁾		
Grundlön	2 997	2 899
Övriga förmåner och ersättningar ³⁾	5	4
Pensionskostnad ²⁾	1 295	1 008
Summa kostnader	4 297	3 911
Vice verkställande direktör		
Ylva Wessén, fr o m 2016-09-01 ¹⁾		
Grundlön	519	-
Övriga förmåner och ersättningar ³⁾	4	-
Pensionskostnad ²⁾	239	-
Summa kostnader	762	-
Vice verkställande direktör		
Tomas Norderheim, t o m 2016-08-31 ¹⁾		
Grundlön	1 489	1 489
Övriga förmåner och ersättningar ³⁾	35	38
Pensionskostnad ²⁾	539	483
Summa kostnader	2 063	2 010
Andra ledande befattningshavare		
Andra ledande befattningshavare 9 (12) personer, varav 0 (0) personer med rörlig ersättning ^{1) 4)}		
Grundlön	11 529	10 371
Övriga förmåner och ersättningar ³⁾	218	203
Pensionskostnad ²⁾	4 152	3 310
Summa kostnader	15 899	13 884
Övriga anställda som kan påverka företagets risknivå		
Övriga anställda som kan påverka företagets risknivå 26 (18) personer, varav 25 (17) personer med rörlig ersättning		
Grundlön	21 145	16 987
Rörlig ersättning	86	225
Övriga förmåner och ersättningar ³⁾	360	290
Pensionskostnad ²⁾	9 557	8 572
Summa kostnader	31 148	26 074
Övriga anställda		
Övriga anställda 733 (736) personer, varav 733 (736) personer med rörlig ersättning		
Grundlön	410 667	421 062
Rörlig ersättning ⁵⁾	3 916	8 945
Övriga förmåner och ersättningar ³⁾	7 343	7 070
Pensionskostnad ²⁾	80 266	81 214
Summa kostnader	502 192	518 291

¹⁾Ersättningar och förmåner för koncernchef/verkställande direktör, vice verkställande direktör och övriga ledande befattningshavare delas lika mellan Folksam Sak och Folksam Liv. Enligt ovan redovisas den del som avser Folksam Liv.

²⁾Pensionskostnader avser kostnader hänförligt till respektive år.

³⁾Övriga förmåner och ersättningar avser huvudsakligen tjänstebil.

⁴⁾Med andra ledande befattningshavare avses de 9 (12) personer vilka tillsammans med vd och vice vd utgör koncernledningen.

⁵⁾Rörlig ersättning avser Folksams belöningsprogram.

Not 52. Medeltal anställda samt löner och ersättningar (forts.)

Övrig information om ersättningar till anställda enligt Finansinspektionens föreskrift FFFS 2015:12

Under räkenskapsåret 2015 avsattes 35 887 tkr inklusive sociala avgifter avseende utfall av belöningsprogrammet för utbetalning under 2016. För räkenskapsåret 2016 har det avsatts 33 925 tkr inklusive sociala avgifter för utbetalning under 2017, vilka i sin helhet avser utfallet från belöningsprogrammet 2016.

Då de anställda som i tjänsten utövar eller kan utöva ett inte oväsentligt inflytande på Folksamns risknivå är undantagna

från rätten till rörlig ersättning tillämpar Folksam Ömsidig livförsäkring uppskjuten utbetalning. Folksam belöningsprogram omfattas ej av ovanstående.

Under 2015 har det kostnadsförda totalbeloppet för avgångsvederlag uppgått till 1 581 tkr. Överenskommelserna om avgångsvederlag har alla haft individuella behov. Under 2016 uppgår det ackumulerade totalbeloppet för avgångsvederlag till 5 075 tkr. Under 2016 utbetalades 1 581 tkr i avgångsvederlag.

Arvoden till utskott, tkr	2016	2015
Arvoden till ledamöter i Revisions- och complianceutskottet		
Årsarvode	126	126
Sammanträdesarvode	110	94
Arvoden till ledamöter i Ersättningsutskottet		
Årsarvode	66	33
Sammanträdesarvode	67	55
Arvoden till ledamöter i Risk- och kapitalutskottet		
Årsarvode	126	-
Sammanträdesarvode	88	44

Ersättningar till ledande befattningshavare

Ersättningar till styrelsen

Bolagsstämman beslutar om de arvoden som ska utgå till styrelsen i form av årsarvoden och sammanträdesarvoden. Valberedningen ska enligt sin instruktion föreslå bolagsstämman arvoden som utgår från Folksamns grundläggande värderingar och som medverkar till att verksamheten bedrivs effektivt och rationellt. Arvodensnivåerna ska motivera goda prestationer och önskvärda beteenden som ligger i linje med ägarnas och kundernas förväntningar. I syfte att bidra till ett sunt risktagande ska i rimlig omfattning hänsyn tas till vad som utgör marknadsmässiga arvoden. Arvodensnivåerna i kooperativa och folkrörelseägda företag ska därvid särskilt beaktas. Vid sidan av årsarvode och sammanträdesarvode kan förslag lämnas om att andra förmåner i begränsad omfattning ska utgå. Även sådana förslag ska vara i överensstämmelse med de angivna principerna.

Ersättningar till verkställande direktör, vice verkställande direktör och andra ledande befattningshavare

Principer för ersättning till verkställande direktör, vice verkställande direktör och andra ledande befattningshavare fastställs årligen av bolagsstämman. Ersättning utgörs av fast grundlön, övriga förmåner och pension. Lönesättningen för verkställande direktör, vice verkställande direktör och andra ledande befattningshavare ska utgå från Folksamns grundläggande värderingar och ska medverka till att verksamheten bedrivs effektivt och rationellt samt bidra till ett sunt risktagande. Ersättningsnivåerna ska motivera goda prestationer och önskvärda beteenden som ligger i linje med ägarnas och kundernas förväntningar. I rimlig omfattning ska hänsyn tas till vad som utgör marknadsmässiga löner på motsvarande nivå. Lönenivåerna i kooperativa och folkrörelseägda företag ska därvid särskilt beaktas. Vid sidan av lön och pension får andra anställningsförmåner förekomma i begränsad omfattning. Sådana förmåner är en del av den totala ersättningen och får därför endast utgå i överensstämmelse med ovanstående principer för lönesättning. Inga belöningsprogram eller rörliga ersättningar utgår till ledande befattningshavare. Enligt Folksam Livs ersättningspolicy fastställer styrelsen, efter förslag från ersättningsutskottet, lönen för verkställan-

de direktör, vice verkställande direktör och ledande befattningshavare. Ersättningen till verkställande direktör, vice verkställande direktör och ledande befattningshavare revideras en gång per år.

Pensionsförmåner för verkställande direktör, vice verkställande direktör och andra ledande befattningshavare
Pensionsåldern för verkställande direktören är 65 år. Utöver förmåner enligt den allmänna pensionen ska Folksam bekosta pensionsförmåner för verkställande direktören motsvarande 35 procent av den årliga bruttolönen.

Den ledande befattningshavaren som var vice verkställande direktör till och med augusti hade pensionsålder 62 år och övergick den 1 maj 2005 till en premiebaserad pensionsplan. Vice verkställande direktör från september har pensionsålder 65 år. För övriga ledande befattningshavare är pensionsåldern 65 år. Vice verkställande direktör från september och de andra ledande befattningshavarna har anställts med en premiebaserad pensionsplan. Utöver förmåner enligt den allmänna pensionen ska Folksam bekosta pensionsförmåner för dessa motsvarande 30 procent av den årliga bruttolönen. I anställningsavtal för ledande befattningshavare finns inskrivet att flytträtt av pensionen inte får utnyttjas om det kan antas att personen har kunskap om att en flytt i det enskilda fallet påverkar övriga försäkringstagar negativt.

Avgångsvederlag

Avgångsvederlag utgår för samtliga ledande befattningshavare med 12 månadslöner. För samtliga ledande befattningshavare gäller en uppsägningstid på 6 månader från ledande befattningshavarens sida. Verkställande direktör och ledande befattningshavare har 12 månaders uppsägningstid från företagets sida, förutom vice verkställande direktören som tillträdde i september samt de tre ledande befattningshavarna som tillkom under hösten 2016. Dessa har 6 månaders uppsägningstid från företagets sida.

Pensionsförmåner för personer som ansvarar för centrala funktioner

Pensionsförmåner utgår från den i kollektivavtal gällande planen för Kooperationens tilläggspension, KTP, för tjänstemän av den 1 juli 2011. Pensionsplanerna omfattar i huvudsak ålderspension, sjukpension och familjepension. Den som är född den 30 juni 1978 eller tidigare omfattas av KTP avdelning 2 som i huvudsak är ett förmånsbestämt system. Detta kompletteras med KTP-K som är den premiebestämda delen inom KTP avdelning 2. Den som är född den 1 juli 1978 eller senare omfattas av KTP avdelning 1 som är helt premiebestämd.

Pensionsåtaganden moderföretaget

Folksamns pensionsplaner utgörs främst av pensionsförmåner som framgår i kollektivavtal gällande planen för Kooperationens tilläggspension, KTP, för tjänstemän av den 1 juli 2011. Pensionsplanerna omfattar i huvudsak ålderspension, sjukpension och familjepension. Den som är född den 30 juni 1978 eller tidigare omfattas av KTP avdelning 2 som i huvudsak är ett förmånsbestämt system. Detta kompletteras med KTP-K som är den premiebestämda delen inom KTP avdelning 2. Den som är född den 1 juli 1978 eller senare omfattas av KTP avdelning 1 som är helt premiebestämd. Dock hade den som var född den 1 juli 1978 till och med den 30 juni 1983 möjlighet vid införandet av den nya planen 2011 rätt att välja att stanna kvar i den förmånsbestämda pensionen.

För de medarbetare som omfattas av kollektivavtal mellan KFO och Hotell- och Restauranganställdas förbund samt Telefonrådgivare, TR, gäller en premiebestämd pensionsplan, KAP.

Pensionsplanerna för förmånsbestämda pensioner är tryggade genom avsättningar till Konsumentkooperationens pensionsstiftelse. Folksam Sak har betalningsansvaret för pensionsplanen för förmånsbestämd pension för samtliga anställda inom Folksam. Folksam Sak har gett Konsumentkooperationens pensionsstiftelse i uppdrag att ombesörja utbetalning av pension.

Vid redovisning av pensionsåtaganden i juridisk person tillämpas reglerna i tryggandelagen och Finansinspektionens föreskrifter. Tillämpning av tryggandelagen är en förutsättning för skattemässig avdragsrätt. Reglerna i IAS 19 avseende förmånsbestämda pensionsplaner tillämpas därför inte utan upplysningar lämnas enligt relevanta delar av vad som anges i IAS 19. Pensionsberäkningarna bygger på löne- och pensionsnivåer på balansdagen.

Pensionsåtagande tryggade i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse, Mkr	2016	2015
Verkligt värde på särskilt avskiljbara tillgångar	4 273	4 081
Pensionsåtagande tryggade i Pensionsstiftelsen	-3 608	-3 412
Övervärde (inkl buffertkapital)	665	669

Specifikation av verkligt värde på särskilt avskilda tillgångar i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse, Mkr		
Räntebärande värdepapper	2 478	2 494
Aktier	1 325	1 175
Övriga tillgångar	470	412
Totalt värde på särskilt avskilda tillgångar	4 273	4 081

Kostnader för pensioner i egen regi, Mkr		
Avsättning till Pensionsstiftelsen	212	107
Utbetalda pensioner	187	179
Gottgörelse för pensionsutbetalningar och administration	-187	-179
Särskild löneskatt på pensionskostnader, 24,26%	51	26
Avgår avkastning på särskilt avskilda tillgångar	-264	-183
Nettokostnad för pensioner i egen regi	-1	-50

Not 53. Avstämning av totalavkastningstabell

Mkr	Not	Ingående	Utgående	Total avkastning
		marknads- värde	marknads- värde	
		2016-01-01	2016-12-31	2016
Räntebärande				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	21	93 881	94 831	
Upplupen ränta		1 139	929	
Direkt lån	23	9	9	
Ränteterminer, netto	25	-15	-2	
Valutaderivat, netto		71	63	
Omklassificering till alternativa placeringar		-306	-275	
Likvida medel		2 448	3 024	
Räntebärande innan värderingsskillnader		97 227	98 579	3 069
Prisskillnader olika antal likviddagar vid värdering		114	93	18
Värderingsprinciper terminer		14	4	-50
Räntebärande enligt TAT		97 355	98 676	3 037
Aktier				
Aktier och andelar	20	53 355	61 660	
Omklassificering till alternativa placeringar		-1 314	-2 289	
Omklassificering till fastigheter		-449	-	
Restitutioner	29	4	12	
Aktiederivat, netto	25	240	51	
Likvida medel		114	137	
Aktier innan värderingsskillnader		51 950	59 571	7 941
Skillnad värderingskurs bid/traded		-33	-49	-19
Värderingsprinciper terminer		11	-2	-1
Aktier enligt TAT		51 928	59 520	7 921
Alternativa placeringar				
Omklassificering från aktier		1 346	2 289	
Andelar till intresseföretag		383	396	
Avgår innehav i intressebolag som förvaltar fastigheter		-204	-193	
Lån till intresseföretag		488	987	
Upplupen ränta lån till intresseföretag		127	155	
Övriga finansiella placeringstillgångar	27	-	-	
Inteckningslån		40	40	
Omklassificering från räntebärande		306	275	
Övriga lån		953	1 399	
Likvida medel		372	134	
Alternativa placeringar innan värderingsskillnader		3 811	5 482	561
Värderingsskillnader		-	-4	-66
Alternativa placeringar enligt TAT		3 811	5 478	495

Not 53. Avstämning av totalavkastningstabell (forts.)

Mkr	Not	Ingående marknadsvärde 2016-01-01	Utgående marknadsvärde 2016-12-31	Total avkastning 2016
Fastigheter				
Byggnader och mark	16	3 857	4 484	
Rörelseskulder byggnader och mark		-43	-34	
Tillkommer indirekt ägda fastigheter	17	2 389	2 561	
Andelar i intresseföretag som förvaltar fastigheter		204	193	
Omklassificering från aktier		449	-	
Efterställda lån	23	152	-	
Lån till koncernföretag		411	784	
Lån till intresseföretag		952	449	
Upplupen ränta på lån till intresseföretag		24	-	
Vinstandelslån	23	61	-	
Likvida medel fastighetsrelaterade		59	-	
Fastigheter innan värderingsskillnader		8 515	8 437	984
Eliminering av internvinst		-	-	21
Marknadsvärdering indirekt ägda fastigheter		2 986	4 199	1 213
Fastigheter enligt TAT		11 501	12 636	2 282
Bolagstrategiska innehav				
Aktier och andelar koncernföretag till bokfört värde	17	6 009	5 394	
Avgår innehav i indirekt ägda fastigheter	17	-2 389	-2 561	
Skulder till koncernföretag		-795	0	
Bolagsstrategiska innan värderingsskillnader		2 825	2 833	21
Uppdaterade marknadsvärden		1 151	1 422	271
Bolagsstrategiska enligt TAT		3 976	4 255	292

Not 54. Viktiga uppskattningar och bedömningar

Upprättande av de finansiella rapporterna och tillämpningen av olika redovisningsprinciper baseras ofta på ledningens och styrelsens uppskattningar och bedömningar. Dessa grundar sig oftast på historiska erfarenheter och antaganden som anses vara rättvisande och rimliga. Men de grundar sig även på andra faktorer, inklusive förväntningar på framtida händelser. Företagsledningen utvärderar löpande gjorda uppskattningar där utfallet kan avvika från gjorda uppskattningar och bedömningar. De uppskattningar och bedömningar som Folksam Liv bedömer har störst inverkan på resultatet och/eller tillgångar och skulder redogörs för nedan.

Bedömningar

Försäkrings- respektive investeringsavtal

Enligt IFRS 4 ska avtal som överför betydande försäkringsrisk klassificeras som försäkring. Folksam har gjort bedömningen att försäkringsrisk överstigande fem procent ska anses vara betydande och avtalet därmed klassas som försäkring. En generell beskrivning av Folksam Livs redovisningsprinciper för klassificering av avtal finns i not 1.

Klassificeringen styr dock inte om avtalen redovisas som försäkringsavtal eller delas upp i en försäkringsdel och en finansiell del. Folksam Liv redovisar all traditionell livförsäkring med garanti som försäkringsavtal då traditionell livförsäkring med garanti uppfyller villkoren för betydande andel diskretionära delar (återbäring). Gruppliv, sjuk och premiebefrielseförsäkring, avgiven och mottagen återför-

säkring samt övrig riskförsäkring redovisas också som försäkringsavtal. Avtal med villkorad återbäring och fondförsäkringsavtal delas i stället upp i enskilda komponenter, en försäkringsdel och en finansiell del, och redovisas som om de vore separata avtal (unbundlas).

Klassificering av finansiella tillgångar och skulder

Folksam Livs redovisningsprinciper definierar närmare hur tillgångar och skulder ska klassificeras i olika kategorier:

- Klassificering av finansiella tillgångar och skulder som innehas för handel förutsätter att dessa motsvarar beskrivningen av finansiella tillgångar och skulder som innehas för handel under redovisningsprinciper.
- Finansiella tillgångar och skulder som försäkringsföretaget initialt valt att värdera till verkligt värde via resultaträkningen förutsätter att kriterierna under redovisningsprinciper uppfyllts.

Ej konsoliderade företag

Livförsäkringsaktiebolag med utdelningsförbud konsolideras inte. Folksam Liv har inte bestämmande inflytande då hela överskottet i ej vinstutdelande livförsäkringsaktiebolag tillfaller försäkringstagarna i form av återbäring och således inte kan disponeras av moderföretaget. Folksam Liv kan inte heller styra allokeringen av de synergieffekter som finns i kapitalförvaltning, gemensamma funktionen, lokaler och system.

Uppskattningar

Försäkringstekniska avsättningar

Folksam Livs redovisningsprinciper för försäkringskontrakt beskrivs i not 1. Känsligheten i de antaganden som ligger till grund för värderingen av avsättningarna beskrivs i not 2. Nuvarande antaganden beskrivs i noterna till försäkringstekniska avsättningar not 36-37.

Fastställande av verkligt värde på finansiella instrument

För värderingen av finansiella tillgångar och skulder för vilka det inte finns något direkt observerbart marknadspris används värderingstekniker som beskrivs under redovisningsprinciper i not 1. För finansiella instrument med begränsad likviditet avspeglar inte alltid det observerade marknadspriset faktiskt genomförda transaktioner. För sådana instrument kan därför vissa ytterligare bedömningar krävas beroende på osäkerheten i marknadssituationen. Se även upplysningar i not 30.

Förvaltningsfastigheter och rörelsefastigheter

Värderingen av fastigheter sker med hjälp av externa värderingsinstitut som innebär att antaganden med olika parametrar exempelvis kalkylränta och direktavkastningskrav används. En förändring i något av antaganden påverkar värderingen. Värdering av Folksam fastigheter framgår av redovisningsprinciperna i not 1. Redovisade värden för innehaven samt antaganden som ligger till grund för värderingen finns i not 16. Värderingen visar fastigheternas marknadsvärde vid värderingstidpunkten 2016-12-31. Med begreppet marknadsvärde avses det mest sannolika priset vid en försäljning med normal marknadsföringstid på den öppna fastighetsmarknaden.

Pensioner och liknande förpliktelser

Redovisningsprinciper för förmånsbestämda pensioner och ej tryggade pensionsförpliktelser beskrivs i not 1. Till grund för värdering av pensionsförpliktelserna ligger aktuariella antaganden som beskrivs i not 41.

Avsättningar

En avsättning i balansräkningen redovisas när Folksam Liv har en befintlig juridisk eller informell förpliktelse som en följd av en inträffad händelse, och det är troligt att ett utflöde av ekonomiska resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen samt en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras.

Not 55. Väsentliga händelser efter balansdagen

Folksam Liv höjer återbäringsräntan från 4,0 till 5,0 procent. Ändringen trädde i kraft från och med den 1 februari 2017. Ändringen är i linje med Folksams konsolideringspolicy.

Folksam fortsätter att öka sin exponering mot infrastruktur i syfte att skapa en långsiktig och väldiversifierad portfölj. Folksam Liv har efter räkenskapsårets slut investerat 500 miljoner kronor i Infranode, ett investeringsbolag i infrastruktursektorn i Norden och övriga Europa.

Styrelsen i pensionsadministrationsbolaget KPA Pensionservice har utsett Ninni Wibeck till ny vd i bolaget. Ninni Wibeck tillträder tjänsten den 1 april 2017.

Folksam sålde i mars 2017, genom Folksam Liv och Folksam Sak, totalt 25,6 miljoner stamaktier i Swedbank AB genom ett så kallat "accelerated bookbuilding"-förfarande till institutionella investerare till ett pris om 219 kronor per aktie. Försäljningen gjordes för att minska koncentrationsrisken i Folksams tillgångsportföljer, men Swedbank kvarstår som en långsiktig och strategisk investering för Folksam.

Styrelsens och verkställande direktörens underskrift

Stockholm den mars 2017

Göran Lindblå
Styrelsens ordförande

Göran Arrius

Lars Ericsson

Britt Hansson

Niklas Rengen

Maj-Britt Johansson Lindfors

Anders L Johansson

Susanna Järnek

Jonas Nordling

Elisabeth Brandt Ygeman

Jan Rudén

Cecilia Hermansson

Eva-Lis Sirén

Mikael Täll

Lars-Inge Larsson

Jens Henriksson
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den mars 2017
KPMG AB

Magnus Ripa
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till årsstämman i Folksam ömsesidig livförsäkring, org. nr 502006-1585

Rapport om årsredovisningen och koncernredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen och koncernredovisningen för Folksam ömsesidig livförsäkring för år 2016 med undantag för bolagsstyrningsrapporten på sidorna 13-25. Bolagets årsredovisning och koncernredovisning ingår på sidorna 8-12 och 26-129 i detta dokument.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med lagen om årsredovisning i försäkringsföretag och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av moderbolagets finansiella ställning per den 31 december 2016 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. Koncernredovisningen har upprättats i enlighet med lagen om årsredovisning i försäkringsföretag och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av koncernens finansiella ställning per den 31 december 2016 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt International Financial Reporting Standards (IFRS), så som de antagits av EU, och lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. Våra uttalanden omfattar inte bolagsstyrningsrapporten på sidorna 13-25. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens och koncernredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att årsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för moderbolaget och för koncernen.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisorssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderbolaget och koncernen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Annan information än årsredovisningen och koncernredovisningen

Detta dokument innehåller även annan information än årsredovisningen och koncernredovisningen och återfinns på sidorna 1-7 och 133-135. Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för denna andra information.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen och koncernredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen och koncernredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen och koncernredovisningen upprättas och att de ger en rättvisande bild enligt lagen om årsredovisning i försäkringsföretag och, vad gäller koncernredovisningen, enligt IFRS så som de antagits av EU. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning och koncernredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och verkställande direktören avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Styrelsens revisionsutskott ska, utan att det påverkar styrelsens ansvar och uppgifter i övrigt, bland annat övervaka bolagets finansiella rapportering.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisorssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen och koncernredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen och koncernredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegent-

ligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar vi oss en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen och koncernredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen och koncernredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag och en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen och koncernredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen och koncernredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett uttalande avseende koncernredovisningen. Vi ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Vi är ensamt ansvariga för våra uttalanden.

Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Folksam ömsesidig livförsäkring för år 2016 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Vi tillstyrker att årsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionsssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderbolaget och koncernen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets och koncernens verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av moderbolagets och koncernens egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets och koncernens ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

Den verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med försäkringsrörelselagen, försäkringsrörelselagen, lagen om årsredovisning i försäkringsföretag eller bolagsordningen.

Vårt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed vårt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med försäkringsrörelselagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med försäkringsrörelselagen.

Som en del av en revision enligt god revisionsssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och

förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för vårt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har vi granskat styrelsens motiverade yttrande samt ett urval av underlagen för detta för att kunna bedöma om förslaget är förenligt med försäkringsrörelselagen.

Revisorns granskning av bolagsstyrningsrapporten

Det är styrelsen som har ansvaret för bolagsstyrningsrapporten på sidorna 13-25 och för att den är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen.

Vår granskning har skett enligt FARs uttalande RevU 16 Revisorns granskning av bolagsstyrningsrapporten. Detta innebär att vår granskning av bolagsstyrningsrapporten har en annan inriktning och en väsentligt mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige har. Vi anser att denna granskning ger oss tillräcklig grund för våra uttalanden.

En bolagsstyrningsrapport har upprättats. Upplýsningar i enlighet med 6 kap. 6 § andra stycket punkterna 2-6 årsredovisningslagen samt 7 kap. 31 § andra stycket samma lag är förenliga med årsredovisningens och koncernredovisningen övriga delar samt är i överensstämmelse med lagen om årsredovisning i försäkringsföretag.

Stockholm den mars

KPMG AB

Magnus Ripa
Auktoriserad revisor

Definitioner och begrepp

Aktiefonder

En fond som placerar sitt kapital i aktier och andra aktierelaterade instrument. Avkastningen är i regel starkt kopplad till hur den aktiemarknad där fonden investerar utvecklas.

Aktieoptioner

En option som har en aktie som underliggande vara. En aktieoption ger innehavaren rätten men inte skyldigheten att när som helst under löptiden köpa eller sälja aktier till ett på förhand bestämt lösenpris.

Försäkrad

Den person som omfattas av försäkringen.

Försäkringstagare

Den som har ingått försäkringsavtal med ett försäkringsbolag.

Förvalt kapital

Totala tillgångar med avdrag för finansiella skulder (andra avsättningar, skulder samt upplupna kostnader och förutbetalda intäkter) enligt balansräkningen.

Kapitalandelsmetoden

Förvärv av andelar i ett intresseföretag (inte dotterföretag). Det förvärvande företagens andel av kapitalet i det förvärvade företaget beräknas. Beräkningen görs på samma sätt som enligt förvärvsmetoden (som används vid förvärv av dotterföretag).

Kapitalavkastning

Intäkter och kostnader samt realiserade vinster och förluster på placeringstillgångarna i årets resultat.

Kapitalbas (enligt solvens II)

Kapitalbasen består av primärkapital och tilläggskapital som har godkänts av Finansinspektionen. I primärkapital ingår följande poster, den positiva skillnaden mellan tillgångar och skulder, inklusive försäkringstekniska skulder samt efterställda skulder. Tilläggskapital är en post som inte ingår i primärkapitalet men som kan krävas in för att täcka förluster.

Kollektiv konsolideringskapital

Visar skillnaden mellan bolagets tillgångar värderade till verkligt värde och bolagets åtagande, garanterade och ej garanterade. Det kollektiva konsolideringskapitalet beräknas separat för premiebestämda och förmånsbestämda försäkringar.

Konsolideringskapital

Är moderföretagets eget kapital inklusive övervärde/undervärde i dotterföretagen samt joint venture. Avdrag görs för immateriella tillgångar vilka inte kan användas för att täcka förluster.

Medeltal anställda

Medeltalet anställda beräknas med utgångspunkt från antalet arbetstimmar, betald tid, relaterad till en årsarbetstid, exklusive ombud.

Minimikapitalkrav

Minimikapitalkravet utgör den minsta storlek på det medräkningsbara primärkapitalet som krävs för att försäkringsföretaget med 85 procents sannolikhet ska ha tillgångar under kommande tolv månader som täcker värdet av åtagandena gentemot försäkringstagare och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar.

Obligationer

En räntebärande löpande skuldförbindelse, eller ett skuldebrev, som ges ut (emitteras) av stat, kommun, kreditmarknadsbolag, hypoteksinstitut eller större företag. Obligationer har i allmänhet lång löptid, minst ett år. Obligationens nominella belopp återbetalas när löptiden gått ut, däremellan sker periodiska ränteutbetalningar.

ORSA

"Own Risk Solvency Assessment" det vill säga egen risk- och solvensbedömning där bolagets risker och kapitalbehov bedöms.

Placeringstillgångar

Tillgångar som har karaktären av kapitalplacering, det vill säga räntebärande värdepapper, aktier och fondandelar.

Premie

Pengar som arbetsgivaren betalar in till en anställds tjänstepension kallas för premie.

Premieinkomster

Med premieinkomst avses vederlaget till försäkringsbolag för det försäkringsskydd som har börjat gälla under perioden. Premieinkomsten beräknas exklusive rabatter, kreditförluster på premiefordringar, premieskatter och övriga offentliga avgifter. Premieinkomsten uppges till bruttobelopp före avräkning av återförsäkrars andel.

Premieintäkter

Premieintäkter beräknas som summan av premieinkomsten och förändringen i premieansvaret efter avräkning av återförsäkrars andel. Med premieintäkter avses ersättningen till försäkringsbolag för bolagets försäkringsskydd för egen räkning som gäller under perioden.

SCR-kvot

Med SCR-kvot avses solvenskapitalkrav i förhållande till kapitalbas.

Solvens/Solvensgrad

Förmågan att lösa sina skulder eller stå för sina åtaganden till försäkringstagarna.

Solvens II

De regler för försäkringsföretags ekonomiska ställning och styrka (solvens) som arbetas fram inom EU. Reglerna började gälla den första januari 2016.

Solvenskapitalkrav

Solvenskapitalkravet utgör den minsta storlek på det medräkningsbara primärkapitalet som krävs för att försäkringsföretaget med 99,5 procents sannolikhet ska ha tillgångar under kommande tolv månader som täcker värdet av åtagandena gentemot försäkringstagare och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar.

Solvenskvot

Ett försäkringsföretags kapitalbas dividerad med företagets solvensmarginal. Solvenskvoten måste överstiga 1, för att solvenskravet ska vara uppfyllt.

Solvensmarginal

Solvensmarginalen är den lägsta nivå som kapitalbasen ska uppgå till. Den beräknas utifrån verksamhetens art och omfattning. I Solvens II införs i stället begreppet solvenskapitalkrav med mer detaljerade beräkningsregler.

Termin

Med termin menas ett avtal om köp av egendom vid en framtida tidpunkt till ett bestämt pris (som fastställdes i samband med upprättandet av kontraktet), eller alternativt rätt till kontantavräkning. Ibland används det engelska uttrycket futures även på svenska.

Totalavkastning

Totalavkastningen i procent är beräknad som kapitalavkastning i förhållande till genomsnittligt förvaltad kapital.

Valutakurssäkring

Används för att skydda utländska innehav från valutakursfall.

Återbäringsränta

Återbäringsränta är den ränta som den som har traditionell försäkring får på det kapital som förts över från fondförsäringen. Återbäringsräntans storlek beror på den avkastning som kapitalet i den traditionella försäkringen haft under året.

Bolagsbenämningar

Folksam

Folksam omfattar Folksam Liv-koncern och Folksam Sak-koncern. I begreppet koncern ingår konsoliderade och ej konsoliderade företag.

Folksam Liv-koncernen

I de finansiella rapporterna används begreppet koncern för att beskriva konsoliderade och ej konsoliderade företag. I koncernens balans- och resultaträkningar med tillhörande noter avses företag som konsolideras. Folksam Liv konsoliderar dotterföretag som står under bestämmande inflytande. Intresseföretag konsolideras och är de företag i vilka koncernen har ett betydande inflytande, men inte ett bestämmande inflytande. Folksam Liv är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels helägda dotterföretag som Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ) (Folksam Fondförsäkring), dels delägda företag som bolagen inom KPA Pension, som ägs till 60 procent och Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ) (Folksam LO Fondförsäkring), som ägs till 51 procent. KPA Pension omfattar KPA AB, KPA Livförsäkring AB (publ) (KPA Livförsäkring), KPA Pensionsförsäkring AB (publ) (KPA Pensionsförsäkring), KPA Pensionservice AB samt KPA Pensionstjänst AB.

Folksam Sak-koncernen

I de finansiella rapporterna används begreppet koncern för att beskriva konsoliderade och ej konsoliderade företag.

I koncernens balans- och resultaträkningar med tillhörande noter avses företag som konsolideras. Folksam Sak konsoliderar dotterföretag som står under bestämmande inflytande. Intresseföretag konsolideras och är de företag i vilka koncernen har ett betydande inflytande, men inte ett bestämmande inflytande. Folksam Sak är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels helägda dotterföretag som Tre Kronor Försäkring AB, Förenade Liv Grupp-försäkring AB (publ) (Förenade Liv) samt SalusAnsvar AB, dels delägda bolag som det finska försäkringsbolaget Folksam Skadeförsäkring Ab, som ägs till 75 procent. SalusAnsvar AB äger i sin tur 51 procent i Saco Folksam Försäkrings AB.

Folksam Liv-gruppen

Avser den försäkringsgrupp som rapporteras enligt SII-regelverket, för Folksam Liv motsvarar det företag som ingår i Folksam Liv-koncernen det vill säga företag som både konsolideras och ej konsolideras i de finansiella rapporterna.

Folksam Sak-gruppen

Avser den försäkringsgrupp som rapporteras enligt SII-regelverket, för Folksam Sak motsvarar det företag som ingår i Folksam Sak-koncernen det vill säga företag som både konsolideras och ej konsolideras i de finansiella rapporterna.

